

เศรษฐศาสตร์การเมืองของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษ
เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง

กานดา ทรัพย์นา

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ

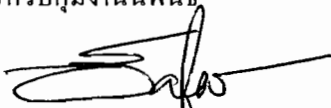
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

กรกฎาคม 2554

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

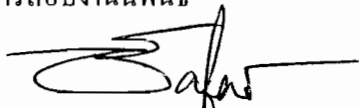
คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ ได้พิจารณา
งานนิพนธ์ของ กานดา ทรัพย์นา ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ ของ
มหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์

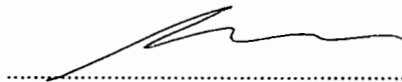

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์)

คณะกรรมการสอบงานนิพนธ์

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์)

.....กรรมการ
(ดร. โชติศา ขาวสนิท)

.....กรรมการ
(ดร. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์)

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ ของ
มหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์)

วันที่ 14 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2554

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาช่วยเหลือจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย ซึ่งท่านได้กรุณาให้คำปรึกษา ชี้แนะ แนะนำ ตั้งแต่การวางแผนในการวิจัย วางแนวทางในการทบทวนวรรณกรรมเพื่ออ้างอิงการเขียนระเบียบวิธีวิจัย การเขียนรายงานผลการศึกษาและการสรุปอภิปรายผล ตลอดจนการให้คำแนะนำและ ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษา ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ นายอิทธิพล คุณปลื้ม นายกเมืองพัทยา นายลิขิต ศิริมนิรัตน์ นายก เทศบาลตำบลบางละมุง นายมาย ไชยนิชัย นายกเทศบาลเมืองหนองปรือ นายไพรัตน์ ไตรศุกโชค นายกเทศบาลตำบลห้วยใหญ่ นายมานพ ประกอบธรรม นายกเทศบาลตำบลตะเคียนเตี้ย นายปัญญาวัฒน์ ใจยังยืน นายกเทศบาลตำบลโป่ง นายสุพรรณ สุภาพล อดีตกำนันตำบล นาจอมเทียน นายแจ่ม ทับทิมทอง นายกองค้การบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหล นายจำเนียร กิติปกุล นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเขาไม้แก้ว นายศรชัย ทองยังยืน นายกองค้การบริหาร ส่วนตำบลนาจอมเทียน นางพจนาท แก้วสลิก สมาชิกผู้แทนราษฎร เขต 2 จังหวัดชลบุรี นายกัมพล ต้นสัจจา ประธานกรรมการบริษัททงนุชวิลเลจ จำกัด ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกคนที่ ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อแก่ผู้วิจัยในการให้สัมภาษณ์

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อและคุณแม่ ครอบครัวทรัพย์นา ครอบครัวรัตนวงศ์ ที่คอย ให้ความรัก ความอบอุ่นและคอยเป็นกำลังใจให้ตลอดเวลาซึ่งเป็นแรงผลักดันให้การศึกษาและการ ทำงานวิจัยสำเร็จเรียบร้อย

ขอขอบคุณ เพื่อน ๆ นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหาร จัดการ รุ่นที่ 7 ทุกคน รวมทั้งท่านอื่น ๆ ที่ได้เอ่ยนามในที่นี้ ที่มีส่วนช่วยให้กำลังใจและให้ ความช่วยเหลือ ซึ่งมีส่วนทำให้การทำงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

กานดา ทรัพย์นา

52920322: สาขาวิชา: เศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ; ร.ม. (เศรษฐศาสตร์การเมือง และการบริหารจัดการมั่นคง)

คำสำคัญ: เศรษฐศาสตร์การเมือง/ องค์การบริหารพื้นที่พิเศษ/ ท่องเที่ยว/ เมืองพัทยา

กานดา ททรัพย์นา: เศรษฐศาสตร์การเมืองของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง (THE POLITICAL ECONOMY OF A ESTABLISHMENT OF THE DESIGNATED AREAS FOR SUSTAINABLE TOURISM ADMINISTRATION IN THE PATTAYA CITY AND RELAVENT AREAS) คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์: ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, ร.ด. 159 หน้า. ปี พ.ศ. 2554.

เศรษฐศาสตร์การเมืองของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาให้ทราบถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ และการเมืองของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง และทราบถึงผลกระทบจากการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง ทั้งนี้เมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแนวทางในการศึกษา โดยมีพื้นที่เมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง 9 แห่ง เป็นพื้นที่ในการศึกษา ใช้แนวการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - dept Interview) โดยกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key – informants) จำนวน 12 ราย และใช้การสัมภาษณ์กลุ่มโดยอาศัยผู้ให้ข้อมูลที่มีสถานภาพเดียวกันจำนวน 1 กลุ่ม รวมถึงการวิจัยจากเอกสารจากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การพัฒนาที่ยั่งยืน และการสังเกตการณ์เพื่อนำมาสรุปเป็นผลการศึกษาและอภิปรายผล ซึ่งผลการศึกษานี้สรุปว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจซึ่งมีทั้งด้านงบประมาณและด้านรายได้ที่จะขึ้น และเกิดจากการขยายตัวทางระบบเศรษฐกิจ จนนำไปสู่การแข่งขันช่วงชิงผลประโยชน์ด้านต่าง ๆ โดยอาศัยปัจจัยทางการเมืองซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 2 ด้าน คือ ด้านนโยบายและด้านการแข่งขันฐานอำนาจทางการเมือง เป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนซึ่งจะออกมาในรูปแบบของนโยบายหลายด้านเป็นเหตุให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนหลายฝ่าย โดยมีทั้งฝ่ายที่ได้ประโยชน์และฝ่ายที่เสียประโยชน์ ฝ่ายที่ได้ประโยชน์นี้ได้แก่ กลุ่มนักการเมือง และกลุ่มนายทุนที่ทำธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ส่วนฝ่ายที่เสียประโยชน์ได้แก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างโครงการตามแผนแม่บท เช่น กลุ่มที่ถูกเวนคืนที่ดินและถูกไล่ที่อยู่อาศัย กลุ่มธุรกิจขนาดย่อย กลุ่มวินมอเตอร์ไซด์รับจ้าง และกลุ่มรถโดยสารประจำทาง เป็นต้น

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
2 แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	26
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	38
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	49
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	55
นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย	55
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	58
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	58
การตรวจสอบข้อมูล	61
กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	61
กระบวนการบริหารงานวิจัย.....	63
การวิเคราะห์ข้อมูล	64
4 ผลการศึกษา	65
บริบทของกรณีศึกษา.....	65
ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และการเมืองของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษฯ	74
ผลกระทบจากการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษฯ	88

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	101
สรุปผลการศึกษา.....	101
การอภิปรายผลการศึกษา.....	103
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	106
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	106
บรรณานุกรม	108
ภาคผนวก	112
ภาคผนวก ก.....	113
ภาคผนวก ข.....	152
ภาคผนวก ค.....	155
ประวัติย่อของผู้วิจัย	159

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 กระบวนการบริหารงานวิจัย.....	63
2 พื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง.....	115

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	55

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย ที่เป็นที่รู้จักของคนทั่วโลก ได้แก่ พัทยา ภูเก็ต เกาะสมุย เกาะช้าง หมู่เกาะพีพี จนก่อให้เกิดรายได้มากเป็นอันดับ 2 ของรายได้ทั้งประเทศ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2553)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นภาคส่วนหนึ่ง ที่แนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนา เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวต้องพึ่งพาอาศัยทรัพยากรทางธรรมชาติ และมรดกทางวัฒนธรรม โดยการท่องเที่ยวได้ใช้ทรัพยากรเหล่านี้เป็นแหล่งประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว และในขณะที่เดียวกันก็ต้องแบ่งปันทรัพยากรเหล่านี้ให้แก่หน่วยอื่น ๆ ในสังคม รวมทั้งผู้ที่พำนักอาศัยในท้องถิ่น อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยได้มีการขยายตัวเพิ่มพูนความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของประเทศมาเป็นลำดับนั้น เนื่องจากประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย และมีคุณค่าทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติทางทะเล ซึ่งนับว่าประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางที่โดดเด่นแห่งหนึ่งของโลก เนื่องจากประเทศไทยมีชายฝั่งทะเลรวมระยะทางกว่า 1,672 กิโลเมตร ประกอบด้วย ชายฝั่งทะเลอันดามันประมาณ 933 กิโลเมตร ชายฝั่งทะเลอ่าวไทยประมาณ 739 กิโลเมตร ในพื้นที่ท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลดังกล่าว การท่องเที่ยวเมืองพัทยาก็เป็นพื้นที่การท่องเที่ยวทางทะเลที่มีชื่อเสียงมากแห่งหนึ่งของโลก (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2553)

พื้นที่ท่องเที่ยวเมืองพัทยาตั้งอยู่ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางด้านตะวันออก เป็นระยะทาง 150 กิโลเมตร เป็นเมืองท่องเที่ยวชายทะเลอ่าวไทยตอนบนที่มีชื่อเสียงระดับโลกมาเป็นระยะเวลาช้านาน จากข้อมูล พ.ศ. 2550 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวเมืองพัทยา มีจำนวน 4.48 ล้านคน สร้างรายได้ประมาณ 48,000 ล้านบาท หรือรายได้เกือบร้อยละ 10 ของรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งประเทศ เมืองพัทยาเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจทั้งระดับภาคและระดับประเทศ และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักระดับโลก ทั้งนี้พื้นที่เมืองพัทยาเพียงประมาณ 60 ตารางกิโลเมตร แต่มีศักยภาพในการพัฒนาเชิงธุรกิจสูง และได้เปรียบกว่าเมืองท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลเมืองอื่นของไทยด้วยคุณลักษณะพิเศษของเมืองพัทยาเองอันได้แก่

1. เป็นเมืองชายทะเลที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ และสนามบินสุวรรณภูมิมากที่สุด รวมถึงสนามบินอุตะเกาที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวแบบเหมาลำ เดินทางสู่เมืองพัทยาได้โดยตรง
2. มีรูปลักษณะที่โดดเด่นด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เป็นสถานที่ตรงใจผู้บริโภค ทั้งชาวตะวันตกและชาวตะวันออก
3. ขนาดพื้นที่เมืองที่มีความพอดี ทำให้ทุกอย่างรวมอยู่ใกล้กันแบบชุมชนเป็นที่พอใจของผู้ซื้อหรือนักท่องเที่ยวในแง่ความจุใจด้านการพักผ่อน สันทนาการและการบินทั้ง
4. มีบริการครบวงจรทั้งการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนชายทะเล กีฬาทางน้ำ โรงแรมตั้งแต่ระดับห้าดาวจนถึงบังกะโล รีสอร์ทขนาดเล็ก อาหาร แหล่งบันเทิง แฟชั่นและดีพาร์ตเมนต์สตรี ทั้งเป็น ศูนย์ธุรกิจ ศูนย์การประชุมสัมมนา และการจัดงานระดับชาติ ฯลฯ
5. พัทยายังมีศักยภาพทางเศรษฐกิจอีกมากมายที่สามารถพัฒนาต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่พื้นที่และประเทศมากยิ่งขึ้น

ในขณะที่เดียวกันเมืองพัทยากำลังจะประสบปัญหาภาวะความเสื่อมโทรมทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม ปัจจุบันเมืองพัทยาคือเมืองท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของภาคตะวันออก และได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศจำนวนมาก ซึ่งในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเมืองพัทยามากกว่า 6 ล้านคน และนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาชมเมืองพัทยามีหลายรูปแบบ อาทิเช่น แบบท่องเที่ยวทั่วไป หรืออาศัยอยู่ในเมืองแบบถาวร จึงทำให้เมืองพัทยามีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น และมีการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในอัตราสูง ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาขยะเพิ่มขึ้นจนไม่สามารถจัดการได้ ปัญหาด้านความแออัดของประชากรและการขาดแคลนพื้นที่สันทนาการ ปัญหาทางด้านการกำจัดขยะมูลฝอยและการบำบัดน้ำเสีย ปัญหาเหล่านี้ล้วนมีสาเหตุมาจากขาดการวางแผนล่วงหน้า อันเป็นสาเหตุทำให้คุณภาพชีวิตและรูปแบบของแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมถอยลง การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นอีกแนวทางหนึ่ง ที่ให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร การท่องเที่ยว การแบ่งปันผลประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชน และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยเป็นการพิจารณาว่าจะดำเนินการอย่างไรที่จะทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้ โดยทรัพยากรทางการท่องเที่ยวยังคงดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ และไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม หรือถ้ามีก็มีน้อยที่สุดและสามารถจัดการแก้ไขได้ รัฐบาลจึงมีแนวนโยบายในการฟื้นฟูและการพัฒนา โดยการประกาศเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเพื่อจัดทำกรอบรูปแบบและแนวทางการพัฒนาให้ชัดเจน (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2551)

เมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง จัดว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่มีชื่อเสียงระดับโลกที่สร้างรายได้ให้กับประเทศและท้องถิ่นอย่างมาก และนอกจากในฐานะเมืองท่องเที่ยวชั้นนำแล้ว พัทยายังมีความสำคัญยิ่งเพราะเป็นเมืองที่อยู่ระหว่างเขตอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศคือ แหลมฉบังและมาบตาพุด ทั้งยังอยู่ในตำแหน่งที่ได้เปรียบทางคมนาคมคือ สนามบินสุวรรณภูมิและอู่ตะเภา ตลอดระยะเวลาหลายทศวรรษที่ผ่านมา เมืองพัทยาและชุมชนโดยรอบมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งในแง่การขยายตัวของประชากร ธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามการเจริญเติบโตของพัทยายังขาดการวางแผนในเชิงยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของพัทยาเติบโตไปข้างหน้าอย่างยั่งยืน ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ในด้านสภาพแวดล้อม สังคม คุณภาพชีวิต และการดำเนินธุรกิจ การท่องเที่ยวและธุรกิจอื่น ๆ รวมทั้งชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2551)

ด้วยตระหนักในความจำเป็นที่จะต้องกำหนดทิศทางการพัฒนาเพื่อให้เมืองพัทยาเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและนำมาซึ่งความสุข คุณภาพชีวิต และการพัฒนาที่เอื้อประโยชน์ต่อทุกฝ่าย ภาครัฐจึงได้ริเริ่มที่จะประกาศให้เมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยความร่วมมือร่วมใจของภาคประชาชนทำให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างสมดุล ตรงกับความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย เช่น ด้านการศึกษา สาธารณูปโภค การคมนาคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ ที่ควบคู่ไปกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลกและเป็นทีภาคภูมิใจของชาวพัทยาและเมืองไทยต่อไป (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2551)

รัฐบาลจึงได้จัดตั้งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2546 เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2546 โดยกำหนดให้ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลาง ในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อบูรณาการการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีเอกภาพในพื้นที่พิเศษ ซึ่งควรได้รับการดูแลอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาอย่างเหมาะสมสมดุล เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งนี้สำหรับพื้นที่ที่เหมาะสมในการพัฒนา อพท. จะพิจารณาจากพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์พิเศษและ/ หรือเป็นพื้นที่ที่สามารถสร้างเอกลักษณ์พิเศษให้เกิดแรงดึงดูดนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ และเป็นพื้นที่ที่รัฐบาลมีนโยบายจะพัฒนาเป็นการเฉพาะให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ทำให้เกิดการจ้างงาน สร้างรายได้ พร้อมทั้งกระจายรายได้ไปสู่ชุมชน

รัฐบาลได้จัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 - 2554 ตามแนวนโยบายการบริหารประเทศ 8 ประการ สอดคล้องตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ รัฐบาลได้จัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 - 2554 ตามแนวนโยบายการบริหารประเทศ 8 ประการ สอดคล้องตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และแนวนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา ตามแนวนโยบายดังกล่าว พันธกิจขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือ อพท. อยู่ภายใต้แนวนโยบายประการที่ 4 คือ นโยบายเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภาคการท่องเที่ยวและบริการ โดยเน้นการขยายฐานภาคบริการเพื่อเพิ่มความหลากหลาย การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างขึ้นใหม่ การพัฒนามาตรฐานคุณภาพการบริการท่องเที่ยว ตลอดจนการพัฒนาด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ และการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย

การสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลข้างต้น อพท. เน้นความสำคัญในการขยายฐานภาคบริการและการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มความหลากหลาย ในการนี้เมืองพัทยาได้ประสานความร่วมมือมายัง อพท. โดยแจ้งข้อเสนอเพื่อขอให้ อพท. พิจารณาการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยา ซึ่ง อพท. ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าข้อเสนอของเมืองพัทยาดังกล่าว อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือ กพท. จึงได้นำเสนอ กพท. พิจารณา และ กพท. ได้พิจารณาข้อเสนอของเมืองพัทยาแล้ว เห็นว่าพื้นที่ท่องเที่ยวเมืองพัทยามีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลกสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้แก่ประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีทำเลที่ตั้งภูมิประเทศที่เหมาะสมและสวยงาม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ทรงคุณค่าทางการท่องเที่ยวและระบบโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจและสังคม พร้อมในการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภาคและประเทศ (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2551)

บทบาทของ อพท. ที่ผ่านมามีได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากผู้เสนอให้ยุบ อพท. กล่าวคือในการทำงานที่ผ่านมาของ อพท. ไม่เป็นที่โปร่งใสมีการเอื้ออำนาจต่อนักธุรกิจภาคเอกชนและมีการทุจริตการทำงานไม่โปร่งใส ดังเช่นกรณีดังนี้ สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน(สตง.) เผยถึงผลตรวจสอบการดำเนินงานปีงบประมาณ 2547 - 2550 พบว่าองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) เนื่องจากการดำเนินงานนั้นยังไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ อีกทั้งโครงการพัฒนาพื้นที่พิเศษหมู่เกาะช้างไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เนื่องจากการดำเนินได้ผ่านขั้นตอนการศึกษาสำรวจ ออกแบบและดำเนินการก่อสร้างแล้วแต่มีปัญหาการส่งมอบและการบริหาร

จัดการ จำนวน 2 โครงการ รวมงบประมาณเป็นจำนวน 186.10 ล้านบาท ได้แก่ โครงการสำรวจ ออกแบบรายละเอียดทำเทียบเรือเฟอร์รี่ ที่เทียบเรือขนาดกลางและทำเทียบเรือขนาดเล็ก พบว่า ก่อสร้างได้แค่ทำเรือขนาดเล็ก ระยะที่ 1 จำนวน 2 ท่า และที่พบสังเกตนั่นการก่อสร้างไม่เป็นไปตามแบบรายการที่กำหนดไว้ อาทิ ตัวสะพานและทำเทียบเรือไม่มีไฟฟ้าส่องสว่างและราวกัน ตก อาจมีผลกระทบทางด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่ พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2551)

นอกจากนั้นยังมีปัญหาขยะมูลฝอยซึ่งก่อให้เกิดน้ำเน่าเสียส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ของแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำและพืชทะเลสาบด้านการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น เนื่องจาก ไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณในระยะที่ 2 ทำให้ใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ และโครงการโรงคัด แยกและกำจัดขยะมูลฝอย ซึ่ง อพท. ได้โอนสิทธิการบริหารจัดการให้ อบต.เกาะช้างและ อบต. เกาะช้างใต้ ซึ่งหลังจากที่ดำเนินการแล้วเสร็จ โดย อพท. ได้สนับสนุนงบประมาณตั้งแต่ปี 2549 - 2551 จำนวน 16.50 ล้านบาท และ อบต. ทั้งสองก็ตกลงที่จะสมทบเงินงบประมาณรวมกันเป็น จำนวน 3 ล้านบาทต่อปี เพื่อเป็นการใช้จ่ายการบริหารดังกล่าว แต่ข้อเท็จจริงทั้งสอง อบต. ไม่ได้ สมทบงบประมาณด้านนี้เลยแต่นำไปเป็นค่าใช้จ่ายบริหารจัดการเก็บขยะมูลฝอยเพื่อส่งไปยังโรงคัด แยกและกำจัดขยะที่ไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะเข้ามาบริหารจัดการได้อย่างมีคุณภาพ ส่วนเหตุที่ทำให้โครงการนี้ต้องหยุดชะงัก เนื่องจากแผนแม่บทและแผนปฏิบัติงานนั้นยังไม่ได้ผ่านการเห็นชอบ ของคณะรัฐมนตรี ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการขอความร่วมมือจากพันธมิตรที่เกี่ยวข้องกับแผนงาน เพื่อนำขอการจัดตั้งงบประมาณซึ่งส่งผลไปยังการประสานงานกับหน่วยงานอื่นก่อนเริ่มดำเนิน โครงการ ดังนั้น สดง. จึงได้มีหนังสือไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อปรับปรุงแก้ไขตาม ข้อเสนอแนะของ สดง. อาทิ ปรับปรุงแผนแม่บทและแผนปฏิบัติงานการพัฒนาพื้นที่หมู่เกาะช้าง และพื้นที่เชื่อมโยงตามแนวนโยบายของรองนายกรัฐมนตรีที่ดูแล และหลังจากปรับปรุงให้ นำเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ จัดให้มีผู้เชี่ยวชาญวางแผนบุคลากรเพื่อรับตำแหน่งที่ เหมาะสมกับการกิจขององค์กร จัดให้มีคู่มือปฏิบัติงานเพื่อให้เจ้าหน้าที่ยึดหลักไปทิศทาง เดียวกัน ผลดำเนินการเป็นอย่างไรต้องรายงานต่อ สดง.ทราบในเวลาที่กำหนด ตาม พรบ.ประกอบ รัฐธรรมนูญ 44 ว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542

เครือข่ายผู้ที่ได้รับผลกระทบจากองค์การพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) จากทั่วประเทศ รวมตัวกันเตรียมฟ้องศาลปกครองให้ยุบ อพท. เนื่องจากหลายโครงการเห็น ได้ชัดเจนว่าทำเพื่อหวังผลประโยชน์ทางการค้า ไม่ได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ องค์กรมหาชน พ.ศ.2542 ซ้ำยังทำลายการท่องเที่ยวและทำลายทรัพยากรในท้องถิ่น นายนิคม พุทธา ผู้ประสานงานมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์

(ภาคเหนือ) เปิดเผยว่า เครือข่ายผู้ที่ได้รับผลกระทบจากองค์การพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. จากทั่วประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสวนสัตว์กลางคืน เชียงใหม่ ไนท์ซาฟารี จากเชียงใหม่ ภูหลวง-ภูเรือ จังหวัดเลย เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง เกาะช้าง จ.ตราด เกาะลันตา และเกาะพีพี จังหวัดกระบี่ จะร่วมกันยื่นฟ้องต่อศาลปกครอง ที่กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ศาลปกครองมีคำสั่งยุบ อพท.” ในขณะที่ ทีมนักกฎหมายสิ่งแวดล้อม สภานายความกำลังรวบรวมข้อมูลที่จะยื่นฟ้องโดยมีประเด็นร่วมคือ 1. การออกพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2546 หรือ อพท. นั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ขัดต่อ พ.ร.บ. องค์การมหาชน พ.ศ. 2542 หรือไม่ 2. อพท. ได้ดำเนินการโครงการในหลาย ๆ พื้นที่ และได้กระทำการที่ขัดต่อ พ.ร.บ.องค์การมหาชน พ.ศ. 2542 รวมทั้งขัดต่อ พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 หรือไม่ " นายนิคม กล่าวว่า เมื่อกลางเดือนพฤษภาคม 2549 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ นำโดยนายวสันต์ พานิช ได้เชิญกลุ่มองค์กรชาวบ้านในพื้นที่ที่ อพท. เข้าไปให้ข้อมูลสภาพสถานการณ์ พบว่า อพท. ได้สร้างผลกระทบหลายประการ เช่น มีการไถรื้อถอนอาคารสิ่งปลูกสร้างเดิม เช่น ที่พักร้านอาหาร มีการกำหนดเขตท่องเที่ยว เข้าได้ หรือไม่ได้ บางพื้นที่เปิดโอกาสให้นายทุนรายใหญ่ต่างถิ่นเข้าไป อีกส่วนมีการเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติ มีการพัฒนาถนนหนทาง แหล่งน้ำ สร้างท่าเรือ และการย้ายชุมชนหมู่บ้าน” “เมื่อพิจารณาถึงที่มาของ อพท. แล้ว นายสมชาย หอมละออง นักกฎหมายจากสภานายความ ได้เสนอประเด็นและมีความเห็นในที่ประชุมว่า ควรจะไต่สวนฟ้องต่อศาลปกครองให้ยุบ อพท. โดยจะรวมตัวกันในวันที่ 28 มิ.ย. พ.ศ. 2549 โดยในวันดังกล่าวจะมีการเสวนาที่สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ซึ่งจะมีนักกฎหมาย นักสื่อสารมวลชน และกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบมากในประเด็นนี้เพื่อจะประกาศให้รับรู้ว่า เรามีเครือข่ายภาคประชาชน ที่คอยปกป้องฐานทรัพยากรฯ ที่ต้องถึง กลุ่มอนุรักษ์ในภูมิภาคต่างๆ และมั่นใจว่า สิ่งที่เราทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง” “แต่หลายพื้นที่ที่ อพท. เข้าไปดำเนินการในปัจจุบันนั้น มีหลายโครงการที่แสดงชัดเจนว่าสร้างขึ้นเพื่อผลประโยชน์ทางการค้า มิใช่เป็นนโยบายสาธารณะ จึงไม่สามารถนำ พ.ร.บ.องค์การมหาชน พ.ศ. 2542 มากำหนดเป็นพระราชกฤษฎีกาได้”

ในขณะที่มีผู้เสนอให้ยกเลิก อพท. แต่ในปัจจุบันภาครัฐกลับมีการผลักดันให้มีการประกาศให้เมืองพัทยาและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นพื้นที่ อพท. กล่าวคือที่ประชุม กพท. ครั้งที่ 6/2551 เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2551 ได้มีมติเห็นชอบให้เตรียมประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง โดยแต่งตั้งคณะทำงานศึกษาการประกาศพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง ซึ่งมีนายกัมพล ตันสัจจา กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กพท. เป็นประธาน พร้อมมอบหมาย อพท. จัดจ้างที่ปรึกษาเพื่อดำเนินโครงการศึกษาความเหมาะสมการประกาศเขตพื้นที่พิเศษเพื่อ

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพิจารณากรอบการพัฒนาและแนวทางการพลิกโฉมพื้นที่ท่องเที่ยวเมืองพัทยา ตลอดจนการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และทุกภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของ อพท. อันจะนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจของทุกภาคีในการพัฒนาพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง เป็นการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ

จากที่กล่าวมาเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่า จะทำอย่างไรให้เมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเป็นเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นที่นำศึกษาว่าทำไมเมื่อจัดตั้ง อพท. ในเขตเมืองพัทยา และพื้นที่เชื่อมโยง แล้วมีผลกระทบใครได้ ใครเสียจากเรื่องดังกล่าว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาให้ทราบถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ และการเมืองของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง
2. เพื่อศึกษาให้ทราบถึงผลกระทบจากการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เริ่มตั้งแต่วันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ซึ่งเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเป็นเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เริ่มต้นแนวคิดโครงการจนถึงปัจจุบัน (เดือนมกราคม พ.ศ. 2554) มีขอบเขตตั้งแต่มีกระแสเคลื่อนไหวการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตั้งแต่วันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2554 ด้วย เทศบาลตำบลโป่ง เทศบาลตำบลนาจอมเทียน เทศบาลตำบลบางละมุง เทศบาลตำบลห้วยใหญ่ เทศบาลตำบลตะเคียนเตี้ย เทศบาลตำบลหนองปรือ องค์การบริหารส่วนตำบลเขาไม้แก้ว องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหล และองค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การทราบถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ และการเมืองของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงจะสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้เกี่ยวข้องต่อไป

2. การทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง จะสามารถนำไปสู่การนำเสนอแนวทาง และมาตรการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไปได้

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

บทที่ 2

การสำรวจองค์ความรู้

การศึกษาเรื่อง เศรษฐศาสตร์การเมืองของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง ผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎี เพื่อเป็นกรอบทิศทางอันจะนำไปสู่ความเข้าใจสถานการณ์ความเป็นจริง และเป็นรากฐานในการนำเสนอที่สอดคล้องกัน แนวคิดทฤษฎีที่จะนำมาใช้ มีดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว

มีนักวิชาการและองค์การที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวไว้ต่าง ๆ ดังนี้

องค์การสหประชาชาติ (1963) ได้จัดประชุมว่าด้วยการเดินทางและการท่องเที่ยวระหว่างประเทศขึ้นที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี และได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อความบันเทิง รื่นเริงใจ เยี่ยมญาติ หรือการไปร่วมประชุม แต่มิเพื่อประกอบอาชีพเป็นหลักฐาน หรือไปพำนักอยู่เป็นการถาวร

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization หรือ WTO) (2005 อ้างถึงใน กรณ์กวินท์ จิรไชยกาญจน์, 2553) ให้ความหมายของ การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางใด ๆ ก็ตามที่เป็นการเดินทางตามเงื่อนไขสากล 3 ประการ ดังนี้

1. เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว แต่ไม่ใช่ไปตั้งหลักแหล่งเป็นการถาวร

2. เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ หรือความพึงพอใจของผู้เดินทางเอง ไม่ใช่เป็นการถูกบังคับ ไม่ใช่เพื่อทำสงคราม

3. เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่ไม่ใช่เดินทางไปประกอบอาชีพหรือหารายได้ และไม่ใช่นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในจังหวัดที่เดินทางไป โดยที่จุดประสงค์ของการเดินทางไม่เฉพาะเพื่อการพักผ่อนหรือสันทนาการรื่นเริง แต่รวมถึงเพื่อประชุม สัมมนา ศึกษาหาความรู้ เพื่อเล่นกีฬาต่าง ๆ เพื่อติดต่อธุรกิจ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2549) ความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวได้ถูกก่อตั้งขึ้นเป็นครั้งแรก ในช่วงระยะเวลาระหว่างสงครามโลกทั้งสองครั้งและคำจำกัดความนี้ถูกทำให้ก้าวหน้าต่อไปโดยศาสตราจารย์ชาวสวิสชื่อ บันซิกเกอร์ และ กราฟฟี ซึ่งสมาคมและผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาศาสตร์ในการท่องเที่ยวระหว่างชาติ (AIEST) ได้ยอมรับความคิดนี้ เบอร์คาร์ท และมิดลิก (Burkart & Medlik, 1982 อ้างถึงใน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2549) คือ การท่องเที่ยวที่เป็นผลของปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ซึ่งเกิดจากการท่องเที่ยวและการพักของคนที่ไม่ได้อยู่อาศัยในที่นั้น ๆ เนื่องจากสิ่งดังกล่าวนี้ไม่ได้นำไปสู่การอาศัยถาวรและไม่เกี่ยวข้องกับกิจการหาเลี้ยงชีพ ดังนั้นการท่องเที่ยว (Tourism) จึงหมายถึง การเดินทางเพื่อความเพลิดเพลิน และพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งเป็นการเดินทาง ที่มีเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการคือ ประการแรก คือเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว ประการที่สอง เดินทางด้วยความสมัครใจ ประการที่สาม เดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ได้ แต่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ 3 ประการคือ เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ และเป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มีไว้เพื่อประกอบอาชีพหารายได้

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญมากก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศและเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ของท้องถิ่น ดังที่

วินัย เทียนน้อย (2528, หน้า 8) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการท่องเที่ยว สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเอื้ออำนวยผลประโยชน์แก่ประชากรในท้องถิ่น ทั้งในเรื่องการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งที่ใช้ในการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ตลอดจนสร้างชื่อเสียงให้เกิดขึ้นแก่ท้องถิ่น หรือสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้น ๆ และประเทศชาติอันเป็นส่วนรวมอีกด้วย

วรรณภา วรกิจ (2539, หน้า 51) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ เช่น เพิ่มรายได้ให้ประชากรสูงขึ้นลดการชำระเงินระหว่างประเทศดีขึ้น เป็นต้น ทางด้านสังคม เช่น ทำให้เกิดการพัฒนาด้าน ไฟฟ้า ประปา เกิดศูนย์การค้า มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูขนบธรรมเนียม ประเพณี เป็นต้น และทางด้านการเมือง

การปกครอง เช่น ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศดีขึ้น เป็นต้น

ด้วยเหตุที่การท่องเที่ยวมีความสำคัญดังกล่าวแล้ว รัฐจึงได้ส่งเสริมสนับสนุน การพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ตลอดจนผู้ที่มา ลงทุนประกอบธุรกิจในการท่องเที่ยว ดังนั้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องศึกษาสภาพ ทั่วไปของการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เป็นมูลเหตุจูงใจให้เกิดการท่องเที่ยวและการลงทุน ในการท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยว สินค้าท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก การคมนาคมขนส่ง ที่พักแรม ร้านอาหารหรือภัตตาคาร ตลอดจนการบริการต่าง ๆ ด้าน การนำเที่ยว หรือมัคคุเทศก์ การบริการข้อมูลข่าวสาร และความปลอดภัย

สุทธิศรี ชูชาติ (2538, หน้า 39 - 44) ได้กล่าวถึงสภาพของการท่องเที่ยว สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวมีองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 4 ประการ คือ ประการแรก สิ่งดึงดูดใจ ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ชาติพันธุ์แหล่งบันเทิง ประการที่สอง สิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วยที่พัก ร้านอาหารและเครื่องดื่ม สถานที่บริการ และ ปัจจัยพื้นฐานทางการท่องเที่ยว ประการที่สาม การขนส่ง และประการสุดท้าย การต้อนรับ

สันติ ชูคินทรา (2530, หน้า 23-30) ยังได้กล่าวถึงสภาพของการท่องเที่ยวไว้ สรุปได้ว่า สภาพของการท่องเที่ยวประกอบด้วย 3 ประการ คือ ประการแรก อุปทานด้านการท่องเที่ยว ประการที่สอง ตลาดการท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศ และ ประการสุดท้าย คือ ความพร้อมด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การคมนาคม โรงแรมและที่พัก นักท่องเที่ยว การบริการนำเที่ยว และการบริการด้านการท่องเที่ยวอื่น ๆ

เพื่อให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวดำเนินไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ผู้ดำเนินงานต้องศึกษาแนว ทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ผู้ดำเนินงานต้องศึกษาแนวทางการ พัฒนาการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ เช่น การบำรุงรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหรือสินค้า ท่องเที่ยว การพัฒนาบริการการท่องเที่ยว การเผยแพร่การท่องเที่ยว เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อสามารถ นำมาพัฒนาและแก้ปัญหาการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วรรณพร วณิชชานุกร (2540, หน้า 65 - 67) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยว สรุปได้ว่า ในการพัฒนาการท่องเที่ยวควรคำนึง 4 ประการดังนี้ ประการแรก การบริหารควบคุม และการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ประการที่สอง บทบาทของเอกชนในอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ประการที่สาม บทบาทของมัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยว และประการสุดท้าย การที่ส่วน ร่วมของชุมชนในท้องถิ่น

การพัฒนาการท่องเที่ยว จะต้องมีการศึกษาและวางแผนเพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ไปพร้อม ๆ กับพยายามที่จะอนุรักษ์คุณค่าของสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่หรือเสื่อมสภาพน้อยที่สุด ก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าและยาวนานจากทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ซึ่ง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้กล่าวถึงความหมายและประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวสรุปได้ว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวคือ สิ่งดึงดูดใจให้ผู้คนมาเยือนถิ่นนั้นๆ อาจจำแนกลักษณะตามความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ 3 ประเภทคือ ประเภทธรรมชาติ ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุและศาสนาและประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม

ภราเดช พยัฒวิเชียร (2539, หน้า 7) กล่าวว่าไว้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการพิจารณาทั้งในมิติด้านเศรษฐศาสตร์ สังคม และสิ่งแวดล้อม ควบคู่กันกันไปโดยตลอด การพัฒนาที่จะใช้ประโยชน์ในปัจจุบันโดยไม่กระทบกระเทือนผลประโยชน์ที่พึงได้พึงมีในอนาคต และการใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจจากวัฒนธรรมหรือธรรมชาติในระดับที่ให้อุตสาหกรรมหรือธรรมชาติยังมีชีวิตดำรงอยู่ได้อย่างถาวร

แมคอินทอช และเกลเนอ (McIntosh & Goeldner, 1986 อ้างถึงใน อมรา รัตตากร, 2547) กล่าวว่ากรท่องเที่ยว หมายถึง ผลรวมของปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาจากการปฏิสัมพันธ์ของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจ รัฐบาล ผู้เป็นเจ้าของบ้าน และชุมชนผู้เป็นเจ้าของบ้านในกระบวนการดึงดูดใจและต้อนรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน

มิล และ มอริสัน (Mill & Morrison, 1986 อ้างถึงใน อมรา รัตตากร, 2547) ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวเป็นรูปแบบหนึ่งของนันทนาการ ของมนุษย์เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในเวลาว่าง โดยผูกพันกับการเดินทางจากที่หนึ่ง ซึ่งเป็นบ้านของตนเองไปสู่อีกที่หนึ่งซึ่งถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ถือว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อประสบการณ์และความรู้ เพื่อการผ่อนคลายร่างกาย และจิตใจจากกิจกรรมต่าง ๆ

ระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ (2545, หน้า 5 - 6) สรุปไว้ว่า การท่องเที่ยว คือ การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เพื่อทำการศึกษาและพักผ่อนหย่อนใจหรือก่อให้เกิดการกระทำร่วมกันของมนุษย์ทั้งทางธรรมชาติและสังคม ซึ่งกิจกรรมทางการท่องเที่ยวจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง ดังนี้

1. นักท่องเที่ยว
2. สินค้าท่องเที่ยวหรือสถานที่ท่องเที่ยว
3. การคมนาคมขนส่ง
4. ข้อมูลข่าวสารและการบริการ
5. ความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวกในด้านการเข้าเมือง

6. องค์ประกอบด้านโครงสร้างพื้นฐาน

7. การสนับสนุนอื่น ๆ

แมคอินทอช (Mcintosh อ้างถึงใน วิชัย เทียนน้อย, 2528, หน้า 219) การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการเดินทางและกิจกรรมอื่นๆ อีกมากมายเป็นการนำทรัพยากรด้านต่าง ๆ มาใช้ให้เป็น ประโยชน์ ก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของมวลมนุษย ซึ่งส่งผล ไปสู่การพัฒนาประเทศต่อไป

ในทางภูมิศาสตร์ การท่องเที่ยว หมายถึง มิติสัมพันธ์และอิทธิพลของมิติสัมพันธ์ที่มี ต่อการท่องเที่ยว แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน ความสัมพันธ์อยู่ ในรูปของการแลกเปลี่ยนเพื่อชดเชยสิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่หนึ่งให้แก่พื้นที่หนึ่งที่ขาดแคลน ดังคำกล่าว ของ โรบินสัน (Robinson, 1976 อ้างถึงใน อ้างถึงใน วิชัย เทียนน้อย, 2528, หน้า 219) กล่าวว่า การเดินทางไปท่องเที่ยวในสถานที่ต่างถิ่นก็เพื่อศึกษาหาความรู้และชมความงามของทิวทัศน์ตาม ธรรมชาติ และชมวัฒนธรรมของกลุ่มที่แตกต่างไปจากพวกตน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีสาเหตุมาจาก อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ทั้งสิ้น และยังกล่าวว่าถ้าหากโลกนี้ไม่มีความแตกต่าง ทางด้านสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์แล้ว การเดินทางท่องเที่ยวไปยังต่างถิ่นก็จะไม่เกิดขึ้น ด้วยเหตุ นี้จึงถือว่าปัจจัยทางภูมิศาสตร์เป็นสิ่งที่มอิทธิพลในการดึงดูดนักท่องเที่ยวและส่งผลให้เกิดธุรกิจ การท่องเที่ยวขึ้น

จากความหมายของการท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้นจึงพอสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวหมายถึง การท่องเที่ยวที่จะเอื้ออำนวยผลประโยชน์แก่ประชากรในท้องถิ่น ทั้งในเรื่องการสร้างงาน สร้าง อาชีพ และสร้างรายได้ นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งที่ใช้ในการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ตลอดจนสร้างชื่อเสียงให้เกิดขึ้นแก่ท้องถิ่น หรือสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้น ๆ และประเทศชาติอื่น เป็นส่วนรวมอีกด้วย การท่องเที่ยวคือ การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เพื่อทำการศึกษาและพักผ่อนหย่อนใจ หรือก่อให้เกิดการกระทำร่วมกันของมนุษย์ทั้งทางธรรมชาติ และสังคม ซึ่งกิจกรรมทางการท่องเที่ยวจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง ดังนี้

1. นักท่องเที่ยว
2. สินค้าท่องเที่ยวหรือสถานที่ท่องเที่ยว
3. การคมนาคมขนส่ง
4. ข้อมูลข่าวสารและการบริการ
5. ความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวกในด้านการเข้าเมือง
6. องค์ประกอบด้านโครงสร้างพื้นฐาน
7. การสนับสนุนอื่น ๆ

ประเภทการท่องเที่ยว

ในการแบ่งประเภทการท่องเที่ยวในทางวิชาการใช้เกณฑ์ในการแบ่งประเภทการท่องเที่ยว ดังนี้

ก. ประเภทการท่องเที่ยวแบ่งตามเกณฑ์การจัดการ

ข. ประเภทการท่องเที่ยวแบ่งตามเกณฑ์ที่หมายปลายทางของการท่องเที่ยว

ค. ประเภทการท่องเที่ยวแบ่งตามเกณฑ์ของนักท่องเที่ยว

ก. ประเภทการท่องเที่ยวแบ่งตามเกณฑ์การจัดการ ถ้าพิจารณาตามเกณฑ์ของการจัดการ

แล้วเราสามารถแบ่งประเภทของการท่องเที่ยวได้เป็น 2 รูปแบบ คือ การท่องเที่ยวแบบทั่วไปตามที่รัฐบาลส่งเสริม เรียกว่า การท่องเที่ยวแบบมวลชน (Mass Tourism) โดยมีความมุ่งหวังให้มีรายได้เข้ารัฐ เพื่อแสดงให้เห็นตัวเลขรายได้ของรัฐ แต่เงินที่ได้จากการท่องเที่ยวเหล่านี้กลับตกอยู่กับบริษัทท่องเที่ยวและบริษัทข้ามชาติแทบทั้งสิ้น จะสังเกตได้จากมัคคุเทศก์ที่พาทัวร์มายังกรุงเทพฯ นั้นส่วนใหญ่เป็นมัคคุเทศก์ต่างชาติ รายได้ส่วนใหญ่จึงตกอยู่กับบริษัททัวร์

ในขณะที่เดียวกันมีกลุ่มต่อต้านที่เห็นว่ารายได้จากการท่องเที่ยวนี้ต้องตกอยู่กับท้องถิ่นท้องถิ่นต้องจัดการตัวเอง นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังเป็นการท่องเที่ยวเพื่อให้คนรู้จักกันทั่วโลกเช่นให้คนทั่วโลกได้รู้จักว่านครไทยเป็นเช่นไร ไม่ใช่รู้จักนครไทยในฐานะที่ดำและด้อยศักดิ์ศรีกว่าที่อื่น แต่รู้จักนครไทยในฐานะที่เป็นมนุษย์ อยู่ในสภาพแวดล้อมแบบหนึ่ง มีความยั่งยืนและอยู่ร่วมกันมาอย่างไร ซึ่งการรู้จักกันนั้นจะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นการต่อต้านการท่องเที่ยวแบบมวลชน ให้เปลี่ยนเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ที่มีการประชุมพูดคุยกันทั่วโลก (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, หน้า 17-18)

การท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม (Conventional Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความพึงพอใจและปริมาณของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยมีได้คำนึงถึงผลกระทบด้านลบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม หรือ การท่องเที่ยวเชิงมวลชน ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่จำนวนมาก โดยคำนึงถึงการสร้างกลไกการผลิตปริมาณมากเพื่อลดต้นทุนต่อหน่วยในการผลิตบริการนักท่องเที่ยวให้ต่ำลง แล้วขายบริการท่องเที่ยวให้แก่ผู้ใช้ในราคาถูกอันทำให้มีผู้มาใช้บริการเพิ่มมากขึ้น ซึ่งประเทศต่าง ๆ ถือนำมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นให้มีการรองรับนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด เพื่อให้ได้รายได้จากการท่องเที่ยวมากที่สุด ซึ่งมีได้คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดตามมาในระยะยาวจากการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นการสูญเสีย และไม่สามารถปรับคืนสู่สภาพเดิมด้วยตัวมันเองได้ และเนื่องจากกระแสอนุรักษ์ เรียกร้องให้คืนสภาพความสมบูรณ์แก่ธรรมชาติที่ความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถูกมองว่า

เป็นธุรกิจที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อม มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งในเรื่องแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมชุมชนมากกว่าผลตอบแทนที่ได้รับมา เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับการบริการนักท่องเที่ยวจำนวนมาก รวมถึงมีกระบวนการผลิตสินค้าเพื่อการท่องเที่ยวในรูปแบบธุรกิจเอกชนซึ่งมองแบบสั่งการจากบนลงล่างและเน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและเม็ดเงินจากรายได้เป็นสำคัญ อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อความเป็นท้องถิ่น ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอันนับเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourismresources) ที่สำคัญ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) มีหลักการที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งเป็นกระแสความคิดหลักของโลกในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา และได้รับความสนับสนุนจากคณะกรรมการว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Commission on Sustainable Development) ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งหลักการโดยทั่วไปของการพัฒนาอย่างยั่งยืนคือ จะต้องมีการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนาน และมีการกระจายผลประโยชน์ให้แก่คนส่วนใหญ่ รวมทั้งมีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย เมื่อนำหลักการนี้มาปรับใช้กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงมีจุดเน้นที่สำคัญดังนี้

1. จะต้องดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว ให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลานานจนถึงชั่วลูกชั่วหลาน มิใช่เพียงเพื่อคนรุ่นปัจจุบันเท่านั้น
2. ลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง และลดปริมาณของเสียที่จะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม
3. มีการกระจายรายได้และผลประโยชน์ให้แก่คนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ เปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้าร่วมในการจัดการ และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว
4. มีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว และชุมชนในท้องถิ่น เพื่อการวางแผนงาน การจัดสรรงบประมาณ และการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม
5. มีการสร้างเครือข่ายเพื่อเผยแพร่แนวคิด การศึกษาวิจัย และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ออกไปในหมู่ประชาชน ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศอย่างกว้างขวาง

ข. ประเภทการท่องเที่ยวแบ่งตามเกณฑ์ที่หมายปลายทางการท่องเที่ยว (Type of Destination) หรือแหล่งท่องเที่ยว สามารถแบ่งเป็นประเภทของประสบการณ์ (Travel Experience) ที่นักท่องเที่ยวได้รับออกเป็น 7 ประเภท คือ

1. การท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ (Ethnic Tourism) เป็นการเดินทางเพื่อที่จะสังเกต

การแสดงออกทางวัฒนธรรม และแบบแผนการใช้ชีวิตของประชากรต่างเผ่าพันธุ์ ซึ่งรวมไปถึง การไปเยือนบ้านเกิดเมืองนอน การเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ และการเข้าร่วมพิธีทางศาสนา

2. การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการเดินทางเพื่อสัมผัสชีวิตและ บางกรณีก็เข้าไปร่วมใช้ชีวิตชีวิตเก่า ๆ ที่ได้สูญหายไปแล้ว หรือสัมผัสในท้องถิ่นเก่าที่มีสีสันดึงดูดใจ เช่น งานเทศกาลเครื่องแต่งกายตามประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน เป็นต้น

3. การท่องเที่ยวเพื่อประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในด้าน ประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑสถาน และแหล่งโบราณคดีที่เป็นความรุ่งเรืองของอดีต อาจเป็นการเยือน อนุสรณ์สถาน วัด วัง การแสดงแสง-เสียง เหตุการณ์สำคัญในอดีต เป็นต้น

4. การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Tourism) คิ่คือการท่องเที่ยวเพื่อ ชาติพันธุ์ กล่าวคือดึงดูดนักท่องเที่ยวมาจากแดนไกล แต่จะเน้นสิ่งดึงดูดใจ (Attractions) ที่เป็น ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าที่จะเน้นชาติพันธุ์มนุษย์ การกลับคืนสู่ธรรมชาติและการชื่นชม ต่อความสัมพันธ์ของผู้คนกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในกลุ่มนี้

5. การท่องเที่ยวเพื่อการนันทนาการ (Recreational Tourism) เป็นการเข้าร่วมแข่งกีฬา การอาบแดด การสมาคมกันในสิ่งแวดล้อมที่ผ่อนคลายจิตใจ เช่น ชายหาด สนามกอล์ฟ การส่งเสริมการท่องเที่ยวในกลุ่มนี้จะดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักผ่อนหย่อนใจ โดยเฉพาะ

6. การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ (Business Tourism) ได้แก่การประชุม การพบปะกัน หรือ การสัมมนา ซึ่งมักจะรวมเอาการท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ เข้ามาไว้ด้วย เมื่อมีการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ เกิดขึ้นแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะมีการท่องเที่ยวได้หลายประเภท บางแห่งเป็นทั้งแหล่ง ท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม แล้วแต่นักท่องเที่ยวจะต้องการอะไร

7. การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล (Incentive Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นเป็นรางวัล แก่พนักงาน เพื่อเป็นสวัสดิการของหน่วยงานและบริษัทห้างร้าน เพื่อการดูงาน การประชุม ศึกษา หาความรู้เพิ่มเติมและเพื่อนันทนาการ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ รับผิดชอบของแต่ละส่วน โดยยึดหลัก 10 ประการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยผู้ประกอบการ จะต้องคำนึงถึงการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวและการบริหารจัดการท่องเที่ยว ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว มีองค์ประกอบสำคัญคือ

1.1 รักษาสภาพดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด ให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี สะอาด มี เอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

1.2 การออกแบบสิ่งก่อสร้าง สิ่งบริการ หรืออำนวยความสะดวกแก่การท่องเที่ยว เช่น ที่พักเดินทาง การบริการอาหารและเครื่องดื่ม ห้องสุขา เป็นต้น ต้องกลมกลืนกับธรรมชาติ แวดล้อมและวัฒนธรรมพื้นบ้าน ไม่เป็นสิ่งแปลกปลอมเข้าไป โดยการออกแบบสิ่งก่อสร้างที่ทางเดินนั้นจะต้องคำนึงถึงคนพิการที่ต้องการท่องเที่ยวด้วย

1.2.1 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ควรหลีกเลี่ยงการตัดต้นไม้เป็นสำคัญควรคำนึงถึงกระแสน้ำว่าจะไม่ก่อให้เกิดการพังทลาย ไม่กีดขวางเส้นทางเดินของสัตว์ป่า

1.2.2 การเดินทางเข้าชมที่สะดวก (มิได้หมายถึงถนนที่ลาดยางจรดถึงแหล่งท่องเที่ยว) ทางเดินในแหล่งธรรมชาติที่เปราะบาง ควรทำทางเดิน (Board Walk) ที่คำนึงถึงความปลอดภัย มีระบบการสื่อความหมายที่ดี (แม้เดินทางคนเดียวก็สามารถทำได้) รวมถึงการใช้เส้นทางเพื่อคนพิการ นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงการติดต่อสื่อสารระหว่างนักท่องเที่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อมีเหตุการณ์ฉุกเฉิน ป้ายสื่อความหมายควรออกแบบให้ใช้ได้ทนทาน

1.2.3 แหล่งบริการอาหารและเครื่องดื่ม ต้องคำนึงถึงการกำจัดขยะและน้ำเสีย

1.2.4 ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ควรสร้างห้องสุขาบริการตามระยะทางเดินห่างกันอย่างน้อย 3 กิโลเมตรต่อหนึ่งแห่ง ห้องสุขาต้องสะอาด (อาจมีการคิดค่าบริการเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดจ้างแรงงานดูแล)

1.3 มีการจัดการสาธารณูปโภคพื้นฐาน โดยต้องคำนึงถึงขีดความสามารถรวมถึงขอบเขตในการรองรับปริมาณนักท่องเที่ยว (จำนวนนักท่องเที่ยว) โดยใช้หลักการสภาพแวดล้อม ขีดความสามารถการรองรับทางกายภาพ (Physical Carrying Capacity) และขีดความสามารถการรองรับสภาพแวดล้อม (Environmental Carrying Capacity) อาทิ น้ำประปา ไฟฟ้า ขยะมูลฝอย ต้องมีแผนการจัดการที่ดี ควรมีการบันทึกหรือทำสถิติของนักท่องเที่ยวในแต่ละวันไว้แล้วนำมาปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคให้เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

1.4 ศึกษาวิเคราะห์ถึงความอ่อนไหวของระบบนิเวศ ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม แหล่งโบราณคดีและโบราณสถานต่าง ๆ แม้เป็นเพียงเนินดินร้างก็ย่อมสะท้อนอดีตกาลที่ทรงคุณค่าซึ่งเราสามารถศึกษาค้นคว้าได้

1.5 ศึกษาและสำรวจแหล่งพลังงานต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด อาทิ พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานความร้อนใต้พิภพ เป็นต้น ควรใช้พลังงานจากธรรมชาติอย่างคุ้มค่า หลีกเลี่ยงการใช้เครื่องปรับอากาศให้มากที่สุด

1.6 การกำจัดของเสีย จะต้องมียุทธศาสตร์การกำจัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ การบำบัดน้ำเสียก่อนทิ้งลงในธรรมชาติ ในส่วนของการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลควรถือหลักใช้แล้วใช้ซ้ำ และเปลี่ยนแปลงนำมาใช้ประโยชน์อีก (Reused/ Recycle) สำหรับของเสียจากห้องสุขาอาจใช้ระบบ

การทำแก๊สมูลชีวภาพ (Biogas) เป็นต้น

1.7 การบริหารจัดการการบริการ ควรคำนึงถึงระดับมาตรฐานสากล

1.8 การให้การศึกษา หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ ควรจะต้องให้การศึกษากับประชาชน ในท้องถิ่นทุกระดับ เพื่อให้รู้ถึงวิธีการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีการเรียนรู้เพิ่มพูนประสบการณ์ รู้วิธีการบริการมีการฝึกอบรมหรือดูงาน เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ทันเหตุการณ์เสมอ

1.9 มีการตรวจสอบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธรรมชาติ การประเมินศักยภาพในแหล่งท่องเที่ยวจะต้องกำหนดสถานภาพให้เหมาะสม โดยหารายละเอียดรวบรวมข้อมูลสภาพแวดล้อมในพื้นที่แห่งนั้นว่าควรอยู่ในระดับใด หากความสมดุลระหว่างความต้องการของนักท่องเที่ยวความสามารถรองรับของพื้นที่ และการยอมรับของชุมชนท้องถิ่นต่อการพัฒนารวมทั้งนโยบายของรัฐจะต้องมีความสอดคล้องจากฝ่ายบริหารทุกระดับ การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึง การลงทุน และต้นทุนของสิ่งแวดล้อมด้วย

1.10 การบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว นั้น จะต้องเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมดำเนินการอย่างเสมอภาคกัน การพัฒนากฎระเบียบนั้น ผู้ดำเนินการจะต้องอยู่ในกรอบของกฎหมายที่บังคับใช้ต่อการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวจะต้องอยู่ในกรอบกฎหมาย 2 ประเภท คือ กฎหมายในประเทศ และกฎหมายระหว่างประเทศ

ก. ประเภทการท่องเที่ยวแบ่งตามเกณฑ์นักท่องเที่ยว ในพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 มาตรา 4 (สำนักนายกรัฐมนตรียุค 2522 อ้างถึงในสุวรรณชัย ฤทธิรักษ์, 2546) ได้ให้ความหมายของนักท่องเที่ยวว่า หมายถึง บุคคลที่เดินทางจากท้องถิ่นเป็นถิ่นที่อยู่ปกติของตนไปยังท้องถิ่นอื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจและด้วยวัตถุประสงค์อันมิใช่เพื่อไปประกอบอาชีพหรือหารายได้ นักท่องเที่ยวมี 2 ประเภท คือ

1. นักท่องเที่ยวต่างชาติ (Foreign Tourist หรือ International Tourist) คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง

2. นักท่องเที่ยวในประเทศ (Domestic Tourist) คือ นักท่องเที่ยวผู้เดินทางออกไปจากบ้านอย่างน้อย 50 ไมล์ วัตถุประสงค์เพื่อติดต่อธุรกิจและแสวงหาความเพลิดเพลิน กิจกรรมส่วนตัว หรือวัตถุประสงค์อื่นใดก็ตามเว้นการเดินทางไปทำงานไม่ว่าจะพักค้างคืน หรือเดินทางกลับไปในวันเดียวกันนั้นหรือไม่ก็ตาม

อาทิตย์ ศิริธร (2545) นักท่องเที่ยว (Tourist) หมายถึง ผู้ที่เดินทางไปเยือนยังที่ต่างถิ่นอันมิใช่ถิ่นพำนักอาศัยประจำของบุคคลนั้น เป็นการเดินทางไปเยือนชั่วคราวด้วยความสมัครใจ มิได้เดินทางไปประกอบ อาชีพหารายได้แต่อย่างใด

นักทัศนจร (Excursionist) หมายถึง ผู้ที่เดินทางมาเยือนไม่ค้างคืน มาเพื่อความเพลิดเพลิน ใช้เวลาพำนักอยู่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง และผู้มาเยือนหรือผู้มาเยี่ยมเยือน (Visitor) หมายถึง ผู้ที่เดินทางไปเยือนประเทศใดประเทศหนึ่งซึ่งมิใช่ประเทศถิ่นพำนักอาศัยปกติประจำวันของตัวเอง และการเดินทางไปเยือนนั้นจะเดินทางไปด้วยเหตุผลอย่างหนึ่งอย่างใด หรือวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ได้ แต่ต้องมีใจเข้าไปประกอบอาชีพหารายได้ในประเทศนั้น

นิคม จารุมณี (2536) นักท่องเที่ยว เป็นคำที่มาจากภาษาอังกฤษว่า Tour ซึ่งแปลว่าท่องเที่ยวหรือทัศนจร หรือการเดินทางเป็นวงกลม (Circular Trip) ที่มีจุดเริ่มต้นที่หนึ่งแล้วก็จะกลับมายังที่เดิมภายหลังจากการเดินทางตามรายการหรือกำหนดการที่จัดไว้ล่วงหน้า

พอด (Plog, 1973 อ้างถึงใน อาทิตย์ ศิริธร, 2545) จากนิยามดังกล่าว สามารถแบ่งผู้มาเยือน (Visitor) ออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ผู้มาเยือนที่ค้างคืน หรือนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนไม่ค้างคืน หรือนักทัศนจร ซึ่งพำนักอยู่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง นักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มมีพฤติกรรม รสนิยม และแบบแผนในการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันไป จำแนกนักท่องเที่ยวออกเป็นกลุ่ม ดังนี้

1. นักท่องเที่ยวประเภทเน้นตัวเองเป็นศูนย์กลาง กลุ่มนี้ได้แก่นักท่องเที่ยวที่คิดหรือสนใจแต่ปัญหาเล็ก ๆ ในชีวิตของตนเอง ชอบสถานที่ท่องเที่ยวอันเป็นที่รู้จักกันดี ไม่ต้องการทดลองสิ่งแปลกใหม่ทั้งที่พัก อาหาร สิ่งบันเทิง และบุคคลใหม่ ๆ ไม่ต้องการพบสิ่งยุ่งยากและมีเหตุการณ์ที่ผิดปกติ
2. นักท่องเที่ยวประเภทเน้นตัวเองปานกลาง เป็นพวกที่อยู่กึ่งกลางระหว่างกลุ่มเน้นตัวเองเป็นศูนย์กลางและกลุ่มเดินสายกลาง
3. นักท่องเที่ยวประเภทเดินสายกลาง เป็นพวกที่ไม่ค่อยไปข้างใดข้างหนึ่ง ไม่ได้ชอบผจญภัยแต่ก็ไม่รังเกียจการทดลองใหม่ ๆ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มนี้
4. นักท่องเที่ยวประเภทชอบความหลากหลายพอควร เป็นกลุ่มที่อยู่ระหว่างเดินสายกลางและกลุ่มที่มีความสนใจหลากหลาย
5. นักท่องเที่ยวประเภทมีความสนใจหลากหลาย เป็นกลุ่มที่มีความสนใจกิจกรรมหลากหลาย เป็นพวกเปิดเผยและมีความมั่นใจในตนเอง ชอบผจญภัยอย่างมากและเต็มใจออกไปเผชิญโชคเผชิญชีวิต การเดินทางจะเป็นช่องทางให้พวกเขาได้แสดงออกมาซึ่งความอยากรู้อยากเห็น ได้ทดลองของใหม่ ๆ ทั้งที่พัก อาหารการกิน และการบันเทิง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยว

ปัจจัยภายใน

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว ประเทศไทยอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวซึ่งหมายถึง สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม และวัฒนธรรม ประเพณี ที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น 3 ประการ คือ

1.1 ประเภทธรรมชาติ มีความสวยงามตามธรรมชาติ เช่น ภูเขา น้ำตก ถ้ำ เขตรักษาพันธุ์สัตว์อุทยานแห่งชาติ

1.2 ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถาน และศาสนา ได้แก่ โบราณสถาน พิพิธภัณฑสถาน

1.3 ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม รูปแบบในลักษณะพิธี งาน ประเพณี ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต

2. ความปลอดภัย นักท่องเที่ยวจะคำนึงถึงความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินเป็นสำคัญ

3. โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกหลัก เช่น ถนน สะพาน สนามบิน สถานีรถโดยสาร ไฟฟ้า ประปา ระบบสื่อสารที่ทันสมัย

4. สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การคมนาคม พิธีการ เข้าเมืองและบริการข่าวสาร ที่พัก ร้านอาหาร บริการนำเที่ยว

5. สินค้าของที่ระลึก ต้องมีการควบคุมคุณภาพ กำหนดราคา ส่งเสริมการใช้วัสดุพื้นบ้าน การออกแบบที่มีเอกลักษณ์ การบรรจุหีบห่อที่สวยงาม

6. การโฆษณา การเผยแพร่การประชาสัมพันธ์

7. ภาพลักษณ์ของประเทศ ประเทศไทยอุดมด้วยมรดกทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์

และวัฒนธรรม

ปัจจัยภายนอก

1. สภาวะเศรษฐกิจและการเมืองของโลก สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ การเดินทางท่องเที่ยวจะอ่อนตัวลง

2. ความนิยมในการท่องเที่ยว

3. การขยายเส้นทางคมนาคม เช่น ท่าอากาศยานเครื่องบิน ส่งผลให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ปลอดภัยและประหยัด

4. การเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมือง การท่องเที่ยวจึงมีบทบาทมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของพี่น้องประชาชนอย่างยิ่ง แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว

สำหรับผลกระทบจากการท่องเที่ยว (Tourism Impact) ได้อธิบายถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการเกิดผลกระทบไว้ว่า การท่องเที่ยวประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐาน 3 ส่วน คือ

1. องค์ประกอบส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอด หรือ Dynamic Element ในส่วนของการเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางที่ต้องการ
2. องค์ประกอบส่วนที่คงที่ หรือ Static Element ส่วนของการใช้เวลาในแหล่งท่องเที่ยว ณ จุดหมายปลายทางที่เลือกเดินทางไปเยือน
3. องค์ประกอบส่วนที่เป็นผล หรือ Consequential Element ส่วนที่เป็นผลทั้งทางตรงและทางอ้อม จากการเดินทางไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ต่อเศรษฐกิจ สังคมและสภาพทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว

ทั้งสามส่วนมีตัวแปรหรือปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย และผลกระทบจะเกี่ยวกับองค์ประกอบทุกส่วนของการท่องเที่ยวเป็นปฏิกริยาของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากองค์ส่วนต่าง ๆ ของระบบการท่องเที่ยวสำหรับชนิดของผลกระทบ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มหลักคือ

1. ผลกระทบทางชีวกายภาพหรือทางนิเวศ (Bio-physical Impact / Ecological Impact)
 2. ผลกระทบทางเศรษฐกิจ (Economic Impact)
 3. ผลกระทบทางสังคม (Social Impact) หรือทางจิตวิทยา (Psychological Impact)
- และขยายรายละเอียดของผลกระทบจากการท่องเที่ยว ไว้ดังนี้

1. ผลกระทบทางนิเวศ หรือผลกระทบทางชีวกายภาพ (Ecological Impact / Biophysical Impact) ได้แก่

1.1 ผลกระทบต่อดิน กิจกรรมนันทนาการบางประเภทของการท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมการเดินป่าและการพักผ่อนด้วยเต็นท์ จะส่งผลกระทบต่ออัตราการลดปริมาณของอินทรีย์วัตถุตามผิวดิน ทำให้ดินอัดตัวแน่น เนื่องจากการเดินเหยียบย่ำ ส่งผลให้รูพรุนของดินลดลงอัตราการซึมซับน้ำของดินลดลง เมื่อฝนตกในปริมาณมากเกิดน้ำไหลบ่า ทำให้หน้าดินและดินถูกกัดเซาะพังทลาย

1.2 ผลกระทบต่อสังคมพืช จะมีความรุนแรงของความเสื่อมโทรมแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมและกิจกรรมที่ปรากฏในพื้นที่ เช่น กิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมการขี่จักรยานเสือภูเขา อาจก่อให้เกิดการเหยียบย่ำทำลายลูกไม้ ต้นไม้ การหักเห็ดดอกไม้ กิ่งไม้และใบไม้ของพรรณพืชริมเส้นทาง

1.3 ผลกระทบต่อสัตว์ป่า การรบกวนจากมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น นักท่องเที่ยวกางเต็นท์พักแรมส่งเสียงดังรบกวนสัตว์ป่า ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอพยพถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการดำรงชีวิต การสืบพันธุ์ เพื่อเพิ่มจำนวนประชากรและความหลากหลายของชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่า

1.4 ผลกระทบต่อแหล่งน้ำ ทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ ทางด้านกายภาพชีวภาพ และเคมี ซึ่งโดยทั่วไปเกิดจากการทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลลงในแหล่งน้ำ สำหรับผลกระทบด้านปริมาณมักพบในแหล่งท่องเที่ยว แต่มีแหล่งน้ำจำกัด เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางทะเล

2. ผลกระทบทางเศรษฐกิจ (Economic Impact)

2.1 ผลกระทบทางบวกของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ ได้แก่

การท่องเที่ยวทำให้ได้เงินตราต่างประเทศ ทำให้รัฐบาลของประเทศดีขึ้น
สร้างรายได้

สร้างการจ้างงาน

ปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

2.1.1 ผลกระทบทางลบของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ ได้แก่

อันตรายจากการพึ่งพาการท่องเที่ยวมากเกินไป หรือพึ่งพิงการท่องเที่ยวอย่างเดียว เป็นรายได้หลัก โดยเฉพาะในกรณีที่การท่องเที่ยวเป็นฤดูกาล ไม่ได้ตลอดปี ทำให้เกิดความไม่มั่นคงในรายได้ของคนหรือชุมชน

เพิ่มการนำเข้าสินค้าอันเป็นวัตถุดิบ เพื่อนำมาผลิตสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจากต่างประเทศให้กับนักท่องเที่ยว เกิดการหมุนเงินออกนอกระบบ

ผลผลิตที่ได้จากการท่องเที่ยวเป็นลักษณะฤดูกาล ซึ่งถือว่าต่ำเมื่อเทียบกับการลงทุนและการดูแลรักษาตลอดเวลา

เป็นการสร้างต้นทุนภายนอกให้เกิดขึ้น เช่น ค่ากำจัดของเสีย ได้แก่ น้ำเสีย ขยะ ค่าดูแลรักษาพื้นที่ การบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น

3. ผลกระทบทางสังคม หรือทางจิตวิทยา (Social / Psychological Impact)

ผลกระทบทางสังคมที่ได้รับจากการท่องเที่ยว ได้แก่ ความแออัดของนักท่องเที่ยวและการประกอบกิจกรรม หรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวบางกลุ่ม ผลกระทบนี้อาจจะกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านบวกและด้านลบต่อระบบการให้คุณค่า พฤติกรรมของบุคคล ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว แบบแผนการดำเนินชีวิต พฤติกรรมเชิงศีลธรรมจรรยา ประเพณีและองค์การชุมชนกับสังคมในบริเวณแหล่งนันทนาการ หรือชุมชนที่อยู่โดยรอบทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้ระดับของผลกระทบทางตรงและทางอ้อม

รูปแบบของผลกระทบทางสังคม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากร การค้าประเวณี อาชญากรรม การพนัน ศาสนาและความเชื่อ ภาษา การแต่งกาย การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ เช่น นิยมสินค้ามียี่ห้อ วัตถุนิยม ฯลฯ

การท่องเที่ยวทำให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียใน 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านเศรษฐกิจ

ข้อดี การท่องเที่ยวที่มีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ มีดังนี้

ลดภาวะการขาดดุลในการชำระเงิน เนื่องจากการลงทุนทางด้านกิจการท่องเที่ยวใช้เงินไม่มากนักแต่ได้ผลตอบแทนออกมาอย่างรวดเร็ว ประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่หวังที่จะกอบ โดยรายได้จากการท่องเที่ยว

เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเยือนสถานที่แห่งใด ๆ ก็ตาม จะต้องมีการใช้จ่ายเพื่อเป็น ค่าบริการ อาหาร ที่พักอื่น ๆ รายได้นี้ทางเศรษฐศาสตร์ เรียกว่า “รายได้จำบัง” ซึ่งจะกระจาย ไปสู่ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว

การสร้างงานใหม่ให้แก่บุคคลในท้องถิ่น เมื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวขยายตัวขึ้นขยายตัว ขึ้น ธุรกิจที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นธุรกิจที่เกี่ยวกับที่พักอาศัย ซึ่งได้แก่ โรงแรม บังกะโล รีสอร์ท ธุรกิจร้านอาหารของที่ระลึก การบริการขนส่งและอาชีพมัคคุเทศก์ จะต้องมีการปรับตัวเพื่อรองรับ นักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาใช้บริการ ซึ่งจำเป็นจะต้องใช้แรงงานระดับต่าง ๆ มากมายจึงเปิด โอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีงานทำเพิ่มมากขึ้น ทั้งเป็นแบบประจำและชั่วคราว

สินค้าพื้นเมืองและสินค้าเกษตรกรรมขายได้ราคาดี หากมีการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว เกิดขึ้นในย่านใกล้เคียง จะทำให้สินค้าทางการเกษตรและสินค้าพื้นเมืองขายได้ราคาดี และมี ปริมาณความต้องการเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะนักท่องเที่ยวต้องการสินค้าหรือของที่ระลึกที่มี เอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเก็บไว้เป็นที่ระลึกจากการเดินทาง

ข้อเสีย การท่องเที่ยวที่มีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ มีดังนี้

จากการที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปใช้สถานที่บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจำนวนมาก จะส่งผลให้ค่าใช้จ่ายในการให้บริการสูงขึ้น ทำให้เมืองท่องเที่ยวที่สำคัญจะมีค่าครองชีพสูงกว่าใน บริเวณใกล้เคียงมาก เช่น พัทยา ภูเก็ต หาดใหญ่ เชียงใหม่ ประชาชนที่มีรายได้ปานกลางหรือต่ำ จะดำเนินชีวิตอยู่ในเมืองท่องเที่ยวด้วยความยากลำบาก เพราะต้องซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภคใน ราคาที่สูง

เกิดพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา ทำให้คนในท้องถิ่นได้เห็น พฤติกรรมต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยว เช่น การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่ทันสมัยมียี่ห้อ การบริโภคสินค้า

ฟุ่มเฟือย จึงเกิดการเลียนแบบนักท่องเที่ยวขึ้น คนในท้องถิ่นพยายามหาซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยตามอย่างนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดพฤติกรรมการใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย

2. ด้านการเมือง

ข้อดี การท่องเที่ยวที่มีผลกระทบทางการเมือง มีดังนี้

การขยายตัวของการท่องเที่ยวเข้าไปสู่ภูมิภาคหรือประเทศต่าง ๆ มากเท่าไร และเมื่อมีชาวต่างถิ่น หรือต่างแดนเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น นอกจากเป็นการลดสภาพการอยู่อาศัยที่แออัดแล้ว เมื่อกลุ่มชนเหล่านั้นมีโอกาสพบปะสังสรรค์กันจะทำให้ความเป็นมิตรกระชับมันยิ่งขึ้น เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน ซึ่งจะส่งผลต่อความมั่นคงทางด้านการเมืองท้องถิ่นในประเทศหรือระหว่างประเทศ

ข้อเสีย การท่องเที่ยวที่มีผลกระทบทางการเมือง มีดังนี้

การเดินทางของกลุ่มชนเข้าไปท่องเที่ยวยังต่างแดนและได้เห็นความเจริญก้าวหน้าทางด้านต่าง ๆ ของประเทศที่ตนได้เดินทางไป เช่น ด้านการเมือง ประชากรของเขามีอิสระและเสรีภาพสูง จึงทำให้นักท่องเที่ยวเหล่านั้นนำกลับมาเปรียบเทียบกับประเทศของตน และในที่สุดจะกลายเป็นชนวนนำไปสู่การต่อต้านรัฐบาลที่ปกครองประเทศต่อไป

การเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในกลุ่มชนที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน แม้จะอยู่ในประเทศเดียวกันก็ไม่เกิดผลดีแต่อย่างใด คือ อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดและเกิดความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน

3. ด้านสังคม

ข้อดี การท่องเที่ยวมีผลต่อกระทบต่อสังคม เช่น

การท่องเที่ยวทำให้ได้รับทราบถึง อารยธรรมที่แตกต่างกันออกไป ช่วยให้ประชาชนได้เห็นถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละท้องถิ่นที่เดินทางไปถึง ซึ่งเปรียบเสมือนการทำให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างประชาชนหรือระหว่างท้องถิ่น

เป็นการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ เพราะในสถานที่ที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปถึงจะต้องมีการสร้างปัจจัยขั้นพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา เพื่อช่วยสนองความต้องการและการสร้างวัตถุสิ่งของเหล่านี้ จะช่วยขจัดปัญหาหรือภัยที่เกิดจากกามาแทรกซึม หรือบ่อนทำลายต่าง ๆ ได้อย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นได้อย่างมากอีกด้วย

ข้อเสีย การท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อสังคม เช่น

ด้านศีลธรรม อาจกล่าวได้ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยว จะเป็นตัวเร่งที่ทำให้เกิดความเข้มของปัญหาสังคม จากความแตกต่างระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวพื้นเมือง อาจทำให้เกิดปัญหาตามมา เช่น ปัญหาด้านอาชญากรรม ยาเสพติด และการประพฤติผิดทางศีลธรรม เป็นต้น

ความรู้สึกไม่ดีต่อนักท่องเที่ยว จากความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และระดับการศึกษา จะทำให้ชาวพื้นเมืองหรือชาวชนบทมีความรู้สึกที่ตัวเองต่ำต้อยและด้วยโอกาสกว่าชาวเมือง จึงทำให้มีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อนักท่องเที่ยว

4. ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี

ข้อดี การท่องเที่ยวที่มีผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม – ขนบธรรมเนียมประเพณี มีดังนี้
 ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมบางประการ ไม่ว่าจะเป็นการเล่นพื้นบ้าน การแสดงที่บอกเล่าเรื่องราววัฒนธรรมประเพณี หรือเทศกาลต่าง ๆ ถือได้ว่าเป็นวัตถุหรือสินค้าที่สำคัญของการท่องเที่ยวได้รับการส่งเสริมและอนุรักษ์ไว้ เพราะจะเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต่างถิ่นหรือต่างแดน ได้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว มองเห็นสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นของแปลกใหม่ตื่นเต้น น่าศึกษาเรียนรู้

เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่ดีต่อกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในท้องถิ่น ทำให้นักท่องเที่ยวได้เห็นวัฒนธรรมประเพณีที่งดงามของคนในท้องถิ่น เกิดกระบวนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนกัน โดยทั้งหมดอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจ ยอมรับและไม่ถูกในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

ข้อเสีย การท่องเที่ยวที่มีผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม – ขนบธรรมเนียมประเพณี มีดังนี้
 ความแตกต่างด้านวัฒนธรรม จะถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์ทางการค้า เพื่อสนองตอบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เช่น การลอกเลียนแบบวิถีการดำเนินชีวิตของชาวชนบท ชาวพื้นเมืองหรือชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ซึ่งนำมาแสดงในเมืองหรือตามศูนย์การค้า ทำให้ขาดความเป็นเอกลักษณ์และคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีที่นำมาจัดแสดง

ในบางท้องถิ่นที่มีนักท่องเที่ยวต่างแดน หรือต่างถิ่นเข้าไปใช้บริการมาก ๆ จะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนท้องถิ่นเสียสิทธิที่พึงได้ไป เช่น ชายหาดบางแห่งในภูเก็ต จะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำหรับชาวต่างประเทศโดยเฉพาะ และไม่ต้องรับนักท่องเที่ยวที่เป็นคนพื้นเมือง ทั้ง ๆ ที่สถานที่เหล่านี้เป็นของคนไทยอย่างแท้จริง

5. ด้านสภาพแวดล้อม

ข้อดี การท่องเที่ยวที่มีผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม มีดังนี้
 ได้รับความสนใจจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน หรือแม้แต่ผู้เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม หรือมีการเข้าไปควบคุมเพื่อให้คงสภาพที่ดีเหมือนเดิมให้มากที่สุด หรืออย่างน้อยก็ให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด

คนในท้องถิ่นเกิดการตื่นตัวในการรักษาสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะพวกเขาได้รับผลกระทบโดยตรงถ้าสิ่งแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรม เช่น ปัญหามลพิษ น้ำเน่าเสีย

มีการช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของชุมชน เพราะหากสถานที่ท่องเที่ยวใดมีปัญหาในเรื่องเกี่ยวกับความเสื่อมโทรม ความสกปรก ก็จะไม่เป็นที่พึงประสงค์ที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว

ข้อเสีย การท่องเที่ยวมีผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม มีดังนี้

จากการที่ประชากรเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ มากเกินกว่าที่สถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้นจะรองรับได้ จะส่งผลให้สถานที่ท่องเที่ยวเสื่อมโทรม หรือถูกทำลายมากเกินกว่าที่จะบูรณะให้คืนสภาพเดิมได้ เช่น ภูกระดึง ก็เคยประสบปัญหาเช่นนี้มาแล้ว ในปัจจุบันก็ได้มีการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว ยิ่งไปกว่านั้น การที่นักท่องเที่ยวมาจากต่าง ๆ ทั่วตามสถานที่ท่องเที่ยว หรือแหล่งน้ำในบริเวณใกล้เคียง จะทำให้เกิดสิ่งสกปรกและน้ำในแหล่งน้ำเกิดมลพิษ ซึ่งทำให้ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยทั่วไปถูกทำลาย

บ่อยครั้งการเข้าไปพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทำให้สภาพแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ของสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เสียไป ตามแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนาส่วนใหญ่จะมีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกไว้คอยบริการนักท่องเที่ยว เช่น โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร ซึ่งสิ่งก่อสร้างดังกล่าวมักสร้างโดยไม่มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมเดิม เช่น โรงแรมตามเชิงเขาและริมชายหาดมักสร้างให้มีลักษณะเป็นอาคารสูงจำนวนมากหลายสิบชั้น ทำให้บดบังทัศนียภาพอันสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

โดยสรุปจากการตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว พบว่า สามารถแบ่งผลกระทบออกได้เป็น 3 ด้านหลัก ๆ คือ ผลกระทบทางชีวภาพ ผลกระทบทางเศรษฐกิจ และผลกระทบทางสังคม โดยผลกระทบส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นมักจะเป็นไปในทิศทางลบ

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความหมายเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

มีนักวิชาการและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้ให้ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ต่าง ๆ ดังนี้

สันติ บางอ้อ (2546) การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง

พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต (2541 อ้างถึงใน สันติ บางอ้อ, 2546) การพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะที่เป็นบูรณาการคือทำให้เกิดเป็นองค์รวมหมายความว่าองค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้อง

จะต้องมาประสานกันครบองค์ และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มีคุณภาพ หรือพูดอีกนัยหนึ่ง คือ การทำให้กิจกรรมมนุษย์สอดคล้องกับเกณฑ์ของธรรมชาติ

กระทรวงการต่างประเทศ และสมาคมเพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม (2537 อ้างถึงใน สันติ บางอ้อ, 2546) การพัฒนาที่ยั่งยืน ความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนแนวคิดเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน ถือเป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนปรากฏขึ้นเมื่อประมาณ 30 ปีที่แล้วในรายงานความคืบหน้าหลังการประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน รายงานดังกล่าวหรือที่เรียกกันว่า รายงานบรันด์ท์แลนด์ (Brundtland Report) เสนอให้มนุษย์คำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติบนโลก และเสนอให้ดำเนินการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อไม่ให้ระบบนิเวศเสียสมดุล เป็นการอนุรักษ์และป้องกันการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงมีลักษณะการพัฒนาแบบบูรณาการ ในด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม

สรยุทธ จันสุข (2549) การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สนองความต้องการของ ปัจจุบันโดยไม่ทำให้ประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดความสามารถของเขา ในการที่จะสนองความต้องการของเขาเอง

วิวัฒน์ชัย อุตถากร (2546, หน้า 7) การพัฒนาที่ยั่งยืน ในทรรศนะของผู้เขียน หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมและของสถาบันต่าง ๆ ทางสังคม เช่น (สถาบันทาง เศรษฐกิจ, การเมือง, การศึกษา, สื่อมวลชน ฯลฯ) ในหลายมิติตลอดจนทัศนคติ ค่านิยมและระบบคุณค่า เป็นการเปลี่ยนแปลงจากเชิงปริมาณไปสู่เชิงคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น ปลอดภัยจากระบบผูกขาดทาง เศรษฐกิจและผูกขาดอำนาจทางการเมือง เอื้ออำนวยต่อระบบเศรษฐกิจนั้น ให้สามารถเพิ่มผลผลิต อย่างมีคุณภาพระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี โดยมีการแบ่งปันผลประโยชน์จากการ พัฒนาอย่างเป็นธรรม สร้างความเสมอภาคทางโอกาส ขจัดความยากจน การพัฒนาทางเลือก (Alternative Development) แนวทางหนึ่งซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาที่ได้รับการยอมรับจากนักคิด นักวิชาการ หรือนักพัฒนาหลายกลุ่มว่า เป็นแนวการพัฒนาที่น่าจะมีความเหมาะสมในการนำมาใช้ ในการพัฒนาประเทศ เรียกว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ในช่วงระยะแรก ๆ การพัฒนาแบบยั่งยืนมี จุดเน้นสำคัญอยู่ที่ประเด็นเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ คือมองว่ารูปแบบของการพัฒนาจะต้อง เป็นไปในทิศทางที่ทำให้สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างต่อเนื่อง และไม่ ทำลายหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อม เอ็ดเวิร์ด บี บาร์เวียร์ ได้เสนอรูปแบบของการ พัฒนาแบบยั่งยืนว่ามีจุดสำคัญอยู่ที่รูปแบบการพัฒนาจะต้องตอบสนองเป้าหมายของระบบ 3 ระบบคือ

1. ระบบชีววิทยา การพัฒนาจะต้องไม่ทำลายในเรื่องของความหลากหลายทาง พันธุกรรม การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอยู่ในขอบเขตที่ธรรมชาติสามารถผลิตทดแทน ได้อย่างเพียงพอต่อความต้องการ และธรรมชาติสามารถจะฟื้นตัวกลับมาได้อีกครั้ง

2. ระบบเศรษฐกิจ การพัฒนาจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของ สมาชิกในสังคมได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

3. ระบบสังคม การพัฒนาจะต้องคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม สร้างให้เกิด ความเป็นธรรมในสังคม และสมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมของตนเอง

กระแสการพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมโลก แนวความคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเริ่มเข้ามา มีบทบาทในกระแสการพัฒนาของสังคมโลกนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 เริ่มตั้งแต่องค์การสหประชาชาติ ได้จัดให้มีการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมมนุษย์ (Human Environment) ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ซึ่งเรียกร้องให้ทั่วโลกได้คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยจนเกินขีดจำกัดของทรัพยากรโลก ผลจากการประชุมดังกล่าว ทำให้ทั่วโลกหันมาให้ความสนใจเรื่องสิ่งแวดล้อมกันอย่างกว้างขวาง ต่อมาในปี พ.ศ. 2526 สหประชาชาติได้จัดตั้งสมัชชาโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development หรือเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า Brundtland Commission) เพื่อศึกษาในเรื่องการสร้างสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนา ซึ่งได้เผยแพร่เอกสารชื่อ Our Common Future ที่ได้เรียกร้องให้ชาวโลกเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิตที่ฟุ่มเฟือยและเปลี่ยนวิถีทางในการพัฒนาเสียใหม่ ในลักษณะที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมและให้สอดคล้องกับข้อจำกัดของธรรมชาติมากยิ่งขึ้น รวมทั้งได้เสนอว่ามนุษยชาติสามารถที่จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนขึ้นมาได้

การพัฒนาที่ยั่งยืนได้รับความสำคัญมากยิ่งขึ้น เมื่อสหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UN Conference on Environment and Development: UNCED) หรือการประชุม Earth Summit ที่กรุงริโอ เดอ จานเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ. 2535 ผลการประชุมนี้ผู้แทนของ 178 ประเทศรวมทั้งประเทศไทย ได้ร่วมลงนามรับรองแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ซึ่งถือเป็นแผนแม่บทของโลกที่ประเทศสมาชิกต้องตระหนักถึงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และเห็น ความสำคัญที่จะต้องร่วมกันพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นในโลก โดยกำหนดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในมิติ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลพร้อมทั้งกระตุ้นให้รัฐบาลประเทศต่าง ๆ สร้างกลยุทธ์การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจที่รับผิดชอบต่อสังคม ในขณะเดียวกันก็ให้การคุ้มครองฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อผลประโยชน์ของคนในรุ่นต่อไป

ทั้งนี้ ควรเปิดโอกาสให้กลุ่มต่าง ๆ ในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางที่สุด ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกันต่อไปได้

ต่อมาสหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุมสุดยอดระดับโลก ว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (World Summit on Sustainable Development: WSSD) ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ที่นคร โจฮันเนสเบิร์ก ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ระหว่างวันที่ 26 สิงหาคม – 4 กันยายน 2545 ซึ่งได้นำไปสู่พันธกรณีของประเทศสมาชิกประมาณ 180 ประเทศรวมทั้งประเทศไทยที่จะต้องสานต่อแผนปฏิบัติการ 21 เพื่อดำเนินงานการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กว้างขวางและมีผลในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้นที่สำคัญ คือ

1. กำหนดให้ประเทศสมาชิกจะต้องบรรลุข้อตกลงในการจัดทำเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGS) ร่วมกันให้สำเร็จ ภายในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) เพื่อผลของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและขจัดปัญหาความยากจนของคนในประเทศ

2. ประเทศสมาชิกควรมุ่งส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ (Human Capacity Building) ซึ่งรวมถึงการพัฒนาทางการศึกษาและการจัดหาบริการด้านสุขภาพอนามัยให้ประชาชนอย่างทั่วถึง

3. เสริมสร้างจิตสำนึกเพื่อกระตุ้นให้ประชากรทั่วโลกตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมของแต่ละประเทศ ต้องร่วมกันเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาและร่วมกันพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปทั้งนี้จะบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนไปได้ภายในศตวรรษที่ 21 โดยจะต้องพยายามหาแนวทางความร่วมมือระหว่างกันมากขึ้นรวมทั้งเชื่อมโยงผลประโยชน์ในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศเข้าด้วยกันเพื่อลดช่องว่างระหว่างประเทศร่ำรวยและประเทศยากจนอันจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนรุ่นต่อไปในอนาคต

จากความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนดังกล่าวข้างต้นจึงพอสรุปได้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนหมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมและของสถาบันต่าง ๆ ทางสังคม เช่น (สถาบันทางเศรษฐกิจ, การเมือง, การศึกษา, สื่อมวลชน ฯลฯ) ในหลายมิติตลอดจนทัศนคติ ค่านิยม และระบบคุณค่า เป็นการเปลี่ยนแปลงจากเชิงปริมาณไปสู่เชิงคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น ปลอดภัยจากระบบผูกขาดทางเศรษฐกิจและผูกขาดอำนาจทางการเมือง เอื้ออำนวยต่อระบบเศรษฐกิจนั้น ให้สามารถเพิ่มผลผลิตอย่างมีคุณภาพระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี โดยมีการแบ่งปันผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม สร้างความเสมอภาคทางโอกาส ขจัดความยากจน

การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวคิดแบบ “องค์รวม”

นับเป็นเวลากว่าสองทศวรรษแล้วที่คำว่า “การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)” ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวาง เพื่ออธิบายความหมายเกี่ยวกับอนาคตของสังคมมนุษย์ และโลกที่มนุษย์อาศัยอยู่ แต่ก็ไม่ใช่เป็นที่กระจ่างชัดนักว่าความหมายของคำว่า “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” นั้นคืออะไรและจะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมได้อย่างไร สาเหตุสำคัญประการหนึ่งอาจเป็นเพราะผู้นำหรือผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจในสังคมไม่สามารถผลักดันแนวคิดดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติให้ได้ผล หรือกำหนดดัชนีชี้วัดผลการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างชัดเจน ทำให้ไม่สามารถติดตามตรวจสอบได้ว่ากิจกรรมใดเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและกิจกรรมใดเป็นการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน

แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนที่แท้จริงแล้วได้แปรเปลี่ยนมาจากคำนิยามของ World Commission on Environment and Development ซึ่งได้เสนอแนะว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ รูปแบบของการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง (Sustainable Development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs)”

สำหรับประเทศไทยได้มีนักวิชาการหลายท่านพยายามอธิบายแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ที่สำคัญคือ แนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต, 2541 อ้างถึงใน สันติบางอ้อ, 2546) ได้อธิบายการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะที่เป็นบูรณาการ (Integrated) คือ ทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มีดุลยภาพ (Balance) หรือพอดีกันยี่หนึ่ง คือ การทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ”

นอกจากนี้ ในการจัดทำข้อเสนอของประเทศไทยในการประชุมยอดของโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ณ นครโจฮันเนสเบิร์ก ประเทศแอฟริกาใต้ เมื่อเดือนกันยายน 2545 คณะอนุกรรมการกำกับการอนุวัติตามแผนปฏิบัติการ 21 และการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมีหน้าที่เป็นคณะกรรมการเตรียมการประชุมสุดยอดฯ ของประเทศได้ร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย จัดระดมความคิดเห็นจากภาคีต่าง ๆ ได้ข้อยุติด้านคำนิยามของการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย เป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุก ๆ ด้านอย่างสมดุล บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียม”

กล่าวโดยสรุป แม้ว่าความหมายของคำว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” จะปรากฏแตกต่างกันไปหลากหลายรูปแบบ แต่ก็ยังมีหลักการที่เหมือนกัน คือ

1. การพัฒนาที่ดำเนินไปโดยคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ส่งผลกระทบต่อความต้องการในอนาคต
2. การพัฒนาที่คำนึงถึงความเป็น “องค์รวม” คือ มองว่าการจะทำสิ่งใดต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งอื่น ๆ ดังนั้น การพัฒนาแนวนี้จึงยึดหลักความรอบคอบและค่อยเป็นค่อยไป
3. การพัฒนาที่ยั่งยืนไม่ได้ระบุว่าต้องปฏิเสธ “ระบบเทคโนโลยี” เพียงแต่ต้องคำนึงว่าเทคโนโลยีที่นำมาใช้นั้น เป็นไปในทาง “สร้างสรรค์” หรือ “ทำลาย”

ฉะนั้นหากยึดแนวทางการพัฒนาดังกล่าวข้างต้นสังคมโลกก็จะดำเนินไปด้วยกันได้ระหว่างมนุษย์และสรรพสิ่งที่เกี่ยวข้องรอบตัวมนุษย์ได้อย่างยั่งยืนและยาวนานพัฒนาการของประเทศที่ผ่านมา ไม่สมดุลและไม่ยั่งยืนความไม่สมดุลของการพัฒนาซึ่งเกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก ก็เป็นปัญหาที่ประเทศไทยได้ประสบเช่นเดียวกัน โดยผลการพัฒนาประเทศในระยะเวลากว่า 4 ทศวรรษที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติไปในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างขาดความระมัดระวังและไม่ประหยัด รวมทั้งขาดการวางระบบการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ จึงส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้รุนแรงขึ้น จำนวนคนยากจนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 11.4 ของประชากรทั้งประเทศ หรือจำนวน 6.8 ล้านคนในปีพ.ศ. 2539 เป็นร้อยละ 15.9 หรือ 9.9 ล้านคนในปีพ.ศ. 2542 ขณะที่ทรัพยากรธรรมชาติได้ร่อยหรอลงมาก พื้นที่ป่าลดลงเฉลี่ยปีละ 2.4 ล้านไร่ หรือเหลือเพียงร้อยละ 25.3 ของพื้นที่ประเทศ พื้นที่ประมงภัยแล้งมีปีละ 1-1.5 ล้านไร่ และเกิดอุทกภัยในหน้าฝนทุกปี นอกจากนี้ ปริมาณมลพิษในอากาศจากของเสียอันตราย และการใช้สารเคมีเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งในเมืองและชนบทเรียนจากการพัฒนาที่ผ่านมา ดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นสาเหตุปัจจัยหลักของความผิดพลาดในทิศทางการพัฒนาประเทศที่สำคัญพิจารณาได้ดังนี้

1. อิทธิพลของโลกาภิวัตน์และการเปิดเสรีการค้าระหว่างประเทศ ส่งผลทั้งทางบวกและทางลบต่อระบบเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมของประเทศโดยการเปิดรับการลงทุนจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมการผลิตจำนวนมากและไม่มีกลไกตรวจสอบผลกระทบของอุตสาหกรรมเหล่านั้นอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว เช่นเดียวกับการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ โดยขาดการวิเคราะห์ผลกระทบ

ต่อสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม มีการใช้ทรัพยากรเป็นฐานการผลิตอย่างฟุ่มเฟือยเกินอัตราการฟื้นตัวของระบบธรรมชาติ นำมาซึ่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของระบบนิเวศ

2. กระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ซึ่งคนไทยได้รับมาจากวัฒนธรรมต่างชาติอย่างขาดการกลั่นกรองและเลือกใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมส่งผลให้สภาพวิถีชีวิตในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในการผลิตและบริโภคอย่างฟุ่มเฟือยเกินพอเพียง เกิดปัญหามลพิษในสิ่งแวดล้อม เป็นเหตุให้คุณภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม และขาดสมดุล สิ่งผลต่อความขัดแย้งทางสังคมตามมา

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังเกิดขึ้นไม่มากเท่าที่ควร แม้ว่าชุมชนจะตื่นตัวเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการ แต่ยังคงขาดความพร้อมและประสบการณ์ประกอบกันยังไม่มีกฎหมายรับรองสิทธิของชุมชนในการดูแลทรัพยากร ธรรมชาติในพื้นที่ ทำให้เกิดข้อจำกัดของการเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งได้นำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และภาครัฐอย่างต่อเนื่องกระบวนการทัศน์ใหม่ของการพัฒนาประเทศสู่ความพอเพียงและยั่งยืน

ประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในกระแสโลกมาปรับใช้ในกระบวนการวางแผนพัฒนาประเทศด้วยเช่นกัน โดยแนวทางการพัฒนาประเทศในระยะ 10 ปีที่ผ่านมาได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดการพัฒนาสู่ความยั่งยืนมากขึ้น จากที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวเป็นหลัก ก็ได้ให้ความสำคัญกับเป้าหมายด้านอื่นๆ อาทิ ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) นับเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดที่มุ่งเน้น “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” โดยใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นองค์รวม พร้อมทั้งมีกระบวนการพัฒนาที่เชื่อมโยงมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันอย่างสมดุล

สำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ซึ่งใช้เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศในปัจจุบันได้อัญเชิญหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นปรัชญาในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล ทั้งด้านคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤตสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลมีคุณภาพและยั่งยืนการดำเนินงานตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ดังกล่าวนับเป็นตัวอย่างของการดำเนินงานพัฒนาประเทศอย่างเป็นองค์รวม โดยคนไทยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมมุ่งสู่เป้าหมายและจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคนนอกจากนี้ยังมีการจัดทำวาระแห่งชาติและยุทธศาสตร์สำคัญตามนโยบายของรัฐบาล

ชุดปัจจุบันซึ่งได้กำหนดให้การแก้ไขปัญหาคือความยากจนการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศการพัฒนาทุนทางสังคมและการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นเรื่องเร่งด่วนที่ประเทศชาติจะต้องดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งกรอบแนวคิดและการดำเนินงานต่างๆ เหล่านี้ ล้วนมีบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแกนกลางของความคิดทั้งสิ้น ความท้าทายของประเทศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ในการพัฒนาประเทศไทยสู่ความยั่งยืนระยะต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นประเทศไทยจำเป็นต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ท้าทายต่อการพัฒนาอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่สำคัญดังนี้

1. ความขัดแย้งในการแข่งขันทรัพยากรจะรุนแรงขึ้น โดยวิกฤตเศรษฐกิจได้ส่งผลให้ปัญหาความยากจนเพิ่มสูงขึ้น แนวโน้มของการบุกรุกพื้นที่ป่าและพื้นที่สาธารณะประโยชน์มีมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ข้อเรียกร้องต่อภาครัฐเพื่อจัดที่ดินทำกินรุนแรงขึ้น ดังนั้น การให้ความสำคัญกับนโยบายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพและเอื้อประโยชน์ต่อคนจน จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องจัดการเพื่อลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นโดยเร่งด่วน

2. พันธกิจด้านสิ่งแวดล้อมจะเป็นภาระต่อต้นทุนการผลิต โดยการเปิดเสรีทางการค้าได้นำไปสู่การกำหนดข้อตกลงการค้า และการลงทุนระหว่างประเทศใหม่ ๆ ตลอดจนมีการกีดกันการค้าด้วยมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีมากขึ้น โดยเฉพาะการนำประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมมาเป็นเงื่อนไขทางการค้า ซึ่งส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ประเทศไทยจึงต้องเตรียมพร้อมและสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อให้ประเทศอยู่รอดได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

3. กระแสประชาธิปไตยในประชาคมโลกมีอิทธิพลต่อแนวคิดและค่านิยมในการพัฒนาของประเทศต่าง ๆ ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน การพิทักษ์สิทธิมนุษยชนการคุ้มครองกลุ่มผู้ด้อยโอกาสรวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เป็นโอกาสดีที่ประเทศไทยต้องปรับตัวและทบทวนกระบวนการพัฒนาใหม่ในทิศทางที่พึงตนเองและสอดคล้องทันกับกระแสหลักของโลกโดยจัดให้มีระบบบริหารจัดการที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างเร่งด่วนและต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนการวางรากฐานการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็งมีคุณภาพและยั่งยืน

4. กระแสการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นภาระที่ภาครัฐต้องสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในสังคมโดยความตื่นตัวของประชาชนภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2551 จะกดดันให้ภาคชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นมากขึ้น โดยไม่อาจอาศัยการดำเนินงานของภาครัฐในส่วนกลางเพียงฝ่ายเดียวดังเช่นที่ผ่านมาได้อีกต่อไป ดังนั้น ความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ อย่างเป็นเครือข่ายและเป็นระบบที่เข้มแข็ง จึงเป็น

ประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญและต้องประสานเชื่อมโยงให้เครือข่ายที่มีอยู่แล้วในปัจจุบันมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ (2551, หน้า 5-6) ในการบริหารจัดการยุทธศาสตร์การสร้าง ความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ตามแนวธรรมาภิบาลแผนพัฒนาฉบับที่ 10 ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมาเราพบว่าการเสริมสร้างธรรมาภิบาลด้านสิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ที่ตั้งไว้ ดังจะเห็นตัวอย่างได้จากเรื่อง การจัดการปัญหาที่เป็นพื้นฐานของประชาชนส่วนใหญ่ในปัจจุบัน ได้แก่ปัญหาเรื่อง ดิน น้ำ ป่า มลพิษ และกากของเสียอุตสาหกรรม กล่าวคือ

1. ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอัน ได้แก่ ปัญหาด้านดิน น้ำ ป่า มลพิษ และ กากของเสีย ดังกล่าว ยังดำรงอยู่แบบยึดเยื้อ เรื้อรัง จนดูเหมือนว่ายุทธศาสตร์ธรรมาภิบาลใน แผนพัฒนาฉบับที่ 10 ไม่มีผลต่อปัญหาแต่อย่างใด เช่น ปัญหากากของเสียอุตสาหกรรมล้นเกิน เนื่องจากการขาดโรงงานกำจัดถาวร นั้นเป็นปัญหาคาราคาซังมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 จนถึงปัจจุบัน คือยังไม่สามารถสร้าง โรงงานดังกล่าวได้ หรือการบุกรุกทำลายป่าอนุรักษ์ที่ยังคงดำเนินอย่าง ต่อเนื่องหลังการประกาศปิดป่าในสมัยรัฐบาลสนั่น ขจรประศาสน์ คั่นทศวรรษ 2530 โดยพบว่า ปัญหาการบุกรุกป่าปรับรูปแบบใหม่จากการใช้ข้อสัมปทานแต่เดิมไปสู่การทำให้ป่าอนุรักษ์เป็นป่า เลื่อมโทรม หรือแม้แต่ปัญหาการแย่งชิงที่ดินและกรรมสิทธิ์ที่ดินทับซ้อนระหว่างภาครัฐ ภาค ชุมชน และภาคเอกชนที่มีมาตั้งแต่ประกาศใช้พระราชบัญญัติป่าไม้แห่งชาติ

2. ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มรุนแรงขึ้นหลังมีการ ประกาศใช้แผนพัฒนา ฉบับที่ 10 เช่น ปัญหากากของเสียอุตสาหกรรมซึ่งแต่เดิมเป็นเพียงปัญหา ขยะเถื่อนที่ถูกทิ้งอย่างผิดกฎหมายและมักเกิดกระจายเป็นจุด ๆ โดยยังไม่ส่งผลในระดับที่เป็น อันตรายต่อชุมชน แต่ช่วงเวลาที่ผ่านมา ปัญหาก็กลับมีความรุนแรงขึ้น เช่น โรงงานขยะจังหวัด สระแก้วนำกากของเสียผิดประเภทมากขึ้นทำให้เกิดมลพิษทางกลิ่นและทางน้ำจนส่งผลเสียต่อเรือ กสวน ไร่ นา ของชาวบ้านอย่างกว้างขวาง

3. ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังกล่าวมีการขยายขอบเขต ของ ปัญหากว้างขวางขึ้นตามพื้นที่ เช่น ปัญหามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมในเขตมาบตาพุด ได้แพร่ ไปสู่ชุมชนและอำเภออื่น จากการขยายตัวของ โรงงานปิโตรเคมีตามแผนพัฒนาปิโตรเคมีระยะที่ 3 โดยขยายจากชุมชน วงในของมาบตาพุดไปสู่ชุมชนวงนอก รวมทั้งได้ขยายไปสู่อำเภอบ้านฉางซึ่งเป็นอำเภอที่ใกล้เคียงกับอำเภอมาบตาพุด ทั้งๆที่กระทรวงสาธารณสุข ได้ตรวจพบสารเบนซินที่ อาจก่อมะเร็งเม็ดเลือดขาวจาก โรงงานที่มาบตาพุดอาจก่อมะเร็งเม็ดเลือดขาวสูงเกินมาตรฐาน ถึง จำนวน 329 ราย จากทั้งหมด 2,177 ราย ในปี พ.ศ. 2550

พัฒนาทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปัจจุบันเรื่อง “ทุนทางสังคม” (Social Capital) กำลังได้รับความสนใจจากวงการนักพัฒนาทั้งในและต่างประเทศว่ามีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ ในกรณีของประเทศไทยเอง คำว่า “ทุนทางสังคม” ได้รับความสนใจมากขึ้นในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ โดยนักคิดหลายท่านได้ประเมินว่า การที่ประเทศไทยต้องประสบปัญหาหลาย ๆ ด้านจนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ โดยนักคิดหลายท่านได้ประเมินว่า การที่ประเทศไทยต้องประสบปัญหาหลาย ๆ ด้านจนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ เกิดจากสาเหตุหลายประการที่สำคัญ คือการพัฒนาที่ผ่านมาจากัดการนำจุดเด่นหรือสิ่งดีงามที่มีอยู่ในสังคมไทย เช่น มิติทางวัฒนธรรมซึ่งถือว่าเป็นทุนทางสังคมประเภทหนึ่งมาใช้ประโยชน์

ขณะเดียวกัน หลายฝ่ายเห็นตรงกันว่า การที่สังคมไทยยังคงดำรงอยู่ได้ไม่ล่มสลายจากวิกฤตการณ์นั้นเกิดจากการที่ยังมีทุนทางสังคมหลงเหลืออยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเมตตา กรุณา ความเอื้ออาทร สายใยผูกพันภายในครอบครัว เครือญาติ ชุมชน การรวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือผู้เดือดร้อน ฯลฯ ดังนั้น หากมีการพัฒนาทุนทางสังคมและนำมาใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดภายใต้สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วแล้ว ก็จะมีส่วนช่วยให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและนำประเทศไทยให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในที่สุด

ความหมายและองค์ประกอบของทุนทางสังคม

คำว่า “ทุนทางสังคม” อาจเป็นเรื่องใหญ่ที่นักคิด นักพัฒนาในหลาย ๆ ประเทศยังแสวงหาคำอธิบายและสร้างความเข้าใจร่วมกันให้ชัดเจน ดังนั้น การกำหนดนิยาม องค์ประกอบ และขอบเขตจึงค่อนข้างหลากหลาย ขึ้นกับปัจจัยพื้นฐานและสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคมที่แตกต่างกัน

ในบริบทของสังคมไทยเอง คำว่า “ทุนทางสังคม” น่าจะหมายถึง ผลรวมของสิ่งดีงามต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม ทั้งในส่วนที่ได้จากการสั่งสมและการต่อยอดซึ่งครอบคลุมถึงการรวมตัวของคนที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวม บนพื้นฐานของความไว้วางใจ สายใยแห่งความผูกพันและวัฒนธรรมที่ดีงามซึ่งหากนำมาพัฒนาและใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมแล้วจะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสังคมประเทศชาติให้สมดุลและยั่งยืน

ในเบื้องต้นสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในฐานะหน่วยงานกลางที่ริเริ่มดำเนินการผลักดันเรื่อง “ทุนทางสังคม” ให้เป็นวาระแห่งชาติขึ้นมาได้จำแนก “ทุนทางสังคม” เป็น 3 ลักษณะโดยมีขอบเขต/องค์ประกอบ ดังนี้

1. ทุนมนุษย์ ที่มีคุณภาพ มีความรู้ สติปัญญาและทักษะ มีคุณธรรมวินัย และความรักใคร่ชอบ มีทัศนคติที่ดีในการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายเพื่อทำ

ประโยชน์ให้ส่วนรวม โดยครอบคลุมทั้งนักคิด ผู้นำ ปุชนิยบุคคลและบุคคลทั่วไปที่ทำประโยชน์ต่อสังคม

2. ทุนที่เป็นสถาบัน เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ศาสนาการเมืองการปกครอง รวมทั้งองค์กรที่ตั้งขึ้นมา เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน สมาคมวิชาชีพ ฯลฯ

3. ทุนทางปัญญาและวัฒนธรรม ครอบคลุมถึงระบบคุณค่า เช่น คุณธรรม วินัย จิตสำนึก สาธารณะ ระบบเครือญาติ วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมที่แสดงเอกลักษณ์ไทย

การประเมิน “ทุนทางสังคม” ของประเทศ

เนื่องจาก “ทุนทางสังคม” เป็นเรื่องละเอียดอ่อนมีขอบเขตกว้างเพราะเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ มากมาย ที่มีการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อถึงกันตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสังคมไทยเป็นสังคมเปิด ดังนั้น การประเมินทุนทางสังคมที่มีอยู่ในประเทศไทยในปัจจุบันจึงต้องพิจารณาปัจจัยการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังกล่าว

ในอดีตปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคนไทยและสังคมไทยยังมีไม่มากนัก แต่ค่อย ๆ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และส่งผลกระทบรวดเร็วและรุนแรงขึ้นในช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านแต่ละยุค ได้มีการสังสมทั้งสิ่งดีงามที่ถือเป็นทุนทางสังคม และสร้างสิ่งไม่ดี ไม่พึงปรารถนาที่ถือเป็นต้นทุนทางสังคมขึ้นมามากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมาคนไทยและสังคมไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งจากภายในและภายนอกประเทศเช่น การปรับเปลี่ยน โครงสร้างทางเศรษฐกิจ จากภาคเกษตรกรรมมาเป็นภาคอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้นตามลำดับ ขณะที่พื้นฐานโดยรวมของสังคมไทยยังคงความเป็น “สังคมเกษตร” อยู่มากหรือการเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง รวมทั้งการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมากขึ้น นอกจากนี้ยังได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากสถานการณ์โลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีสารสนเทศ การกำหนดกฎเกณฑ์และกติกาทางเศรษฐกิจและการค้า และความขัดแย้งระหว่างประเทศที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนไทยและการพัฒนาสังคมไทย ซึ่งจำเป็นต้องมีการเตรียมคนไทยและสังคมไทยให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังกล่าว ได้อย่างรู้เท่าทัน

จากการประเมินทุนทางสังคมในปัจจุบัน พบว่า มีทั้งปัจจัยบวกและปัจจัยลบที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. ด้านปัจจัยบวก ได้แก่ การที่คนไทยเป็นคนมีเมตตาคุณผู้รู้คุณเอื้ออาทรมีความเป็นมิตร มีจิตวิญญาณด้านบริการ มีทักษะฝีมือทางงานศิลปะงานช่างฝีมือปรับตัวเร็ว มีทุนทางปัญญาหลากหลายทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น สายใยความผูกพันระหว่างครอบครัวเครือญาติ

และชุมชนยังคงเหลืออยู่ อีกทั้งสังคมไทยเป็นสังคมเปิดกว้าง ยอมรับสิ่งใหม่ ๆ จากภายนอกและสามารถนำมาปรับให้เข้ากับวิถีชีวิตไทยอย่างเหมาะสมลงตัว ทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม และสังคมมีความสงบสันติ ตลอดจนมีการรวมตัวเป็นชุมชนเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและช่วยเหลือสังคม รวมทั้งพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบที่หลากหลาย ขณะเดียวกัน ยังมีสถาบันหลักที่มีความเข้มแข็ง เป็นแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจที่สำคัญของสังคมไทย อาทิ สถาบันครอบครัว ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นต้น

2. ปัจจัยด้านลบ ได้แก่ การที่คนไทยบางกลุ่มยังขาดภูมิปัญญา ขาดภูมิคุ้มกัน นำไปสู่วิถีชีวิตและพฤติกรรมฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ตกเป็นทาสวัตถุนิยม บริโภคนิยม และเทคโนโลยี ยึดพิธีกรรมไสยศาสตร์มากกว่าแก่นแท้ของศาสนา ขณะที่คนไทยบางกลุ่มรักความสะดวกสบาย ขาดความกระตือรือร้น ขาดความคิดริเริ่มและขาดทักษะและจิตวิญญาณในการเป็นผู้ประกอบการ ขาดวินัย ขาดจิตสำนึกสาธารณะ มุ่งประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ขาดการปกป้องคนดีมีคุณธรรม ขณะที่สถาบันทางสังคมบางส่วนขาดความเข้มแข็งและยังไม่เข้ามามีบทบาทในการเป็นทุนทางสังคมเท่าที่ควร

กรอบแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาทุนทางสังคม

ในการดำเนินงานพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้กำหนดกรอบแนวคิดพื้นฐาน ดังนี้

1. ต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของผู้บริหาร/ผู้วางแผนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ให้มีทัศนคติในเชิงสร้างสรรค์ มีโลกทัศน์กว้าง โดยคำนึงถึงความหลากหลายของทุนทางสังคมที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่ และคำนึงถึงความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ และเน้นการดำเนินการในลักษณะทางสายกลาง โดยหลีกเลี่ยงการดำเนินงานในลักษณะ “สั่งการ” และการกำหนดรูปแบบเดียวที่ตายตัว

2. มุ่งไปที่การรักษา ต่อยอดฟื้นฟูพัฒนาทุนทางสังคมที่ได้อยู่แล้ว ควบคู่กับการสร้างทุนทางสังคมใหม่ ๆ และการหาทางลดค่านิยมหรือพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

3. การหาทางผสมผสานทุนทางสังคมที่มีอยู่เข้ากับสิ่งดี ๆ ที่เกิดใหม่อย่างเหมาะสมและผสมผสานการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคมเข้ากับการพัฒนาทุกด้าน

4. การใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคม ต้องมีความสมดุลระหว่างการเสริม สร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่มากับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยต้องระมัดระวังมิให้ทุนทางสังคมเป็นเพียงเครื่องมือในการแสวงหารายได้หรือเพิ่มสมรรถนะ ทางเศรษฐกิจเท่านั้น

5. ในทางปฏิบัติต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ตั้งแต่การระดมความคิดจากนักคิด การสร้างเครือข่ายในทุกสาขาอาชีพในลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) การสร้างสภาพแวดล้อมให้ทุนทางสังคมเจริญงอกงาม และเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาได้ รวมทั้งการรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายตระหนัก ถึงความสำคัญองกงาม และเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาได้ รวมทั้งการรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายตระหนัก ถึงความสำคัญหรือความจำเป็นในการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

มีนักวิชาการและองค์กรที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ต่าง ๆ ดังนี้

การประชุม Globe'90 (2553 อ้างถึงใน สันติ บางอ้อ, 2546) ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ว่า หมายถึงการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้ที่เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาทรัพยากรของอนุชนรุ่นหลังด้วย

องค์กร Eastern Caribbean States (OECS, 1981 อ้างถึงใน สันติ บางอ้อ, 2546) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า หมายถึงการใช้ประโยชน์สูงสุดในทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาประเทศ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคและการเลี้ยงดูตนเอง เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้มาเยือนและเป็นการปรับปรุงคุณภาพชีวิต โดยความร่วมมือของหลายๆ ฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า หมายถึงการท่องเที่ยว รวมถึงการจัดการอื่นๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดย

1. ต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว
2. ต้องตระหนักดีต่อการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว
3. ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน
4. ต้องชี้ นำภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ

ประเวศ วะสี (2543) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ว่า “หมายถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีลักษณะของการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมที่ดี ได้เข้าใจคุณค่าอันสูงส่งของวัฒนธรรมนั้นจะเป็นสิ่งก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ทำให้คนไทยมีความรู้มากขึ้น ได้รายได้จากความรู้ และนักท่องเที่ยวได้อรรรถประโยชน์จากพุทธศาสนา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้มีคุณภาพของการพัฒนาเกิดขึ้น”

พิเศษ เจียจันทร์พงษ์ (2538, หน้า 3) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ว่า “หมายถึงการท่องเที่ยวที่มีได้ทำลายทรัพยากรท่องเที่ยวให้หมดเปลืองหรือหมดไป ยังคงเป็นทรัพยากรที่ดึงดูดใจให้มีการท่องเที่ยวได้อย่างไม่มีวันหมดสิ้น”

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ขอให้ราชบัณฑิตยสถานช่วยบัญญัติคำจำกัดความของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า หมายถึงการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมได้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ยาวนานที่สุดในพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2546 มาตรา 3 ได้ระบุว่า “การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” หมายความว่า การจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรที่มีคุณค่าอย่างสมเหตุสมผล และสามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

ลักษณะที่สำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือการดำเนินการภายใต้ขีดจำกัดความสามารถของธรรมชาติ และต้องมีความตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนชนบทธรรมเนียมประเพณีที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว อีกทั้งต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวเสมอภาคเท่าเทียมกันภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้น

ส่วนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ ตลอดจนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ประเทศไทยเราเป็นประเทศหนึ่งที่โชคดีมีทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และดึงดูดให้นักท่องเที่ยวจากทั่วโลกมาเยี่ยมชม แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวนี้ ไม่ได้มีแต่เฉพาะที่เป็นธรรมชาติ ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ ทะเล หาดทราย ศิลปกรรมและโบราณสถาน เท่านั้น แต่ยังรวมถึง

อาหารการกิน ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทย ที่มีน้ำใจดีเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส จนมีคำเฉพาะที่ใช้พูดถึงประเทศไทยของเราว่า ดินแดนแห่งรอยยิ้ม (Land of Smile) อีกด้วย ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณค่ายิ่งดังกล่าวนี้นี้ ถือได้ว่าเป็นชุมชนทรัพย์ ชุมทรัพย์ของแผ่นดิน และเป็นมรดกอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษของเราได้สร้างสรรค์ปกป้องรักษาไว้ให้ลูกหลานจนตกทอดมาถึงยุคของพวกเราในปัจจุบัน

จากความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนดังกล่าวข้างต้นจึงพอสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึงการท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยมเพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเสมือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดหรือไม่มีเลยอย่างยั่งยืน หรือจะสรุปอย่างง่ายๆ จากความหมายดังกล่าวข้างต้นได้ว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึงการท่องเที่ยวที่มีลักษณะสำคัญอยู่ 6 ประการดังต่อไปนี้คือ

1. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภททั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถานวัตถุ และแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม
2. เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว
3. เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
4. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม
5. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
6. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนพอสรุปได้ 3 มิติดังต่อไปนี้คือ

มิติด้านการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องมีแนวคิดที่จะให้ความรู้ ความเข้าใจและสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายในการปกป้องรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับแรก เพื่อให้คงไว้ซึ่งความสวยงามและคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยว ซึ่งวิธีการสร้าง

จิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีหลายรูปแบบ เช่นการเน้นวิธีการจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติหรือวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว การจัดให้มีเส้นทางเดินเท้าหรือเส้นทางเดินป่าที่ให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ธรรมชาติหรือวัฒนธรรมแก่ผู้มาเยือน รวมถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวพบเห็น เป็นต้น

มิติด้านการสร้างควมพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องมีแนวคิดให้นักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาหรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติหรือวัฒนธรรม เช่นการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการจัดให้มีสื่อความหมายธรรมชาติหรือวัฒนธรรม เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติหรือวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจกลับไป เป็นต้น

มิติด้านการสร้างควมมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องมีแนวคิดในการมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่น ด้วยการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การลงทุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก การเป็นมัคคุเทศก์ การนำสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านมาขาย การจ้างงานในธุรกิจท่องเที่ยว เป็นต้น

หลักการที่สำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับหลักการขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Organization: WTO) ดังนี้

1. คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับสภาพทางกายภาพ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิต
2. ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับชุมชน วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิต
3. ต้องก่อให้เกิดการกระจายรายได้ (ผลประโยชน์) อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ได้เกิดจากการกระจุกตัวเฉพาะผลประโยชน์ที่เป็นรายได้เพียงแก่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเท่านั้น
4. การจัดการพื้นที่ต้องเป็นไปด้วยความยินดีของประชาชนในชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่นั้นซึ่งสอดคล้องกับหลักการเบื้องต้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่มีดังนี้

มีการดำเนินการจัดการภายใต้ขีดความสามารถของระบบธรรมชาติ (Carrying Capacity)

ในการทดแทนฟื้นฟูให้สามารถผลิตและให้บริการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ตลอดไปโดยไม่ถดถอยหรือเสื่อมโทรมลง

ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (Local Participation) และความต้องการของชุมชน (Local Needs)

มีการกระจายประโยชน์อย่างเป็นธรรมสู่ท้องถิ่น (Equity)

ให้ประสบการณ์ันทนาการที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว (Quality of Experience) ให้ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากร และวิถีชีวิต (Education And Understanding)

เน้นการออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและวัสดุในท้องถิ่น (Local Architecture and Local Material)

เน้นการผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสู่แผนพัฒนาระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับประเทศ (Integration of Sustainable Tourism to Local, Regional and National Plans)

เน้นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นฐานในการตัดสินใจและการติดตามตรวจสอบ (Information & Monitoring)

จากการที่ยอมรับกันทั่วไปว่า การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะช่วยให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ การท่องเที่ยวทุกประเภทจึงควรจะเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถอยู่รอดได้

หลักการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของ อีเบอร์ (Eber, 1992) ในรายละเอียดมีดังนี้

1. การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using Resource Sustainable) ควรคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม เนื่องจากสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญมากต่อการท่องเที่ยว

2. การลดการบริโภคที่มากเกินไปและการลดปริมาณของเสีย (Reducing Overconsumption and Waste) ทำให้มีทรัพยากรเหลือเก็บไว้ใช้ได้ยาวนานขึ้นและเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดของเสีย หรือการบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายไป

3. การรักษาและส่งเสริมความหลากหลาย (Maintaining Diversity) ทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวมาก นอกจากนี้ยังช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้อีกด้วย

4. การผสมผสานการท่องเที่ยวให้เข้ากับการวางแผน (Integrating Tourism into Planning) ให้เข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพของการท่องเที่ยวในระยะยาวได้ และการทำ

การตลาดด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม (Marketing Tourism Responsibility) การตลาดเป็นการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันผู้ประกอบการก็จะต้องทำการตลาดให้ลูกค้าทราบถึงจริยธรรมของบริษัท ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการตลาดนี้ ผู้ประกอบการจะต้องสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวด้วยการ โฆษณาและการประชาสัมพันธ์

5. การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น (Supporting Local Economics) ด้วยการสนับสนุนการซื้อสินค้าที่ผลิตจากคนในท้องถิ่นและใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่น ทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนอยู่ในท้องถิ่นเหล่านั้น

6. การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น (Involving Local Communities) การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นจะทำให้เกิดคุณภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวของท้องถิ่น และเป็นการลดความขัดแย้งของประชาชนในท้องถิ่นด้วย และ การปรึกษากับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนในท้องถิ่น (Consulting Stakeholders and the Public) ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

7. การฝึกอบรมบุคลากร (Training Staff) โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ ซึ่งจะช่วยยกระดับการบริการการท่องเที่ยวได้

8. การดำเนินการวิจัย (Undertaking Research) เป็นสิ่งจำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และนักลงทุน

คณะกรรมการการท่องเที่ยวของ South Australian ได้แนะนำแนวทางปฏิบัติ 12 ข้อสำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่มีความเกี่ยวข้องต่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด
2. ให้เกิดผลกระทบที่ดีต่อการอนุรักษ์
3. สร้างความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ
4. มีความสุนทรีย์ภาพ และความแท้จริง
5. สะท้อนคุณค่าชุมชน
6. มีความเข้าใจและมีเป้าหมายในตลาด
7. เพิ่มพูนประสบการณ์ผู้มาเยือน
8. เพิ่มคุณค่า
9. มีเรื่องราวที่ดี (มีตำนาน)
10. เพิ่มสัมผัสแห่งถิ่น (Sense of Place) จากการออกแบบ
11. สร้างประโยชน์ทั้งฝ่ายผู้มาเยือนและเจ้าบ้าน
12. สร้างศักยภาพของท้องถิ่น

การแปลงหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสู่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) นักท่องเที่ยว (Tourist) และผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว (Host) ได้ในเวลาเดียวกัน โดยเน้นการจัดการทรัพยากร เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ มีการบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และส่งเสริมให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์สำหรับปัจจุบันและอนาคต

ในการวางกรอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพจะต้องคำนึงถึงปัจจัยหลัก 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม เป็นส่วนหนึ่งที่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวโดยตรง ควรมีการพัฒนาเพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพและบริการด้านการท่องเที่ยว และรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว
2. ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม การรักษารากฐานวัฒนธรรม ให้คงอยู่โดยการอนุรักษ์ บำรุงรักษา เพื่อจะสามารถใช้เป็นวัตถุดิบหรือต้นทุนของการท่องเที่ยว เช่น โบราณสถาน งานประเพณี เป็นต้น ถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ
3. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อกรการท่องเที่ยว กล่าวคือ หากเศรษฐกิจมีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้ประชาชนมีรายได้มากขึ้น ความสามารถในการใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ส่งผลต่ออัตราการเจริญเติบโตในธุรกิจท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว รีสอร์ท ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ควรดำเนินการตามหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่อาจสรุปได้เป็น 5 หมวด ดังนี้

1. การคำนึงถึงขีดจำกัดของพื้นที่ที่ท่องเที่ยว โดยการลดผลกระทบทางลบต่อธรรมชาติและวัฒนธรรม อนุรักษ์สิ่งที่นักท่องเที่ยวได้มาชม (ธรรมชาติและวัฒนธรรม ฯลฯ) ไม่ดำเนินการให้เกินขีดความสามารถรองรับของสถานที่ท่องเที่ยว (ควรประมาณข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่)
2. การส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น ส่งเสริมความเป็นเจ้าของธุรกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนในท้องถิ่น ให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในธุรกิจท่องเที่ยว ชื่อผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น จ้างพนักงานจากในท้องถิ่น พัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นใหม่ ๆ (บูรณาการทุกด้านเพื่อความยั่งยืน) ขยายฤดูกาลท่องเที่ยว แบ่งรายได้จากธุรกิจท่องเที่ยวเป็นค่าสาธารณูปการหรือช่วยเหลือสังคมในท้องถิ่น สนับสนุนรายได้รัฐบาล (ภาษีและค่าธรรมเนียม)

3. การสร้างผลประโยชน์แก่ประชาชนและวัฒนธรรมท้องถิ่นส่งเสริมวัฒนธรรม เอกอัครราชทูต ประเพณี คุณค่าและวิถีชีวิตท้องถิ่น สนับสนุนการอนุรักษ์มรดกทางประวัติศาสตร์และ วัฒนธรรม ปรีภษาหาหรือเรื่องการวางแผนและการดำเนินการกิจกรรมท่องเที่ยวเกี่ยวกับชุมชน ส่งเสริม การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและความเข้าใจระหว่างคนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว ลดความเสี่ยง เรื่องโรคเอดส์/ เชื้อ HIV การค้ามนุษย์และการเอาเปรียบเด็ก มีระบบการประกันการทำงานที่ มีเงื่อนไขที่ดี เป็นธรรม (ค่าจ้าง เวลาทำงาน สิทธิผู้ใช้แรงงาน ประกันภัย) ปฏิบัติตามความปลอดภัย และสวัสดิภาพในการทำงาน ปฏิบัติตามความเสมอภาคทางเพศ ช่วยเหลือกลุ่มผู้เสียผลประโยชน์

4. การปกป้องธรรมชาติ ประหยัดน้ำ ประหยัดพลังงาน (รวมทั้งน้ำมันเชื้อเพลิง) ลด ปริมาณขยะ และรีไซเคิลขยะ บำบัดน้ำเสีย ลดมลพิษทางอากาศ ชื่อผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรอง คุณภาพทางอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ลดผลกระทบต่อในพื้นที่ธรรมชาติ (ป่า ปะการัง น้ำ ฯลฯ) และ ผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ ดำเนินการให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมแก่พนักงานของ ธุรกิจท่องเที่ยว กำหนดรายการและความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม (Code of Conduct) ที่ชัดเจน ควรดำเนินการให้ได้ใบรับรองคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับองค์กรท่องเที่ยว เช่น ใบไม้เขียว Green Globe หรือ Blue Flag ใช้เทคโนโลยีปลอดสารพิษในการดำเนินการ ธุรกิจท่องเที่ยว

5. การสร้างหลักประกันเพื่อความพึงพอใจและประสบการณ์ที่ดีของนักท่องเที่ยว จัดให้ มีความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยว (ธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สุขภาพ และความ เป็นอยู่ดีกินดี) ใช้ความเป็นเจ้าบ้านที่ดีและให้การบริการที่มีคุณภาพให้เป็นที่พอใจแก่นักท่องเที่ยว ตามความคาดหวังหรือเกินความคาดหวังของนักท่องเที่ยว จัดให้มีมัคคุเทศก์และพนักงานที่มีทักษะ และมีความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ และภาษาอื่น ๆ ที่จำเป็น รับประกันความปลอดภัยของ นักท่องเที่ยว (จากภัยทางน้ำ อัคคีภัย การจมน้ำ จากทะเล อาชญากรรม อาหาร การบริการเพื่อ สุขภาพ) จัดให้มีวัสดุข้อมูลที่หลากหลาย (รวมทั้งในรูปแบบภาษาอังกฤษและภาษาอื่น ๆ) จัดให้มี สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว (การคมนาคม ศูนย์บริการการท่องเที่ยว หอจมน้ำ กระดาน ดิจข้อมูล) จัดให้มีการบริการสำหรับทุกกลุ่มเป้าหมาย (คนพิการ ผู้สูงอายุ และเด็ก)

เป้าหมายหลักของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้ผู้กำหนดนโยบาย (Policymakers) วางกรอบทิศทางกำหนดเครื่องชี้วัดความสำเร็จ ทั้งนี้ อาจกำหนดเป้าหมายที่ หลากหลาย เช่น

1. การขยายตลาดนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น (Market Expansion) หมายถึง การเพิ่มตลาด กลุ่มนักท่องเที่ยวในตลาดเดิมให้มีจำนวนเพิ่มขึ้น และการเจาะตลาดใหม่ ทำได้โดยการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้เพียงพอและหลากหลาย เพื่อสร้างจุดดึงดูด (Destination Attraction) หรือ

ยกระดับแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลก(World Class Destination) ทั้งนี้ การที่จะบรรลุเป้าหมายได้ จำเป็นจะต้องวางระบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Destination Management) และประชาสัมพันธ์เชิงรุกที่มีประสิทธิภาพ

2. การเพิ่มความถี่ในการมาเที่ยวซ้ำ (Repeating Rate) สามารถกระทำได้โดยการการต้อนรับและให้บริการ จนนักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ (Visitor Satisfaction) ได้รับประสบการณ์ที่มีความสุข เป็นความทรงจำที่ดี เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เคยมาเที่ยวกลับมาอีกครั้งหนึ่ง ความประทับใจอาจเกิดได้จากหลายองค์ประกอบ อาทิ ความประทับใจในความงามของสถานที่ ความประทับใจในความมีน้ำใจของคนไทย ความประทับใจวัฒนธรรมและประเพณีพื้นเมือง รวมถึงความสะอาดสบายและความปลอดภัยในการท่องเที่ยว

3. การสร้างชื่อเสียงและการยอมรับ (Reputation & Recognition) การสร้างความประทับใจและความพึงพอใจ (Satisfaction) รู้สึกว่าคุ้มค่า (Value for Money) และมีเจตคติที่ดี (Positive Attitude) ต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทย ทำให้นักท่องเที่ยวกลับมาท่องเที่ยวประเทศไทยอีกเมื่อถึงฤดูกาลท่องเที่ยว (Repeat Visit) ความประทับใจที่เกิดขึ้น เมื่อกลับไปยังประเทศของตน ก็จะแนะนำผู้อื่นให้มาท่องเที่ยวประเทศไทย หรือการมีแหล่งท่องเที่ยวที่งดงามควรแก่การไปสัมผัสให้ได้ครั้งหนึ่งในชีวิต หากไม่สามารถสร้างความพึงพอใจ (Dissatisfaction) ให้แก่นักท่องเที่ยว หรือทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความผิดหวัง (Disappointment) นอกจากจะทำให้ประเทศไทยต้องสูญเสียส่วนแบ่งการตลาดแล้ว ยังจะส่งผลเสียหายต่อภาพจน์ของประเทศโดยรวม ถือเป็น การสูญเสียอย่างใหญ่หลวง

การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนนั้น มักมุ่งไปสู่เป้าหมายพื้นฐาน 3 ประการคือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณค่า และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ โดยกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นและการกระจายประโยชน์อย่างเป็นธรรมในสังคม ซึ่งเป้าหมายทั้ง 3 ประการ และควรสร้างให้เกิดเป้าหมายร่วมกันได้ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนและหน่วยงานดูแลปกป้องคุ้มครองทรัพยากร

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) มีหลักการที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งเป็นกระแสความคิดหลักของโลกในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา และได้รับความสนับสนุนจากคณะกรรมการว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Commission on Sustainable Development) ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งหลักการโดยทั่วไปของการพัฒนาอย่างยั่งยืนคือ จะต้องมีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนาน และมีการกระจายผลประโยชน์ให้แก่คนส่วน ใหญ่ รวมทั้งมีการ

ร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหรือ มีส่วนได้ส่วนเสีย เมื่อนำหลักการนี้มาปรับใช้กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงมีจุดเน้นที่สำคัญดังนี้

1. จะต้องดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว ให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนานจนถึงชั่วลูกชั่วหลาน มิใช่เพียงเพื่อคนรุ่นปัจจุบันเท่านั้น
2. ลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง และลดปริมาณของเสียที่จะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม
3. มีการกระจายรายได้และผลประโยชน์ให้แก่คนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ เปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้าร่วมในการจัดการ และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว
4. มีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว และชุมชนในท้องถิ่น เพื่อการวางแผนงาน การจัดสรรงบประมาณ และการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม
5. มีการสร้างเครือข่ายเพื่อเผยแพร่ แนวคิด การศึกษาวิจัย และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ออกไปในหมู่ประชาชน ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศอย่างกว้างขวาง

ข้อควรคำนึงของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีข้อควรคำนึงที่สำคัญอยู่ 8 ประการคือ

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรคำนึงถึงความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวว่า พวกเขาต้องการเปิดบ้านเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมหรือไม่ ถ้าหากพวกเขายังไม่พร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยว ก็ควรชะลอการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนออกไปก่อน มิฉะนั้นจะเกิดการขัดแย้งกับชุมชนท้องถิ่นหรือมีการทำร้ายนักท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวแย่ลง นักท่องเที่ยวอาจไม่กล้าเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวก็ได้ แต่ถ้าหากพวกเขามีความพร้อมที่จะเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยว ก็จะเป็นแนวทางพิจารณาส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อชักจูงให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น
2. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรคำนึงถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการจะเห็นสิ่งใดจากแหล่งท่องเที่ยวหรือต้องการได้ประโยชน์อะไรจากแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นแนวทางพิจารณาจัดหาหรือจัดสร้างกิจกรรมเสริมในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด อันจะเป็นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวนี้มากขึ้น ทำให้มีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

3. การพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรคำนึงถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว นั้นว่า มีสิ่งอำนวยความสะดวกอะไรอยู่แล้วบ้าง มีความเพียงพอกับความต้องการหรือไม่ และ ต้องการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นอีกหรือไม่ จะเพิ่มในปริมาณมากน้อยเพียงใดซึ่งจะเป็น แนวทางพิจารณาจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งทางตรงและทางอ้อมให้นักท่องเที่ยวอย่าง เพียงพอ พร้อมทั้งฝึกอบรมพนักงานในการให้บริการด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและเพียงพอ ด้วย

4. การพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรคำนึงถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมใน แหล่งท่องเที่ยว นั้นว่า จะถูกกระทบหรือถูกทำลายหรือไม่ ซึ่งจะเป็นแนวทางพิจารณาในการดูแล รักษาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และดำรงรักษาวัฒนธรรมประเพณีที่ดึงดูดใจของท้องถิ่น

5. การพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของแหล่ง ท่องเที่ยว นั้นว่า จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม ซึ่งเป็นแนวทาง พิจารณาการกำหนดปริมาณและมาตรฐานของบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางกรท่องเที่ยว พร้อมทั้งกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เหมาะสม และพิจารณามาตรการจำกัดนักท่องเที่ยว ด้วย

6. การพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในแหล่ง ท่องเที่ยว นั้นว่า จะให้พวกเขาเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างไร ซึ่งจะเป็นแนวทางพิจารณาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวให้มี รายได้เพิ่มขึ้นและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วย

7. การพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรคำนึงถึงสิ่งก่อสร้างในแหล่งท่องเที่ยว นั้นว่า มี ความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมหรือไม่ ในขณะที่เดียวกันได้เน้นการจัดการด้านความสะอาด ความสะดวกสบายตามมาตรฐานสากลหรือไม่ ทำให้สะท้อนถึงความสำเร็จที่เกิดจากความสามารถ ในการเชื่อมโยงเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่มีเสน่ห์เฉพาะตัวกับมาตรฐานสากล ซึ่งจะเป็นแนวทาง พิจารณาในการสร้างความสมดุลระหว่างการดำรงเอกลักษณ์ท้องถิ่นกับการเตรียมพร้อมสำหรับยุค โลกาภิวัตน์ด้วย

8. การพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรคำนึงถึงความสำเร็จของแหล่งท่องเที่ยวอื่นทั้ง ภายในประเทศและต่างประเทศที่ลักษณะคล้ายคลึงกันว่า เขาพัฒนากันอย่างไรรจึงประสบ ความสำเร็จ ซึ่งเป็นแนวทางพิจารณาในการศึกษาและเปรียบเทียบพร้อมทั้งเป็นแบบอย่างใน การประยุกต์ให้ดีกว่าเขา

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการสำรวจเอกสารทางวิชาการและงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ (2551) ได้วิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างธรรมาภิบาลการบริหารจัดการในภาครัฐ” โดยเสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่อง ข้อเสนอแนะนโยบายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้สรุปแนวทางการศึกษาไว้ดังนี้

1. กำหนดให้ปัญหา ดิน น้ำ ป่า และมลพิษ เป็นวาระแห่งชาติ อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างธรรมาภิบาลด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และก่อเกิดประสิทธิผล โดยในการนี้ ควรมีมาตรการทางกฎหมาย ที่ให้อำนาจแก่องค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อม เป็นเจ้าภาพในการบริหารจัดการเฉพาะแต่ละประเด็น ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งในภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาชน

2. ยกเลิกประกาศและเป้าหมายที่จะประกาศหมู่บ้านท่องเที่ยวเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อ.พ.ท.) และจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษแทนเพื่อบริหารจัดการที่ดินบนหมู่บ้านท่องเที่ยวตามกระบวนการออกเอกสารสิทธิเพื่อที่ประชาชนมีส่วนร่วม

3. กำหนดพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำให้มีทิศทางในการสร้างความสมดุลระหว่าง ทูทางเศรษฐกิจ ทูทางสังคม และทูทางสิ่งแวดล้อม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันระหว่าง ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน เพื่อนำไปสู่การจัดสรรน้ำที่เป็นธรรม มีประสิทธิภาพและสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน

4. รัฐบาลต้องพัฒนากลไกเชิงสถาบันรองรับทบัญญัติ เรื่องสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามมาตรา 67 วรรค 2 แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 ว่าด้วยการบังคับให้ต้องมีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียก่อน ก่อนการดำเนินโครงการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง

5. รัฐบาลต้องพัฒนากลไกเชิงสถาบันในแนวนโยบายแห่งรัฐด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามมาตรา 87 แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 ที่ระบุว่ารัฐต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจทางการเมือง การทำบริการสาธารณะ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และการจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง เพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชนและกลุ่มประชาชน

6. รัฐบาลต้องส่งเสริมการพัฒนาาระบบการศึกษาประเมินผลกระทบเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อให้ประเด็นการตัดสินใจทำโครงการขนาดใหญ่หลายโครงการที่มีผลกระทบในวงกว้างได้รับการศึกษาอย่างรอบด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และผ่านการรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย

7. แก้ไขกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยพัฒนาเป็นประมวลกฎหมายท้องถิ่นที่มีรูปธรรมของการสร้างความอิสระ การพึ่งตนเอง และการพัฒนาตามเจตจำนงของชุมชนท้องถิ่น

8. แก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมดให้กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และรองรับสิทธิชุมชนต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างแท้จริง

9. ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนทั้งระดับหมู่บ้าน ตำบล และระหว่างตำบลอย่างบูรณาการ และเป็นอิสระ สอดคล้องกับสภาพปัญหา เจตจำนง และต้นทุนทางสังคมของท้องถิ่นนั้น ๆ โดยไม่ถูกรอบงำจากแผนส่วนกลาง

10. ใช้พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน ในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งการจัดทำแผนตำบล การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนโยบายสาธารณะของท้องถิ่นและโครงการพัฒนาต่าง ๆ ตลอดจนการตรวจสอบ ถ่วงดุลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

11. มีแผนเพิ่มการจัดสรรงบประมาณให้แก่ท้องถิ่นทั้งที่เป็น อ.ป.ท. และองค์กรชุมชนมากขึ้น โดยมีกรอบระยะเวลาที่ชัดเจน และเหมาะสมสอดคล้องกับภารกิจที่กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และการยกระดับความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2539) กล่าวถึงผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรมและการเมืองจากการพัฒนาการท่องเที่ยวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้าง และเอกลักษณ์ของสังคม สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ด้าน คือ ผลกระทบด้านดี เช่น มีมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้น ความสะดวกสบายจากกิจกรรมสาธารณูปโภคสาธารณูปการทำให้ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและช่วยลดปัญหาการล้นไหลเข้าสู่เมืองด้วย ส่วนผลกระทบด้านลบก็เช่น การมีค่านิยมที่ผิด ๆ ความสัมพันธ์ในครอบครัวที่เป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่องปัญหาศีลธรรม ปัญหาค่าครองชีพ ปัญหาความขัดแย้ง

วิชัย เทียนน้อย (2528) สรุปถึงผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวไว้เป็น 5 ด้าน คือ ผลกระทบทางด้านการเมือง ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม ผลกระทบด้านศีลธรรมและสังคม ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ และประการสุดท้ายผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ซึ่งผลทั้งหมดขึ้นอยู่กับทำให้บริการและการจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้รัดกุมยิ่งขึ้น แต่ใน

ภาวการณ์ปัจจุบันมีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะเป็นส่วนหนึ่งของประชากรมากขึ้นเพราะมุ่งเน้นผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจมาก

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (2527) ได้ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมกรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จากการศึกษาพบว่า อิทธิพลของการท่องเที่ยวที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมในด้านการสร้างงาน การสร้างอาชีพ รายได้ และราคาสินค้า และการเปลี่ยนแปลงทางประเพณี อิทธิพลการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในฐานะเป็นปัจจัยร่วมกับอิทธิพลอื่น ๆ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวคือ ความสัมพันธ์ทางสังคม มลภาวะ การย้ายถิ่น โสเภณี อาชญากรรม การใช้ภาษาพื้นเมือง กิจกรรมทางศาสนา การแต่งกาย การรับประทานอาหาร คนตรีและค่านิยม ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวนี้ยังสามารถวัดได้อีกว่า อิทธิพลการท่องเที่ยวที่เป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วหรือเพิ่มมากขึ้น

ฉัฐพร แสงประดับ (2527) ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการพัฒนาการท่องเที่ยวศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การท่องเที่ยวได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในหมู่บ้านบ่อสร้างโดยก่อให้เกิดผลโดยตรงในด้านเศรษฐกิจซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับศิลปหัตถกรรม ซึ่งเป็นทรัพยากรท่องเที่ยว โดยได้ส่งผลให้การผลิตศิลปหัตถกรรมเปลี่ยนไปจากเดิมทั้งในด้าน การขยายตัวของประเภทหัตถกรรม ลักษณะการผลิตที่เปลี่ยนจากการทำหัตถกรรมและมีการขายเองภายในแต่ละครัวเรือนไปสู่ลักษณะกึ่งอุตสาหกรรมที่ทำในสถานประกอบการขนาดใหญ่ ผลิตคราวละมาก ๆ ลักษณะการลงทุนที่อาศัยสถาบันการเงินและตลาดมุ่งสู่ตลาดขายส่งเป็นสิ่งสำคัญ อันส่งผลให้ผู้ผลิตรายย่อยเกิดการเปลี่ยนสภาพเจ้าของกิจการไปสู่ผู้รับจ้างผลิตหัตถกรรมในที่สุดแต่ในด้านวิธีการทำหัตถกรรม การท่องเที่ยวมีบทบาทในการอนุรักษ์ลักษณะเดิมไว้ ส่วนการเปลี่ยนแปลงจากสภาพเศรษฐกิจและลักษณะในการทำหัตถกรรมที่เกิดขึ้น รวมทั้งผลการเปลี่ยนแปลงสังคมจากภายนอกหมู่บ้านได้มีบทบาทร่วมกันต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านนี้ เช่น การย้ายถิ่นเข้า รูปแบบการใช้ที่ดินจากการอยู่อาศัยทำหัตถกรรมและการเกษตรไปสู่การค้าขายและผลิตหัตถกรรมขนาดใหญ่และการบริการ รูปแบบบ้านเรือนจากบ้านไม้ใต้ถุนสูงแบบชนบทไปสู่ตึกแถว การดำเนินชีวิตเป็นแบบการค้ามากขึ้น และมีการปรับตัวโดยเฉพาะด้านภาษาต่างประเทศซึ่งจำเป็นต่อการประกอบอาชีพค้าขายหัตถกรรมแก่นักท่องเที่ยวมาก นอกจากนี้ ที่สำคัญคือได้ก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีและเห็นคุณค่าของหัตถกรรมท้องถิ่นและอนุรักษ์ไว้ด้วย

สมชาย เดชะพรหมพันธ์ และคณะ (2546) ได้วิจัยเรื่อง การรักษาเอกลักษณ์และสร้างภูมิทัศน์ทางชุมชนเกาะช้าง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว

โดยใช้วิธีการศึกษา คือ การศึกษาเชิงปริมาณและการศึกษาเชิงคุณภาพร่วมกัน ผลการวิจัย พบว่า เอกลักษณ์และความโดดเด่นของชุมชน คือ บุคลิกภาพอันอ่อนโยน โอบอ้อมอารี มีมิตรไมตรีและเป็นมิตรกับคนทั่วไป โดยวิถีชีวิตดั้งเดิมสองประเภท คือ ชาวประมงและชาวสวน ส่วนวิถีชีวิตใหม่คือ การค้าและการบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านสมุทรศาสตร์ น้ำชอบเสีย เครื่องมือในการทำประมง ลอบปลา ลอบหมึก และลอบปู อวนคุณหรือคันคุณจับเคย และภูมิปัญญาการแปรรูปเคยไปเป็นกะปิที่มีชื่อเสียงของเกาะช้าง และได้เสนอแนวทางในการสร้างการวางภูมิทัศน์ด้านทานให้แก่ชุมชนดั้งเดิมให้อยู่รอดจากกระแสเศรษฐกิจและสังคมเชิงพาณิชย์อันเป็นผลมาจากการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยว และแนวทางการบริหารจัดการเพื่อการอนุรักษ์ของชุมชนเกาะช้าง

จุฬาวดี จันทร์เทวาลิจิต (2547) ศึกษาเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนเกาะช้าง: กรณีศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่หมู่ 2 บ้านสลักเพชร กิ่งอำเภอเกาะช้างใต้ จังหวัดตราด ผลการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว พบว่า

1. ประชาชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง คือ ประชาชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวมีความเห็นในระดับเห็นด้วย

2. ประชาชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง คือ ประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวมีความเห็นในระดับไม่แน่ใจ ในขณะที่ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นในระดับที่เห็นด้วย

3. ประชาชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในเรื่องความพร้อมในการเตรียมรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวบนเกาะช้างประชาชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นในระดับไม่แน่ใจ

ทยา ยันตะบุษย์ (2549) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) โดยใช้วิธีการศึกษา คือการวิจัยเชิงคุณภาพและเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า บทบาทขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ไม่สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการที่รัฐบาลมีนโยบายในการพัฒนาพื้นที่หมู่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยงให้เป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแห่งแรกของประเทศไทย และได้ทุ่มงบประมาณจำนวนมากกว่าพันล้านบาท ในการพัฒนาพัฒนาเกาะช้าง มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างเร่งด่วน โดยแนวคิดเป็น

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการพัฒนาเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของพื้นที่ที่ต้องการพัฒนา แต่ในทางปฏิบัติไม่สามารถดำเนินการตามแนวคิดได้ ทั้งนี้ ด้วยความเร่งรีบในการดำเนินการ ทำให้ขาดการเตรียมความพร้อมในประเด็นต่าง ๆ โดยเฉพาะเป็นการพัฒนาที่ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทุก ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการจัดการ และด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งประโยชน์ที่จะได้รับพบว่า ไม่คุ้มค่า เพราะเป็นการพัฒนาโดยขาดผังเมืองและกฎหมายบังคับตั้งแต่ต้น ส่งผลกระทบด้านลบทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ของชุมชนอย่างมาก และพบว่าบทบาทขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. สอดคล้องกับภารกิจที่กำหนดไว้ในมาตรา 20 และมาตรา 21 แห่งพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อพท. โดยองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. คือ มีภารกิจหลักในการบูรณาการการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่พิเศษฯ สอดคล้องตามบทบาทที่กำหนดไว้ในมาตรา 20 และมาตรา 21 แห่งพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อพท. ซึ่งกำหนดว่า อพท. จะต้องกำหนดแผนปฏิบัติการ เพื่อให้นโยบายและแผนบรรลุผล และการจัดทำนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ คำนึงถึงหลักการผังเมืองและสิ่งแวดล้อม

ศุภวรรณ โพธิ์นาค (2545) ได้วิจัยเรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตของชุมชนเกาะล้าน เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี โดยใช้วิธีการศึกษา คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวที่เป็นมาในอดีตและในรูปแบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของเกาะล้านได้ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางด้านบวกและด้านลบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ด้านบวกคือ การท่องเที่ยวทำให้มีความหลากหลายของทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น และก่อให้เกิดรายได้แก่ครัวเรือนและชุมชนมากขึ้น ซึ่งเป็นทางเลือกนอกเหนือจากการทำประมงรายย่อย ดังนั้น หากชุมชนสามารถรักษาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งได้แก่ หาดทรายและแนวปะการังได้นำให้รอดพ้นจากผลกระทบที่มาจากขยะและน้ำเสียจากชุมชน ยังทำให้เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวได้อีก และสามารถรักษาการบริการที่ดีไว้ได้ ก็จะทำให้การท่องเที่ยวมีความยั่งยืนอยู่ต่อไป ในส่วนด้านลบ คือ จำนวนแรงงานต่างถิ่นที่เข้ามาในชุมชนอาจก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง การแก้ไขคือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการสอดส่องดูแลชุมชน ส่วนปัญหาใหญ่อีกปัญหาหนึ่งคือ เรื่องขยะและน้ำเสียที่มาจากนักท่องเที่ยวเนื่องจากยังไม่มีจัดการและวางแผนจากทางภาครัฐ และภาคส่วนประชาชนกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย

ปิยนุช คงวิทยากุล (2540) ได้วิจัยเรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและสภาพแวดล้อม โดยใช้วิธีการศึกษา คือการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบที่

เกิดขึ้นจำแนกได้เป็น 4 สาขาหลัก คือ สาขากายภาพ ได้แก่ ด้านทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และ ทรัพยากรอากาศ สาขานิเวศวิทยา ได้แก่ ด้านทรัพยากรสิ่งมีชีวิตบนบกและด้านทรัพยากรสิ่งมีชีวิตในน้ำ สาขาคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ ได้แก่ ด้านการใช้ที่ดินและโครงสร้างพื้นฐานและสาขาคุณภาพชีวิต ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจและสังคม สุขภาพและการพักผ่อนหย่อนใจ ผลกระทบด้านบวกปรากฏในสาขาคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และสาขาคุณค่าต่อคุณภาพชีวิตเท่านั้น ในขณะที่ผลลบปรากฏอยู่ในทุกสาขา โดยพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ ได้แก่ พื้นที่ตลอดชายฝั่งทะเลรอบเกาะสมุย โดยเฉพาะในด้านตะวันออกของเกาะสมุย อันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ นอกจากนี้พื้นที่ตอนในของเกาะซึ่งมีสภาพเป็นป่าเขา พรุ หนองน้ำ ป่าชายเลน ก็ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเช่นกัน โดยมีผลกระทบด้านลบในระดับสูงมากใน 3 สาขา คือ ด้านการใช้ที่ดิน โครงสร้างพื้นฐานและ เศรษฐกิจสังคมวิจัยเชิงคุณภาพ

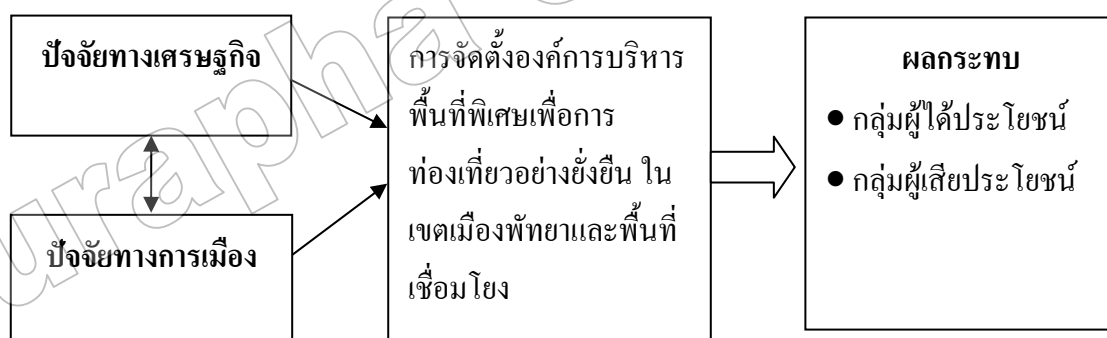
จูดินันท์ ขวัญเนตร (2550) ได้วิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการดำเนินการนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของเกาะช้างของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร โดยใช้วิธีการศึกษา คือ การวิจัยแนวเศรษฐศาสตร์การเมืองโดยใช้ข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึก ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการนำนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของเกาะช้างของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ไปปฏิบัติ มีลักษณะเป็นกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติมีลักษณะเป็นกระบวนการที่กำหนดจากบนลงล่าง (Top Down Approach) โดยรัฐบาลได้ตั้งองค์การมหาชนขึ้นมารับผิดชอบกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ซึ่งเป็นองค์การพิเศษที่มีอำนาจเหนือ (Overrule) หน่วยงานราชการปกติที่รับผิดชอบในการดำเนินนโยบาย การดำเนินนโยบายสะท้อนให้เห็นการกีดกันกลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่นไม่ให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การนำนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของเกาะช้างของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ไปปฏิบัติ ได้ส่งผลกระทบให้เกิดการขยายตัวของการผลิตแบบทุนนิยมของชุมชนบนเกาะช้าง และมีผลให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวท้องถิ่น มีการจ้างแรงงานต่างด้าวและแรงงานต่างถิ่นมากขึ้น รวมถึงผู้ผลิตรายย่อยบนเกาะช้างต้องปรับการผลิตให้มีการลงทุนเข้มข้นมากขึ้น หรือเปลี่ยนจากการทำประมงไปสู่ธุรกิจท่องเที่ยวมากขึ้น อย่างไรก็ตามนโยบายดังกล่าวได้ส่งผลกระทบทางลบทางด้านกระจายรายได้ ค่าครองชีพ สิ่งแวดล้อมและปัญหาสังคม

ปรีชา อุปโยธิน และสุริยา วีรวงศ์ (2540, หน้า 30 - 35) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลจากการท่องเที่ยวในด้านสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ 4 แห่ง โดยแยกตามประเภทของกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ สวนสามพราน จังหวัดนครปฐม ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี สถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี และแหล่งแสดงนาฏศิลป์ ในกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ และการสังเกต ผลการศึกษา พบว่า ในด้านสังคมนั้น

การจ้างงานที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานไร้ฝีมือ แรงงานที่มีทักษะสูงหรือระดับบริหารงานส่วนมากจะเป็นคนต่างถิ่น (และมักเป็นจากกรุงเทพมหานครเสียเป็นส่วนใหญ่) คนในท้องถิ่นมีโอกาสดูแลและสถานภาพให้สูงขึ้นไม่มากนัก การขยายตัวทางเศรษฐกิจของชุมชนรอบแหล่งท่องเที่ยวเติบโตอย่างรวดเร็วในรูปของร้านค้าและบริการ การใช้ประโยชน์ที่ดินเปลี่ยนจากการเกษตรไปสู่พาณิชย์กรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้การเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและการบริการในที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่า ค่านิยมภายในท้องถิ่นเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ที่โดยยึดมั่นในความผูกพันภายในครอบครัวและการถือระเบียบวินัยทางสังคมมาเห็นความสำคัญของเงินตรามากกว่า

ในด้านวัฒนธรรม พบว่า มีระดับความเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง และผู้มิได้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง กล่าวคือ ผู้ที่มีได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยส่วนมากจะรับอิทธิพลด้านการบริโภคทางวัตถุ เช่น การรับเอาเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยมาใช้ในชีวิตประจำวัน ขณะที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง จะรับทั้งค่านิยมในการบริโภคทางวัตถุ การแต่งกาย ภาษาพูด ตลอดจนพฤติกรรมและกิริยาท่าทางจากนักท่องเที่ยวมาปฏิบัติด้วย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย

เขตพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง หมายถึง เขตพื้นที่เมืองพัทยาและพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงเชื่อมโยง 9 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลโป่ง เทศบาลตำบลนาจอมเทียน เทศบาลตำบลบางละมุง เทศบาลตำบลมะขามเตี้ย เทศบาลตำบลหนอง

ปรีอ องค์กรบริหารส่วนตำบลเขาไม้แก้ว องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหล และองค์กรบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน ที่ได้รับการประกาศให้เป็นเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2552

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่คำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุกๆ ด้านอย่างสมดุล บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ด้วย การมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียมกัน

การบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การบริหาร การพัฒนา และการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และการใช้ทรัพยากรที่มีคุณค่าอย่างสมเหตุสมผล สามารถรักษาธรรมชาติและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ตลอดจนปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่น เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและมีบูรณาการ

พื้นที่พิเศษ หมายถึง พื้นที่ที่มีความโดดเด่นและความบริสุทธิ์ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พื้นที่ที่มีความสำคัญทางอารยธรรม และวัฒนธรรม พื้นที่ที่มีเอกลักษณ์พิเศษ พื้นที่ที่รัฐบาลมีนโยบายจะพัฒนาเป็นการเฉพาะให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการแข่งขันได้แก่ พื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง

การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ หมายถึง การบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ เขต หรือแหล่งท่องเที่ยวที่คณะกรรมการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกำหนด และประกาศให้เป็นพื้นที่พิเศษ โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี กลุ่มพันธมิตร หมายถึง กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มโรงแรม กลุ่มภัตตาคาร ร้านอาหาร กลุ่มคมนาคมขนส่ง กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กลุ่มภาคประชาชน

องค์กรบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. หมายถึง องค์กรที่มีภารกิจหลักในการบูรณาการการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่พิเศษฯ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เรียกโดยย่อว่า “อพท.”

กระบวนการดำเนินโครงการ หมายถึง กระบวนการเริ่มต้นตั้งแต่การมีแนวคิดโครงการ การผลักดันโครงการ และการตัดสินใจโครงการในการประกาศให้เมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเป็นเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ผลกระทบเชิงบวก หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการและส่งผลดีต่อเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ

ผลกระทบเชิงลบ หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการและส่งผลเสียต่อเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

บทที่ 3

วิธีดำเนินการทำวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพแนวเศรษฐศาสตร์การเมือง การวิจัยครั้งนี้มีการพิจารณาหัวข้อและขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังนี้คือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

กระบวนการบริหารงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้วิธีการศึกษา 4 รูปแบบด้วยกันคือ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การอภิปรายเฉพาะกลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสังเกตการณ์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การศึกษาเอกสาร การศึกษาเอกสารข้อมูลจากเอกสารชั้นต้น และชั้นรอง ดังนี้

1. เอกสารชั้นต้น (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เป็นข้อมูลดิบ ข้อมูลส่วนนี้ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารที่สำคัญ เช่น เอกสารการประชุมกลุ่ม บันทึกรการประชุม เอกสารทางราชการหน่วยงานต่างๆ เช่น องค์กรบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) อพท. แผนแม่บทและแผนปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง วารสาร หนังสือพิมพ์ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2. เอกสารชั้นรอง (Secondary Data) เอกสารชั้นรองเป็นข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วระดับหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้การวิเคราะห์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เอกสารชั้นรองเหล่านี้ที่สำคัญ เช่น ตำรา วิชาการ บทความวิชาการ ผลงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ วรรณกรรม อินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์จะใช้วิธีการ 2 รูปแบบ คือ การสัมภาษณ์กลุ่มและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - dept Interviews) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or Guided Interview) การสัมภาษณ์กลุ่มจะใช้วิเคราะห์ชุมชนในฐานะที่เป็นบริบทของการศึกษา ส่วนการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจะมุ่งรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ (Field Research) โดยอาศัยการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ดังนี้

ชื่อ-สกุล	สถานภาพในการให้ข้อมูล
1. นายอิทธิพล คุณปลื้ม (ผู้มีแนวคิดริเริ่มผลักดันเมืองพัทยาเป็น อพท.)	นายกเมืองพัทยา
2. นายลิขิต ศิริพนธ์รัตน์ (ผู้ร่วมกำหนดแผนแม่บทในฐานะผู้บริหารพื้นที่เชื่อมโยง)	นายกเทศบาลตำบลบางละมุง
3. นายมาย ไชยนิษฐ์ (ผู้ร่วมกำหนดแผนแม่บทในฐานะผู้บริหารพื้นที่เชื่อมโยง)	นายกเทศบาลเมืองหนองปรือ
4. นายไพรัตน์ ไตรศุกโชค (ผู้ร่วมกำหนดแผนแม่บทในฐานะผู้บริหารพื้นที่เชื่อมโยง)	นายกเทศบาลตำบลห้วยใหญ่
5. นายมานพ ประกอบธรรม (ผู้ร่วมกำหนดแผนแม่บทในฐานะผู้บริหารพื้นที่เชื่อมโยง)	นายกเทศบาลตำบลตะเคียนเตี้ย
6. นายปณณวัฒน์ ใจยังยืน (ผู้ร่วมกำหนดแผนแม่บทในฐานะผู้บริหารพื้นที่เชื่อมโยง)	นายกเทศบาลตำบลโป่ง
7. นายสุพรรณ สุภาพล (ผู้เชี่ยวชาญด้านการเมืองท้องถิ่น)	อดีตกำนันตำบลนาจอมเทียน
8. นายแลลัม ทับทิมทอง (ผู้ร่วมกำหนดแผนแม่บทในฐานะผู้บริหารพื้นที่เชื่อมโยง)	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหล
9. นายจำเนียร กิติปกุล (ผู้ร่วมกำหนดแผนแม่บทในฐานะผู้บริหารพื้นที่เชื่อมโยง)	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาไม้แก้ว
10. นายศรชัย ทองยังยืน (ผู้ร่วมกำหนดแผนแม่บทในฐานะผู้บริหารพื้นที่เชื่อมโยง)	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน
11. นางพจนาท แก้วผลึก พรรคประชาธิปัตย์ (ผู้แทนประชาชน)	สมาชิกผู้แทนราษฎร เขต 2 จ.ชลบุรี
12. นายกัมพล ต้นสัจจา (ผู้มีส่วนในแผนการจัดตั้งฯ)	ประธานกรรมการบริษัท นงนุช วิลเลจ จำกัด

การอภิปรายกลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) การอภิปรายกลุ่มเฉพาะเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผ่านกระบวนการจัดสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มขนาดเล็ก ซึ่งมีสมาชิกร่วมสนทนาครั้งละประมาณ 4-7 คน โดยมีผู้ดำเนินรายการจะเป็นผู้ทำหน้าที่เตรียมประเด็นสำหรับสนทนาดังระายนามผู้ให้สัมภาษณ์การอภิปรายกลุ่มเฉพาะกลุ่มนี้

ชื่อ-สกุล	สถานภาพในการให้ข้อมูล
1. นายสมศักดิ์ ทับกลัด (ผู้มีจุดยืนเป็นกลาง)	กำนันตำบลนาจอมเทียน
2. นายคำริห์ รัตนวงศ์ (ผู้มีจุดยืนเป็นกลาง)	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 ต.นาจอมเทียน
3. นายเนื่อง ทับขัน (ผู้ทรงคุณวุฒิภายในชุมชน)	อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ต.นาจอมเทียน
4. นางพัทธนันท์ เหลืองอ่อน (ผู้มีส่วนได้ - เสีย)	ประธานชุมชน หมู่ที่ 1 ต.นาจอมเทียน
5. นายอดุลย์ พึ่งพิศ (ผู้มีส่วนได้ - เสีย)	ประธานชุมชน หมู่ที่ 1 ต.ห้วยใหญ่
6. นางละไม เอี่ยมโชค (ผู้มีส่วนได้ - เสีย)	ประธานชุมชน หมู่ที่ 4 ต.ห้วยใหญ่
7. นายพรต สุภาพล (ผู้เชี่ยวชาญทางการเมืองท้องถิ่น)	อดีตกำนัน ต.ห้วยใหญ่
8. นางสมบุญ ทรัพย์นา	ผู้อาวุโสชุมชนบ้านหินวง ต.นาจอมเทียน
9. นายหวน บุญแต่ง	ผู้อาวุโสชุมชนบ้านหนองจับเต่า ต.นาจอมเทียน

การสังเกตการณ์ (Observation) เป็นรูปแบบการเก็บข้อมูลเสริมวิธีการอื่น ๆ โดยการศึกษาครั้งนี้แบ่งตามกระบวนการวิธีการสังเกตได้ 2 ประเภท คือ

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participative Observation) คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมประชุมที่เกี่ยวกับการว่าด้วยการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง ด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่การเข้าประชุม การตั้งประเด็น การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสังเกตการณ์พฤติกรรมของสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมของคณะกรรมการฯ การสังเกตจากเอกสารการประชาสัมพันธ์

2. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - participative Observation) คือ การที่ผู้วิจัยสังเกตการณ์จากปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในฐานะของผู้สังเกตการณ์แต่ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์จริง

การตรวจสอบข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะใช้หลักการสามเส้า (Triangulation) ได้แก่

1. การตรวจสอบจากผู้ให้ข้อมูลที่มีจุดยืนต่างกัน ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้ผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่คิดคัดค้านในการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง เช่นกลุ่มนักการเมือง กลุ่มอาชีพ เช่น มอเตอร์ไซค์รับจ้าง กิจการสองแถว และกลุ่มที่วางตัวเป็นกลางที่ไม่ได้รับผลกระทบจากการจัดตั้งฯ
2. การตรวจสอบข้อมูลที่ต่างกัน ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้แหล่งข้อมูลเอกสาร จากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์มาเปรียบเทียบ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
3. การตรวจสอบโดยการเก็บข้อมูลเดียวกันในช่วงเวลาที่ต่างกัน เช่นการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจลงไปสัมภาษณ์ 2 ครั้ง ในช่วงเวลาที่ห่างกัน 2 สัปดาห์ หรือหนึ่งเดือน แล้วนำมาเปรียบเทียบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ว่าคงเส้นคงวาหรือขัดแย้งกัน
4. การตรวจสอบโดยการเก็บข้อมูลเดียวกันในสถานที่ต่างกัน เช่นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทผู้มีอิทธิพลในบริเวณเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งมีผลต่อการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง จะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนเดียวในสถานที่สัมภาษณ์ที่ต่างกัน เช่น สัมภาษณ์ที่ร้านอาหารและสัมภาษณ์ที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์ ข้อมูลหลัก และนำมาพิจารณาว่าข้อมูลมีความคงเส้นคงวาหรือขัดแย้งกัน

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเข้าสู่พื้นที่วิจัย ในการที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ในพื้นที่วิจัยนั้น ผู้วิจัยจะต้องพิจารณาและปฏิบัติตัวดังนี้
 - 1.1 การเตรียมตัวเข้าสู่พื้นที่วิจัย ก่อนจะไปสัมภาษณ์หรือสังเกตการณ์ ผู้วิจัยได้อ่านเอกสารเกี่ยวกับบุคคลและทำความเข้าใจเรื่องที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลระดับหนึ่งแล้ว เพื่อให้การเก็บข้อมูลในพื้นที่วิจัยสามารถลงลึกในรายละเอียดได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยจะต้องจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับช่วยเก็บข้อมูล ได้แก่ เทปบันทึกเสียง โดยการบันทึกนั้นจะต้องได้รับอนุญาตจากผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนทุกครั้ง และกล้องถ่ายรูปดิจิทัลสำหรับถ่ายบรรยากาศพื้นที่วิจัย เช่น ภาพถ่าย

การสัมภาษณ์ระหว่างผู้ศึกษาวิจัย กับผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ (Key - informants) อันจะยังผลให้เป็นหน่วยในการช่วยเตือนความจำได้อีกวิธีทางหนึ่ง เป็นต้น

1.2 การแนะนำตนเอง โดยผู้วิจัยจะทำการแนะนำตนเอง ด้วยการอธิบายว่า เป็นใครมาจากไหน ทำไมจึงเลือกมาทำวิจัยในพื้นที่ของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยจะบอกถึงวัตถุประสงค์และผลที่ตามมาจากการวิจัย

2. การสร้างความไว้วางใจ (Rapport) ในการให้ข้อมูลเชิงคุณภาพนั้น เป็นเรื่องของมิตรจิตมิตรใจ การผูกมิตรไมตรีจนกระทั่งผู้ให้สัมภาษณ์มีความไว้วางใจในตัวผู้วิจัย ผู้วิจัยจะสร้างความไว้วางใจให้แก่ผู้ให้สัมภาษณ์ และกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียพร้อมที่จะให้ข้อมูล

3. การเข้าร่วมกิจกรรม เมื่อมีกิจกรรมของชุมชน ผู้วิจัยจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของพื้นที่วิจัยด้วยเสมอ เช่น การจัดประชุมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยจะเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก หรือผู้ที่รู้เรื่องนั้น ๆ ดี จะสัมภาษณ์ด้วยการสนทนาซักถามอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามที่ต้องการ เช่น ประชาชนที่ไปคัดค้าน ผู้นำชุมชน เอ็นจีโอในพื้นที่ เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะสังเกตพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งหมายถึงการกระทำต่อกันระหว่างบุคคล ผู้วิจัยจะใช้การสังเกตแบบสังเกตโดยตรง (Direct Observation) หรือการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม คือการเฝ้าดูพฤติกรรมทางสังคม โดยที่ผู้วิจัยมิได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง หรือร่วมกระทำในเหตุการณ์ที่ผู้วิจัยเฝ้าดูอยู่ และจะใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม คือการเฝ้าดูโดยที่ผู้วิจัยเข้าไปเกี่ยวข้อง หรือมีส่วนกระทำในเหตุการณ์นั้นๆ และจะมีการจดบันทึกสิ่งที่ได้รับรู้และพบเห็นในขณะนั้นเพื่อกลับมาทบทวน

5. การสรุปข้อมูล ในขั้นตอนนี้จะเป็นกระบวนการของการตกผลึกข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์ การอ่านเอกสาร การประชุมสัมมนาและการสังเกตการณ์ต่างๆ ซึ่งข้อมูลที่ได้เหล่านี้ถือว่าเป็นข้อมูลอิ่มตัว (Data Saturation) เพื่อนำมาวิเคราะห์โดยใช้หลักการตีความ (Interpretive Analysis) ในขั้นต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพฉบับนี้จะเป็นการตีความในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม โดยอาศัยกรอบการวิเคราะห์ของแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในการศึกษานำเสนอผลงานเรื่อง เศรษฐศาสตร์การเมืองของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง ผู้วิจัยจะแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อดังนี้

บริบทของกรณีศึกษา

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และการเมืองของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษฯ

ผลกระทบจากการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษฯ

บริบทของกรณีศึกษา

1. บริบททางเศรษฐกิจ และการเมือง ตั้งแต่ พ.ศ. 2310-2520 “ยุคดั้งเดิม”

ในส่วนการศึกษาเรื่องอันเป็นที่มาของปัญหาด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีปัญหาของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง ผู้วิจัยเห็นว่าเพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นรูปธรรมในเชิงประจักษ์ ในบริบทของการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ควรจะได้มีการทำความเข้าใจถึงสภาพของพื้นฐานด้านต่าง ๆ ของชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่เมืองพัทยาและเขตพื้นที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเชื่อมโยง 9 แห่ง อันได้แก่ เทศบาลเมืองหนองปรือ เทศบาลตำบลบางละมุง เทศบาลตำบลโปังเตศบาลตำบลห้วยใหญ่ เทศบาลตำบลนาจอมเทียน เทศบาลตำบลตะเคียนเตี้ย องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหล องค์การบริหารส่วนตำบลเขาไม้แก้ว และองค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียนให้เกิดความชัดเจนก่อน อาทิเช่น บริบททางเศรษฐกิจ บริบททางการเมืองและทางสังคม ตลอดจนบริบททางด้านความสัมพันธ์ภายในชุมชน และบริบททางด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน โดยจำเป็นที่จะต้องมีความเข้าใจถึงการคลี่คลายประวัติศาสตร์ทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมที่มาในอดีต โดยที่ชุมชนอันเป็นที่ตั้งของเมืองพัทยาและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเชื่อมโยง 9 แห่ง ดังที่ได้กล่าวมา เริ่มมีการปรับเปลี่ยนบริบททางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมอย่างเห็นได้ชัดเจนมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา หลังจากนั้นพบการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องเรื่อย ๆ มาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2554) ดังนั้นการนำเสนอผลการศึกษาด้านบริบททางพื้นฐานเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมของกรณีศึกษาสภาพชุมชนดั้งเดิมของเมืองพัทยาและองค์การปกครองส่วน

ท้องถิ่นซึ่งเป็นพื้นที่เชื่อมโยงทั้ง 9 แห่ง อันจะทำให้เกิดการมองเห็นวิวัฒนาการของการพัฒนาและเป็นการง่ายต่อการศึกษาเข้าใจ ผู้วิจัยจะแบ่งบริบทของการศึกษาออกเป็น 3 ช่วงใหญ่ๆ คือ

จากประสบการณ์การดำเนินชีวิตซึ่งอยู่ในความทรงจำของผู้อาวุโส เกี่ยวกับเรื่องราวของประวัติศาสตร์ของชุมชน (สมบุญ ทรัพย์นา, หวน บุญแต่ง, สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2554) ได้ข้อสรุปว่า

พื้นที่เมืองพัทยา มีประวัติความเป็นมาที่เล่าต่อกันมา คำว่า “พัทยา” นั้น มีประวัติเล่ากันมาว่า เมื่อ พ.ศ. 2310 ก่อนที่จะเสียดูกรุงศรีอยุธยาให้กับพม่า 3 เดือนพระยาตากสิน (สิน) ซึ่งขณะนั้นเป็น “พระยากำแพงเพชร” เห็นว่าถ้าในกรุงต่อสู้กับพม่าอ่อนแออย่างที่เป็น เช่นนี้ ก็จะต้องเสียดูกรุงเป็นแน่ จึงคิดหนีไปตั้งตัวใหม่ โดยมุ่งไปทางตะวันออกเฉียงใต้ จนกระทั่งได้เดินทัพล่องหน้าไปแขวงเมืองชลบุรี พระยาตากได้พักทัพที่บ้านหนองไผ่ (ซึ่งอยู่ด้านหลังสถานีตำรวจภูธรพัทยา ริมถนนสุขุมวิทปัจจุบัน) ตำบลนาเกลือ อำเภอบางละมุง ต่อมาตำบลแห่งนั้นชาวบ้านเรียกว่า “ทัพพระยา” และต่อมาเรียกใหม่เป็น “พัทธยา” ต่อมาปัจจุบันได้เขียนใหม่เป็น “พัทยา” จากการศึกษาบริบททางเศรษฐกิจชุมชนของพื้นที่ที่ทำการศึกษาคั้งนี้ (หวน บุญแต่ง, สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2554) มีข้อค้นพบว่า สภาพวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมของพัทยา นาจอมเทียน หนองปลาไหล ตะเคียนเตี้ย ห้วยใหญ่ หนองปรือ และโป่ง ส่วนใหญ่มีสภาพทางภูมิศาสตร์คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มีสภาพที่อุดมสมบูรณ์หนาแน่นไปด้วยพันธุ์ไม้สูงใหญ่นานาชนิด ชาวบ้านส่วนมากประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรมเพื่อการยังชีพและเพื่อการแลกเปลี่ยน นอกจากนี้ยังมีอาชีพเสริมด้วยการล่าสัตว์ป่ามาเป็นอาหารนอกจากชุมชนพัทยาและชุมชนนาจอมเทียนเท่านั้น ซึ่งมีสภาพทางภูมิศาสตร์ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้อยู่ติดทะเล ดังนั้นชาวบ้านชุมชนพัทยาและนาจอมเทียนในอดีตจึงมีอาชีพจับสัตว์น้ำทางทะเลเป็นหลัก นอกจากนี้แล้วยังมีการผลิตอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ เช่น การจักสานตะแกรงตากปลาด้วยไม้ไผ่ หรือแม้กระทั่งการจักสานส้อมไก่อ รวมถึงงานหัตถกรรมอื่น ๆ ด้วยมือเพื่อไว้ใช้ในครัวเรือนเป็นต้น สาเหตุที่กล่าวว่าในยุคดั้งเดิมนี้ เป็นยุคแห่งการผลิตเพื่อการยังชีพและเพื่อการเปลี่ยนแปลง สืบเนื่องจากชาวบ้านยังไม่รู้จักวิธีการซื้อขายสินค้าส่วนมากจะใช้วิธีแลกเปลี่ยนผลผลิตกันดังกล่าวที่ว่า (สมบุญ ทรัพย์นา, สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2554) “คนรุ่นชวด รุ่นพ่อแก่ แม่แก่ มีเงินก็เหมือนไม่มี เพราะคนสมัยนั้นไม่รู้จักการซื้อขายมีการแลกเปลี่ยนกันกินกันใช้ คนพัทยาจะหาปลา หาเกลือทะเลไปแลกข้าวกับชาวบ้านทางนาจอมเทียน ชาวบ้านชุมชนตะเคียนเตี้ยก็จะเอาของป่าเช่น เนื้อสัตว์ตากแห้งหรือพืชสมุนไพรหายากนำไปแลกกับเผือกมันกับชาวบ้านชุมชนเขาไม้แก้ว เป็นต้น ส่วนคนภายในชุมชนด้วยกันเองก็มีการแลกเปลี่ยนกันเช่นกัน เช่น บ้านที่จักสานกระจาดได้ก็จะนำกระจาดไปแลกกับส้อมกรอบปลา เป็นต้น”

เศรษฐกิจเพื่อการยังชีพและการแลกเปลี่ยนในอดีตของชุมชนที่ได้ทำการศึกษาวิจัยนี้สามารถสืบค้นได้จากเรื่องราวซึ่งอยู่ในความทรงจำและบอกเล่าสืบต่อกันมาของชาวบ้านชุมชนบ้านหนองจับเต่า (หมู่ที่ 5 ตำบลนาจอมเทียนปัจจุบัน) มีลักษณะเศรษฐกิจแบบยังชีพและการแลกเปลี่ยนกันภายในชุมชนและระหว่างชุมชนเป็นสำคัญ กล่าวคือ เป็นลักษณะของสภาพเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์อีกทั้งเกี่ยวเนื่องกับการผลิตในภาคเกษตรกรรม ได้แก่การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์เป็นสำคัญ สภาพวิถีชีวิตที่สะท้อนออกมาให้เห็นภายใต้บริบทของเศรษฐกิจในลักษณะนี้ เช่นการที่ผู้คนในเขตชุมชนนาจอมเทียนยึดอาชีพหลักคือการปลูกมันสำปะหลัง กล่าวได้ว่าขั้นตอนกระบวนการปลูกมันสำปะหลังของชุมชนนาจอมเทียนในอดีตนั้นอาศัยพลังการผลิตที่สำคัญคือใช้พลังงานจากแรงงานคนและโคกระบือ เป็นหลัก โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วงดังต่อไปนี้ ในช่วงการไถพรวนเพื่อเตรียมดิน จะอาศัยแรงงานของโคกระบือและแรงงานของเจ้าของไร่มันสำปะหลังเป็นหลัก ขณะที่ช่วงขั้นตอนของการปลูกและการขุดมันอันเป็นขั้นตอนสุดท้ายจะอาศัยแรงงานของเจ้าของไร่มัน รวมทั้งญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้านที่รู้จักกันภายในชุมชน ในลักษณะของการเอาแรงซึ่งกันและกันเป็นการแลกเปลี่ยนพลังงานซึ่งกันและกันระหว่างครอบครัว โดยอาศัยความเป็นเครือญาติในรูปลักษณะของการ “ลงแขก” หรือ “ขอแรง” ดังนั้นในระบบการผลิตของชุมชนที่ผู้วิจัยทำการศึกษาซึ่งหมายถึงเมืองพัทยาและชุมชนที่เป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเชื่อมโยงทั้ง 9 แห่ง เมื่อครั้งยังอดีตจึงไม่พบระบบของการจ้างงานประการใด ๆ

ดังนั้น รูปแบบของเศรษฐกิจในอดีตจึงมีลักษณะของการเป็นชุมชนแบบดั้งเดิม หรือที่เราเรียกว่า วิถีการผลิตเพื่อการยังชีพและการแลกเปลี่ยน กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ กระบวนการผลิตในระบบเศรษฐกิจนั้น ๆ มีวัตถุประสงค์หลักเพียงเพื่อให้เพียงพอต่อการอุปโภค-บริโภค ซึ่งโดยมากมักดำเนินไปตามพันธะทางสังคมและศาสนา หากจะกล่าวโดยสรุปก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้าน สัตว์เลี้ยงและทรัพยากรธรรมชาติอันได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ อากาศ จึงเป็นไปในลักษณะที่เกื้อกูลและก่อประโยชน์ให้แก่กันและกัน เช่นชาวบ้านอาศัยประโยชน์จากป่าไม้ด้วยการใช้ปลูกสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย รวมไปถึงการใช้ประโยชน์จากพืชที่เป็นสมุนไพรรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ สัตว์เลี้ยงเช่น โค กระบือ นอกจากจะใช้ไถไร่-นาแล้ว ยังเป็นอาหารของชาวบ้านอีกด้วย (พัทธนันท์ เหลืองอ่อน, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2553) การเชื่อมโยงเปลี่ยนถ่ายผลผลิตที่เป็นส่วนเหลือจากอุปโภค-บริโภค หรือผลผลิตมีมากเกินไปจนเหลือกินเหลือใช้แล้ว ชาวบ้านมักนำไปแลกเปลี่ยนกับสิ่งของอื่นที่ยังไม่มีหรือมีอยู่บ้างแต่ยังไม่เพียงพอ โดยปราศจากการซื้อขายซึ่งจะใช้วิธีการกำหนดค่าของของนั้น ๆ ตามธรรมเนียมปฏิบัติภายในชุมชนและความสัมพันธ์ทางเครือญาติ เช่น ชุมชนบ้านนาจอมเทียนนำข้าวเปลือกไปแลกเปลี่ยนกับเกลือกับชาวบ้านชุมชนพัทยา หรือกรณีที่ชาวบ้านจากชุมชนพทยานำเอาปลาเค็มไปแลกเปลี่ยนกับชาวบ้านชุมชนเขาไม้แก้ว เป็นต้น โดยที่

ระบบของการซื้อขายทรัพย์สินทางกรรมสิทธิ์ก็ยังไม่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพราะสภาพวิถีชีวิตชุมชนยังเป็นชุมชนแบบดั้งเดิมหรือชุมชนที่สืบทอดวัฒนธรรมของคนโบราณ วิธีการผลิตเพื่อการยังชีพและเพื่อการแลกเปลี่ยนบนพื้นฐานของความพอเพียง ส่วนมากจะอาศัยทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนมาเป็นวัตถุดิบหลักในกระบวนการผลิต (อดุลย์ พึ่งพิศ, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2553)

เมื่อหันกลับมาพิจารณาบริบททางด้านการเมืองการปกครอง จากการศึกษาที่มีข้อค้นพบว่า ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนแต่ละแห่งมีการเลือกผู้นำชุมชนเกิดขึ้นแล้วตั้งแต่อดีต ทว่าเป็นลักษณะของผู้นำแบบไม่เป็นทางการเท่านั้น โดยที่กลุ่มชาวบ้านแต่ละชุมชนหมู่บ้านจะพากันเลือกบุคคลภายในชุมชน ขึ้นมาเป็นผู้ว่าซึ่งส่วนใหญ่ชุมชนนั้น ๆ จะพิจารณาคัดเลือกตัวบุคคลผู้ที่เห็นว่ามีความเป็นผู้ใหญ่ มีศีลธรรม มีความยุติธรรม มีญาติพี่น้องมากหรือไม่ก็อาจเป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชน ซึ่งถ้าหากมีเรื่องราวความขัดแย้งหรือทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นภายในชุมชน ผู้นำที่กล่าวนี้จะเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยหากบุคคลที่เป็นผู้นำชุมชนแบบไม่เป็นทางการดังกล่าวพูดจาหรือร้องในเรื่องใด ๆ ชาวบ้านมักเชื่อถือและรับฟัง พร้อมทั้งพากันให้ความร่วมมือเสมอ ผู้นำชุมชนแบบไม่เป็นทางการนี้เองจะมีลักษณะเป็นผู้ช่วยของชุมชน ในการช่วยเหลือไกล่เกลี่ยตลอดจนการระงับข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนให้สิ้นสุดไป นอกจากนี้แล้วผู้นำชุมชนยังทำหน้าที่ดูแลปกป้องชาวบ้านภายในชุมชนไม่ให้ถูกรังแกจากกลุ่มโจรปล้นโล กระบือ หรือการรุกรานของนักเลงต่างถิ่นด้วย (พรต สุภาพล, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2553)

นอกจากนี้แล้วผลการศึกษายังมีข้อค้นพบว่า ในบริบทด้านสังคมและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านชุมชนพิทยาคม รวมถึงชุมชนที่เป็นพื้นที่เชื่อมโยงทั้ง 9 แห่ง อันเกี่ยวเนื่องกับการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในเขตเมืองพิทยาและพื้นที่เชื่อมโยง อันเกิดจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2552 ในแต่ละชุมชนมีการอยู่อาศัยร่วมกันอย่างสงบสุข ภายใต้ความอุดมสมบูรณ์ของสภาพทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ที่มีความบริสุทธิ์ปราศจากมลพิษ ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โดยสิ่งที่ชาวบ้านโดยเฉพาะกลุ่มสตรีถือปฏิบัติเป็นนิจคือ การนำข้าวปลาอาหารไปถวายพระทำบุญในวันพระหรือวันธรรมสวนะ ซึ่งมักจะตรงกับวัน 8 ค่ำ กับวัน 15 ค่ำของทุกเดือน จากการลงพื้นที่ศึกษาพบว่า มีวัดตั้งอยู่เกือบทุกชุมชน เช่น วัดหนองจิบเต่าที่ชุมชนบ้านนาจอมเทียน วัดสว่างฟ้าพุทธารามที่ชุมชนนาเกลือ เป็นต้น ปัจจัยดังกล่าวมาจึงทำให้วัดกลายเป็นองค์กรทางศาสนาที่หล่อหลอม ชัดเจนจิตใจและอบรมสั่งสอน ชี้นำให้ชาวบ้านมีจิตใจที่งดงามปฏิบัติตนด้วยหลักเมตตาธรรม มีความโอบอ้อมอารี ดังนั้น สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชนซึ่งเป็นบริบทของพื้นที่ในการศึกษา จึงเป็นสังคมชุมชนที่มีแต่ความสงบสุขอยู่ร่วมกันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย และชาวบ้านมักช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกันและกัน

อย่างเต็มกำลังความสามารถ เสมือนหนึ่งมีความเป็นญาติสนิทกัน เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้น ในชุมชนครั้งใด ก็สามารถพูดคุยไกล่เกลี่ยกันได้ทุกครั้ง (เนื่อง ทับขัน, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2553) การตั้งถิ่นฐานของชุมชนก่อน พ.ศ. 2500 เป็นเพียงหมู่บ้านชาวทะเลเล็ก ๆ แบ่งเป็น 2 หมู่บ้าน ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบแคบ ๆ ชายฝั่งทะเลบริเวณทิศเหนือและทิศใต้ของพัทยา คือชุมชน หมู่บ้านนาเกลือ (ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลนาเกลือทางด้านพัทยาใต้ปัจจุบัน) โดยมีศูนย์กลางชุมชนด้านการค้า และส่วนราชการอยู่ที่บ้านนาเกลือ เพราะเป็นสถานที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอบางละมุง หรือ บางแห่งเรียกบ้านทัพพระยา โดยมีวัดที่สำคัญที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน ได้แก่ วัดสว่างฟ้าพุทธาราม ซึ่งแต่เดิมเรียกว่า วัดนาเกลือ และอีกวัดหนึ่งได้แก่ วัดช่องลม ส่วนพื้นที่ชายฝั่งตรงกลาง ระหว่าง 2 ชุมชน (บริเวณพัทยาเหนือปัจจุบัน) นั้นมีสภาพเป็นป่า ไม่มีประชาชนมาตั้งถิ่นฐาน เนื่องจากความไม่สะดวก ในการคมนาคมซึ่งต่อมาในปี พ.ศ.2496 ได้มีการตัดถนนสายแรกเชื่อม ระหว่างบ้านพัทยากับบ้านนาเกลือ ได้แก่ ถนนเลียบชายหาด ทำให้การไปมาระหว่าง 2 ชุมชน มีความสะดวกมากขึ้น เหตุการณ์สำคัญของเมืองพัทยาได้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2502 เมื่อมีรถบรรทุกขนาดใหญ่ของทหารอเมริกันประมาณ 4-5 คัน ได้บรรทุกทหารเต็มคันรถ มาเข้า บ้านตากอากาศของพระยาสุรทรา (ตอนใต้ของเมืองพัทยา) พักอยู่เป็นประจำ ด้วยเหตุการณ์เช่นนี้ จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการมาท่องเที่ยวพัทยา และต่อมาพัทยาเปลี่ยนจากหมู่บ้านชายทะเลที่สงบมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวตากอากาศที่ทันสมัย ดังที่เห็นกันอยู่ในปัจจุบัน (สมบุญ ทรัพย์นา, สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2554)

2. บริบททางเศรษฐกิจ และการเมือง ตั้งแต่ พ.ศ. 2521-2550 “ยุคหลังการจัดตั้งเมืองพัทยา”

จากการที่เมืองพัทยาได้เปลี่ยนแปลงจากหมู่บ้านชาวประมงเล็ก ๆ ในอดีต ที่มีวิถีชีวิตแบบชาวประมงทั่วไป ที่ส่วนใหญ่ประชาชนประกอบอาชีพการประมงเพื่อยังชีพ กลายเป็นเมืองท่องเที่ยวนานาชาติ ที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ มีนักลงทุนทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่เข้ามาลงทุนประกอบกิจการต่าง ๆ มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวพักผ่อนเป็นจำนวนมากในแต่ละปี มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจำนวนมากมาจากหลากหลายท้องถิ่น รวมทั้งกลุ่มคนเร่ร่อนจึงอาจกล่าวได้ว่าเมืองพัทยามีทั้งชาวไทยจากทุกภาคของประเทศ และชาวต่างชาติจากทุกภูมิภาคของโลกมาอยู่รวมกันก่อให้เกิดการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้ค่าครองชีพของประชาชนสูงขึ้น รวมทั้งทำให้เกิดสภาพสังคมที่มีความซับซ้อนและหลากหลายเพิ่มมากขึ้น มีทั้งวิถีชีวิตแบบชุมชนดั้งเดิม หรือชุมชนชนบท โดยเป็นพื้นที่ศูนย์กลางเก่าของชุมชนเมืองพัทยา ที่ยังคงมีเอกลักษณ์ของชุมชนชาวประมงและการให้บริการสินค้าที่ผลิตจากท้องถิ่น ซึ่งจะพบในบริเวณบ้านนาเกลือ-อ่าวกระทิงลาย พื้นที่ทางตอนเหนือเมืองพัทยา และวิถีชีวิตแบบชุมชนเมือง

ที่มีความหลากหลายของการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะพบในบริเวณพื้นที่พัทยาเหนือ-พัทยากลาง-พัทยาใต้ และพื้นที่นาจอมเทียน ได้แก่ ลักษณะของย่านที่อยู่อาศัย ในรูปแบบของบ้านแถว ตึกแถว หมู่บ้านจัดสรร ชุมชนแออัด บ้านเช่า และลักษณะของย่านพาณิชย์กรรม และแหล่งท่องเที่ยวในรูปของร้านค้าและบริการ โรงแรม สถานที่พักตากอากาศ และสถานบันเทิง (สมบุญทรัพย์นา, สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2554)

เนื่องจากพัทยาใต้เจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้รับความนิยมมากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ หน่วยงานปกครองที่เป็นสุขาภิบาลอยู่เดิมไม่อาจจะบริหารงาน และให้บริการได้ทันกับความเจริญอย่างรวดเร็วได้ ในปี พ.ศ. 2521 มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา ขึ้นมีจุดประสงค์ในรูปแบบ เทศบาลในสหรัฐอเมริกาทดลองใช้ คือ รูปแบบการจัดการเทศบาล (City Manager) หรือที่เรียกว่า Council and manager Form โดยกำหนดให้ฝ่ายบริหารเป็นนักบริหารมืออาชีพ ที่มาจากการ ว่าจ้าง ตามสัญญาของสภาท้องถิ่น (อิทธิพล คุณปลื้ม, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2553)

ก่อนเดือนพฤศจิกายน 2521 พัทยามีฐานะเป็นสุขาภิบาลนาเกลือ ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2509 มีพื้นที่พิเศษตำบลนาเกลือ ต่อมาสุขาภิบาลนาเกลือได้ขยายเขต ไปถึงพัทยาใต้ เมื่อปี พ.ศ.2507 ต่อมาสุขาภิบาลอยู่เดิมไม่อาจจะบริหารงาน และให้บริการได้ทันกับความเจริญอย่างรวดเร็ว เนื่องจากพัทยาใต้เจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ รัฐบาลจึงได้ตรา พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 ขึ้น ด้วยผลแห่งพระราชบัญญัตินี้ จึงได้ยุบสุขาภิบาลนาเกลือ และได้จัดตั้งเมืองพัทยา เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521 เป็นการปกครองท้องถิ่น รูปแบบพิเศษ (City Manager) ผู้จัดการเมือง และให้เมืองพัทยามีฐานะเทียบเท่าเทศบาลนคร (ประวัติเมืองพัทยา, 2550)

พัทยาเติบโตเป็นอย่างมากตั้งแต่กลางปี พ.ศ. 2530 โดยในช่วงนั้นพัทนามีการก่อสร้างเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เนื่องมาจากพัทยาเป็นจุดศูนย์กลางระหว่างมาบตาพุดกับแหลมฉบัง จึงทำให้สภาพการลงทุนเป็นไปอย่างคึกคัก ทำให้พัทยากลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งธุรกิจไปพร้อม ๆ กัน โดยมีการก่อสร้างโรงแรมขนาดใหญ่ รวมทั้งสถานบริการต่าง ๆ หลายชนิด เรียงรายตลอดแนวชายหาด จากบทบาทการเป็นเมืองท่องเที่ยวส่งผลให้ชุมชนเมืองพัทยาเติบโตขึ้นตามลำดับ โดยในช่วงแรกการขยายตัวของเมืองขยายตัวตามแนวชายหาดจากชุมชนนาเกลือลงไปทางทิศใต้สู่บริเวณอ่าวพัทยา ต่อเนื่องไปจนถึงบริเวณชายหาดจอมเทียน ระยะที่สองได้ขยายตัวจากชายฝั่งทะเลออกไปสู่ถนนสุขุมวิท ตามถนนสายสำคัญเข้าสู่ชายหาด ในปัจจุบันได้เริ่มขยายจากถนนสุขุมวิทข้ามทางรถไฟสายภาคตะวันออก เข้าสู่พื้นที่ต่อเนื่องกับเขตเมืองพัทยา (คำริห์ รัตนวงศ์, สัมภาษณ์, 26 ธันวาคม 2553)

กระทั่งรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีผลบังคับใช้ ได้กำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสภาท้องถิ่น ต้องมาจากการเลือกตั้ง จึงยกเลิกพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 และตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 บังคับใช้ มีผลตั้งแต่วันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 ดังนั้น เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 จึงเป็นครั้งแรกของราษฎรเมืองพัทยาเลือกตั้งนายกเมืองพัทยา ทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร

เมืองพัทยา มีฐานะเป็นนิติบุคคล ตั้งอยู่ในท้องที่ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยมีพื้นที่คลุม 4 ตำบล คือ นาเกลือ หนองปรือ หนองปลาไหล ห้วยใหญ่ และเกาะต่างๆ ได้แก่ เกาะล้าน เกาะครก เกาะสาก รวมพื้นที่ทั้งสิ้น 208.1 ตารางกิโลเมตร (พื้นที่บนบกมีเพียง 22.2 ตารางกิโลเมตร) มีประชากรในปีที่จัดตั้งประมาณ 29,000 คน

3. บริบททางเศรษฐกิจ และการเมือง ตั้งแต่ พ.ศ. 2551 - 2554 “ยุคการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษฯ”

ในการกล่าวถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของบริบททางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2551 - 2554 นี้ ซึ่งผู้วิจัยขอเรียกว่า ยุคของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อิทธิพล คุณปลื้ม, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2553) ทั้งนี้ เพราะพื้นที่เขตเมืองพัทยาและพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชื่อมโยงทั้ง 9 แห่ง ถูกเชื่อมโยงเกี่ยวพันแก่กันและกันจากผลของปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม เช่นนักท่องเที่ยวมาพัชยา ก็มักจะเลยไปเที่ยวที่โรงละครอสังการและสวนนงนุช ซึ่งอยู่ในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน เป็นต้น อีกทั้งกระแสความเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจโลกก็เป็นปัจจัยเงื่อนไขสำคัญ ที่ทำให้เมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงทั้ง 9 แห่ง ไม่อาจที่จะหยุดนิ่งอยู่กับที่ ต้องแสวงหาแนวทางในการปรับปรุงโครงสร้างด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพบริบททางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิชาการเรื่องแนวทางการพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันออกของ ปัญญา สัจจกมล (2543, หน้า 40) ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“...ทั้งนี้เพราะปัจจุบันบริเวณภาคตะวันออกของไทย โดยเฉพาะจังหวัดชลบุรีนอกจากเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญแล้ว ยังเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสำหรับการพัฒนา เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว การค้า การลงทุนด้านอุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรมตามแนวทางการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก...”

ในการดังกล่าวเมืองพัทยาจิงอาสาเป็นผู้นำในการดำเนินการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง ซึ่งพื้นที่เชื่อมโยงนี้หมายถึงพื้นที่ซึ่งเป็นเขตการปกครองดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวม 9 แห่ง อันได้แก่ เทศบาลเมืองหนองปรือ เทศบาลตำบลบางละมุง เทศบาลตำบลโปัง เทศบาลตำบลห้วยใหญ่ เทศบาล

ตำบลนาจอมเทียน เทศบาลตำบลตะเคียนเตี้ย องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหล องค์การบริหารส่วนตำบลเขาไม้แก้ว และองค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน โดยการดำเนินการแต่ละขั้นตอนได้มีการประชุมปรึกษาหารือและเตรียมความพร้อมในเรื่องดังกล่าวหลายครั้ง เช่น การประชุมระดับผู้บริหารเมืองพัทยาและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่เชื่อมโยง เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2553 ณ ห้องประชุมเมืองพัทยาซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมได้อภิปรายเสนอความคิดเห็นและแนวทางในการดำเนินการด้านต่าง ๆ อย่างมากมายรอบด้าน โดยสรุปก็คือ เนื่องจากเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของประเทศ ดังนั้นแนวทางเพื่อปฏิบัติตามหลักการของการพัฒนาสู่การจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือ Sustainable Development (SD) มีหลักการที่สำคัญว่า ต้องสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นพร้อมกันและควบคู่ไปในทุก ๆ ด้าน อาทิ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและด้านสังคม

ในการริเริ่มจนถึงขั้นตอนการอนุมัติของคณะรัฐมนตรี ในการดำเนินการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง สามารถสรุปเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2551 - เมืองพัทยาทำหนังสือแจ้งความจำนงไปยังองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. โดยขอให้มีการพิจารณาประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง

วันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2551 - คณะกรรมการองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(องค์การมหาชน) หรือ อพท. ประชุมครั้งที่ 6/2551 ได้มีมติเห็นชอบให้เตรียมประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง โดยมีการเสนอแต่งตั้งคณะทำงานศึกษาการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง ซึ่งปรากฏว่าที่ประชุมมีมติให้ นายกัมพล ตันสัจจา กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กพท.เป็นประธาน พร้อมกันนี้ได้มอบหมายให้ อพท. จัดจ้างที่ปรึกษาเพื่อดำเนินโครงการศึกษาความเหมาะสมของการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงทั้ง 9 แห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณากรอบของการพัฒนาและแนวทางการพลิกโฉมพื้นที่การท่องเที่ยวเมืองพัทยา ตลอดจนการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และทุกภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง และทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของ อพท. อันจะนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจของทุกภาคี ในการพัฒนาพื้นที่พิเศษในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง เป็นการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในอนาคต

วันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2551- องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ได้รับความร่วมมือกับเมืองพัทยา จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและภาคีที่เกี่ยวข้อง ณ ศาลว่าการเมืองพัทยา ปรากฏผลว่าผู้ตอบแบบสอบถามกว่าร้อยละ 70 เห็นด้วยกับการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง

วันที่ 27 สิงหาคม ถึง 21 กันยายน พ.ศ. 2551- องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. เมืองพัทยาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นพื้นที่เชื่อมโยงทั้ง 9 แห่ง ร่วมมือกันจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินการจัดตั้ง องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง ซึ่งผลของการประชุมปรากฏว่า ประชาชนร้อยละ 95 เห็นด้วยกับการประกาศให้เมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และมีความประสงค์ให้รวมพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตัวอยู่ในพื้นที่พิเศษนี้ด้วย พร้อมกันนี้ประชาชน ผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมืองพัทยา และ อพท. ได้ร่วมกันลงนามบันทึกข้อตกลงความเห็นนี้ไว้ด้วย

วันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2551 - องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ได้สรุปผลการประสานความร่วมมือเบื้องต้นกับเมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่เชื่อมโยง นำเสนอต่อคณะกรรมการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือ กพท. เพื่อดำเนินการพิจารณาให้รายละเอียด ต่อมา กพท. ได้มีมติเห็นชอบให้เตรียมการประกาศพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง พร้อมจัดให้มีการศึกษาถึงความเหมาะสมในการประกาศพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง พร้อมจัดให้มีการศึกษาถึงความเหมาะสมในการประกาศพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาเพื่อสรุปเป็นข้อเสนอเรื่องการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง เสนอรองนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีมติเห็นชอบต่อไป

วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2552 - คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบในหลักการประกาศพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง และลงมติอนุมัติประกาศให้เมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2553 - การประชุมบอร์ดบริหารของ อพท. ได้เสนอให้มีการดำเนินการประชุมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 9 แห่ง ซึ่งเป็นพื้นที่เชื่อมโยง ซึ่งที่ประชุมบอร์ดถือว่าเป็นส่วนสำคัญของการดำเนินโครงการ

วันที่ 3-4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 - การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบได้เข้าร่วมในการกำหนดแผนงานโครงการพัฒนาตามแผนแม่บทที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ครั้งที่ 1 ณ ศาลาว่าการเมืองพัทยา

วันที่ 11-12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 - การประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 เพื่อการนำเสนอปรับปรุงแก้ไขหรือเพิ่มเติมในรายละเอียดของแผนงานโครงการพัฒนาตามแผนแม่บทฯ ที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ณ ศาลาว่าการเมืองพัทยา

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และการเมืองของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษฯ

เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยา และพื้นที่เชื่อมโยง

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (Economic Factors) ในการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เป็นเงื่อนไขสำคัญ ในการจัดตั้งองค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง ผลจากการศึกษามีข้อค้นพบว่า มีปัจจัยทางเศรษฐกิจหลักที่มีผลดังนี้

1.1 งบประมาณ

1.2 รายได้ อาชีพ การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน

1.2.1 งบประมาณ จากการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจแล้วว่าด้วยเงินลงทุนของรัฐบาล คือ ตัวงบประมาณที่ส่งตรงมายังโครงสร้างพื้นฐานในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกและกิจกรรมการท่องเที่ยว นับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการคิดการขอจัดตั้งเป็นพื้นที่พิเศษของเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง เพราะงบประมาณต่าง ๆ ที่ลงมาสู่พื้นที่เมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงนั้นจะมีการส่งตรงจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบตามโครงการ/แผนงานที่ได้วางไว้ และเมื่อมีการจัดตั้งเป็นพื้นที่พิเศษแล้วมีนักท่องเที่ยวเข้ามามากมายก็จะส่งผลให้เกิดรายได้จากภาษีของนักท่องเที่ยว ภาษีจากการจ้างงานที่เข้ามาสู่พื้นที่ นโยบายดังกล่าวสอดคล้องกับแนวนโยบายของเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงดังกล่าวที่ว่า ดังนี้

“งบประมาณที่อพท. สามารถนำมาให้พื้นที่เพื่อเป็นการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว และที่สำคัญเมืองพัทยาคือเมืองที่เปิดรับวัฒนธรรมต่างชาติมานานแล้ว ตั้งแต่ปี 2520 แต่เกาะช้างเป็นเมืองที่บริสุทธิ์จึงทำให้เกิดการคว้านซื้อที่ดินและเกิดในสมัยนายกทักษิณ ชินวัตร ซึ่งเกาะช้างก็รู้ว่าเป็นเกาะเอกสารกรรมสิทธิ์ก็ไม่มีจึงเป็นช่องว่างให้เกิดการโกงกันขึ้น คนในพื้นที่เสียประโยชน์จึงทำให้เกิดการต่อต้าน แต่ อพท. ในเมืองพัทยาและอปท. ช้างเคียงนั้นเป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยที่ท้องถิ่นไม่สามารถทำได้โดยขาดงบประมาณ จึงเป็นโอกาสให้เข้ามาพัฒนาโดย อพท. จัดการเอง และหนองปรือก็ได้เสนอแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีทั้งทางอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งแล้วแต่ท้องถิ่นเสนอโดยท้องถิ่น ต้องเสนอแหล่งที่ไม่มีผลกระทบต่อชุมชน ในความคิดของผมมัน การ

ที่อพท.เข้ามานั้นจะเป็นการเสริมให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ขึ้น ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น มีการขยายแหล่งท่องเที่ยวให้กระจายรายได้ต่อประชาชนในพื้นที่” (มาย ไชยนิศย์, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2553)

“ถ้าเป็นองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนขึ้นเมื่อใด สาธารณูปโภค สาธารณูปการ ก็จะดีตามไปด้วย เราได้จากถนนที่เดินทางเข้าสู่สวนนงนุช ที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมักอ้างว่าไม่มีงบประมาณในการก่อสร้างเพิ่มเติมหรือแม้แต่งบซ่อมแซม หากเป็นไปตามที่พวกเราตั้งเป้าหมายไว้ให้เป็นการพัฒนาพื้นที่พิเศษปัญหานี้จะหมดไปโดยสิ้นเชิง” (กัมพลตัน สัจจา, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2554)

“โครงการนี้เกิดขึ้นเมื่อใด พิจารณารอบด้านอย่างรอบครอบในภาพรวมแล้วได้มากกว่าเสีย” (ไพรัตน์ ไตรศุกโชค, สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2553)

“ในปัจจุบันก็ทราบกันอยู่แล้วว่างบประมาณของท้องถิ่นเองไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการในพื้นที่” (จำเนียร กิติปกูล, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2553)

“เพราะปัจจุบันอปท.แต่ละที่งบประมาณไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการในพื้นที่ของตนเอง รวมทั้งเมืองพัทยาที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลก ทุกคนจะรู้จักเมืองพัทยาแต่ในการบริหารหรือจะขยายเพื่อเป็นการรองรับการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวให้เทียบเท่าระดับโลกนั้น ต้องใช้งบประมาณมากมายมาบริหารจัดการ ผมคิดว่าเหมาะสมที่สุดแล้ว” (มาย ไชยนิศย์, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2554)

“ปัจจุบันงบประมาณของท้องถิ่นไม่เพียงพอ ถ้ามีหน่วยงานนำงบประมาณมาใช้ในการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวก็ดี” (มานพ ประกอบธรรม, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2553)

“ทุกวันนี้โลกมีการพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่ง อีกทั้งยังทวีความรวดเร็วในการเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้า หากเราช้าแม้เพียงก้าวเดียวก็อาจตามคนอื่นไม่ทัน” (อิทธิพล คุณปลื้ม, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2553)

“คนทั่วไปก็เหมือนตัวเรา การจะพิจารณาไปเที่ยวที่ไหนสักแห่ง ต้องดูความสะดวกสบายและความปลอดภัยเป็นสำคัญ” (ศรชัย ทองยั่งยืน, สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2553)

ท่ามกลางกระแสการสนับสนุนของบุคคลในสายงานทางด้านการเมืองการปกครองดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ผลการศึกษายังมีข้อค้นพบว่า มีเสียงสะท้อนที่แสดงความไม่เห็นด้วย ด้วยเหตุและผลดังกล่าว คำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“การสร้างรถไฟโมโตเคลส หรือ รถไฟรางเดี่ยว ผู้ได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมย่อมมองแง่มุมของประโยชน์ที่ได้รับแต่เพียงด้านเดียว เพราะโครงการดังกล่าว จะทำลายระบบนิเวศน์ทางธรรมชาติ ทำลายสิ่งแวดล้อมและสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนอย่างร้ายแรง เช่น การเวนคืนที่ดินก็ต้องให้ชาวบ้านออกไปทั้ง ๆ ที่พวกเขาอาจเดือดร้อน การก่อสร้าง

รถไฟต้องถมทะเล เป็นการทำลายสภาพธรรมชาติและทำลายการแพร่พันธุ์ของสัตว์น้ำทะเล แต่สองปัญหานี้ก็แก้แล้ว” (พจนานท แก้วผลึก, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2553)

“งบประมาณที่เห็นตามโครงการที่เสนอกันไปว่าจะให้มาหลายพันล้านบาท ถ้าได้มาแล้วมีการจัดการบริหารที่ดีชาวบ้านก็จะได้ประโยชน์ ถ้าได้มาแล้วเครือข่ายได้ประโยชน์ก็อย่างได้เสียดีกว่า” (พจนานท แก้วผลึก, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2553)

“อย่ามองแง่เดียว ต้องตอบคำถามว่าขยะมูลฝอยกับปัญหามลพิษจะแก้ไขอย่างไร” (ละมัย เอี่ยมโชค, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2553)

ผลของการศึกษาในกรณีของงบประมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์หว่านเป็นปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวพันให้มีการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษฯ กล่าวคือ ฝ่ายดำเนินการจัดตั้งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มองว่าปัจจัยด้านความเจริญเติบโตเฉพาะอย่างยิ่งสาธารณูปโภค สาธารณูปการเป็นปัจจัยสร้างและจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวอย่างไรก็ตามจากประสบการณ์การสังเกตการณ์ของผู้วิจัยในการลงสำรวจพื้นที่การศึกษาประกอบกับการสัมภาษณ์ประชาชนรวมถึงผู้เกี่ยวข้องที่มีทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างรอบด้านแล้วนำผลการศึกษามาประมวลวิเคราะห์ สามารถสรุปประเด็นปัญหาของการจัดตั้งองค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีข้อค้นพบว่า รับผิดชอบทั่วทั้งจนวนนำไปสู่การรวมตัวรวบรวมเอกสารต่าง ๆ เพื่อฟ้องศาลปกครองกลางให้มีคำสั่งเพิกถอนมติคณะรัฐมนตรีที่อนุมัติประกาศให้เมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังกรณีที่ผู้วิจัยจะยกมาเป็นกรณีศึกษาค้างต่อไป

กรณีศึกษาที่หนึ่ง เป็นกรณีที่มีกลุ่มประชาชนทำการวิพากษ์วิจารณ์เรื่องบทบาทและหน้าที่การทำงานขององค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือ อพท. จนมีการทำเรื่องเสนอขอให้ยุบ อพท. ด้วยข้อกล่าวหาที่ว่า อพท. ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและไม่เป็นที่โปร่งใสมีการเอื้ออำนาจประโยชน์ส่วนตัวต่อนักธุรกิจภาคเอกชน และมีการทุจริตโดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่การทำงานจนขาดความโปร่งใส โดยที่ผู้ร้องนำเรื่องดังกล่าวร้องทุกข์กล่าวโทษต่อสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.)

สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาตรวจสอบข้อเท็จจริงในเรื่องดังกล่าว ซึ่งต่อมาได้เปิดเผยถึงผลการตรวจสอบการดำเนินงานของปีงบประมาณ 2547-2550 พบว่า องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือ อพท. มีผลการดำเนินงานตามข้อร้องเรียนนั้นยังไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ อีกทั้งโครงการพัฒนาพื้นที่พิเศษหมู่เกาะช้างไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เนื่องจากการดำเนินงานนั้นยังไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ อีกทั้งโครงการพัฒนาพื้นที่พิเศษ หมู่เกาะช้างไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เนื่องจากการดำเนินได้ผ่านขั้นตอนการศึกษา สสำรวจ ออกแบบและดำเนินการก่อสร้างแล้วแต่มีปัญหาการส่งมอบและการบริหารจัดการ จำนวน 2 โครงการ รวมงบประมาณจำนวน 186.10 ล้านบาท ได้แก่ โครงการสำรวจออกแบบรายละเอียดท่าเทียบเรือเฟอร์รี่ ที่เทียบเรือขนาดกลางและท่าเทียบเรือขนาดเล็ก พบว่าก่อสร้างได้แค่ท่าเรือขนาดเล็ก ระยะที่ 1 จำนวน 2 ท่า และที่พบสังเกตนั่นการก่อสร้างไม่เป็นไปตามแบบรายการที่กำหนดไว้ อาทิ ตัวสะพานและท่าเทียบเรือไม่มีไฟฟ้าส่องสว่างและราวกันตก อาจมีผลกระทบต่อด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีปัญหาขยะมูลฝอยซึ่งก่อให้เกิดน้ำเน่าเสียส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำและพืชทะเลเสียด้านการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น เนื่องจากไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณในระยะที่ 2 ทำให้ใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ และโครงการโรงคัดแยกและกำจัดขยะมูลฝอย ซึ่ง อพท. ได้โอนสิทธิการบริหารจัดการให้ อบต. เกาะช้างและ อบต.เกาะช้างใต้ ซึ่งหลักจากที่ดำเนินการแล้วเสร็จ โดย อพท.ได้สนับสนุนงบประมาณตั้งแต่ปี 2549-2551 จำนวน 16.50 ล้านบาท และ อบต. ทั้งสองก็ตกลงที่จะสมทบเงินงบประมาณรวมกันเป็นจำนวน 3 ล้านบาทต่อปี เพื่อเป็นการใช้จ่ายการบริหารดังกล่าว แต่ข้อเท็จจริงทั้งสอง อบต. ไม่ได้สมทบงบประมาณด้านนี้เลยแต่นำไปเป็นค่าใช้จ่ายบริหารจัดการขยะมูลฝอยเพื่อส่งไปยังโรงคัดแยกและกำจัดขยะที่ไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะเข้ามาบริหารจัดการได้อย่างมีคุณภาพ ส่วนเหตุที่ทำให้โครงการนี้ต้องหยุดชะงัก เนื่องจากแผ่นแม่บทและแผนปฏิบัติงานนั้นยังไม่ได้ผ่านการเห็นชอบของคณะกรรมการ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการขอความร่วมมือจากพันธมิตรที่เกี่ยวข้องกับแผนงานเพื่อนำขอการจัดตั้งงบประมาณซึ่งส่งผลไปยังการประสานงานกับหน่วยงานอื่นก่อนเริ่มดำเนินโครงการ ดังนั้น สตง. จึงได้มีหนังสือไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของ สตง. อาทิ ปรับปรุงแผนแม่บทและแผนปฏิบัติงานการพัฒนาพื้นที่หมู่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยงตามแนวนโยบายของรองนายกรัฐมนตรีที่ดูแล และหลังจากปรับปรุงให้นำเสนอคณะกรรมการให้ความเห็นชอบ จัดให้มีผู้เชี่ยวชาญวางแผนบุคลากรเพื่อรับตำแหน่งที่เหมาะสมกับภารกิจขององค์กร จัดให้มีคู่มือปฏิบัติงานเพื่อให้เจ้าหน้าที่ยึดหลักไปทิศทางเดียวกัน ผลดำเนินการเป็นอย่างไรต้องรายงานต่อ สตง.ทราบในเวลาที่กำหนด ตาม พรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญ 44 ว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542

กรณีศึกษาที่หนึ่ง จึงวิเคราะห์ให้ดูว่าเป็นปัญหาที่เกิดจากรูปแบบของผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน เนื่องจากกลุ่มชาวบ้านและกลุ่มที่อ้างว่าเป็นเครือข่ายผู้ได้รับผลกระทบจากองค์การ

บริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือ อพท. กับองค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่แตกต่างกันไปอย่างสิ้นเชิง เช่น กรณีของมুমมองที่เป็นผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ฝ่ายจัดตั้งองค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมองว่าหากเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง เป็นองค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเต็มรูปแบบ อาทิ ระบบการคมนาคมและการจราจรดีไม่ติดขัด จากการก่อสร้างรถไฟฟ้ารายรอบพื้นที่ สภาพเศรษฐกิจดีเพราะคนมีงานทำ รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานด้านต่าง ๆ ก็จะดีตามไปด้วย เนื่องจากมีงบประมาณเพียงพอ สุดท้ายจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งเพราะคนมีงานทำ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

กรณีของเมืองพัทยา และพื้นที่เชื่อมโยงจากการศึกษามีข้อค้นพบว่าหากมีการจัดตั้งให้เป็นองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแล้วย่อมจะส่งผลในเชิงบวก กล่าวคือทำให้สภาพเศรษฐกิจโดยรวมดีขึ้นอย่างแน่นอน เนื่องจากจะมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสารมวลชนแขนงต่าง ๆ ไปทั่วโลก ในกรณีนี้จะส่งผลทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และต่างประเทศเดินทางมาท่องเที่ยวปีละมาก ๆ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมองว่าหากเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเกิดขึ้นเมื่อใด จังหวัดชลบุรีจะพัฒนาก้าวไกลกว่าจังหวัดอื่นอีกหลายช่วงตัว”
(แจลัม ทับทิมทอง, สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2553)

“อย่ามองแง่ดีอย่างเดียว ต้องตอบคำถามว่าขณะมุลฝอยกับปัญหามลพิษจะแก้ไขอย่างไร”
(ละมัย เอี่ยมโชค, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2553)

“ความเจริญเกิดขึ้นที่ไหน คนก็ไหลไปทำงาน ประชากรแฝงก็มีเยอะ ปัญหาอาชญากรรมก็เกิดเยอะเป็นเงาตามตัว” (สมศักดิ์ ทับกลัด, สัมภาษณ์, 30 ธันวาคม 2553)
ส่วนกรณีศึกษาที่สอง เป็นกรณีที่เครือข่ายผู้ที่ได้รับผลกระทบจากองค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) จากทั่วประเทศ รวมตัวกันเตรียมฟ้องศาลปกครองให้ยุบ อพท. เนื่องจากหลายโครงการเห็นได้ชัดเจนว่าทำเพื่อหวังผลประโยชน์ทางการค้า ไม่ได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ.2542 ซ้ำยังทำลายการท่องเที่ยวและทำลายทรัพยากรในท้องถิ่น นายนิคม พุทธา ผู้ประสานงานมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ (ภาคเหนือ) เปิดเผยว่า ในวันที่ 28 มิถุนายนนี้ เครือข่ายผู้ที่ได้รับผลกระทบจากองค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. จากทั่วประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสวนสัตว์กลางคืน เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี จากเชียงใหม่ ภูหลวง-ภูเรือ จังหวัดเลย เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง เกาะช้าง จ.ตราด เกาะกันตา และเกาะพีพี จังหวัดกระบี่ จะร่วมกันยื่นฟ้องต่อศาลปกครอง ที่กรุงเทพมหานคร เพื่อขอให้ศาลปกครองมีคำสั่งยุบ อพท.

ในขณะนี้ ทีมนักกฎหมายสิ่งแวดล้อม สภานายความกำลังรวบรวมข้อมูลที่จะยื่นฟ้อง โดยมีประเด็นร่วมคือ 1. การออกพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พ.ศ.2546 หรือ อพท. นั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ขัดต่อ พ.ร.บ.องค์การมหาชน พ.ศ. 2542 หรือไม่ 2. อพท. ได้ดำเนินการโครงการในหลาย ๆ พื้นที่ และได้กระทำการที่ขัดต่อ พ.ร.บ.องค์การมหาชน พ.ศ.2542 รวมทั้งขัดต่อ พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 หรือไม่" นายนิคม กล่าวว่า เมื่อกลางเดือนพฤษภาคม ที่ผ่านมา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ นำโดยนายวสันต์ พานิช ได้เชิญกลุ่มองค์กรชาวบ้านในพื้นที่ที่ อพท. เข้าไปให้ข้อมูลสภาพสถานการณ์ พบว่า อพท. ได้สร้างผลกระทบหลายประการ เช่น มีการไล่รื้อถอนอาคารสิ่งปลูกสร้างเดิม เช่น ที่พัก ร้านอาหาร มีการกำหนดเขตท่องเที่ยว เข้าได้ หรือไม่ได้ บางพื้นที่เปิดโอกาสให้นายทุนรายใหญ่ต่างถิ่นเข้าไป อีกส่วนมีการเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติ มีการพัฒนาถนนหนทาง แหล่งน้ำ สร้างท่าเรือ และการย้ายชุมชนหมู่บ้าน

"เมื่อพิจารณาถึงที่มาของ อพท. แล้ว นายสมชาย หอมละออ นักกฎหมายจากสภานายความ ได้เสนอประเด็นและมีความเห็นในที่ประชุมว่า ควรจะได้ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองให้ยุบ อพท. โดยจะรวมตัวกันในวันที่ 28 มิ.ย.49 นี้ โดยในวันดังกล่าวจะมีการเสวนาที่สมาคมนักข่าว นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ซึ่งจะมีนักกฎหมาย นักสื่อสารมวลชน และกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบมากในประเด็นนี้เพื่อจะประกาศให้รับรู้ว่า เรามีเครือข่ายภาคประชาชน ที่คอยปกป้องฐานทรัพยากรท้องถิ่น กลุ่มอนุรักษ์ในภูมิภาคต่าง ๆ และมั่นใจว่า สิ่งที่เราทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง" แต่หลายพื้นที่ที่ อพท. เข้าไปดำเนินการในปัจจุบันนั้น มีหลายโครงการที่แสดงชัดเจนว่าสร้างขึ้นเพื่อผลประโยชน์ทางการค้า มิใช่เป็นนโยบายสาธารณะ จึงไม่สามารถนำ พ.ร.บ.องค์การมหาชน พ.ศ.2542 มากำหนดเป็นพระราชกฤษฎีกาได้

1.2.2 รายได้ที่จะก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้น การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน คาดว่าเมื่อมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและชาวไทยมาท่องเที่ยวในเมืองพัทยาที่เพิ่มมากขึ้น ก็มีการกระจายนักท่องเที่ยวไปสู่พื้นที่เชื่อมโยงต่าง ๆ กล่าวคือก่อให้เกิดการสร้างงานและอาชีพแก่คนท้องถิ่น มีรายได้ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ไม่ต้องย้ายเข้ามาทำงานในเมืองพัทยา จึงทำให้ระบบครอบครัวมีความเข้มแข็ง ลดปัญหาเศรษฐกิจ เกิดนวัตกรรมท่องเที่ยวในเชิงประเพณี วัฒนธรรม และศาสนา ยังจะทำให้คนในชุมชนหันมาให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ ศิลปะ ประเพณีดั้งเดิม และมีการกำหนดพื้นที่สำหรับกลุ่มสถานเริงรมย์ เพื่อควบคุมให้ผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการปฏิบัติตามกฎหมาย รวมถึงการขยายเวลาเปิดปิดการให้บริการที่เหมาะสม เพื่อเป็นมาตรการจูงใจให้ผู้ประกอบการเข้ามาอยู่ในพื้นที่ที่กำหนด และ

เป็นการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน (องค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการ
พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2553, หน้า 9)

ฝ่ายดำเนินการจัดตั้งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
มองว่าปัจจัยด้านความเจริญเติบโตเฉพาะอย่างยิ่งสาธารณูปโภค สาธารณูปการเป็นปัจจัยสร้างและ
จูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวปีละหลายๆ ยังผลให้เกิดกระบวนการทางเศรษฐกิจ
สมบูรณ์แบบ กล่าวคือ เมื่อสถานที่ท่องเที่ยวมีความสะดวกสบาย ย่อมดึงดูดให้ทั้งคนไทยและชาว
ต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยว เมื่อคนมาเที่ยวกระบวนการผลิตและกระบวนการจ้างงานเชิงธุรกิจก็
เกิด เช่น ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจการค้าขาย ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีตัวคูณของจอห์น เมนาร์คเคนส์
ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“คนมา เงินมี” (จำเนียร กิติปกุล, สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2554)

“ปริมาณของคน จะเป็นตัวกำหนดอัตราการบริโภค” (ปณณวัฒน์ ใจยั่งยืน, สัมภาษณ์,
3 มกราคม 2554)

“ลองเทียบเคียงดูได้จากชุมชนท้องถิ่นบ้านเรา เมื่อมีคนซื้อก็ย่อมมีคนผลิตขาย และ
เมื่อใดที่ความต้องการซื้อเพิ่มปริมาณเมื่อใด ปัจจัยด้านการผลิตก็ต้องเพิ่ม เมื่อนั้นการจ้างงานก็เกิด
คนตกงานก็น้อย เศรษฐกิจย่อมดีแน่นอน” (มาย ไชยนิษฐ์, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2553)

ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งเกิดอุดมการณ์โต้แย้งว่า แท้จริงแล้วความยุติธรรมของระบบ
นิเวศน์ทางสังคมมีความจำเป็นมากกว่า ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า

“สาธารณูปโภค สาธารณูปการดีจริง แต่ขยะและมลพิษเคลื่อนเมือง” (พจนาท
แก้วผลึก, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2553)

“สังคมต้องรู้จักคิดและเลือกเอาว่าจะยืนอยู่ข้างไหนระหว่าง การจรรยาดี แต่สภาพ
ธรรมชาติถูกทำลาย คนมีงานทำแต่เกิดชุมชนแออัด ชุมชนเจริญขึ้นแต่เกิดประชากรแฝง ทำให้เกิด
ปัญหาอาชญากรรมขึ้นถี่ยิบ” (พรต สุภาพล, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2553)

“ถ้าอพท.นำงบประมาณเข้าส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ของเรา ก็จะนำ
นักท่องเที่ยวเข้ามาเมื่อมาแล้วก็จะนำเม็ดเงินตาม ก็จะทำให้ชาวบ้านนำผลผลิตมาขาย หรือจำหน่าย
ก็ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นอีก ก็จะให้ด้านสังคมครอบครัวดีขึ้นเพราะในพื้นที่ของเราจะออกไปรับจ้าง
นอกพื้นที่อยู่แล้ว ถ้ามีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ที่ไม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน สามารถทำ
การเกษตรที่บ้านได้เพราะในพื้นที่ของอบต.เราเป็นพื้นที่ที่การเกษตรเสียส่วนใหญ่ ด้านวัฒนธรรม
ประเพณีคิดว่าไม่มีผลกระทบแน่นอน พื้นที่ของเรายังคงรักษาไว้อยู่” (สรชัย ทองยั่งยืน, สัมภาษณ์,
6 ธันวาคม 2553)

หากจะกล่าวโดยสรุป ในการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง เป็นปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากคนสองกลุ่ม ได้แก่ ฝ่ายดำเนินการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง กับกลุ่มเครือข่ายประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง ร่วมด้วยกลุ่มมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพันธ์พืชแห่งประเทศไทย และกลุ่มนักกฎหมายจากสภานายความ รวมถึงคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งมีปัจจัยเงื่อนไขเอื้อให้เกิดการต่อต้านจากผลประโยชน์ เนื่องจากกลุ่มชาวบ้านบอกว่า องค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กระทำการเอื้อประโยชน์ให้กับนักธุรกิจและพวกพ้อง เช่น โครงการคัดแยกและกำจัดขยะมูลฝอย เป็นต้น นอกจากนี้แล้วอุดมการณ์ที่แตกต่างยังเป็นประเด็นก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งอุดมการณ์ในที่นี้หมายถึง ผลผลิตที่เกิดขึ้นมาจากสภาวะทางจิต ผลผลิตนี้ได้แก่ชุดของความคิดความรู้สึก และพร้อมที่ลงมือกระทำ กล่าวคือเป็นปัญหาของความขัดแย้งจากอุดมการณ์การรักและหวงแหนธรรมชาติกับอุดมการณ์ของนักพัฒนาที่มองว่าตัวชี้วัดความเจริญของสังคม อยู่ที่วัตถุเป็นเครื่องกำหนด

2. ปัจจัยด้านการเมือง (Political Factors) ในการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยทางการเมืองซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญ ที่มีผลต่อการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงนี้ ผู้วิจัยมีข้อค้นพบจากการศึกษา 2 ประการคือ

2.1 ปัจจัยทางการเมืองที่สะท้อนออกมาในรูปแบบของนโยบาย ปัจจัยทางการเมืองที่สะท้อนออกมาในรูปแบบของนโยบาย หรือเพื่อการตอบสนองนโยบายนี้ จากการศึกษาพบข้อมูลว่า หลังจากที่รัฐบาลได้กำหนดแผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2552-2554 ตามแนวนโยบายการบริหารประเทศ 8 ประการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือที่รู้จักกันในชื่อย่อที่ว่า “อพท.” จัดเป็นนโยบายหลักที่มีพันธกิจ บทบาทภาระหน้าที่สำคัญอยู่ภายใต้การดำเนินงานประการที่ 4 ในจำนวนนโยบาย 8 ประการ โดยที่นโยบายประการที่ 4 นี้เองเป็นนโยบายที่ครอบคลุมนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจะมุ่งเน้นภาคการท่องเที่ยวและบริการ อันก่อให้เกิดความหลากหลายในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวสำคัญๆ ที่เกิดขึ้นมาใหม่ นอกจากนี้แล้วรูปแบบของนโยบายที่ต้องการให้ภูมิภาคชุมชนท้องถิ่นตอบสนอง ยังได้รวมไปถึงการพัฒนามาตรฐานคุณภาพของการให้บริการด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนการพัฒนาด้านการตลาดการประชาสัมพันธ์ ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายไปทั่วโลก ซึ่งนอกจากจะสร้างความเจริญให้กับชุมชน

ท้องถิ่นแล้ว ยังเป็นการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยอีกทางหนึ่งด้วย (องค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2553, หน้า 1-2)

จากแนวนโยบายดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงที่ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว เช่น นโยบายพัทยาเมืองเปิด 24 ชั่วโมง เป็นต้น สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ปัจจุบันโลกมีการพัฒนาไปข้างหน้าเร็วมาก เมืองพัทยาเราเองก็ไม่อาจหยุดนิ่งได้เพราะถ้าเราหยุดเมื่อใด เราจะตามเขาไม่ทันการขอจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมองว่าเป็นเรื่องดี เพราะนอกจากเป็นการสนองนโยบายรัฐบาลแล้ว สิ่งที่ได้รับพิเศษก็คืองบประมาณในการก่อสร้างซ่อมแซมสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่สะดวกและสามารถทำได้ทันที ซึ่งอันที่จริงนี้ไม่ใช่เฉพาะเมืองพัทยา แต่จะรวมถึงพื้นที่เชื่อมโยงทั้ง 9 แห่งที่ร่วมโครงการนี้ด้วย (อิทธิพล คุณปลื้ม, สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2554)

“จำนวนสถานีอนามัย และบุคลากรทางการแพทย์ รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ในการรักษาพยาบาลจะสามารถดำเนินการได้อย่างเพียงพอกับความต้องการ” (ศรชัย ทองยังยืน, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2554)

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาในระยะเริ่มต้นของการก่อตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง เมื่อวิเคราะห์จากปัจจัยทางการเมืองที่สะท้อนออกมาในรูปของนโยบาย พบว่า กลุ่มนักการเมืองระดับผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง จะได้ใจประชาชนจากโครงการที่เอื้ออำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ ซึ่งสามารถมองเห็นเป็นรูปธรรมอย่างรวดเร็ว ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เลือกคน ต้องดูที่ผลงาน” (คำรที รัตนวงศ์, สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2554)

“โครงการมีมา ชาวบ้านไม่เดือนร้อน คุณภาพชีวิตดีเลือกก็สมัยก็ได้ทุกสมัย” (พิทชนันท์ เหลืองอ่อน, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2554)

นอกจากนี้แล้วปัจจัยทางการเมืองที่สะท้อนออกมาในรูปของนโยบาย ยังมีข้อค้นพบอีกว่ากลุ่มที่ได้รับประโยชน์อีกกลุ่มหนึ่ง จะเป็นกลุ่มนักธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเช่น สวนนงนุช ฟาร์มจระเข้พัทยา โรงละครอสังการ เป็นต้น ซึ่งจะได้รับประโยชน์จากโครงการก่อสร้างถนนหนทางรวมถึงอุปกรณ์ส่องสว่างเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความสะดวกสบายในการเดินทางมาท่องเที่ยวรวมถึงความมั่นใจต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอีกด้วย ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“หากเป็นองค์การบริหารพื้นที่พิเศษฯ เมื่อใดก็สบายไปหมด คือส่วนใหญ่สะดวกอย่างสวนนงนุชก็ไม่ต้องรองบประมาณจากอบต.มาทำถนนให้ มาคิดไฟฟ้ารายทางให้ บางทีกว่าจะได้ก็

นาน เราไม่โทษเขาหรอกเพราะเข้าใจว่าบางโอกาสงบประมาณไม่มี” (กัมพล ตันสัจจา, สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2554)

อนึ่งภายใต้นโยบายดังกล่าวมาการศึกษาครั้งนี้พบว่า ปัจจัยทางการเมืองที่สะท้อนออกมาในรูปของนโยบาย จะสร้างผลเสียให้กับประชาชนกลุ่มอื่นๆ ที่รอบบริเวณพื้นที่พิเศษอย่างยากแก่การหลีกเลี่ยง เช่น กลุ่มประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดิน ถูกไล่ออกจากบ้านพักที่อยู่อาศัย หรือร้านค้าต่างๆ ที่ทางรถไฟผ่าน ต้องหาที่อยู่อาศัยใหม่ ซึ่งกลุ่มประชาชนเหล่านี้มักกล่าวว่าได้ไม่คุ้มเสีย ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“อยู่มาตั้งนานไม่เห็นมีใครเดือดร้อน เพิ่งมาเห็นความลำบากแล้วจะไปหาที่อยู่ที่ไหน”

“สิ่งที่ได้มากับสิ่งที่เสียไป พิจารณารอบด้านแล้วไม่คุ้มกัน” (พจนาท แก้วผลึก, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2554)

ขณะที่กลุ่มประชาชนที่ขับรถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง และอาชีพขับรถสองแถวรับจ้างต้องเสียประโยชน์จากอาชีพเดิมที่เคยทำอยู่ เนื่องจากประชาชนหันไปขึ้นรถไฟแทนเพราะสะดวกสบายกว่า ฝนตกก็ไม่เปียก แดดออกก็ไม่ร้อน อีกทั้งราคาก็ถูก ยังผลให้มีแนวโน้มต้องตกงานสูง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ขับรถเลี้ยงลูกเมียมากกว่า 10 ปี แล้ว จะไปหางานใหม่ก็ลำบากเพราะอายุมากเขาไม่ค่อยรับ” (มนตรี บุญแต่ง, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2554)

“การเมืองทำให้พวกเราเดือดร้อน” (นาย ฉ. นามสมมุติ คนขับรถสองแถวรับจ้าง, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2554)

และในขณะที่กลุ่มเจ้าของโรงแรม และห้างร้านที่เสียประโยชน์ต่อการดำเนินโครงการต่างๆ ที่ส่งผลให้กิจการต้องโดนบดบังหรือไม่สะดวกต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ผมว่าการเป็นเมืองท่องเที่ยวก็ดีอยู่ แต่การที่จะก่อสร้างอะไรขึ้นมาต้องดูว่ามีความจำเป็นเพียงใด

“เมื่อมีรถไฟฟาลอยอยู่บนฟ้า แล้วจะมีนักท่องเที่ยวที่ไหนจะมาซื้อของใต้ทางรถไฟเขาเอาอะไรมาคิดกัน”

ความเป็นมาของนโยบายโครงการประกาศเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง สามารถสรุปได้ดังนี้

1. เมืองพัทยาได้แจ้งความจำนงไปยัง อพท. เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2551 โดยเสนอขอให้มีการพิจารณาการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยา เมืองพัทยาจัด

ให้มีการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2551 ณ ศาลาว่าการเมืองพัทยา ผลปรากฏว่า ผู้เข้าร่วมประชุมกว่าร้อยละ 70 เห็นด้วยกับการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยา

2. เมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ร่วมมือกันจัดการประชุมระหว่างวันที่ 27 สิงหาคม - 21 กันยายน 2551 เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 9 แห่งด้านตะวันออก ซึ่งเป็นพื้นที่เชื่อมโยงกับเมืองพัทยา ได้แก่ เทศบาลตำบลโป่ง เทศบาลตำบลนาจอมเทียน เทศบาลตำบลบางละมุง เทศบาลตำบลตะเคียนเตี้ย เทศบาลตำบลห้วยใหญ่ เทศบาลตำบลหนองปรือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหล องค์การบริหารส่วนตำบลเขาไม้แก้ว และ องค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน ผลการประชุมปรากฏว่า ประชาชนร้อยละ 95 เห็นด้วยกับการประกาศให้รวมพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเองอยู่ในเขตพื้นที่พิเศษด้วย พร้อมนี้ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอพท. ได้ร่วมลงนามบันทึกความเข้าใจไว้ด้วย

3. ได้สรุปผล เมืองพัทยาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรอบนอก เสนอต่อ กพท. เพื่อนำเรื่องเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ กรม. ได้มีมติให้ประกาศพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2552 และบัดนี้ได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2552 อำนาจหน้าที่ของ กพท. ตามมาตรา 20 (8) และมาตรา 35 แห่งพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อพท. พ.ศ. 2546

เขตการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 928.47 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย พื้นที่ 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

พื้นที่เมืองพัทยาและเกาะล้าน ตามพระราชบัญญัติการบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 มีพื้นที่ 208.10 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย พื้นดิน 53.44 ตารางกิโลเมตร พื้นน้ำ 154.66 ตารางกิโลเมตร

พื้นที่เกาะไผ่ ดูแลโดยกองทัพเรือ มีพื้นที่ 237.77 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย พื้นดิน 4.10 ตารางกิโลเมตร พื้นน้ำ 233.77 ตารางกิโลเมตร

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 9 แห่ง ซึ่งเป็นพื้นที่เชื่อมโยง ประกอบด้วย เทศบาลตำบลโป่ง เทศบาลตำบลนาจอมเทียน เทศบาลตำบลบางละมุง เทศบาลตำบลตะเคียนเตี้ย เทศบาลตำบลห้วยใหญ่ เทศบาลตำบลหนองปรือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหล องค์การบริหารส่วนตำบลเขาไม้แก้ว และ องค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน มีพื้นที่รวม 503.60 ตารางกิโลเมตร

ความคืบหน้าในการดำเนินงาน

1. กพท. ได้พิจารณาข้อเสนอของเมืองพัทยาแล้วเห็นว่า การประกาศพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง และการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน ข้อ 4.2.3 ภาคการท่องเที่ยวและบริการ ซึ่งเน้นการขยายฐานภาคบริการ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พัฒนามาตรฐานคุณภาพการบริการท่องเที่ยว ตลอดจนพัฒนาการตลาด การประชาสัมพันธ์ และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เนื่องด้วยพื้นที่ท่องเที่ยวเมืองพัทยามีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลก สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้แก่ประเทศปีละประมาณ 48,000 ล้านบาท หรือร้อยละ 10 ของรายได้จากการท่องเที่ยวทั่วประเทศ ดังนั้น กพท. จึงเห็นชอบให้เตรียมการประกาศพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง โดยแต่งตั้งคณะกรรมการประกาศเขตพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง

2. พื้นที่ท่องเที่ยวเมืองพัทยาคิดถึงประสบปัญหาต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อคุณภาพมาตรฐานการท่องเที่ยว ทั้งปัญหาลังแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐานไม่เพียงพอ แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และปัญหาการขยายตัวของชุมชนตะวันออกนอกเมืองพัทยา เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่เมืองพัทยาและพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรอบนอก การแก้ไขปัญหาดังกล่าวมีข้อจำกัดด้านกฎหมาย ระเบียบการบริหาร และปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นภารกิจที่เกินอำนาจหน้าที่ของเมืองพัทยาและศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องจัดระบบการประสานงานเพื่อให้เกิดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีหน่วยงานกลางภาครัฐ (อพท.) ที่สามารถช่วยประสานให้เกิดแรงสนับสนุนการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม

3. กพท. เห็นชอบให้ อพท. จัดจ้างที่ปรึกษาเพื่อดำเนินการศึกษาความเหมาะสมการประกาศเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง ซึ่งผลการศึกษาได้เสนอแนวเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง ประกอบด้วยพื้นที่เมืองพัทยาดำพระราชบัญญัติการบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 พื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 9 แห่ง ด้านตะวันออก และพื้นที่เกาะไผ่และพื้นที่น้ำทะเล รวมพื้นที่ประมาณ 928.47 ตารางกิโลเมตร พร้อมกรอบการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง และผลจากการศึกษาได้นำมาจัดทำสรุปข้อเสนอการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง เพื่อนำเสนอท่านรองนายกรัฐมนตรี (พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์) เพื่อพิจารณานำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา

4. มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2552 ให้ความเห็นชอบการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง ตามที่ กพท. เสนอ และประกาศ

แนวเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงในราชกิจจานุเบกษา
วันที่ 19 พฤษภาคม 2552

5. ขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการจัดแผนแม่บทเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง โดยลงนามสัญญาว่าจ้างกับกลุ่มที่ปรึกษาซึ่งประกอบด้วย สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ บริษัทคอซัลแทนท์ ออฟ เทคโนโลยี จำกัด บริษัท แอ็กซิส แลนด์สเคป จำกัด และบริษัท เอส. เจ. เอ. ทรีดี จำกัด ร่วมดำเนินการเพื่อจัดทำแผนแม่บทการบริการการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง โดยมีระยะเวลาดำเนินการ 180 วัน พร้อมกับได้กำหนดกรอบระยะเวลาการทำงานอย่างชัดเจน ซึ่งกำหนดแล้วเสร็จในเดือน มกราคม 2553

ปัจจัยทางการเมืองเพื่อการแย่งชิงพื้นที่และการสร้างฐานเสียงทางการเมืองสู่นาคต เกิดจากความพ่ายแพ้ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ. 2551 ซึ่งบุคคลในแวดวงการเมืองเมืองเรียกว่า “ยุทธการล้อมช้าง” เนื่องจากในอดีตการเมืองระดับประเทศกลุ่มบ้านใหญ่ภายใต้ชื่อกลุ่มเรารักชลบุรี ซึ่งลงสมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคชาติไทยพัฒนาและพรรคไทยรักไทย เคยผูกขาดการได้รับความไว้วางใจจากประชาชนชาวชลบุรีมาทุกยุคทุกสมัยแบบเหมาหมดทั้งจังหวัด ทว่าในการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งหลังจาก คมช. ภายใต้การนำของ พล.อ. สนธิ บุญยรัตกลิน อดีตผู้บัญชาการทหารบก ใช้กำลังทหารยึดอำนาจรัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ปรากฏว่าการเมืองของชลบุรีถูกบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์การเมืองการเลือกตั้ง เมื่อกลุ่มผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของกลุ่มบ้านใหญ่ ภายใต้พรรคชาติไทยพัฒนาต้องประสบความพ่ายแพ้ในการเลือกตั้งครั้งนั้นต่อกลุ่มผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์แบบราบคาบ กล่าวคือไม่ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแม้แต่คนเดียว จากการพ่ายแพ้การเลือกตั้งดังกล่าวทำให้ทีมงานที่ปรึกษาต้องประชุมเพื่อประเมินสถานการณ์ซึ่งสรุปประเด็นที่เป็นจุดอ่อนของกลุ่มไว้วางใจสองแนวทางคือ ประการแรกคือ การต้องคิดการจัดซื้อที่ดินเขาไม้แก้วเพื่อทำบ่อทิ้งขยะของนายสมชาย คุณปลื้ม ประธานกลุ่มบ้านใหญ่ และประการที่สองก็คือ การที่นายสนธยา คุณปลื้ม บุตรชายคนโตของนายสมชาย คุณปลื้ม (ก้านนเป้าะ) ติดยาเสพติดจากการเป็นผู้บริหารพรรคไทยรักไทย ในคดียุบพรรคไทยรักไทยจนเป็นเหตุให้ต้องเว้นวรรคทางการเมืองห้าปี ในการดังกล่าวทำให้นักการเมืองกลุ่มบ้านใหญ่ศึกษาแนวทางเพื่อสร้างรากฐานทางการเมืองให้เป็นปึกแผ่นสู่นาคตด้วยแนวคิดสร้างความเข้มแข็งของฐานรากในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ทางการเมือง โดยการมุ่งเข้าไปองค์กรบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีและเมืองพัทยา ด้วยการส่งตัวแทนวิฑิตา คุณปลื้ม อดีตสมาชิกสภาผู้แทนหลายสมัย ลงชิงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี เนื่องจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี มีงบประมาณจากการจัดเก็บค่าธรรมเนียมมหาศาล อีกทั้ง

ตำแหน่งดังกล่าวสามารถให้คุณให้โทษในเรื่องของงบประมาณต่าง ๆ ต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรีเป็นอย่างดี และก็สมปรารถนาเมื่อนายวิทยา คุณปลื้มได้รับเลือกให้เป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ในส่วนของเมืองพัทยา นายอิทธิพล คุณปลื้ม บุตรชายคนเล็กของตระกูลคุณปลื้ม ก็ไม่ทำให้ทุกคนผิดหวังเมื่อได้รับการเลือกตั้งให้เป็นนายกเมืองพัทยาคด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นไปตามยุทธศาสตร์การแย่งชิงพื้นที่ทางการเมืองดังกล่าวที่อ้างไว้ว่า

“การเลือกตั้งในปี 2551 ปรากฏว่าการเมืองระดับประเทศไม่นิ่ง เกิดความขัดแย้งปรืออริยร้าวมีการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายขึ้นในสังคมมากมาย พวกเราจึงคิดว่าควรหันมาพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดบ้านเราให้มีความเจริญก้าวหน้า และมีความขัดแย้งน้อยน่าจะดีกว่า พี่วิทยาจึงไปลงสมัครนายก อบจ.ชลบุรี ส่วนตัวผมเลือกจะไปบริหารเมืองพัทยา” (อิทธิพล คุณปลื้ม, สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2554)

“หลังจากประสบความสำเร็จจากการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2551 กลุ่มเรารักชลบุรีต้องหวนมาคิดถึงการเมืองท้องถิ่น เพื่อสร้างรากฐานทางการเมืองในอนาคต”

ในขณะที่นายอิทธิพล คุณปลื้ม เป็นนายกเมืองพัทยาก็ได้ดำเนินนโยบายสาธารณะหลายด้านเช่น เมืองพัทยา 24 ชั่วโมง เป็นต้น ซึ่งการดำเนินการขอจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นอีกนโยบายหนึ่งที่หยิบมาทำเป็นลำดับต้น ๆ ซึ่งนโยบายการขอจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงอีก 9 แห่งนี้เองทำให้ถูกมองว่า เป็นการทำเพื่อมุ่งหวังฐานคะแนนเสียงใหม่ อันนำไปสู่การแย่งชิงพื้นที่ทางการเมืองในอนาคต ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“มีทั้งคนชอบและคนเกลียด คือคนที่เขามองความเจริญและเห็นประโยชน์เขาก็ชอบ ส่วนประชาชนบางส่วนซึ่งต้องยอมรับว่าอาจเดือดร้อนบ้าง จากการเวนคืนไล่ที่เขาก็ไม่ชอบ ยืนยันว่าจะทำเพื่อความเจริญและความสุขของคนส่วนใหญ่” (อิทธิพล คุณปลื้ม, สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2554)

“อยากให้ทุกฝ่ายมองว่าเราสมประโยชน์ร่วมกัน สมประโยชน์ในที่นี้ก็คือ ทำแล้วประชาชนส่วนใหญ่ได้ประโยชน์” (ศรชัย ทองยั่งยืน, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2554)

“ไม่ยากให้มองภาพการเมืองอนาคตอย่างเดียว อยากให้คำนึงถึงประชาชนที่เขาเดือดร้อนด้วย แม้จะมีคนเดือดร้อนเพียงคนเดียวหรือสองคน ผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องก็ต้องฟังเพราะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์”

นอกจากการขอจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนครั้งนี้ถูกหลายฝ่ายวิพากษ์ว่า ถ้าผังเมืองพัทยาแห่งเดียวก็มีศักยภาพเพียงพอในการขอจัดตั้งได้ แต่เหตุที่ต้องดึงเอาพื้นที่เชื่อมโยงทั้ง 9 แห่งรวมเข้าไปด้วย เพราะเพียงเพื่อมุ่งหวังความเป็นพันธมิตรทาง

การเมืองในอนาคต เห็นได้จากเมืองพัทยาจะเป็นฝ่ายนำของงบประมาณเพื่อนำแจกจ่ายให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เมื่อเรารวมกันเป็นพันธมิตร ก็จะมิงงบประมาณเพิ่มขึ้นกว่าเดิม ที่นี้ทำอะไรก็ง่ายไม่ต้องรอนงบจากการจัดเก็บ หรือบุดหนุนของปกครองส่วนท้องถิ่นเอง” (ศรชัย ทองยั่งยืน, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2554)

“ไม่มีอะไรได้มาฟรี ๆ ในโลกหรอก วันนี้เขาให้เราวันหน้าเราก็ต้องให้เขา ซึ่งบางครั้งอาจไม่เต็มใจ หรือฝืนความรู้สึกบ้างก็ต้องทำ” (ดาร์ห์ รัตนวงศ์, สัมภาษณ์, 22 พฤษภาคม 2554)

ผลกระทบจากการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษฯ

ในการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงครั้งนี้อย่างไร ผู้วิจัยจะได้มีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษฯ ดังกล่าวแล้ว รวมทั้งหมด 2 ด้านดังต่อไปนี้

1. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ จากผลของการศึกษามีข้อค้นพบจากผลของมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2552 ที่ได้ มีการอนุมัติประกาศให้เมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทำให้มีทั้งฝ่ายที่ได้ประโยชน์และฝ่ายที่เสียประโยชน์ตาม ซึ่งสามารถนำมาอธิบายประกอบได้ดังนี้

ฝ่ายที่ได้รับประโยชน์ส่วนใหญ่ได้แก่ เมืองพัทยาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นพื้นที่เชื่อมโยงทั้ง 9 แห่ง จะได้รับประโยชน์จากงบประมาณเพิ่มเติม สาธารณูปโภคสาธารณูปการที่ทันสมัยกว่าเดิม เช่นนโยบายการก่อสร้างรถไฟรางเดี่ยวรอบพื้นที่พิเศษฯ จะยังผลให้เกิดการแก้ปัญหาการจราจรติดขัดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเทศกาลและวันหยุด ในบริเวณถนนสายพัทยากลางตัดกับถนนสุขุมวิท แยกถนนพัทยาเหนือตัดถนนสุขุมวิท แยกถนนพัทยาใต้ตัดกับถนนสุขุมวิท นอกจากนี้ในช่วงชั่วโมงเร่งด่วน ได้แก่ ถนนสุขุมวิท ถนนพัทยาสาย1 พัทยาสาย2 ถนนนาจอมเทียน ถนนนาเกลือ-พัทยา ถนนพัทยาเหนือ ถนนพัทยากลาง และถนนพัทยาใต้ ทั้งนี้เพราะเฉพาะเมืองพัทยาปัจจุบันมีจำนวนรถพาหนะกว่า 300,000 คัน ซึ่งคาดว่าจะมีอัตราแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 8 ต่อปี ก่อให้เกิดปัญหาจราจรติดขัด

กล่าวโดยสรุปก็คือ หากเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงได้รับการประกาศให้เป็นองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ก็จะทำให้พื้นที่ดังกล่าวเกิดการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ซึ่งจะได้รับการสนับสนุนจากส่วนกลางโดยที่การจัดงบประมาณสนับสนุนแต่ละครั้งจะเป็นงบอุดหนุนที่มี

ปริมาณมาก ไม่ต้องรอการจัดทำงบประมาณองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งบางครั้งบางโอกาส อาจมีงบประมาณไม่เพียงพอ สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“หากเป็นองค์การบริหารพื้นที่พิเศษฯ การก่อสร้างต่าง ๆ จะทำได้สะดวกตรงที่มีเงินสนับสนุนจากส่วนกลางที่มีปริมาณมากพอ”

“การสร้างรถไฟฟ้ารางเดี่ยว ینگรอบบริเวณและครอบคลุมพื้นที่ น่าจะเป็นวิธีที่สามารถแก้ไขปัญหารถติดได้ดีที่สุดในเวลานี้” (ลิขิต ศิริพนธ์รัตน์, สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2554)

ในขณะที่ชาวบ้านภายในชุมชนหลายแห่งต้องเสียผลประโยชน์ จากผลกระทบของการก่อสร้างโครงการรถไฟฟ้ารางเดี่ยวด้วยเช่นกัน เช่น ชาวบ้านผู้ประกอบการอาชีพวินมอเตอร์ไซค์รับจ้างที่ต้องสูญเสียรายได้จากการขับรถมอเตอร์ไซค์รับจ้าง รับส่งคนทำงานเป็นรายวันซึ่งมีรายได้เฉลี่ยวันละ 250-300 บาท ดังเช่นคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“รถไฟฟ้ามา วินมอเตอร์ไซค์คือตายแน่” (มนตรี บุญแต่ง, สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2553)

“ต่อไปนี้ชาวบ้านสุจริต ที่ประกอบอาชีพขับรถเครื่องรับจ้าง ลูกเมียเขาจะกินอะไร” (สมศักดิ์ ทับกลัด, สัมภาษณ์, 30 ธันวาคม 2553)

ซึ่งผลกระทบจากการก่อสร้างรถไฟฟ้ารางเดี่ยวนี้เอง ยังส่งผลกระทบไปถึงชาวบ้านที่อยู่อาศัยดั้งเดิม และผู้ประกอบการรับส่งผู้โดยสารประจำทางอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้อีกด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

“เวลารัฐจะเอาพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์ พูด่าง ๆ แต่เข้าใจยาก มีการไล่อถอนอาคาร สิ่งปลูกสร้างเดิม เช่นที่พัก ร้านอาหาร บางครั้งมองดูเหมือนว่าชาวบ้านไม่มีหัวใจ”

“สร้างความเจริญ แต่กลับทำลายธรรมชาติ เช่น ถมทะเลเพื่อสร้างท่าเทียบเรือ สร้างทางรถไฟเป็นการมองภาพด้านเดียว ด้านอื่นทำไมไม่คำนึงถึงผลกระทบบ้าง” (พจนานถ แก้วพลี, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2553)

“ผมมีอาชีพขับรถสองแถวมาสิบกว่าปีแล้ว ถ้าสร้างโครงการรถไฟไปทั่วเมืองผู้โดยสารไม่ขึ้นรถสองแถว คนขับอย่างผม ครอบครัวย ลูก-เมีย จะอยู่กันอย่างไร” (ลุงคำ คนขับรถสองแถวรับจ้าง, สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2553)

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าวมาทำให้ผลการศึกษามองเห็นภาพว่า เมื่อองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเกิดขึ้นย่อมมีทั้งฝ่ายที่ได้ประโยชน์และฝ่ายที่เสียประโยชน์อย่างแน่นอน ซึ่งถ้ามองถึงผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ (อิทธิพล คุณปลื้ม, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2554) ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หากท่านสรุปสามารถสรุปได้ว่า

ผลกระทบทางเศรษฐกิจด้านโครงสร้างพื้นฐาน จากการวิเคราะห์ด้านเศรษฐศาสตร์การ ลงทุนและความคุ้มค่าในองค์รวม ด้วยเงินลงทุนของรัฐบาลในโครงสร้างพื้นฐานจำนวน 15,717.36 ล้านบาท และเงินลงทุนของเอกชนจำนวน 20,450.00 ล้านบาท ในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก และกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว เวลาพำนัก และการใช้จ่ายของ นักท่องเที่ยว พบว่าในปี 2552 นักท่องเที่ยว นักทัศนจร ชาวไทยและชาวต่างประเทศใช้จ่ายเงิน สำหรับการท่องเที่ยวเมืองพัทยาจำนวน 69,423 ล้านบาท รายได้ภาษีจากการใช้จ่ายของ นักท่องเที่ยว 6,942 ล้านบาท รายได้ภาษีจากธุรกิจต่อเนื่อง (GPP) รวมของจังหวัดชลบุรี 19,464 ล้านบาท และเมื่อมีการพัฒนาโครงการต่างๆ ตามแผนแม่บท ที่เสนอ จะส่งผลโดยมีการเติบโต ของนักท่องเที่ยว ซึ่งคาดการณ์ไว้ว่าในปี 2555 และ 327,099 ล้านบาท ตามลำดับ ส่งผลให้รัฐ เก็บภาษีจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวได้ 11,041 และ 32,710 ล้านบาท ตามลำดับ ภาษีจากการ จ้างงานต่อเนื่อง 11,793 และ 19,209 ล้านบาทตามลำดับ รวมถึงภาษีจากธุรกิจต่อเนื่อง (GPP) รวมทั้งจังหวัดชลบุรี 27,476 และ 50,277 ล้านบาท ตามลำดับ

นอกจากนี้ ในการให้เอกชนลงทุนร่วมในกิจการของรัฐที่เป็นเงินจำนวน 20,450 ล้าน บาทนั้น รัฐบาลจะได้รับผลตอบแทนในรูปค่าเช่าที่ดินเป็นเงินปีละ 2,252.4 ล้านบาท และอาจ รวมถึงการแบ่งปันผลประโยชน์จากรายได้ที่เกิดขึ้นของภาคเอกชนในรูปสัมปทาน

ผลกระทบทางเศรษฐกิจด้านสังคม คาดว่าเมื่อมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและชาว ไทยมาท่องเที่ยวในพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก มีการกระจาย นักท่องเที่ยวไปสู่พื้นที่เชื่อมโยงต่างๆ ก่อให้เกิดการสร้างงานและอาชีพแก่คนท้องถิ่น มีรายได้ มี ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นไม่จำเป็นต้องย้ายเข้ามาทำงานในเมืองใหญ่ จึงทำให้ระบบครอบครัวมี ความเข้มแข็ง ลดปัญหาสภาพเศรษฐกิจ สังคมลงไปได้ ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้อีกทางหนึ่ง เกิดนวัตกรรมท่องเที่ยวในเชิงประเพณี วัฒนธรรม และศาสนา ยังจะทำให้คนในชุมชนหันมาให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ ศิลปะ ประเพณีดั้งเดิม นอกจากนี้ ผลการศึกษาได้เสนอแนะให้ กำหนดการศึกษาความเหมาะสมในการกำหนดพื้นที่สำหรับกลุ่มสถานเริงรมย์ เพื่อควบคุมให้ผู้ให้ บริการและผู้ให้บริการปฏิบัติตามกฎหมาย รวมถึงการขยายเวลาเปิดปิดการให้บริการที่เหมาะสม เพื่อเป็นมาตรการจูงใจให้ผู้ประกอบการเข้ามาอยู่ในพื้นที่ที่กำหนด และเป็นการสนับสนุนการ ท่องเที่ยวในพื้นที่พิเศษ (อิทธิพล คุณปลื้ม, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2554)

ผลกระทบทางเศรษฐกิจด้านสิ่งแวดล้อม จากการวิจัยเอกสารมีข้อค้นพบว่า แผนแม่บท การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาระบบ ขนส่ง โดยจัดทำศูนย์เปลี่ยนถ่ายการจราจรเพื่อให้ประชาชนนำรถยนต์ส่วนตัวมาจอดในอาคารที่ จัดเตรียม รวมถึงผู้โดยสารรถสาธารณะสามารถเปลี่ยนมาโดยสารรถไฟฟ้าโมโนเรล และรถราง

เพื่อเข้าสู่ตัวเมืองพัทยาและชายหาดพัทยา ในลักษณะ Park and Ride ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาการจราจรในระยะยาว และลดมลพิษทางอากาศควบคู่กันไป ในการจัดการขยะของเมืองพัทยาที่มีประมาณวันละ 325 ตันต่อวัน ด้วยการจัดทำศูนย์คัดแยกขยะในพื้นที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วส่งไปกำจัดที่ศูนย์กำจัดขยะ ซึ่งถ้ามีการคัดเลือกและออกแบบรายละเอียดของระบบกำจัดขยะที่เป็นการแปรรูปขยะเป็นกระแสไฟฟ้า ไม่ว่าจะเป็นระบบการหมักขยะ หรือการเผาให้ได้พลังงานความร้อนไปเดินเครื่องกำเนิดไฟฟ้า จะทำให้ลดปริมาณการใช้ไฟฟ้า เกิดความคุ้มค่าในการนำของเสียมาใช้ประโยชน์ใหม่และที่สำคัญเป็นการลดปริมาณคาร์บอนไดออกไซด์ รวมถึงโครงการจัดทำท่อรวบรวมน้ำเสียและระบบบำบัดน้ำเสียรวม ซึ่งจะสามารถลดการระบายน้ำเสียลงทะเลได้ส่วนหนึ่ง (ประมาณ 60,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน) นอกจากนี้ ในการพัฒนาที่ใช้นวัตกรรมสีเขียวยังได้คำนึงถึงการออกแบบอาคารให้เกิดประโยชน์สูงสุดในด้านการใช้สอย และการประหยัดพลังงานหรือใช้พลังงานทดแทน อาทิ อาคารพื้ชยาเซ็นเตอร์ออกแบบให้มีการใช้แผงเซลล์สุริยะบนชั้นดาดฟ้า (Solar Cell Roof) ที่มีพื้นที่ประมาณ 10,000 ตาราง ซึ่งจะสามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้ 45,000 หน่วย (กิโลวัตต์ชั่วโมง) ลดการระบายก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้ประมาณร้อยละ 60 เมื่อเทียบกับการใช้พลังงานไฟฟ้าในรูปแบบปกติทั่วไป (Conventional) ส่วนอาคารศูนย์เปลี่ยนถ่ายการจราจร และอาคารช้อปปิ้งมอลล์ ได้กำหนดเงื่อนไขการออกแบบให้เป็นอาคารประหยัดพลังงานลงได้ร้อยละ 30 จากอาคารที่ใช้งานทั่วไป นอกจากนี้โครงการพัฒนาในแผนแม่บทฯ ได้มีโครงการอนุรักษ์พัฒนาแหล่งน้ำคูประจักษ์และการดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่เชื่อมโยงอีกด้วย (อิทธิพล คุณปลื้ม, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2554)

ขณะที่เกิดผลเสียทางเศรษฐกิจหรือเกิดการเสียประโยชน์ของกลุ่มเครือข่ายประชาชนผู้ได้รับผลกระทบได้แก่ การทำลายทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือกลุ่มเครือข่ายประชาชนกลุ่มนี้มองว่า การดำเนินนโยบายจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษ เป็นการลดการทำลายสภาพต่าง ๆ ที่มีความสมบูรณ์ทางธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ถูกตัดทำลาย สัตว์น้ำทะเลสูญพันธุ์ เป็นต้น (สุพรรณ สุภาพล, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2554) ดังคำกล่าวที่ว่า “การก่อสร้างทุกรูปแบบต้องได้อย่างเสียอย่าง ไม่มีได้เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ หรือเสียประโยชน์โดยสิ้นเชิง” กล่าวคือ การก่อสร้างถนนที่ดี รางรถไฟที่ดีย่อมจะต้องมีการขุดเจาะหรือตัดทำลายต้นไม้ หรือถมทะเลบ้างเป็นบางส่วน เพื่อให้การก่อสร้างดำเนินไปด้วยความสะดวก เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม กล่าวคือ สภาพของสังคมที่เปลี่ยนไปจากผลของการก่อสร้าง เช่น การถมทะเลสร้างท่าเทียบเรือ สร้างรางรถไฟรางเดี่ยว ทำให้สัตว์น้ำเค็มไม่สามารถแพร่พันธุ์ไม้และสูญพันธุ์ในเวลาต่อมา ชาวบ้านที่เคยใช้ชีวิตความเป็นอยู่ด้วยการจับสัตว์น้ำทะเลขาย ก็ละทิ้งอาชีพการประมง ส่วนกลุ่มชาวบ้านที่มีอาชีพทางการเกษตร เมื่อประสบ

ปัญหาจากสาธารณูปโภค สาธารณูปการ จนไม่สามารถทำการเกษตรได้ก็ขายที่ดิน และไปใช้อาชีพขายแรงงานตามโรงงานอุตสาหกรรม หรือสถานประกอบการต่างๆ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ความเจริญเพิ่มขึ้น แทนที่ชาวบ้านจะสบายกลับทุกข์เพราะเป็นหนี้มากกว่าเดิม” (นาย ก. นามสมมติ, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2554)

“ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินลดน้อยลงไปทุกวัน” (ป้าบุญเนื่อง แม่ค้าขายข้าวแกง หน้าวัดชัยมงคล, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2554)

“จำนวนแรงงานต่างด้าวอพยพเข้ามาอยู่ในชุมชนมาก จนเกิดปัญหาความขัดแย้งบ่อย ขโมยขโจรก็มากด้วย” (สมพงษ์ รอดเงิน, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2554)

“ชาวบ้านมีปัญหาร้ององค์กรปกครองท้องถิ่น ให้ช่วยแก้ปัญหาแต่ก็ทำได้ยากกว่าเดิม เพราะอำนาจบางอย่างถูกลดทอน รวมถึงเกิดการซ้ำซ้อนในการบริหารจัดการภายในท้องถิ่น ทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชนเป็นไปด้วยความยากลำบากกว่าแต่ก่อนมาก” (นาย ค. นามสมมติ, ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2554)

อนึ่ง จากประสบการณ์การสังเกตการณ์ (Observation) ซึ่งเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัย (ขณะดำรงตำแหน่งรองนายก อบต.นาจอมเทียน 2553 คือ เข้าร่วมประชุมที่เกี่ยวกับการว่าด้วย การจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยา และพื้นที่เชื่อมโยง เป็นวิธีหนึ่งที่จะใช้ในการเก็บข้อมูลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยศึกษาจากสภาพข้อเท็จจริงที่ปรากฏและสัมผัสได้ เช่น การสังเกตความน่าเชื่อถือและบุคลิกภาพของผู้ถูกสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ประชุมของคณะกรรมการฯ สังเกตจากเอกสารประชาสัมพันธ์ ในการปฏิบัติการมวลชนและการสร้างเครือข่ายภาคีการพัฒนาในพื้นที่พิเศษ เพื่อทำความเข้าใจและรับทราบความต้องการของชุมชนในพื้นที่เชื่อมโยงเมืองพัทยา ให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตลอดจนการรับทราบลักษณะปัญหาของชุมชนในแต่ละพื้นที่ จากการเปิดโอกาสให้ตัวแทนชุมชนร่วมกันแสดงข้อคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนภายใต้วิถีชีวิตจริงของชุมชนนั้น ๆ และร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน กำหนดกิจกรรมที่จะดำเนินการซึ่งเป็นประโยชน์ร่วมกัน

อย่างไรก็ตามผลการศึกษาในแง่มุมมองของผลกระทบทางเศรษฐกิจ ที่มีต่อการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษฯ ครั้งนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงได้แก่ผู้ดำรงตำแหน่งนายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในกรณีนี้ได้แก่นายกเมืองพัทยา และนายกจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่เชื่อมโยงทั้ง 9 แห่ง ต่างมีความเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า น่าจะส่งผลกระทบต่อที่เป็นไปในเชิงบวกมากกว่าเชิงลบ จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เจาะลึกความคิดเห็น ดังกล่าวสามารถนำมาสรุปแนวทางเป็นภาพรวมได้ดังนี้

ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค สาธารณูปการ สิ่งที่สามารถทำให้บังเกิดเป็นรูปธรรม ก็คือการปรับปรุงซ่อมแซมถนนทุกสาย รวมไปถึงอุปกรณ์การส่องสว่างให้มีความเป็นมาตรฐาน และปลอดภัยสูง ภายใต้การระดมที่มีประสิทธิภาพลดการท่วมขัง ระบบการประปาสะอาดทั่วถึงทุกครัวเรือน

ด้านสังคม ได้แก่ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน มีการจัดระเบียบและควบคุมประชากรแฝงที่เข้ามาพักอาศัยในพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยของชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนและส่งเสริม การป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติด

ด้านการศึกษา และวัฒนธรรม มีการส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชน และประชาชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง ตลอดจนให้การสอนภาษาอังกฤษ และวิชาชีพเกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยว ควบคู่ไปกับการส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ประเพณีวัฒนธรรมโบราณ เราให้สูญหายไปไม่ได้เพราะเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บรรพบุรุษของเราให้ไว้” (อคอุลย์ พิงพิศ, สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2553)

ด้านสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายในการปรับปรุงพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียให้มีประสิทธิภาพก่อนปล่อยสู่ลำน้ำสาธารณะ อีกทั้งยังมีการปรับปรุงมาตรฐานในการเก็บขยะรวมถึงการกำจัดขยะมูลฝอยให้ทั่วถึง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“น้ำต้องสะอาด ปราศจากขยะ” (ศรชัย ทองยังยืน, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2554)

ผลกระทบด้านการเมือง จากการลงพื้นที่ศึกษา ผนวกกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งจากผู้มีส่วนได้ผู้มีส่วนเสียและประชาชนซึ่งอยู่กลางๆ มีข้อค้นพบที่เข้าข่ายปัจจัยหรือเงื่อนไขอันเป็นผลกระทบด้านการเมือง มีข้อบ่งชี้ชัดว่าสามารถเป็นไปได้ในสองกรณี กล่าวคือ กรณีแรกเป็นการแย่งชิงพื้นที่ทางกรเมือง หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นการกระทำที่มุ่งหวังฐานคะแนนเสียงในอนาคต และกรณีที่สองเป็นการตอบสนองเงิน โฆษณารัฐบาลเพื่อมุ่งหวังผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

กรณีแรกเมื่อย้อนไปดูประวัติศาสตร์ทางการเมืองของจังหวัดชลบุรี ในปี พ.ศ.2550 พบว่า “กลุ่มบ้านใหญ่” ซึ่งแต่เดิมมีนายสมชาย คุณปลื้ม หรือก้านเป๊าะ เป็นผู้มืบทบาทสำคัญในการพิจารณาส่งตัวผู้สมัครเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้ง ตั้งแต่การเมืองระดับประเทศ หมายถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จนมาถึงการเมืองระดับท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับต่างๆ จนกลายเป็นกลุ่มก๊วนการเมืองที่ได้รับความนิยม และมีชื่อเสียงในระดับประเทศ ต่อมาเมื่อนายสมชาย คุณปลื้ม ตกเป็นจำเลยและต้องโทษตามคำพิพากษาในคดีจัดซื้อที่ดิน ทำบ่อทิ้งขยะที่ตำบลเขาไม้แก้ว

ผู้นำทีมกลุ่มบ้านใหญ่คนต่อมาก็คือ นายสนธยา คุณปลื้ม บุตรชายคนโตของนายสมชาย คุณปลื้ม การเปลี่ยนถ่ายอำนาจทางการเมืองครั้งนี้ทำให้การเมืองของจังหวัดชลบุรี เกิดความไม่มั่นคงเหล่านี้นี้เห็นได้จากกรณีที่น่ายักยอก ตันวิเศษ อดีตนายกององค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ซึ่งเคยเป็นคนในสังกัดบ้านใหญ่ แปรพรรคไปอยู่พรรคเพื่อไทย ขณะที่นายสง่า ธนสงวนวงษ์ อดีตลูกหม้อและมีอิทธิพลประจำตระกูลคุณปลื้ม ก็ย้ายไปลงสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดพรรคเพื่อไทย นอกจากนี้ยังมีนายประเสริฐ ศิวทัศน์ รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ซึ่งเคยมีบทบาทในการทำงานร่วมกับชุมชนบ้านใหญ่ ก็ย้ายไปลงเล่นการเมืองระดับชาติ กล่าวคือ การลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในนามพรรคเพื่อไทย

สิ่งที่ทำให้การเมืองทั่วไปทั้งประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักวิจารณ์การเมือง มีเรื่องต้องพูดคุยกันอย่างต่อเนื่องหลายสัปดาห์ก็คือ ความพ่ายแพ้ของนักการเมืองกลุ่มบ้านใหญ่ ที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์ ภายใต้การนำทีมของนายประมวล เอมเปีย อย่างราบคาบสิ้นเชิง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อปี พ.ศ. 2551 การพ่ายแพ้ของกลุ่มบ้านใหญ่ภายใต้การเมืองสังกัดพรรคชาติไทยพัฒนาในครั้งนี้ สร้างความฉงนงุนงงให้กับประชาชนในทุกระดับ เนื่องจากว่าพื้นที่จังหวัดชลบุรี กลุ่มบ้านใหญ่เคยผูกขาดความเป็นแชมป์ การเลือกตั้งมาทุกยุคทุกสมัย ทั้งๆ ที่เมื่อดูจากประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของจังหวัดชลบุรี พรรคประชาธิปัตย์ไม่เคยแย่งเก้าอี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เลยแม้แต่ที่นั่งเดียว ทั้งๆ ที่ก่อนหน้านี้ นายประมวล เอมเปีย คนพื้นที่ตัวจริงเสียงจริง พยายามลงสมัครเพื่อต่อสู้แข่งขันมาด้วยทุกครั้ง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ไม่น่าเชื่อว่าจะสอบตกหมดเลย” (สมบุญ ทรัพย์นา, สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2554)

“เพราะกำนันเป๊าะไม่อยู่ จึงไม่มีใครคุมหัวคะแนนได้”

จากการพ่ายแพ้ในการเลือกตั้งที่ผ่านมา ทำให้ทีมที่ปรึกษาของกลุ่มบ้านใหญ่ ต้องทำการศึกษาถึงความเป็นไปได้ในข้อผิดพลาดอย่างรอบด้านและรัดกุม ต่อมาได้เกิดแนวคิดใหม่ขึ้นมา นั่นก็คือ การสร้างฐานการเมืองระดับท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง เพื่อปูทางสู่การเมืองระดับชาติอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“หลังจากการเมืองระดับชาติไม่เป็นเอกภาพ หน้าซ้ำยังเกิดความขัดแย้งขึ้นมากมายทางสังคม พวกเราก็เริ่มสร้างแนวคิดใหม่ว่า ควรหันมาจับงานการเมืองท้องถิ่นให้มีศักยภาพในการพัฒนา จึงคุยกันหลายรอบสุดท้ายก็ลงมติให้คุณวิथा คุณปลื้ม หันเหชีวิตจากการเล่นการเมืองระดับชาติ มาลงสมัครนายก อบจ.ชลบุรี ซึ่งก็ได้รับการตอบรับอย่างมากมาย ส่วนผม (นายอิทธิพล คุณปลื้ม) ก็อาสาที่จะไปบริหารเมืองพัทยา และนี่ก็คือการสร้างพัฒนาการทางการเมืองใหม่” (อิทธิพล คุณปลื้ม, สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2554)

กระทั่งวันที่ 21 กรกฎาคม 2551 ผลกระทบทางการเมืองได้สร้างพลวัตใหม่ให้จังหวัดชลบุรีอีกก้าวหนึ่ง เมื่อเมืองพัทยาซึ่งมีนายอิทธิพล คุณปลื้ม นายกฯ เมืองพัทยาเป็นผู้นำในการผลักดันร่วมกับผู้บริหารพื้นที่เชื่อมโยงอีก 9 แห่ง อันได้แก่ เทศบาลตำบลโปัง เทศบาลตำบลนาจอมเทียน เทศบาลตำบลบางละมุง เทศบาลตำบลห้วยใหญ่ เทศบาลตำบลตะเคียนเตี้ย เทศบาลตำบลหนองปรือ องค์การบริหารส่วนตำบลเขาไม้แก้ว องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหล และองค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน กระทั่งคณะรัฐมนตรีมีมติให้เมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเป็นพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

อนึ่ง การเกิดขึ้นขององค์การบริหารพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยา และพื้นที่เชื่อมโยงดังกล่าวนี้ กลายเป็นประเด็นที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ทั้งเชิงบวก และเชิงลบ ด้วยนานาทัศนะ อันเกี่ยวโยงเนื่องกับการเมืองดังกล่าวที่

“ถ้าพูดถึงฐานเสียงทางการเมืองต้องยอมรับว่ามีได้มีเสีย กล่าวคือ ฝ่ายที่เห็นว่าดีมีประโยชน์ นำมาซึ่งความเจริญและความมีหน้ามีตาของเมืองพัทยาเขาก็ว่าดี และรู้สึกชอบในทางกลับกันประชาชนที่เขาเสียผลประโยชน์จากการเวนคืนที่ดิน ก็คงไม่ชอบ แต่อย่างไรก็ตามต้องยอมรับว่าการเมืองมีทั้งมุมบวกและมุมลบ แต่เราจะยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสิ่งสำคัญ รวมถึงจะพยายามทำความเข้าใจกับฝ่ายที่เสียประโยชน์และให้การเยียวยาช่วยเหลืออย่างเต็มกำลังความสามารถ (อิทธิพล คุณปลื้ม, สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2554)

“อย่าใช้อิทธิพลทางการเมือง อ้างความเจริญ แต่ชาวบ้านเดือดร้อน” (พจนาท แก้วสลิก, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2554)

“มุมมองของชาวบ้านความรู้น้อยอย่างพวกเรา มองว่าพวกเขากำลังสร้างฐานการเมืองมากกว่า ความเจริญทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องรองลงมา”

จากประสบการณ์การสังเกตการณ์ของผู้วิจัย มีข้อสังเกตว่าการที่เมืองพัทยาเป็นผู้นำในการขอจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยวิธีการดึงเอาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีก 9 แห่งเข้ามาร่วมด้วยนั้น ประเด็นหนึ่งจากการศึกษามีข้อค้นพบน่าจะเป็นการวางยุทธศาสตร์ในการสร้างเครือข่าย หรือพันธมิตรทางการเมือง โดยมองจากสภาพแวดล้อมทั่วไปของเมืองพัทยา ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหาร ด้านงบประมาณหรือด้านบุคลากรสามารถดำเนินการขอจัดตั้งได้โดยลำพัง แต่ต้องการสร้างแรงจูงใจอันนำไปสู่พันธมิตรทางการเมือง แบบที่เรียกว่า “การซื้อใจ” ไว้ในอนาคตข้างหน้ามากกว่า ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นพื้นที่เชื่อมโยง ไม่มีปัญหาความขัดแย้งใดๆ เพราะก่อนดำเนินการเรื่องนี้ เราได้มีการประชุมปรึกษาหารือพูดคุยกันหลายครั้งมาก”

ซึ่งแนวคิดจากประสบการณ์ของผู้วิจัย ยังมีความสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ
ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอีกหลายท่าน ดังเช่นคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ในโลกนี้ไม่มีอะไรได้มาฟรี ๆ”

“การเมืองปัจจุบัน ไม่ได้ชี้วัดกันที่ตัวนโยบาย ประเด็นหลักอยู่ที่ว่าใครจะสร้างผลงาน
หรือสร้างแรงจูงใจ เพื่อซื้อใจคนได้มากกว่ากัน”

การสร้างพันธมิตรทางการเมืองนี้ เห็นได้จากการพิจารณาศึกษาระเบียบวิธีการจัดทำ
งบประมาณ ซึ่งเมืองพัทยานั้นไม่อาจนำงบประมาณของตัวเองซึ่งมีอยู่ค่อนข้างมาก ไปแจกจ่ายหรือ
สนับสนุนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ทว่าหากกระทำในรูปลักษณะขององค์การ
บริหารพื้นที่พิเศษ เมืองพัทยาโดยนายอิทธิพล คุณปลื้ม ก็จะสามารถสนับสนุนงบประมาณลงไป
ให้เต็มที่ในลักษณะของการทำงานแบบบนสู่ล่าง (Top Down) ซึ่งประเด็นนี้เองทำให้มองได้ว่าเป็น
การสร้างเครือข่ายทางการเมือง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“บุญคุณต่างตอบแทนกัน”

ผลกระทบทางการเมือง นอกจากจะก่อให้เกิดเครือข่ายและพันธมิตรทางการเมืองดังเช่น
ผลการศึกษามีข้อค้นพบแล้วนั้น การศึกษาครั้งนี้ยังมีข้อค้นพบอีกว่าการเกิดขึ้นมาขององค์การ
บริหารพื้นที่พิเศษ กลุ่มที่ได้ประโยชน์มากอีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มนักการเมือง โดยจะได้รับเป็นลักษณะ
ของเปอร์เซ็นต์จากการประมูลจ้างเหมาการก่อสร้างโครงการต่าง ๆ เช่น จากที่เคยรับเหมาก่อสร้าง
งานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในการก่อสร้างถนนลาดยางแอสฟัลติกส์ ราคา 1,000,000
บาท หากผู้รับเหมาจ่ายค่าเปอร์เซ็นต์ให้ร้อยละ 10 นักการเมืองที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ทั้งนี้อาจรวม
ไปถึงข้าราชการในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย ก็จะได้เงินประมาณ 100,000
บาท ซึ่งกรณีดังกล่าวหากเป็นโครงการขนาดใหญ่ ที่มีงบประมาณดำเนินการค่อนข้างสูง
เปอร์เซ็นต์ส่วนแบ่งดังกล่าวก็ย่อมมากตามไปด้วย โดยที่การให้สิ่งตอบแทนเป็นลักษณะของเงินที่
เรียกว่าเปอร์เซ็นต์นี้มีอยู่ทั่วไปในทุกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เป็นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เพราะเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย แต่เป็นการกระทำ
ลักษณะของการสมประโยชน์จากผู้บริหารทั้งสองฝ่าย”

“ไม่ใช่เงินสินบน แต่เป็นลักษณะคล้าย ๆ น้ำใจที่มีให้กัน ซึ่งทำอย่างเปิดเผยไม่ได้”

ส่วนอีกกรณีหนึ่งได้แก่ การก่อตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง เกิดจากผลกระทบด้านการเมืองที่เป็นตัวนโยบาย ดังจะเห็นได้
จากบันทึกการประชุม วาระการประชุมและประสบการณ์การสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมที่เคยเข้า
ประชุมร่วมในฐานะผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของผู้วิจัย รวมถึงการสังเกตการณ์แบบ
ไม่มีส่วนร่วมของผู้วิจัยเอง ผลการศึกษามีข้อค้นพบว่า สาเหตุสำคัญอันเป็นเงื่อนไขของการนำไปสู่

การก่อตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ก็คือ นโยบายของรัฐบาล ดังจะเห็นได้จากการจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 - 2554 ตามแนวนโยบายบริหารประเทศ 8 ประการ สอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ 8 ประการ ซึ่งรัฐบาลได้แถลงต่อรัฐสภา ตามนโยบายดังกล่าว พันธกิจขององค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือ อพท. อยู่ภายใต้ นโยบายที่ 4 คือ นโยบายด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคการท่องเที่ยวและภาคของการบริการ โดยเน้นการขยายฐานภาคของการบริการ เพื่อเพิ่มความหลากหลาย การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างขึ้นใหม่ การพัฒนามาตรฐานของการท่องเที่ยว ตลอดจนพัฒนาด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ และการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยให้ดียิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

อนึ่ง จากการศึกษาโครงสร้างทางการบริหารขององค์การบริหารพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือ อพท. มีสถานะเป็นองค์กรมหาชนซึ่งปัจจุบันอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรองนายกรัฐมนตรีฯ พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ จึงมีข้อพิจารณาได้ว่าระบบการทำงานขององค์การบริหารพื้นที่พิเศษฯ นี้ จะมีกระบวนการทำงานแบบจากบนสู่ล่าง (Top Down) ด้วย

กลุ่มที่ได้รับประโยชน์จากการก่อตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอีกกลุ่มหนึ่งที่ผลการศึกษาครั้งนี้มีข้อค้นพบก็คือ กลุ่มนายทุนนักธุรกิจการท่องเที่ยว เช่น สวนนงนุช ไร่ละครดงการ และอื่น ๆ เป็นต้น ประโยชน์ในบริบทนี้หมายถึง ผลประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการสาธารณูปโภค สาธารณูปการในด้านต่างๆ อาทิ ถนนหนทางในการเดินทางเข้าสู่สวนนงนุชของนักท่องเที่ยวที่สามารถทำได้ดีกว่าการรองรับประมาณการดำเนินการจากองค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ถนน ไฟฟ้า ประปา จะดีกว่าเดิมตรงที่ไม่ต้องรองรับประมาณจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ”

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาครั้งนี้ยังมีข้อค้นพบอีกว่า การก่อเกิดขึ้นขององค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง มีกระบวนการขับเคลื่อนเพื่อต่อต้านหรือโต้แย้งในการดำเนินการ ต่างจากกรณีขององค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเกาะช้าง จังหวัดตราด รวมถึงกรณีขององค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของสวนสัตว์ในซาฟารี จังหวัดเชียงใหม่อย่างสิ้นเชิง โดยที่ผู้วิจัยขอตั้งข้อสังเกตว่า (สังเคราะห์จากประสบการณ์การสังเกตการณ์ของผู้วิจัย) กรณีขององค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง กลุ่มที่ออกมาทำการโต้แย้งและคัดค้านจะมุ่งประเด็นไปที่ระบบเศรษฐกิจและการเมืองเป็นหลัก ดังเช่น การ

เคลื่อนไหวของกลุ่มมอเตอริไซค์รับจ้าง และกลุ่มคนขับรถสองแถวโดยสารประจำทาง เป็นต้น ที่มุ่งหวังค้ำเพราะการเสียประโยชน์จากการเกิดขึ้นของโครงการรถไฟฟ้ารางเดี่ยว เนื่องจากเล็งเห็นผลว่า จะกระทบต่อการประกอบอาชีพอันยังผลรายได้ที่จะนำไปเลี้ยงดูครอบครัว ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“รถไฟฟ้ามาเมื่อไร คนขับรถมอเตอริไซค์ตายแน่ เพราะคนไม่ใช้บริการ ”

“ผมมีอาชีพขับรถสองแถวรับจ้างมาสิบกว่าปีแล้ว ถ้าเกิดโครงการรถไฟฟ้าเชื่อมโยงไปทั่วเมือง ประชาชนไม่ขึ้นรถสองแถวครอบครัว ลูก-เมีย จะอยู่กันอย่างไร มีหวังอดตายกันหมด” ข

ขณะที่ประชาชนบางส่วนเริ่มคัดค้านเพราะเสียประโยชน์จากวิถีการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุขซึ่งดำเนินต่อเนื่องกันมาแต่โบราณ เช่น การถูกเวนคืนที่ดิน ไล่ที่หรือถอนอาคาร เป็นต้น ทำให้ชีวิตและครอบครัวต้องตกกระทบบ่าปาก ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ถึงเวลาที่ราชการจะใช้พื้นที่ มักอ้างประโยชน์ส่วนรวม พุดง่ายแต่ชาวบ้านตาดีตาเข้าใจยาก มีการไล่รื้อถอนอาคาร รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างที่มีอยู่เดิม เช่นบ้านพักอาศัย ร้านอาหาร เป็นต้น บางครั้งมองดูเหมือนว่าชาวบ้านไม่มีหัวใจ”

ส่วนการเคลื่อนไหวเพื่อค้ำค้านด้านองค์การการบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเกาะช้าง จังหวัดตราด และองค์การการบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของสวนสัตว์ในซาฟารี จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการต่อสู้คัดค้านเพื่อมุ่งรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิทธิมนุษยชน ดังเช่น กรณีนายนิคม พุทธา ผู้ประสานงานมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพันธุ์พืชแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ (ภาคเหนือ) แสดงพฤติกรรมคัดค้านด้วยการยื่นฟ้องต่อศาลปกครองกลางที่กรุงเทพมหานคร ด้วยข้อกล่าวหาที่ว่า การกระทำขององค์การการบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ องค์การมหาชน พ.ศ. 2552

ในขณะที่กลุ่มนักกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมสภาพทนายความ ก็ทำการคัดค้านการดำเนินการขององค์การการบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีเกาะช้างและในซาฟารี ด้วยลักษณะการยื่นฟ้องต่อศาลปกครองด้วยเช่นกัน โดยบรรยายฟ้องด้วยประเด็นร่วมคือ

1. การออกพระราชบัญญัติกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การการบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2546 ไม่ชอบด้วยกฎหมายและขัดต่อพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542
2. การออกพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวขัดต่อพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

นอกจากนี้กลุ่ม คณะกรรมาธิการมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งนำโดยนายวสันต์ พานิช เป็นแกนนำในการเรียกร้องสิทธิให้กับประชาชนในพื้นที่ขององค์การการบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า องค์การการบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้สร้าง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในการนำเสนอผลการวิจัยเรื่อง เศรษฐศาสตร์การเมืองของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยา และพื้นที่เชื่อมโยงในบทที่ 5 นี้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการนำเสนอด้วยการแบ่งหัวข้อของการนำเสนอออกเป็น 4 หัวข้อใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้

สรุปผลการศึกษา

การอภิปรายผลการศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สรุปผลการศึกษา

การดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง เศรษฐศาสตร์การเมืองของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาไว้ในสองประเด็นคือ คือ ประเด็นแรกเพื่อศึกษาให้ทราบถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ และการเมืองของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยา และพื้นที่เชื่อมโยง และประเด็นที่สองเพื่อศึกษาให้ทราบถึงผลกระทบจากการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง

ข้อค้นพบจากการศึกษาสามารถนำมาสรุปผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

ปัจจัยทางเศรษฐกิจสามารถสรุปได้เป็น 2 ด้านคือ

1. ด้านงบประมาณที่เมืองพัทยา และพื้นที่เชื่อมโยงจะได้รับเมื่อมีการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เนื่องจากตามแผนแม่บทที่ได้ระบุโครงการ/แผนงานต่างๆ โดยเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงทั้ง 9 แห่งเป็นผู้กำหนดโดยผ่านการประชาคมหรือเห็นชอบจากประชาชนในการมีส่วนร่วมการวางแผนต่างๆ โดยที่งบประมาณจะมีการส่งตรงถึงหน่วยงานที่รับผิดชอบตามโครงการ จะเป็นการทำให้โครงสร้างพื้นฐานที่มีปัญหาจะได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ โดยสรุปแล้วผู้บริหารและข้าราชการในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นตรงกันว่าเป็นสิ่งที่ดีในเรื่องของงบประมาณที่ไม่ต้องกระทบกระเทือนต่องบประมาณของท้องถิ่น

2. ด้านรายได้ จากการสรุปนั้นถ้ามีการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการ

ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแล้วนั้นก็นับว่าดี เพราะประชาชนจะมีรายได้จากการท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ก็จะเป็นการสร้างรายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม และจะมีการสร้างอาชีพที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นและมีการสร้างอาชีพใหม่ๆที่เกิดขึ้น เช่น การทำโฮมสเตย์ เป็นต้น

ปัจจัยทางด้านการเมืองสามารถสรุปได้เป็น 2 ด้านคือ

1. ปัจจัยการเมืองด้านการตอบสนองนโยบายของเมืองพัทยา จากแนวนโยบายของเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงที่ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว เช่น นโยบายพัทยาเมืองเปิด 24 ชั่วโมง เป็นต้น จากกรณีการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจพบว่า จากการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่บีบบังคับให้จังหวัดชลบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองพัทยาซึ่งได้ขึ้นชื่อว่าเป็นเมืองท่องเที่ยวสำคัญระดับโลก ต้องคิดหาวิธีการใหม่ ๆ ให้เกิดพัฒนาการทางเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องภายใต้ความมีมาตรฐาน ซึ่งสามารถเห็นได้จากกรณีของนายอิทธิพล คุณปลื้ม นายกเมืองพัทยาดำเนินนโยบายต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจภาพรวมให้เดินไปข้างหน้า ดังเช่น การส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการประกาศแต่งตั้งให้เมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีความคาดหวังสูงว่าจะได้รับการอุดหนุนงบประมาณมหาศาล เพื่อการปรับปรุงสาธารณูปโภค สาธารณูปการให้เกิดความก้าวหน้าทันสมัยอีกทั้งมีความคล่องตัว

2. ปัจจัยการเมืองเพื่อการแข่งขันพื้นที่และการสร้างฐานเสียงทางการเมืองสู่อำนาจ ปัจจัยทางการเมืองมีสาเหตุมาจากการสนับสนุนของรัฐบาล ให้เกิดการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังจะเห็นได้จากมติคณะรัฐมนตรีที่อนุมัติให้เมืองพัทยา และพื้นที่เชื่อมโยงเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2552 ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายหลายด้านของเมืองพัทยา เช่น นโยบายพัทยาเมืองเปิด 24 ชั่วโมง เป็นต้น นอกจากนี้แล้วผลจากการศึกษายังมองได้ว่าการเกิดขึ้นขององค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง มีนัยแฝงไว้ซึ่งการสร้างฐานเสียงที่นำไปสู่การเป็นพันธมิตรทางการเมืองในสังกัดกลุ่มพรรคพลังชลได้อีกด้วย

ผลกระทบจากการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง ผลกระทบในที่นี่หมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากปัจจัยของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษ ๆ ที่มีทั้งผลกระทบด้านเศรษฐกิจ และการเมืองด้านเศรษฐกิจได้แก่ การรวมตัวประท้วงของกลุ่มประชาชนผู้ถูกเวนคืนที่ดินจากการสร้างรางรถไฟฟ้ามหานคร การถูกไล่รื้อถอนอาคารสิ่งปลูกสร้างเดิมเช่นที่พักอาศัย ร้านอาหาร นอกจากนี้ยังมีกลุ่มมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่า และพันธุ์พืชที่คาดว่าจะต่อต้านการทำลายสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทางธรรมชาติ รวมถึงกลุ่มนักกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม มีแนวโน้มยื่นฟ้องต่อศาลปกครองให้มีคำสั่งยุบองค์การบริหารพื้นที่

พิเศษๆ โดยอาศัยการต่อสู้เรื่องข้อกฎหมายของการจัดตั้ง ผนวกกับข้อเท็จจริงในการดำเนินการของ อพท. ในครั้งนี้ด้วย

ขณะที่ผลกระทบด้านการเมือง จะเกิดการขยายฐานการเมืองใหม่ของกลุ่มพรรคพลังชล โดยอาศัยกลยุทธ์การซื้อใจหรือให้สิ่งตอบแทนในรูปแบบลักษณะของงบประมาณดำเนินการด้านต่าง ๆ จากส่วนกลาง ผ่านทางนายอิทธิพล คุณปลื้มซึ่งเป็นผู้บริหารของเมืองพัทยา และเป็นผู้นำการขับเคลื่อนไปสู่การก่อตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในครั้งนี้

นอกจากนี้แล้วผลการศึกษายังมีข้อค้นพบว่า มีกลุ่มนายทุนทั้งในและนอกพื้นที่ได้ประโยชน์จากการก่อตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในลักษณะต่าง ๆ กัน ดังเช่นกรณีสวนนงนุชได้ประโยชน์จากการก่อสร้างเส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบายมายังสวนนงนุชด้วยงบประมาณส่วนกลางที่มีมากพอ ยังผลให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวเพิ่มขึ้น เป็นต้น

ส่วนกลุ่มที่เสียผลประโยชน์จากการก่อตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ก็คือ กลุ่มธุรกิจการโรงแรมกล่าวคือเมื่อเกิดความเจริญเชื่อมต่อทั่วถึง นักท่องเที่ยวก็จะมียาทเลือกไปพักผ่อนตามสถานที่อื่น ๆ กลุ่มรถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง และกลุ่มรถสองแถวประจำทาง มีความจำเป็นต้องเลิกอาชีพดังกล่าวไปเนื่องจากประชาชนจะหันไปใช้บริการของรถไฟฟ้าแทน และกลุ่มประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการก่อสร้างรางรถไฟฟ้าผ่านก็จะถูกเวนคืนไร่ที่อยู่อาศัยบางครั้งอาจไม่คุ้มค่ากับการไปหาซื้อที่อยู่อาศัย และที่ทำกินแห่งใหม่ รวมถึงกลุ่มชาวบ้านที่มีอาชีพทางการประมงก็ไม่อาจประกอบอาชีพนี้ต่อไปได้ เพราะบางช่วงตอนมีการถมทะเลเพื่อสร้างถนน และรางรถไฟฟ้ารอบเมือง ในการดังกล่าวสัตว์น้ำก็จะขาดที่วางไข่และสูญพันธุ์ไปในที่สุด

การอภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง เศรษฐศาสตร์การเมืองของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยา และพื้นที่เชื่อมโยง จากผลของการศึกษามีข้อค้นพบว่า ปัญหาการรวมตัวเพื่อต่อต้านการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง อันนำมาซึ่งปัญหาความขัดแย้งและมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การฟ้องร้องคดีกันศาลยุติธรรมมาจากปัจจัยที่เอื้อให้เกิดปัญหาดังกล่าว 2 ประการ คือ ปัจจัยด้านผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่แตกต่างและปัจจัยด้านความแตกต่างทางอุดมการณ์

ปัจจัยด้านผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันนี้ ผู้วิจัยพิจารณาจากการดำเนินนโยบายสาธารณะหลายด้าน ย่อมมีทั้งผู้ได้ประโยชน์และผู้เสียประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจตุตินันท์ ขวัญเนตร (2550) เรื่อง “ผลกระทบจากการดำเนินการนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว

ของเกาะช้างของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร” และงานวิจัยของทยา ยันตะบุษย์ (2549) เรื่อง “บทบาทขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) พบว่า ปัจจัยด้านผลประโยชน์จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งค่อนข้างสูง ซึ่งผลการวิจัยเรื่อง เศรษฐศาสตร์การเมืองของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยา และพื้นที่เชื่อมโยงของผู้วิจัยในครั้งนี้ เป็นการยืนยันองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิม

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาพบว่า องค์ความรู้เดิมในด้านอุดมการณ์ที่แตกต่าง รวมถึงผลประโยชน์รูปแบบต่าง ๆ เกิดจากการช่วงชิงผลประโยชน์ในรูปแบบของปัจเจกชนเชิงธุรกิจ เห็นได้จากงานวิจัยของ จุฬาวดี จันทรเทวลิขิต (2547) เรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนเกาะช้าง” พบว่า กลุ่มตัวอย่างในการศึกษามองรูปแบบผลประโยชน์ที่เป็นลักษณะของตัวเงิน หรือผลกำไรจากการดำเนินธุรกิจมากกว่าสิ่งอื่นใด ทว่าผลจากการศึกษาปัจจัยด้านอุดมการณ์ที่แตกต่าง ในงานวิจัยเรื่อง เศรษฐศาสตร์การเมืองของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง ซึ่งผู้วิจัยทำการศึกษาอยู่นี้ ผลการศึกษามีข้อค้นพบว่า ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการดังกล่าวมองปัญหาด้านระบบนิเวศน์ทาง เศรษฐศาสตร์ และระบบนิเวศน์การเมืองเป็นหลักการสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยมองว่าเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอตั้งประเด็นที่เป็นข้อสังเกตไว้ในตอนท้ายของงานวิจัยเรื่องนี้ว่า การเกิดขึ้นขององค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง ซึ่งสามารถยืนยันได้จากข้อมูลที่สรุปได้จากการศึกษาในบทที่ 4 นั้น มีรูปแบบวิธีการในการปฏิบัติที่มีความแตกต่างไปจากองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งได้มีการก่อตั้งขึ้นมาแล้วก่อนหน้านี้ อาทิ สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี จังหวัดเชียงใหม่ ภูหลวง ภูเรือ จังหวัดเลย เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง เกาะช้าง จังหวัดตราด เกาะลันตาและเกาะพีพี จังหวัดกระบี่ ที่ปรากฏว่ากิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ล้วนถูกกำหนดออกมาจากคณะกรรมการหรือผู้บริหารจากส่วนกลางเป็นผู้พิจารณาเห็นชอบ รวมถึงอนุมัติในการจัดซื้อจัดจ้าง ปรากฏวิธีการประชาคมด้วยการมีส่วนร่วมรับรู้ของชุมชน ภายใต้อัตลักษณ์มีส่วนร่วม ดังนั้น จึงปรากฏว่ามีการร้องเรียนอยู่เนือง ๆ ในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการทำลายสมดุลทางธรรมชาติ ดังเช่นกรณีการเคลื่อนไหวกีดกันของกลุ่มมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพันธ์พืชแห่งประเทศไทย ที่นำโดยนายนิคม พุทธา การยื่นฟ้องเพื่อขอให้ศาลปกครองมีคำสั่งยุบองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของกลุ่มนักกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม ที่นำโดยนายสมชาย หอมลออ หรือแม้แต่การออกมาเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิของกลุ่มคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ที่นำโดยนายสวัสดิ์ พานิช เป็นต้น ทั้งหลายทั้งปวงล้วนแต่เป็นการเคลื่อนไหวเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น

ทว่าการศึกษาเรื่องเศรษฐศาสตร์การเมืองของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง มีข้อค้นพบจากการศึกษาที่แตกต่างจากกรณีของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนดังที่ได้กล่าวมาเบื้องต้นจนเกือบสิ้นเชิง โดยที่ผู้วิจัยขอตั้งข้อสังเกตว่าผู้มีอำนาจในองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสมัยนั้นอยู่ในยุคสมัยของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร มีอำนาจในรัฐบาล ดังนั้นการบริหารจัดการจึงเป็นลักษณะของกระบวนการทำงานจากบนลงสู่ล่าง จึงจะปรากฏผลกระทบเกิดขึ้นมากมายหลายด้านจนเกิดการต่อต้าน ร้องเรียนขึ้นอย่างมากมาย ซึ่งต่อมาหลังจากปี พ.ศ. 2549 ซึ่งเป็นปีที่รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ถูกรัฐประหารโดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ภายใต้การนำของ พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก จนกระทั่งถึงรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ทำให้บอร์ดองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. เกิดการเปลี่ยนแปลงและยึดหลักการดำเนินงานที่เน้นการมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจมากขึ้น ในการนี้เห็นได้จากการจัดซื้อจัดจ้าง การประมูลรับเหมางานหรือโครงการต่าง ๆ ในกรณีเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงจะให้ความสำคัญแก่พื้นที่นั้นได้ทำแผนแม่บทและพิจารณากำหนดโครงการต่าง ๆ ขึ้นเอง โดยที่องค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) จะทำหน้าที่สนับสนุนงบประมาณเป็นหลัก มากกว่าการลงมาเล่นเองเหมือนแต่ก่อน

อย่างไรก็ตามผลของการดำเนินนโยบายตามที่กล่าวมา กลับส่งผลในการช่วงชิงความได้เปรียบทางเศรษฐกิจ และการสร้างฐานเสียงทางการเมืองคู่อนาคตเป็นสำคัญ โดยที่การเกิดขึ้นขององค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงครั้งนี้ ถูกจับตามองถึงผลประโยชน์รูปแบบต่างๆ ทางเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงการต่อสู้เพื่อแย่งชิงพื้นที่ฐานเสียงทางการเมืองเป็นสำคัญ

จากจุดเริ่มต้นของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2552 จนกระทั่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2554 ผู้วิจัยมีข้อค้นพบเป็นการส่วนตัวว่าเป็นการดำเนินที่ไม่เข้าข่ายของคำว่า พื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเท่าใดนัก เนื่องจากหากพิจารณาถึงความยั่งยืนย่อหมายถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรไว้ซึ่งสภาพสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์ประกอบกับความยุติธรรมทางสังคมเป็นพื้นฐาน และรายได้ที่คงอยู่อย่างยั่งยืน และประชาชนต้องมีส่วนร่วมทุกครั้งในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ต้องมีความ

คิดเห็นที่สอดคล้องห้ามทำลายสิ่งแวดล้อม และห้ามมีการสร้างมลพิษ เช่น ขยะที่ต้องไม่สร้างความเดือนร้อนให้แก่ท้องถิ่นตนเองต้องมีการจำกัดที่ถูกต้อง ทว่าลักษณะของการดำเนินการดังกล่าวมุ่งประโยชน์เชิงเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ฉะนั้นในความเป็นจริงควรอยู่ภายใต้ข้อบังคับการบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวมากกว่าความเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพราะจากการวิเคราะห์พบว่า หากปล่อยให้มีการทำลายลักษณะเช่นนี้เรื่อยไปสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เป็นระบบนิเวศน์ทางธรรมชาติ ย่อมเสี่ยงเห็นผลว่าจะถูกทำลายไปจนหมดสิ้นในอนาคตอันใกล้นี้ เพียงเพื่อแลกเปลี่ยนกับความเจริญทางวัตถุ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หลังจากที่ได้มีการศึกษาอย่างรอบด้านแล้ว ผู้วิจัยมีปัญหาคำอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่ได้จากการทำการศึกษาวิจัยเรื่อง เศรษฐศาสตร์การเมืองของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เห็นว่าเป็นนโยบายที่ผู้เกี่ยวข้องสมควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ควรใช้เวทีสาธารณะเปิดโอกาสให้กับประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งกลุ่มที่ได้ประโยชน์ กลุ่มที่เสียประโยชน์ รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นด้วยยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนโดยชุมชนอย่างครอบคลุมและต่อเนื่อง กล่าวคือ การรับรู้ปัญหาาร่วมกัน การคิดวิธีการเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน ตลอดจนการกำหนดแผนงานนำสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติร่วมกัน
2. ควรหลีกเลี่ยงกระบวนการทำงานแบบบนสู่ล่าง (Top Down) ควรใช้หลักการทำงานแบบการมีส่วนร่วม
3. องค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนฯ ควรมีการประชาสัมพันธ์วัตถุประสงค์ของโครงการตามสื่อต่าง ๆ อย่างชัดเจน รวมถึงการตอบปัญหาข้อสงสัยของประชาชนเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน
4. เมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง ควรจะได้มีการศึกษากระบวนการก่อสร้างต่าง ๆ ที่อาจจะทำลายสภาพสิ่งแวดล้อมหรือย่อมเสี่ยงเห็นผลว่าจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

หลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการดำเนินวิจัยหลังจากนี้คือ

1. ควรทำการวิจัยเพื่อศึกษาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นภายหลังจากเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเป็นเขตพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ระยะเร่งด่วน 5 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2553 – พ.ศ. 2557
2. ควรทำการวิจัยเพื่อศึกษาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นภายหลังจากเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเป็นเขตพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ระยะปานกลาง 10 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2558 – พ.ศ. 2562
3. ควรทำการวิจัยเพื่อศึกษาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นภายหลังจากเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเป็นเขตพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ระยะยาว 15 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2563 – พ.ศ. 2567
4. ควรทำการศึกษาวิจัยผลกระทบของการปฏิบัติตามแผนแม่บทของการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงหลังจากงานวิจัยนี้ผ่านไป แล้วประมาณ

บรรณานุกรม

- กรณีกวิวิท จิระไชยกาญจน์. (2553). *ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปตะวันตกต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กัมพล ต้นสัจจา. (2554, 2 กุมภาพันธ์). *ประธานกรรมการบริษัท นงนุช วิลเลจ จำกัด. สัมภาษณ์*. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2549). *การจัดการการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2550). *การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวและจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง จังหวัดชลบุรี*. กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2553). *มาช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวกันเถอะ*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2527). *ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จตุตินันท์ ขวัญเนตร. (2550). *ผลกระทบจากการดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของเกาะช้างของรัฐบาล พ.ศ.ท.ทักษิณ ชินวัตร*. งานนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ, คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จุฬาวดี จันทร์เทวาลิจิต. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนเกาะช้าง: กรณีศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่หมู่ 2 บ้านสลักเพชร กิ่งอำเภอเกาะช้างใต้ จังหวัดตราด*. งานนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จำเนียร กิติปกุล. (2553, 23 ธันวาคม). *นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาไม้แก้ว. สัมภาษณ์*.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2548). *แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์
- ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. (2539). *ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม และการเมืองจากการพัฒนาการท่องเที่ยว*. *จุลสารการท่องเที่ยว*, 15(1), 15.

- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป. (2551). *การเสริมสร้างธรรมาภิบาลทางด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดภาครัฐ, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2538). องค์ประกอบพื้นฐานด้านอุตสาหกรรม. *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. 14(4): 39-44.
- ณัฐพร แสงประดับ. (2527). *การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการพัฒนาการท่องเที่ยว: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- คำรที รัตนวงศ์. (2553, 12 ธันวาคม). ผู้ใหญ่บ้าน ม. 8 ต.นาจอมเทียน. สัมภาษณ์.
- ทยา ยันตะบุษย์. (2549). *บทบาทขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(องค์การมหาชน)*. งานนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธวัช ปุณโณทก. (2549). *เศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออก ตอนที่ 1*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นิคม จารุมณี. (2536). *การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์.
- เนือง ทับขัน. (2553, 12 ธันวาคม). อดีตผู้ใหญ่บ้าน ม.2 ต.นาจอมเทียน. สัมภาษณ์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- ประเวศ วะสี. (2543). *สุขภาพในฐานะอุดมการณ์ของมนุษย์*. กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร.
- ปิยนุช คงวิทยากุล. (2540). *ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและสภาพแวดล้อมของเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต, สาขาการวางแผน, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา อุปโยคิน และสุริยา วีรวงศ์. (2540). *พฤติกรรมนักท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปัญญา สัจจกมล. (2543). *การพยากรณ์ปริมาณน้ำของอ่างเก็บน้ำบางพระ*. ชลบุรี: กรมชลประทาน.
- พจนารถ แก้วผลึก. (2553). สมาชิกผู้แทนราษฎร เขต 2 จ.ชลบุรี พรรคประชาธิปัตย์. สัมภาษณ์.
- พรต สุภาพล. (2553, 8 ธันวาคม). อดีตกำนัน ต.ห้วยใหญ่. สัมภาษณ์.
- พัทธนันท์ เหลืองอ่อน. (2553, 1 ธันวาคม). ประธานชุมชน ม.1 ต.นาจอมเทียน. สัมภาษณ์.

พิมลพรรณ ลาภยงศ.(2541). การกระจายรายได้เกิดจากการท่องเที่ยวสู่ท้องถิ่น : กรณีศึกษา
เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาเศรษฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พิเศษ เจียจันทร์พงษ์. (2538). *สุโขทัย มรดกโลกทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.

ไพรัตน์ ไตรศุกโชค. (2553, 22 ธันวาคม). นายกเทศบาลตำบลห้วยใหญ่. สัมภาษณ์.

ภราเดช พัทฒวิเชียร. (2539). พัฒนาท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน. *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว*, 15(2),
17.

มานพ ประกอบธรรม. (2553, 25 ธันวาคม). นายกเทศบาลตำบลตะเคียนเตี้ย. สัมภาษณ์.

มาย ไชยนิศย์. (2553, 21 ธันวาคม). นายกเทศบาลเมืองหนองปรือ. สัมภาษณ์.

รักกิจ ศรีสรินทร์. (2540). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

ระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ. (2545). *การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่
เป็นผลจากการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดน่าน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ : นานมีบุค.

ละไม เอี่ยมโชค. (2553, 6 ธันวาคม). ประธานชุมชน ม. 4 ต.ห้วยใหญ่. สัมภาษณ์.

วรรณพร วนิชชานุกร. (2540). *นิเวศน์การท่องเที่ยว : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. กรุงเทพฯ :
ทรอปส์ศิลปะ.

วรรณมา วงศ์วานิช. (2539). *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิชัย เทียนน้อย. (2528). *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

วิวัฒน์ชัย อรรถากร. (2546, 17 กรกฎาคม). การพัฒนาที่ยั่งยืน. *มติชนรายวัน*, 20(1026). หน้า 15.

ศุภวรรณ โพธิ์นาค (2545). *ผลกระทบการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตของชุมชนเกาะล้าน เมืองพัทยา
จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี
การวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

สรชัย ทองยั่งยืน. (2553, 18 ธันวาคม). นายองค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน. สัมภาษณ์.

สรยุทธ จันสุข. (2549). *จริงใจไม่จน*. *วารสารพัฒนาชุมชน*, 45(7), 19.

สมชาย เดชะพรหมพันธ์ และคณะ.(2546). *การรักษาเอกลักษณ์และสร้างภูมิทัศน์ด้านทานชุมชน
เกาะช้าง*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

สมบุญ ทรัพย์นำ. (2554, 8 กุมภาพันธ์). ผู้อาวุโสชุมชนบ้านหินวง ต.นาจอมเทียน. สัมภาษณ์.

สันติ ชูดิษฐา. (2530). บทบาทและศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวภาคตะวันตก.
อุตสาหกรรมท่องเที่ยว, 6(2), 23-30.

สันติ บางอ้อ. (2546, 21 มิถุนายน). สภาพัฒนา กกับการพัฒนาประเทศ. *โพสต์ทูเดย์*, 1(140). หน้า 8.

- สุวรรณชัย ฤทธิรักษ์. (2546). *แนวทางการพัฒนาตลาดท่องเที่ยวไทย*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการทัพบก.
- โสภณ วัฒนมงคล. (2548). *การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: ศึกษากรณีหาดสอกรมสรรพาวุธทหารเรือ จังหวัดชลบุรี*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- หวน บุญแต่ง. (2554, 8 กุมภาพันธ์). *ผู้อาวุโสชุมชนบ้านหินวง ต.นาจอมเทียน. สัมภาษณ์*.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2553). *แผนแม่บทแผนปฏิบัติการพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.
- องค์การสหประชาชาติ. (1963). *การเดินทางและการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ*. โรม: องค์การสหประชาชาติ.
- อดุลย์ พึ่งพิศ. (2553, 6 ธันวาคม). *ประธานชุมชน ม. 1 ต.ห้วยใหญ่. สัมภาษณ์*.
- อมรา รัตตากร. (2547). *ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการบริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวของกรท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย*. ม.ป.พ.
- อาทิตย์ ศิริธร. (2545). *วิสัยทัศน์การท่องเที่ยวของไทยพุทธศักราช 2545*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- อิทธิพล คุณปลื้ม. (2553, 15 ธันวาคม). *นายกเมืองพัทยา. สัมภาษณ์*.
- Eber, S. (1992). *Beyond the Green Horizon: A Discussion Paper on Principles for Sustainable Tourism*. London: WWF and Tourism Concern.

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ความเป็นมาของโครงการประกาศเขตพื้นที่การพิเศษเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
เมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง

1. ความเป็นมาของโครงการประกาศเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง

(1) เมืองพัทยาได้แจ้งความจำนงมายัง อพท. เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2551 โดยเสนอขอให้มีการพิจารณาการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยา ในกรณีนี้ เมืองพัทยาและอพท. จึงได้ประสานความร่วมมือเบื้องต้น โดยจัดให้มีการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและภาคีที่เกี่ยวข้อง เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2551 ณ ศาลว่าการเมืองพัทยา ผลปรากฏว่า ผู้เข้าร่วมประชุมกว่าร้อยละ 70 เห็นด้วยกับการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยา

(2) อพท. เมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ร่วมมือกันจัดการประชุมระหว่างวันที่ 27 สิงหาคม - 21 กันยายน 2551 เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 9 แห่งด้านตะวันออก ซึ่งเป็นพื้นที่เชื่อมโยงกับเมืองพัทยา ได้แก่ เทศบาลตำบลโป่ง เทศบาลตำบลนาจอมเทียน เทศบาลตำบลบางละมุง เทศบาลตำบลตะเคียนเตี้ย เทศบาลตำบลห้วยใหญ่ เทศบาลตำบลหนองปรือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหล องค์การบริหารส่วนตำบลเขาไม้แก้ว และ องค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน ผลการประชุมปรากฏว่า ประชาชนร้อยละ 95 เห็นด้วยกับการประกาศให้รวมพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเองอยู่ในเขตพื้นที่พิเศษด้วย พร้อมนี้ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอพท. ได้ร่วมลงนามบันทึกความเข้าใจไว้ด้วย

(3) อพท. ได้สรุปผลการประสานความร่วมมือเบื้องต้นกับเมืองพัทยาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรอบนอก เสนอต่อ กพท. เพื่อนำเรื่องเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ กรมฯ ได้มีมติให้ประกาศพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2552 และบัดนี้ได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2552 อำนาจหน้าที่ของ กพท. ตามมาตรา 20 (8) และมาตรา 35 แห่งพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อพท. พ.ศ. 2546 เขตการประกาศพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง

เขตการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 928.47 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย พื้นที่ 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

- พื้นที่เมืองพัทธาและเกาะล้าน ตามพระราชบัญญัติการบริหารราชการเมืองพัทธา พ.ศ. 2542 มีพื้นที่ 208.10 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย พื้นดิน 53.44 ตารางกิโลเมตร พื้นน้ำ 154.66 ตารางกิโลเมตร
- พื้นที่เกาะไผ่ ดูแลโดยกองทัพเรือ มีพื้นที่ 237.77 ตารางกิโลเมตรประกอบด้วยพื้นที่ดิน 4.10 ตารางกิโลเมตร พื้นน้ำ 233.77 ตารางกิโลเมตร
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 9 แห่ง ซึ่งเป็นพื้นที่เชื่อมโยง ประกอบด้วย เทศบาลตำบลโป่ง เทศบาลตำบลนาจอมเทียน เทศบาลตำบลบางละมุง เทศบาลตำบลตะเคียนเตี้ย เทศบาลตำบลห้วยใหญ่ เทศบาลตำบลหนองปรือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหล องค์การบริหารส่วนตำบลเขาไม้แก้ว และ องค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน มีพื้นที่รวม 503.60 ตารางกิโลเมตร

ตารางที่ 2 พื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง

เทศบาล/อบต.	พื้นที่/ตร.กม.
เทศบาลตำบลโป่ง	78.6
เทศบาลตำบลบางละมุง	6.38
เทศบาลตำบลห้วยใหญ่	153
เทศบาลตำบลตะเคียนเตี้ย	57.85
เทศบาลเมืองหนองปรือ	45.54
เทศบาลตำบลนาจอมเทียน	12.63
อบต.เขาไม้แก้ว	98
อบต.หนองปลาไหล	30.6
อบต.นาจอมเทียน	21
รวม	503.6

ความก้าวหน้าการดำเนินงาน

(1) กพท. ได้พิจารณาข้อเสนอของเมืองพัทยาแล้วเห็นว่า การประกาศพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง และเป็นการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน ข้อ 4.2.3 ภาคการท่องเที่ยวและบริการ ซึ่งเน้นการขยายฐานภาคบริการ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พัฒนามาตรฐานคุณภาพการบริการท่องเที่ยว ตลอดจนพัฒนาการตลาด การประชาสัมพันธ์ และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เนื่องด้วยพื้นที่ท่องเที่ยวเมืองพัทยามีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลก สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้แก่ประเทศปีละประมาณ 48,000 ล้านบาท หรือร้อยละ 10 ของรายได้จากการท่องเที่ยวทั่วประเทศ ดังนั้น กพท. จึงเห็นชอบให้เตรียมการประกาศพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและ

พื้นที่เชื่อมโยง โดยแต่งตั้งคณะกรรมการประกาศเขตพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง

(2) พื้นที่ท่องเที่ยวเมืองพัทยาปัจจุบันกำลังประสบปัญหาต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อคุณภาพมาตรฐานการท่องเที่ยว ทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐานไม่เพียงพอ แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และปัญหาการขยายตัวของชุมชนตะวันออกนอกเมืองพัทยา เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่เมืองพัทยาและพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรอบนอก การแก้ไขปัญหาดังกล่าวมีข้อจำกัดด้านกฎหมายระเบียบการบริหาร และปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นภารกิจที่เกินอำนาจหน้าที่ของเมืองพัทยาและศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องจัดระบบการประสานงานเพื่อให้เกิดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีหน่วยงานกลางภาครัฐ (อพท.) ที่สามารถช่วยประสานให้เกิดแรงสนับสนุนการดำเนินงานอย่างเป็นทางการ

(3) กพท. เห็นชอบให้ อพท. จัดจ้างที่ปรึกษาเพื่อดำเนินการศึกษาความเหมาะสมการประกาศเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง ซึ่งผลการศึกษาได้เสนอแนวเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง ประกอบด้วยพื้นที่เมืองพัทยาดำเนินการตามพระราชบัญญัติการบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 พื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 9 แห่ง ด้านตะวันออก และพื้นที่เกาะไผ่และพื้นที่น้ำทะเล รวมพื้นที่ประมาณ 928.47 ตารางกิโลเมตร พร้อมกรอบการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง และผลจากการศึกษาได้นำมาจัดทำสรุปข้อเสนอการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง เพื่อนำเสนอท่านรองนายกรัฐมนตรี (พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์) เพื่อพิจารณานำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา

(4) มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2552 ให้ความเห็นชอบการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง ตามที่ กพท. เสนอ และประกาศแนวเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 19 พฤษภาคม 2552

(5) ขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการจัดแผนแม่บทเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง โดยลงนามสัญญาว่าจ้างกับกลุ่มที่ปรึกษาซึ่งประกอบด้วย สถาบันวิจัยและให้

คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ บริษัทอซซัลแทนท์ ออฟ เทคโนโลยี จำกัด บริษัท แอ็กซิส แลนด์สเคป จำกัด และบริษัท เอส. เจ. เอ. ทรีดี จำกัด ร่วมดำเนินการเพื่อจัดทำแผนแม่บทการบริการการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง โดยมีระยะเวลาดำเนินการ 180 วัน พร้อมทั้งได้กำหนดกรอบระยะเวลาการทำงานอย่างชัดเจน ซึ่งกำหนดแล้วเสร็จในเดือน มกราคม 2553

2.นโยบายและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากองท่องเที่ยว

2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการท่องเที่ยว

2.1.1 ด้านการบริการและการท่องเที่ยว การท่องเที่ยว คือ หนทางสำคัญของการนำรายได้กระแสเงินสดเข้าสู่ประเทศ ดังนั้น รัฐบาลจึงมีนโยบายในการส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานของการบริการ เพิ่มความหลากหลายของรูปแบบการให้บริการการท่องเที่ยวและการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของภาคบริการและการท่องเที่ยว ดังนี้

2.1.2 ด้านการพัฒนาภาคบริการ

2.1.2.1 ปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐานอันจำเป็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพและส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของภาคบริการไทย ทั้งด้านการผลิตและพัฒนารูปแบบการให้บริการ และการพัฒนาเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน

2.1.2.2 จัดให้หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องร่วมกันพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อให้มีการใช้ศักยภาพภาคบริการอย่างเต็มที่ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นแหล่งสร้างรายได้เงินตราต่างประเทศและรายได้ท้องถิ่น อาทิ การท่องเที่ยว การศึกษา การรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพการกีฬา และนันทนาการ

2.1.2.3 เร่งรัดพัฒนาผู้ประกอบการด้านบริการให้มีความรู้ ทักษะ ทั้งมาตรฐานและบริการ และการจัดการ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของความตกลงระหว่างประเทศด้านการค้าบริการ

2.1.3 ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

2.1.3.1 เร่งฟื้นฟูระดับความสัมพันธ์และร่วมมือประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้ไทยเป็นประตูทางผ่านหลักของการท่องเที่ยวในภูมิภาค ทั้งด้านการตลาด การขนส่ง การลงทุน การบริหารจัดการ รวมถึงการจัดอุปสรรคในการท่องเที่ยว

2.1.3.2 บริหารการท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุกโดยสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวทั้งระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ เชื่อมโยงกับวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดเล็ก และธุรกิจชุมชน การสัมมนา และการแสดงสินค้าของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2.1.3.3 เพื่อให้เกิดพัฒนา บุรณะ พื้นฟูมรดกและทรัพย์สินทางวัฒนธรรมทั้งในเขตเมืองและนอกเมือง การท่องเที่ยว สร้างแหล่งจับจ่ายซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยว โดยส่งเสริมบทบาทเอกชนร่วมกับชุมชนในการรักษาแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตให้อยู่ในสภาพเดิมอย่างต่อเนื่อง

2.1.3.4 เพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในรูปแบบการจัดมหรธรมท่องเที่ยว และการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว

2.1.3.5 เพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัย และป้องกันการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว รวมทั้งการเร่งรัดการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของนักท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

3. ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวพ.ศ.2547-2551

3.1 เป้าประสงค์ การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมสาขาหลักที่เติบโตอย่างยั่งยืน เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชียที่สามารถกระจายรายได้ และโอกาสการพัฒนาแก่ชุมชนอย่างทั่วถึง

3.2 วิสัยทัศน์ ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชียภายใน ปี2551

3.3 เป้าหมาย ในปี 2551 จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 20 ล้านคน หรือมีรายได้จากการท่องเที่ยวไม่น้อยกว่า700,000ล้านบาท

ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวมี3 ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ 1. เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวประเทศไทยมากขึ้น

2. เพื่อเป็นเครื่องมือในการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศให้เป็นไปตามเป้าหมาย

3. เพื่อดำเนินการตลาดเชิงรุกที่เกิดผลได้ในระยะเวลารวดเร็วและเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาด (Market Share) ในภูมิภาคเอเชียมากกว่าร้อยละ 10 ในสิ้นปี 2551 ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันตลาดเชิงรุกทั้งในและต่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็น Gateway ในภูมิภาคเอเชีย

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบสารสนเทศ

กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริม World Event Marketing

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นกลไกหลักในการกระจายรายได้ และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

2. เพื่อพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเป้าหมายทางการตลาดและเป็น Magnet ดึงดูดนักท่องเที่ยว

3. เพื่อให้สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวมีมาตรฐาน สร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

4. เพื่อให้ นักท่องเที่ยวมีความมั่นใจในมาตรการด้านการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมาย คือ

4.1 มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเป้าหมายทางการตลาด และเป็น Magnet เพียงพอที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เพิ่มขึ้น มากกว่าร้อยละ 10 ต่อปี

4.2 รายได้ของประชาชนในพื้นที่เป้าหมายที่มาจากสาขาการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 ต่อปี

4.3 มีแหล่งท่องเที่ยวไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรชุมชนดูแลอนุรักษ์และบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 สร้าง พัฒนา ฟื้นฟู และเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับมาตรฐานสินค้าและบริการ

กลยุทธ์ที่ 3 เพิ่มมาตรฐานการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนามาตรฐานการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการ

วัตถุประสงค์ 1. เพื่อให้มีระบบการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ

2. เพื่อเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3. เพื่อให้การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวสอดคล้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ระดับชาติ นโยบายรัฐบาล และยุทธศาสตร์การพัฒนา 19 กลุ่มจังหวัด โดยมีเป้าหมาย คือ

3.1 องค์กรที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวมีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมีจำนวนเพิ่มขึ้น

3.2 เพิ่มจำนวนบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีความสามารถในการบริหารจัดการที่ดี

3.3 มีการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการแบบบูรณาการด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 เพิ่มขีดความสามารถของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เพื่อให้เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการในทุกระดับทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน ในประเทศและต่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ 3 การปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวสำรวจจัดทำทะเบียน อนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

รัฐบาลมีนโยบายที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มและกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยให้มีการบริหารและพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวในเชิงบูรณาการ มีองค์กรกลางทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ และประสานงานหรือส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ที่มี

ศักยภาพในการท่องเที่ยวให้มีการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพสามารถระดมบุคลากร งบประมาณและเครื่องมือเครื่องใช้มาเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีเอกภาพ และแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็ว ตลอดจนส่งเสริมให้มีการนำความรู้ด้านการบริหารจัดการสมัยใหม่ มาใช้เพื่อให้การบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

นโยบายการพัฒนาขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท.

วัตถุประสงค์ขององค์การฯตามพระกฤษฎีกา

พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การฯ มาตรา 7 กำหนดให้องค์การมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. ประสานงานการบริหารจัดการการท่องเที่ยว
2. ประสานงานการใช้อำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยราชการอื่นของรัฐ เพื่อบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาและรักษาลี้มแวดล้อมอย่างยั่งยืน
4. ส่งเสริมการใช้ศักยภาพของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว

นโยบายการพัฒนาขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. มีดังนี้

1. อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่พิเศษให้ดำรงคุณค่าและมีความยั่งยืน
2. บูรณาการการพัฒนาและบริหารจัดการพื้นที่พิเศษอย่างมีเอกภาพและธรรมาภิบาล
3. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการท่องเที่ยวในพื้นที่พิเศษสู่ระดับสากล
4. เพิ่มการจ้างงาน สร้างรายได้ และการกระจายประโยชน์สู่ประชาชนทุกระดับ
5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนรวมในการอนุรักษ์และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นตน
6. ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่น จัดให้มีการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

7. ส่งเสริมการจัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

8. ส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการจ้างงานและยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของท้องถิ่นให้ดีขึ้น

ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน

ในการขอจัดตั้งเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเป็นเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีปัจจัยที่มีผลต่อการผลักดันให้เมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเป็นเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนซึ่งมีปัจจัยที่สำคัญ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม

ระบบกำจัดขยะมูลฝอย ปัจจุบันเมืองพัทยามีปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องกำจัดด้วยวิธีฝังกลบเฉลี่ย 397 ตันต่อวัน และคาดการณ์ว่าปริมาณขยะมูลฝอยในปี พ.ศ. 2570 จะเพิ่มสูงขึ้นเป็น 1,275 ตันต่อวัน ซึ่งการกำจัดขยะด้วยวิธีฝังกลบจะไม่สามารถรองรับปริมาณขยะดังกล่าวได้ ระบบบำบัดน้ำเสีย เมืองพัทยามีระบบบำบัดน้ำเสียอยู่ 2 แห่ง ได้แก่ ระบบบำบัดน้ำเสียเมืองพัทยา ซอยวัดหนองใหญ่ ให้บริการพื้นที่นาเกลือและหาดพัทยา ครอบคลุมพื้นที่ 36 ตารางกิโลเมตร บำบัดน้ำเสียได้สูงสุด 137,500 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ปัจจุบันมีปริมาณน้ำเสียโดยเฉลี่ย 116,535 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน แต่ในปัจจุบันยังขาดโครงข่ายท่อรองรับน้ำเสียเข้าสู่ระบบบำบัด และระบบบำบัดน้ำเสียเมืองพัทยาซอยวัดบุญญ์กัญจนารามให้บริการพื้นที่นาจอมเทียน ครอบคลุมพื้นที่ 8 ตารางกิโลเมตร บำบัดน้ำเสียได้สูงสุด 20,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน คาดว่าในอนาคตจะมีปริมาณน้ำเสียประมาณ 63,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ซึ่งต้องเตรียมระบบบำบัดรองรับ การกักเศษขยะฝัง บริเวณตลาดนาเกลือ ชายหาดบ้านน้ำเมา หาดนาจอมเทียน ชายฝั่งปากคลองบ้านอำเภอ ชายฝั่งบางพระ และชายฝั่งอ่าวอุดม มีปัญหาน้ำทะเลกัดเซาะชายฝั่ง ซึ่งยังไม่มีกำหนดแนวทางแก้ไข

2. ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ปัญหาการจราจรติดขัด โดยเฉพาะช่วงเทศกาลและวันหยุด ได้แก่ แยกถนนพัทยา กลางตัดถนนสุขุมวิท แยกถนนพัทยาเหนือตัดถนนสุขุมวิท แยกถนนพัทยาใต้ตัดถนนสุขุมวิท และในช่วงเร่งด่วน ได้แก่ ถนนสุขุมวิท ถนนพัทยาสาย 1 ถนนพัทยาสาย 2 ถนนจอมเทียน ถนนพัทยา-นาเกลือ ถนนพัทยาเหนือ ถนนพัทยากลาง และถนนพัทยาใต้ ทั้งนี้ เมืองพัทยาปัจจุบันมี

จำนวนยานพาหนะกว่า 300,000 คัน ซึ่งคาดว่าจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 8 ต่อปี แต่ยังไม่มีการวางแผนพัฒนาโครงข่ายถนนรองรับ ก่อให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัด ตลอดจนระบบขนส่งสาธารณะก็ยังไม่มีความมาตรฐานระดับสากล

ระบบน้ำประปา ปัจจุบันการจัดการบริการระบบน้ำประปายังไม่ครอบคลุมพื้นที่เมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงทั้งหมด จากการประมาณการในช่วงระยะ 5 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2555 พ.ศ. 2560 ถึง พ.ศ. 2570 พบว่าเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงจะมีความต้องการใช้น้ำประปาจำนวน 37,720,199 ลูกบาศก์เมตรต่อปี 45,218,279 ลูกบาศก์เมตรต่อปี 52,736,358 ลูกบาศก์เมตรต่อปี และ 60,244,438 ลูกบาศก์เมตรต่อปี ตามลำดับ

ปัญหาน้ำท่วมขังช่วงฤดูฝน เนื่องจากปริมาณน้ำฝนที่ไหลจากนอกเขตเมืองด้านตะวันออกมาสมทบกับปริมาณน้ำฝนในพื้นที่เมืองพัทยามีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และมีการก่อสร้างถนนเลียบริมทางรถไฟ ทั้งสองฝั่ง ยาวประมาณ 16.5 กิโลเมตร เพื่อบรรเทาปัญหาการจราจรบนถนนสุขุมวิท และใช้เป็นแนวกันน้ำฝนพร้อมมี Sump-pit รวบรวมน้ำ เพื่อสูบน้ำระบายออกสู่ทะเล การระบายน้ำฝนในเขตเมืองพัทยามีสถานีสูบน้ำสองแห่ง ซึ่งจะสูบน้ำไปคลองนาเกลือระบายออกสู่ทะเล และที่คลองพัทยาใต้เป็นทางระบายน้ำลงสู่ทะเล แต่ยังไม่มีความมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีสิ่งก่อสร้างรูก่อทางระบายน้ำ ซึ่งเป็นสิ่งกีดขวางทางระบายน้ำ

3.ปัจจัยของแหล่งท่องเที่ยว

ช่วง 10 ปี ที่ผ่านมามีเมืองพัทยามีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราการเพิ่มสูง กล่าวคือ ระหว่าง พ.ศ. 2540-2549 เมืองพัทยามีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 8.38 ใน พ.ศ. 2540 เมืองพัทยามีจำนวนนักท่องเที่ยวประมาณ 3 ล้านคน และเพิ่มขึ้นเป็น 4 ล้านคน 5 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2549 ตามลำดับ จากการประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยวเมืองพัทยาจะเพิ่มขึ้นจาก 5,544,156 คน ในปี พ.ศ. 2550 เป็น 8,766,116 คน และ 11,988,076 คน ในปี พ.ศ. 2560 และ พ.ศ. 2570 ตามลำดับ แต่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ และการจัดระเบียบการให้บริการด้านต่างๆ ยังไม่มีการวางแผนรองรับอย่างเป็นระบบ

เมืองพัทยาคควรมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ให้มีความหลากหลาย เพื่อเป็นแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวตลอดทั้งปี เช่น เกาะไผ่ ซึ่งเป็นเกาะใกล้เคียงเชื่อมโยงกับเมืองพัทยา อยู่ภายใต้การดูแลของกองทัพเรือและได้ผ่อนผันให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตั้งแต่เดือน

เมษายน 2545 เป็นต้นมา เป็นเกาะที่มีชายหาดสวยงาม และมีความสมบูรณ์ของธรรมชาติ ควรได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยให้ความสำคัญงานวิจัยทางธรรมชาติเกี่ยวกับพันธุ์พืช และสัตว์ ตามกฎระเบียบที่กองทัพเรือกำหนดไว้ แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังไม่มีการศึกษาเพื่อกำหนดระดับความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ในแต่ละช่วงเวลาอย่างเหมาะสม

4. ปัจจัยด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

เมืองพัทยามีสถานีตำรวจในพื้นที่รวม 6 แห่ง ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรอบ บริเวณฝั่งตะวันออกและตามแนวของถนนสุขุมวิท แต่เมืองพัทยายังมีปัญหาด้านความปลอดภัย เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่เป็นประชากรแฝง ซึ่งส่วนหนึ่งได้เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมประเภทต่าง ในพื้นที่เมืองพัทยา จึงทำให้การดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวยังเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องมีการแก้ไข

5. ปัจจัยด้านการขยายตัวของพื้นที่รอบนอกเมืองพัทยา

จากการประมาณการ แนวโน้มการขยายตัวของประชากรเมืองพัทยา ซึ่งรวมประชากรแฝงแล้วพบว่า พ.ศ. 2560 มีจำนวน 1,101,716 คน และพ.ศ. 2570 มีจำนวน 1,634,807 คน การเพิ่มและการเคลื่อนย้ายของประชากรดังกล่าว ได้ขยายตัวแผ่ลามออกไปทางพื้นที่ด้านตะวันออกของเมืองพัทยา ดังนั้น สภาพพื้นที่ฝั่งตะวันออกของถนนสุขุมวิท หรือตัวเมืองพัทยาก็เป็นพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านพาณิชย์และมีความหนาแน่นมากที่สุด ส่วนพื้นที่ด้านตะวันออกของถนนสุขุมวิทเป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวของชุมชน ที่พักอาศัย และแหล่งท่องเที่ยวใหม่ โดยกระจายตัวออกไปตามถนนสายรองในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรอบนอก ซึ่งยังไม่มีการวางแผนรองรับการขยายตัวของชุมชน โดยเฉพาะการจัดระเบียบมาตรฐานกายภาพของชุมชน การจัดบริการโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งการจราจรขนส่ง ระบบน้ำประปา ระบบระบายน้ำ ไฟฟ้า โครงข่ายการสื่อสาร ตลอดจนระบบกำจัดขยะและบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น

สภาพปัญหาต่าง ๆ ของพื้นที่ท่องเที่ยวเมืองพัทยาดังกล่าว ข้างต้น ไม่เพียงแต่ปรากฏในพื้นที่เมืองพัทยา แต่ยังสามารถขยายออกไปยังพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรอบนอก ทำให้การแก้ปัญหาและการพัฒนาพื้นที่ยังมีข้อจำกัดด้านกฎหมาย ระเบียบการบริหารงาน และ

ปัญหาการประสานงาน ทำให้ขาดความคล่องตัวในการบริหารการพัฒนา นอกจากนี้ ปัญหาโครงสร้างพื้นฐานมีความเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานของภาครัฐ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานส่วนกลาง เป็นภารกิจที่เกินอำนาจหน้าที่ของเมืองพัทยาและศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดย ดังนั้น การแก้ไขปัญหาต่างๆ ของเมืองพัทยา ซึ่งจำเป็นต้องมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างมีเอกภาพ โดยมีหน่วยงานกลางของภาครัฐที่สามารถช่วยประสานให้เกิดแรงสนับสนุนการดำเนินงานให้เป็นรูปธรรม

ความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบทบาทของพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง

การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยในเชิงการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) และการจ้างงาน รวมถึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อน GDP ของประเทศ ได้ถึงร้อยละ 6-8 ดังนั้น พื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงจึงมีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. ความสำคัญของพื้นที่ พบว่า เมืองพัทยาคือเมืองท่องเที่ยวชายทะเลด้านอ่าวไทยที่มีแนวชายหาดที่ใช้เป็นสถานที่ตากอากาศยาวติดต่อกันถึง 15 กิโลเมตร เป็นศูนย์บริการครบวงจรทั้งการท่องเที่ยวและธุรกิจมีรูปลักษณะที่โดดเด่นด้วยสีสันหลากหลาย เมืองพัทยาคือเมืองท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร ด้วยระยะทางเพียง 147 กิโลเมตร ใกล้สนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิและสนามบินนานาชาติอู่ตะเภา-พัทยา นอกจากนี้ รัฐบาลได้มีนโยบายที่จะพัฒนาระบบรถไฟด่วนรางคู่ จากสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิผ่านพัทยา และสิ้นสุดที่สนามบินนานาชาติอู่ตะเภา ส่งผลให้เมืองพัทยากลายเป็นเมืองท่องเที่ยวที่จะได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้นทั้งจากผู้มีรายได้ระดับกลางถึงระดับสูง ไม่ว่าจะเป็นชาวตะวันตกหรือชาวตะวันออก รวมถึงนักท่องเที่ยวจากสหพันธรัฐรัสเซียและสาธารณรัฐประชาชนจีน

ลักษณะปัญหาและการวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่

1. ระดับความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ของพื้นที่

การขยายตัวด้านการท่องเที่ยวของเมืองพัทยา ได้ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งนี้ปัญหาที่สำคัญของเมืองพัทยาคือ ความแออัด จากการขยายตัวของ

ประชากรเมืองพัทยา รวมถึงประชากรแฝงซึ่งการเพิ่มและการเคลื่อนย้ายของประชากรดังกล่าว ได้ขยายตัวแผ่ลามออกไปทางพื้นที่ด้านตะวันออกของเมืองพัทยา

1.1 การคาดการณ์จำนวนประชากร

จากการวิเคราะห์แนวโน้มประชากร และองค์ประกอบของประชากรในพื้นที่ฝั่งเมืองรวมเมืองพัทยาพบว่า การเปลี่ยนแปลงประชากรในเขตการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตฝั่งเมืองรวมเมืองพัทยามีอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรไม่เท่ากัน ดังนั้นการคาดประมาณจำนวนประชากรในเขตฝั่งเมืองรวมพัทยาก็อีก 20 ปี ข้างหน้านั้นคาดว่าจะมีประชากรแฝงเกิดขึ้นอย่างมากแน่นอน

1.2 ทิศทางการขยายตัวของเมือง

บริเวณเทศบาลตำบลนาเกลือที่เป็นชุมชนดั้งเดิม มีจำนวนประชากรและการตั้งถิ่นฐานค่อนข้างหนาแน่นขนาดของชุมชนมีเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เนื่องจากลักษณะและข้อจำกัดของชายหาดที่ไม่เอื้ออำนวยหรือไม่เหมาะสมกับกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวมากนัก ดังนั้น บทบาทหลักของพื้นที่บริเวณนี้ คือเป็นชุมชนย่านที่พักอาศัยเป็นหลัก โดยมีย่านพาณิชยกรรมและสถานที่พักผ่อนอากาศบางส่วนอยู่บริเวณถนนสว่างฟ้าและกลางอ่าวท้องกระทะ

บริเวณพื้นที่พัทยาเหนือ รวมทั้งหาดวงศัอมาศย์ที่เป็นแหล่งชุมชนที่พักตากอากาศดั้งเดิมของเมืองพัทยา ในปัจจุบันพื้นที่บริเวณนี้เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป โดยการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นประเภทพาณิชยกรรม โรงแรม และสถานที่พักผ่อนอากาศ ซึ่งมีแนวโน้มจะหนาแน่นมากขึ้น โดยเฉพาะบริเวณอ่าววงพระจันทร์

บริเวณพื้นที่พัทยากลาง ถือเป็นศูนย์กลางธุรกิจของพัทยา (Business Core) โดยต่อเนื่องกับเขตพัทยาใต้ การใช้ประโยชน์ที่ดินจึงค่อนข้างหนาแน่น และมีโอกาสขยายตัวอย่างมาก โดยเฉพาะกิจกรรมด้านพาณิชยกรรม มีทิศทางการขยายตัวไปทางฝั่งตะวันออกของถนนพัทยาสาย 2 ต่อเนื่องกับถนนพัทยาสาย 3

บริเวณพื้นที่พัทยาใต้ การใช้ประโยชน์ที่ดินค่อนข้างหนาแน่นเช่นเดียวกับพื้นที่พัทยากลาง มีเอกลักษณ์ที่สำคัญ คือ ศูนย์ธุรกิจ และตลาดกลางคืน (Walking Street Market) ที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวรวมทั้งเป็นย่านที่พักอาศัยที่หนาแน่นระดับปานกลาง ซึ่งมีแนวโน้มคาดว่าจะมีการขยายตัวออกไปทางฝั่งตะวันออก

บริเวณเทศบาลตำบลนาจอมเทียน เป็นแหล่งท่องเที่ยวชายทะเล มีการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินค่อนข้างสูง โดยเฉพาะกิจการโรงแรมและสถานที่พักตากอากาศ รวมทั้งการค้าบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งปัจจุบันเริ่มมีความหนาแน่นมากขึ้น ตลอดแนวถนนนาจอมเทียน และหากการก่อสร้างถนนสายจอมเทียนสาย 2 แล้วเสร็จ คาดว่าจะทำให้เมืองมีการขยายตัวมาทางเขตนาจอมเทียนเพิ่มมากขึ้น

สำหรับพื้นที่ทางฝั่งตะวันออกของถนนสุขุมวิท มีการขยายตัวของชุมชนพักอาศัยหนาแน่นบริเวณพื้นที่ระหว่างถนนสุขุมวิทกับเส้นทางรถไฟ และมีการกระจายตัวของชุมชนออกไปตามถนนสายหลักต่างๆ เช่น ถนนชัยพริ้ว ถนนพรประภาณีมิตร ถนนเนินพลับหวาน ถนนเขาตาโล ถนนชัยพฤกษ์ 2 และถนนสุขุมวิท-ห้วยใหญ่ นอกจากนี้ ยังมีการก่อสร้างถนนเลียบริมทางรถไฟในลักษณะคู่ขนานทั้งสองข้าง จะทำให้มีเส้นทางในแนวเหนือ-ใต้ เพิ่มขึ้นมาอีกหนึ่งเส้นทางในแนวเดียวกับถนนสุขุมวิท ซึ่งจะสามารถแบ่งเบาปริมาณการจราจรบนถนนสุขุมวิทได้ในระดับหนึ่ง ทั้งยังสามารถใช้เป็นเส้นทางเลี่ยงเมืองได้อีกด้วย ซึ่งการขยายตัวของเมืองพัทยาดังกล่าว ส่วนใหญ่สอดคล้องกับแนวโน้มที่กำหนดไว้ในผังเมืองรวมเมืองพัทยา พ.ศ. 2546 ซึ่งกำหนดในพื้นที่บริเวณฝั่งตะวันออกของถนนสุขุมวิทเป็นที่อยู่อาศัย แต่เนื่องจากเมืองพัทยามีการขยายตัวอย่างรวดเร็วจึงจำเป็นต้องพิจารณาเพื่อปรับปรุงการใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณดังกล่าวใหม่ เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนที่เกิดขึ้น

2. ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

2.1 ข้อจำกัดด้านการคมนาคมขนส่ง

2.1.1 ปัญหาความสะดวกรวดเร็วในการเดินทาง ปัญหาที่พบบ่อยในเมืองพัทยา และเป็นปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหาการจราจรติดขัด โดยเฉพาะช่วงเทศกาลและวันหยุด เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางมาเยือนเมืองพัทยาเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ปริมาณจราจรในช่วงดังกล่าวมีความคับคั่ง และก่อให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัด โดยปัญหาอันเกิดเนื่องจากการจราจรติดขัดสามารถแบ่งออกได้เป็นประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

ปัญหาการจราจรติดขัดที่ทางแยก ได้แก่ แยกถนนพัทยากลางตัดถนนสุขุมวิท

แยกถนนพญาเหนือตัดถนนสุขุมวิท แยกถนนพญาใต้ตัดถนนสุขุมวิท แยกถนนพญาสาย 1 ตัดถนนพญาใต้ แยกถนนพญาสาย 1 ตัดถนนพญากลาง แยกถนนพญาเหนือตัดถนนพญาสาย 2 แยกถนนพญากลางตัดถนนพญาสาย 2 แยกถนนเทพประสิทธิ์ตัดถนนสุขุมวิท

ปัญหาการจราจรติดขัดบนช่วงถนนในช่วงเวลาเร่งด่วน ได้แก่ ถนนสุขุมวิท (ช่วงตั้งแต่แยกเข้าพญาเหนือถึงแยกพญาใต้) ถนนพญาสาย 1 ถนนพญาสาย 2 ถนนจอมเทียน ถนนพญา-นาเกลือ ถนนพญาเหนือ ถนนพญากลาง ถนนพญาใต้

ปัญหาการจราจรติดขัดบริเวณสถานที่ราชการ ได้แก่ เทศบาลเมืองพญา สถานีตำรวจภูธรเมืองพญา

ปัญหาการจราจรติดขัดบริเวณหน้าศูนย์การค้า ได้แก่ รอยัลการ์เด้นท์พลาซ่า ไมค์ซอป บีงมอลล์

ปัญหาการจราจรติดขัดบริเวณตลาด ได้แก่ ตลาดนาเกลือ ตลาดนัดการค้าพญากลาง ชุมชนการค้าพญาใต้

ปัญหาการจราจรติดขัดบริเวณสถานการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนเมืองพญา 8 (พญากุล) โรงเรียนพญา 9 (วัดโพธิ์สัมพันธ์)

ทั้งนี้ ปัญหาด้านการจราจรดังกล่าวส่วนใหญ่เกิดจากสาเหตุ ต่าง ๆ ดังนี้

ปัญหาความจุของถนน/ทางแยก และโครงข่ายถนนไม่เพียงพอสำหรับรองรับปริมาณจราจร

ปัญหาลักษณะทางกายภาพของถนน/ทางแยก ไม่เหมาะสม

ปัญหาการจัดการที่ทางแยกไม่เหมาะสม เช่น จังหวะสัญญาณไฟจราจรไม่เหมาะสมกับปริมาณจราจรในแต่ละทิศทางที่เข้าสู่ทางแยก (เฉพาะการติดขัดที่ทางแยก)

ปัญหาจากอุปกรณ์ และป้ายสัญญาณจราจร

ปัญหาการจอดรถ โดยเฉพาะการจอดในที่ห้ามจอด และบริเวณริมถนนและทางแยกสำคัญรวมถึงปัญหาจากที่จอดรถไม่เพียงพอ

ปัญหาจากระเบียบวินัยของผู้ใช้รถใช้ถนนในพื้นที่

2.1.2.1 ปัญหาความปลอดภัยในการสัญจร

ปัญหาด้านความปลอดภัยในการสัญจรเป็นปัญหาที่มีความสำคัญ เพราะหากเกิด

อุบัติเหตุในแต่ละครั้งจะสร้างความสูญเสียขึ้น ทั้งในเรื่องของทรัพย์สิน และบางครั้งรวมถึงการสูญเสียชีวิตยิ่งเมืองพัทยาที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญระดับชาติ และมีชื่อเสียงทั่วโลกแล้ว ย่อมสร้างผลกระทบตามมาอย่างมาก เช่น ความน่าเชื่อถือ และมาตรฐานต่างๆ เป็นต้น ประเด็นปัญหาความปลอดภัยในการสัญจรในพื้นที่เมืองพัทยา สามารถแบ่งเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

ปัญหาความปลอดภัยเนื่องจากผู้ใช้รถใช้ถนนไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร เช่น การจอดรถในที่ห้ามจอด การไม่สวมหมวกนิรภัยขณะขับขี่ การฝ่าฝืนสัญญาณไฟจราจร การขับขี่ด้วยความเร็วสูง การขับขี่สวนทิศทางการจราจร การบรรทุกผู้โดยสารเกินขนาด

ปัญหาความปลอดภัยที่เกี่ยวกับอุปกรณ์ควบคุมการจราจร และอุปกรณ์อำนวยความสะดวก เช่น ขาดป้ายจราจรหรือเครื่องหมายจราจรบนผิวทาง ตำแหน่งติดตั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ไม่เหมาะสม และจำนวนของอุปกรณ์ไม่เพียงพอ เช่น ไฟฟ้าแสงสว่างบริเวณทางแยก ระบบนำทางที่ทางโค้ง เป็นต้น โดยจะพบเห็นบนถนนเทพประสิทธิ์ ถนนจอมเทียน และถนนพญาสาย 1

ปัญหาจุดอันตราย (Black Spots) บนโครงข่าย ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากลักษณะทางกายภาพไม่เหมาะสม ได้แก่ บริเวณทางแยกถนนเทพประสิทธิ์ตัดถนนกอไผ่ วงเวียนปลาโลมาถึงถนนพญาสาย 1

ปัญหาความปลอดภัยของถนนดินเท้า โดยเฉพาะถนนในเขตชุมชน ส่วนใหญ่ไม่มีทางเท้าบริเวณทางแยกไม่มีทางม้าลาย และการไม่ปฏิบัติตามกฎจราจรของคนเดินเท้า บริเวณที่เกิดปัญหา ได้แก่ บริเวณถนนพญาสาย 1 (ช่วงแยกพญากลางถึงแยกพญาใต้) ถนนจอมเทียน ถนนพญาใต้ (ช่วงถนนพญาสาย 1 ถึงถนนพญาสาย 2)

ปัญหาความปลอดภัยของผู้ใช้รถจักรยาน อันเนื่องมาจากรถจักรยาน ไม่มีช่องทางโดยเฉพาะของตนทำให้ต้องใช้ถนนร่วมกับยานพาหนะอื่น จึงมีความเสี่ยงสูง นอกจากนี้ยังมีปัญหาจากสภาพของรถที่ไม่ได้มาตรฐานและชำรุด ซึ่งจะพบเห็นบนถนนจอมเทียน และถนนพญาสาย 1

ปัญหาความปลอดภัยของการสัญจรทางน้ำ โดยเฉพาะการสัญจรไป

เกาะล้าน ซึ่งพบว่า ในปัจจุบันมาตรฐานความปลอดภัยยังไม่ดีเท่าที่ควร ทั้งในเรื่องของบริเวณท่าเรือที่ไม่ได้มาตรฐาน ขาดอุปกรณ์ช่วยชีวิต และขาดมาตรการในการจัดระเบียบการจราจรทางน้ำที่ดี

2.1.3 ปัญหาการขนส่งสาธารณะ ปัญหาด้านการขนส่งสาธารณะเป็นปัญหาหนึ่งที่สำคัญเป็นอย่างมากในเมืองพัทยา โดยเฉพาะจำนวนรถสองแถวที่จดทะเบียนกับขนส่งจังหวัดที่มีมากกว่า 700 คัน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาซึ่งสามารถแยกได้เป็น

ปัญหาการโกงค่าโดยสาร ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต รวมทั้งไม่ติดอัตราค่าโดยสารให้ผู้โดยสารรับทราบ

คุณภาพในการให้บริการของรถโดยสารสาธารณะไม่ได้มาตรฐาน ซึ่งประกอบด้วยรถที่นำมาให้บริการไม่ได้มาตรฐาน และการให้บริการไม่ตรงตามตารางการเดินทาง รวมถึงการปฏิเสธลูกค้าโดยเฉพาะลูกค้าคนไทย เพื่อให้บริการแบบเช่าเหมาคันสำหรับชาวต่างชาติ ซึ่งผิดวัตถุประสงค์

ปัญหาการติดขัดบนท้องถนน เนื่องจากรถโดยสาร (รถสองแถว) ซึ่งเกิดจากการให้บริการบนเส้นทางมากเกินไปจนเกิดความจำเป็น และการจอดรับ-ส่งผู้โดยสารไม่ตรงป้าย รวมถึงปัญหาจุดจอดรถโดยสารสาธารณะที่จอดรอรับผู้โดยสารกีดขวางการจราจร และจอดไม่เป็นระเบียบ

ปัญหาคุณภาพการให้บริการการขนส่งโดยเรือท่องเที่ยว ซึ่งปัญหาหลักๆ เกิดจากการจัดการที่ไม่เป็นระบบ และไม่ตรงตามมาตรฐานปล่อยให้เอกชนดำเนินการเองทำให้ขาดการควบคุมจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง

2.1.4 ปัญหาการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการจราจรและขนส่ง ปัญหาด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการจราจร นั่นคือ ปัญหาการจราจรติดขัดบริเวณ สถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่ บริเวณแยกหน้า Walking Street ถนนพัทยาสาย 1 ถนนจอมเทียน ถนนพัทยาใต้ เป็นต้น ปัญหาความปลอดภัยในการใช้รถจักรยานยนต์ของนักท่องเที่ยวเช่น การไม่สวมหมวกนิรภัย การไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร การขับซิ่งขณะเมาสุรา การขับซิ่งโดยใช้ความเร็วสูง การขับซิ่งโดยไม่มีใบอนุญาตขับซิ่ง เป็นต้น ปัญหาข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวไม่เพียงพอ เช่น ข้อมูลเส้นทาง

เดินทาง ข้อมูลค่าโดยสาร และตารางการเดินทางของรถโดยสารสาธารณะ ปัญหาความไม่สะดวกไม่ปลอดภัย

2.1.5 ปัญหาอื่นๆ สำหรับปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจราจรและขนส่งนั้น ประกอบไปด้วย ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการจราจร ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องปัญหามลภาวะทางด้านเสียง และอากาศ นอกจากนี้ยังรวมถึงปัญหาการสูญเสียพลังงานจากการจราจรติดขัดด้วย และอีกปัญหาหนึ่งคือ ปัญหาด้านองค์กรด้านการวางแผนที่เกี่ยวข้องกับการจราจรและขนส่งโดยตรง ทั้งในเรื่องหน่วยงานงบประมาณ บุคลากร จึงทำให้การแก้ปัญหาทางด้านจราจรและขนส่งในพื้นที่ไม่สามารถดำเนินการได้เป็นรูปธรรม หรือสอดคล้องกับสภาพปัญหาได้อย่างทันที่

2.2 ระบบประปา

ความต้องการใช้น้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งครอบคลุมพื้นที่ในเขตจังหวัดชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา จันทบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี และสระแก้ว มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สรุปได้ว่า สถานการณ์ปัจจุบันปัญหาและแนวโน้มทางการบริการประปาในพื้นที่เมืองพัทยา และพื้นที่ต่อเนื่องพบว่า การบริการประปาในปัจจุบันเพียงพอต่อความต้องการแต่ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ บางพื้นที่เกิดการขาดแคลนน้ำประปาชั่วคราว ทั้งนี้เป็นเพราะชุมชนมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว มีการใช้น้ำเป็นปริมาณมาก แต่ระบบการส่งน้ำไม่สอดคล้องกับชุมชนทำให้เกิดปัญหาขึ้น อีกทั้งกำลังการผลิตของสำนักประปาเมืองพัทยา เริ่มมีกำลังการผลิตน้ำประปาไม่เพียงพอต่อความต้องการของชุมชนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่ต่อเนื่อง ปัญหาอุปสรรคของเมืองพัทยาในเรื่องของน้ำประปาคือ

ปริมาณน้ำดิบไม่เพียงพอขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำฝนในแต่ละปี และมีความต้องการใช้น้ำเพิ่มสูงมากในแต่ละปี เกินกว่าปริมาณเก็บกักน้ำดิบในอ่างเก็บน้ำ

กำลังการผลิตไม่เหมาะสมกับปริมาณน้ำดิบ เช่น สถานีผลิตน้ำห้วยชากนอกมีกำลังการผลิต 1,000 ลูกบาศก์เมตร/ชั่วโมง แต่ไม่สามารถผลิตน้ำได้เต็มที่ เนื่องจากแหล่งน้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำห้วยชากนอกมีไม่เพียงพอจึงต้องลดกำลังผลิตเหลือเพียง 200 ลูกบาศก์เมตร/ชั่วโมง

ระบบการส่ง-จ่ายน้ำยังไม่เชื่อมโยงครบระบบ เกิดปัญหาบางพื้นที่น้ำไหลหรือไม่ไหลบางเวลา

พื้นที่การจำหน่ายน้ำในบริเวณเขาดาล (เขตพื้นที่สูง) มีการขยายตัวของชุมชนเพิ่มขึ้น มีผู้อยู่ใช้น้ำประมาณ 6,000 ครัวเรือน ที่ยังไม่สามารถให้บริการน้ำประปาได้

2.3 ระบบไฟฟ้า

การใช้ไฟของเมืองพญาและพื้นที่ต่อเนื่องทั้ง 9 แห่ง ในช่วงปี พ.ศ. 2546-2549 มาคำนวณการใช้ไฟฟ้าในอนาคต พบว่า เมืองพญาและพื้นที่ต่อเนื่องมีปริมาณการใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นทุกปี พ.ศ. 2555 คาดการณ์ว่าเมืองพญาและพื้นที่ต่อเนื่องจะมีการใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นแน่นอน และปัญหาไฟฟ้าในเกาะล้าน คือในพื้นที่โครงการที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว คือสภาพการจ่ายไฟฟ้าบนเกาะล้าน เนื่องจากปัจจุบันเกาะล้านรับไฟฟ้าจากโรงจักรไฟฟ้าบ้านเกาะล้านของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค โดยใช้เครื่องยนต์ดีเซลเป็นเครื่องขับเคลื่อนไฟฟ้าซึ่งจะมีกำลังการผลิตตั้งแต่ 300 KW ถึง 1,250 KW ในระบบ 400 V และจะต้องจ่ายไฟฟ้าผ่านหม้อแปลงไฟฟ้าเพื่อเพิ่มแรงดันไฟฟ้าให้เป็นระบบจำหน่ายแรงดันปานกลางคือ ระบบแรงดัน 22 KW โดยรอบเกาะล้านการผลิตกำลังไฟฟ้าโดยการใช้เครื่องยนต์ดีเซล จะมีต้นทุนการผลิตสูงไม่คุ้มกับการลงทุนประกอบกับเกาะล้านมีรายได้หลักมาจากธุรกิจท่องเที่ยว ปัจจุบันมีโรงแรมและรีสอร์ทที่อยู่ระหว่างขออนุญาตก่อสร้างและกำลังก่อสร้าง ที่ยังไม่ขอใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจึงได้ดำเนินการปรับปรุงเสริมระบบจำหน่ายเพื่อรองรับบนเกาะล้านเพื่อให้กระแสไฟฟ้ามีประสิทธิภาพ มั่นคง สามารถรองรับความต้องการไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และรองรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวบนเกาะล้านได้ โดยให้ดำเนินการก่อสร้างสายเคเบิลใต้น้ำระบบ 22 KW ขนาด 185 ตารางมิลลิเมตร เชื่อมโยงระบบจำหน่ายไฟฟ้าเกาะล้าน เป็นระยะทางประมาณ 9.0 วงจรกิโลเมตร (เป็นโครงการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ได้ความเห็นชอบโครงการจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2550) ปัจจุบันอยู่ระหว่างดำเนินการก่อสร้าง คาดว่าจะแล้วเสร็จและสามารถจ่ายไฟให้ได้ภายในปี พ.ศ. 2552 นี้

2.4 ระบบโทรคมนาคม

ในปัจจุบันระบบโทรคมนาคมเริ่มไม่พอต่อความต้องการ โดยเฉพาะเมื่อนักท่องเที่ยวและนักธุรกิจบริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นในทุกๆ ปี จึงควรมีการขยายการบริการให้เพียงพอต่อไปในอนาคต ในขณะที่เครือข่ายสัญญาณ ของระบบ

โทรศัพท์เคลื่อนที่ยังสามารถใช้ติดต่อได้ดีในทุกระบบทั้งพื้นที่เมืองพัทยาและพื้นที่ต่อเนื่อง จึงเป็นทางเลือกสำคัญของประชาชนในพื้นที่อีกทางเลือกหนึ่ง

3. ด้านสิ่งแวดล้อม

สืบเนื่องจากแผนการจัดการด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมไม่สามารถทำให้เกิดผลเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจนและต่อเนื่อง ในการพัฒนาที่ผ่านมาได้มีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ทั้งทางตรง และทางอ้อมส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติลดลง และเสื่อมโทรมไปอย่างรวดเร็วทั้งยังก่อให้เกิดความขัดแย้งในการใช้ และแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด แผนการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมยังไม่มี การบูรณาการระหว่างทรัพยากรแต่ละชนิด รวมทั้งการดำเนินการตามแผนยังขาดความต่อเนื่อง ซึ่งเป็นข้อจำกัดของการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง บริเวณตลาดนาเกลือ ชายหาดบ้านน้ำเมา หาดนาจอมเทียน ชายฝั่งปากคลองบ้านอำเภอ ชายฝั่งบางพระ และชายฝั่งอ่าวอุดม มีปัญหาการกัดเซาะปานกลาง ปัญหาทรัพยากรน้ำ ซึ่งมีปัญหาทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ด้วยทรัพยากรน้ำเป็นต้นทุนการผลิตที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาในด้านต่างๆ ได้มีการนำมาใช้ประโยชน์เกินศักยภาพของพื้นที่ ทำให้เกิดปัญหาด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและด้านมลพิษทางน้ำ ซึ่งมีผลเชื่อมโยงถึงกันทุกระบบนิเวศ

ปัญหาความหนาแน่นของชุมชนเมือง ซึ่งแสดงออกให้เห็นในทางกายภาพ ในลักษณะของอาคารที่หนาแน่น ชุมชนแออัด

ปัญหาการจัดการขยะ ซึ่งเชื่อมโยงมาจากสิ่งแวดล้อมมนุษย์ ที่มีการขยายตัวของชุมชนและการท่องเที่ยวอย่างไม่เป็นระบบ ส่งผลต่อการบริหารจัดการและการกำจัดขยะมูลฝอย เช่น การจัดเก็บขยะไม่เพียงพอก่อให้เกิดการตกค้างของขยะ

มลพิษทางอากาศ เป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นในเขตเมือง เนื่องจากมลพิษทางอากาศก่อให้เกิดผลกระทบต่อด้านสุขภาพอนามัย ไม่ว่าจะเป็นด้านกลิ่น ความรำคาญ ตลอดจนผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน

มลพิษทางเสียง สภาวะเสียงที่ดังเกินไปจนก่อให้เกิดความรำคาญ หรือก่อให้เกิดอันตรายต่อระบบการได้ยินของมนุษย์และสัตว์

ปัญหาการจราจร เป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นในเขตเมือง ซึ่งส่งผล

กระทบโดยตรงต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน

ปัญหาการนำกฎหมายผังเมืองมาบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ

ปัญหาด้านสวัสดิภาพของนักท่องเที่ยว ได้แก่ ความไม่พร้อมของการรักษาความปลอดภัยของสถานที่ และการหลอกลวงของกลุ่มมิจฉาชีพ

ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การขาดงบประมาณสนับสนุน การขาดความร่วมมือระหว่างงานและประชาชน

การระบายน้ำ เกิดจากการเติบโตอย่างรวดเร็วของเมือง โดยไม่ได้รับการวางแผนอย่างรอบคอบ โดยปัญหาที่พบได้บ่อย คือ ปัญหาน้ำท่วม

3.1 ปัญหาการจัดการขยะ

ในปัจจุบันปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ผังเมืองรวมเมืองพัทยาเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งจึงต้องมีการคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า จากการคาดการณ์ปริมาณขยะมูลฝอยในอีก 20 ปีข้างหน้า พบว่า จะมีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นจากปัจจุบันถึง 4 เท่า ทำให้ระบบการกำจัดขยะของแต่ละท้องถิ่นในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นระบบกลบฝัง หรือระบบเทกอง ไม่สามารถรองรับปริมาณขยะที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ รวมถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนในบริเวณโดยรอบ เช่น มลพิษทางกลิ่น น้ำเน่าเสีย เป็นต้น ดังนั้น แนวทางที่ควรนำมาใช้ระบบกำจัดขยะในอนาคต ได้แก่

- การสร้างเตาเผาขยะเพื่อลดปัญหาขยะเน่าเหม็น และปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นจนเกินการกลบฝังหรือเทกองในแบบเดิม โดยในการใช้ระบบกำจัดขยะแบบเตาเผาขยะนั้นควรเป็นแบบรวมศูนย์ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในเขตผังเมือง ได้แก่ เมืองพัทยา เทศบาลเมืองหนองปรือ เทศบาลตำบลห้วยใหญ่ เทศบาลตำบลนาจอมเทียน องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหล องค์กรบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน และองค์กรบริหารส่วนตำบลโป่ง ได้ใช้ระบบนี้ร่วมกันเพื่อเป็นการลดต้นทุน เมื่อรวมปริมาณขยะที่กำจัดในแต่ละวันแล้วจะมีเพียงพอกับการกำจัดในระบบเตาเผาขยะ

- การดำเนินการคัดแยกขยะ ทั้งนี้เพื่อลดปริมาณขยะที่จะต้องกำจัด รวมถึงการนำขยะกลับมาหมุนเวียน เพื่อเป็นการลดต้นทุน และประหยัดพลังงาน

- นำขยะมาแปรรูปเป็นพลังงาน ได้แก่ การทำปุ๋ย การหมักแก๊ส และพลังงานไฟฟ้า เป็นต้น

3.2 ปัญหาการบำบัดน้ำเสีย

ปริมาณน้ำเสียและการคาดการณ์ปริมาณน้ำเสียในอนาคต เมืองพัทยาได้มีการสร้างโรงบำบัดน้ำเสียอยู่ที่ ซอยวัดหนองใหญ่ และที่ซอยวัดบุญถ้ำกัญจนาราม ซึ่งการบำบัดน้ำเสียนั้นจะสัดส่วนไม่เท่ากัน เช่น ถ้าไม่ใช่ฤดูการท่องเที่ยวก็จะมีปริมาณน้อย แต่ถ้าเป็นฤดูการท่องเที่ยว สัดส่วนของปริมาณน้ำเสียที่เข้าระบบบำบัดน้ำเสียรายวัน โดยปริมาณน้ำเสียเข้าระบบบำบัดน้ำเสียมากในวันจันทร์ และน้อยในวันพฤหัสบดี และวันศุกร์

3.3 ปัญหาการระบายน้ำ

เมืองพัทยาประสบปัญหาในเรื่องน้ำและน้ำท่วมมาต่อเนื่องและยาวนาน จากกรณีที่ประชาชนอพยพเข้ามาประกอบอาชีพ และการขยายตัวของชุมชนเมืองการแก้ปัญหาเรื่องน้ำท่วมที่ผ่านมา โดยทางเมืองพัทยาได้มีแนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำท่วมโดยการก่อสร้างบ่อดักน้ำและสถานีสูบน้ำ 6 แห่ง ได้แก่

- บ่อดักน้ำ ตรงข้ามปากซอยสุขุมวิท 45
- บ่อดักน้ำ ตรงข้ามปากซอยวัดสามัคคีธรรม
- บ่อดักน้ำบริเวณเลียบริมทางรถไฟฝั่งตะวันตก กม. 8+942
- บ่อดักน้ำบริเวณเลียบริมทางรถไฟฝั่งตะวันตก กม. 10+198
- บ่อดักน้ำบริเวณเลียบริมทางรถไฟฝั่งตะวันตก กม. 11+355
- บ่อดักน้ำบริเวณเลียบริมทางรถไฟฝั่งตะวันตก กม. 13+236
- ก่อสร้างบ่อดักน้ำและสถานีสูบน้ำ (สระชะลอน้ำแก้มลิง)

โดยใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์ประจำหมู่บ้าน หมู่ 4 บ้านเขามะกอก ตำบลห้วยใหญ่ เพื่อสูบน้ำไปยังอ่างเก็บน้ำห้วยชากนอก ปัจจุบันมีการก่อสร้างถนนเลียบริมทางรถไฟ (Local Road) ทั้ง 2 ฝั่ง ยาวประมาณ 16.5 กิโลเมตร เพื่อบรรเทาปัญหาการจราจรบนถนนสุขุมวิท ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวน้ำฝนที่ไหลจากนอกเขตเมืองเข้าตัวเมือง และที่ทางลอด Sump pit ดักน้ำไว้สูบน้ำไประบายออกทะเล การระบายน้ำฝนในเขตตัวเมืองพัทยา มีสถานีสูบน้ำ 2 แห่ง ซึ่งจะสูบน้ำไปคลองนาเกลือ (อยู่ในระหว่างการสร้างคลอง) ระบายออกสู่ทะเล และที่คลองพัทยาใต้เป็นเส้นทาง

ระบายน้ำลงสู่ทะเล แต่ไม่มีประสิทธิภาพเนื่องจากมีสิ่งก่อสร้างรุกล้ำกีดขวางจำนวนมาก ต้องให้มีการจัดระเบียบพื้นที่ตลอดแนวคลองระบายน้ำ

3.4 ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง

เนื่องจากเมืองพัทยาเป็นเมืองท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จึงก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ มากมายเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ที่พักต่างๆ การก่อสร้างถนน เชื้อเพลิงถ่านหิน รวมทั้งการขยายตัวของชุมชน อาจก่อให้เกิดการรุกล้ำชายหาด จึงทำให้สภาพชายหาดเปลี่ยนไป

4. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ปัจจุบันพื้นที่ฝั่งเมืองรวมเมืองพัทยามีสถานีตำรวจในพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 6 แห่ง ได้แก่ สถานีตำรวจภูธรตำบลพัทยา ถนนชายหาดพัทยา หน่วยตำรวจท่องเที่ยว แผนก 3 กองกำกับการ 3 หน่วยตำรวจน้ำพัทยา ถนนชายหาดพัทยา หน่วยตำรวจสันติบาล เจ้าพระใหญ่ ถนนชายหาดพัทยา สถานีตำรวจภูธรอำเภอบางละมุง และตำรวจทางหลวง ถนนสุขุมวิท-พัทยา และจากการกระจายตัวของหน่วยงานตำรวจในพื้นที่ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในบริเวณฝั่งตะวันออกของถนนสุขุมวิท และตามแนวถนนสุขุมวิท แต่เนื่องจากเมืองพัทยาคือแหล่งท่องเที่ยวในระดับนานาชาติที่มีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อการท่องเที่ยวจึงควรมีสถานีตำรวจย่อยกระจายตามแหล่งชุมชน และสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ เพื่อให้ความอุ่นใจแก่ประชาชน และนักท่องเที่ยว และยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกทางหนึ่งด้วย

4.1 สถานีดับเพลิง

พื้นที่ในเมืองพัทยามีสถานีดับเพลิงทั้งสิ้น 7 แห่ง ได้แก่ สถานีดับเพลิงเทศบาลตำบลนาเกลือ สถานีดับเพลิงพัทยาใต้ เทศบาลตำบลห้วยใหญ่ เทศบาลตำบลนาจอมเทียน องค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน เทศบาลตำบลโป่ง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหล สำหรับการกระจายตัวของสถานีดับเพลิง พบว่ามีการกระจายตัวอยู่แทบทุกชุมชน เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยได้ทันท่วงทีอันจะช่วยลดความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับประชากรในพื้นที่ได้ในระยะเวลาอันสั้น

4.2 หน่วยช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางทะเล

หน่วยช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางทะเลมีเจ้าหน้าที่ 34 คน เรือกู้ภัยทางทะเล 7 ลำ เรือยาง 5 ลำ ซึ่งไม่เพียงพอสู่พื้นที่น้ำ รวมถึงเรือตรวจการณ์ เรือเร็ว เรือไฟเบอร์ ทำเขตว่ายน้ำ ป้าย และทุ่นแสดงว่ายน้ำ เขตจอดเรือและเขตเล่นกีฬาทางน้ำ ไม่มีโรงเก็บจอดเรือ ห้องเตรียมพร้อมเพื่อปฏิบัติการ ตลอดจนอุปกรณ์กู้ภัยที่จำเป็นในการปฏิบัติงานที่ยังไม่ครอบคลุมพื้นที่รับผิดชอบ จำนวน 15 ตารางกิโลเมตร ต้องมีจัดทำเขื่อนหินป้องกันดินทรายจากการกัดเซาะของน้ำทะเลและน้ำฝน

2. ความสำคัญด้านเศรษฐกิจ พบว่า เมืองพัทยามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศไทยอย่างมาก เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลฝั่งอ่าวไทยที่มีชื่อเสียงดึงดูดคนทั่วโลกมาหลายทศวรรษ มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในปี 2550 – 2552 เฉลี่ยปีละ 6 ล้านคน และสร้างรายได้เฉลี่ยเป็นเงินปีละ 59,347.68 ล้านบาท หรือร้อยละ 10 ของรายได้จากการท่องเที่ยวทั่วประเทศ เมื่อมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ได้ในระดับสากล และมีการบริหารจัดการให้เป็นไปตามแผนแม่บทที่นำเสนอนี้ คาดการณ์ไว้ว่าในปี 2562 เฉพาะเมืองพัทยาก็สามารถสร้างรายได้กว่า 300,000 ล้านบาท

3. ความสำคัญด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว พบว่า พื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพรองรับการเจริญเติบโตอยู่มาก ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางทะเลและทางธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญๆ ได้แก่ สวนสัตว์เปิดเขาเขียว สวนเสือศรีราชา สวนพฤกษศาสตร์สวนนงนุช และฟาร์มจระเข้พัทยา เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ พระพุทธรูปแกะสลักเขาชีจรรย์ วัดท่ากระดาน วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร วิหารเซียน หมู่บ้านช้าง พิพิธภัณฑ์ค่ายมวยยอดธง รวมถึงสถานที่โรงแรมที่สามารถใช้จัดประชุมระดับนานาชาติ ตลอดจนการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ได้แก่ สนามแข่งรถพัทยาเซอร์กิต สนามกอล์ฟ กิจกรรมกีฬาทางน้ำต่าง ๆ และสถานบันเทิงในเวลากลางคืนที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก เช่น คาร์บาร์ต๋ ส่งผลให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก รวมถึงการบริการอื่นๆ ที่รองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ที่พัก โรงแรมระดับต่างๆ ร้านอาหารในระดับสากล

4. สภาพการแข่งขันกับแหล่งท่องเที่ยวในต่างประเทศ พบว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในต่างประเทศได้มีการปรับตัวสร้างความสนใจให้แก่นักท่องเที่ยวระดับนานาชาติเป็นอย่างมาก มีทั้งการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่องและการสร้างอาคารใหม่ที่เป็นสัญลักษณ์ หรือสร้างกิจกรรม

ที่น่าสนใจโดยเฉพาะประเทศใกล้เคียง อาทิ Resort World ประเทศสิงคโปร์ หรืออาคาร Twin Towers และเกาะลังกาวิ ประเทศมาเลเซีย หรืออาคาร Opera House ในนครซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย หรือ แหล่งท่องเที่ยวชายทะเลในเมืองบาร์เซโลน่า ประเทศสเปน จึงทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเบียดเบียนไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอื่น โดยในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมามีเมืองพัทยามีแนวโน้มของนักท่องเที่ยวลดลงประมาณร้อยละ 9 ของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่พัทยา ส่งผลให้รายได้จากการท่องเที่ยวของเมืองพัทยา และประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง

ลักษณะปัญหาด้านการท่องเที่ยว

1. การเติบโตด้านการท่องเที่ยว

1.1. แนวโน้มการเติบโตด้านการท่องเที่ยว ในระยะ 10 ปี ที่ผ่านมามีเมืองพัทยามีการขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราการเติบโตค่อนข้างสูง คือ ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2540-2549 เมืองพัทยามีอัตราการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยวร้อยละ 8.35 จากปี พ.ศ. 2540 ที่เมืองพัทยามีผู้เยี่ยมชมประมาณ 3 ล้านคน เพิ่มขึ้นเป็น 4 ล้านคนในปี พ.ศ. 2545 และมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 6.1 ล้านคนในปี พ.ศ. 2549 เป็นที่น่าสังเกตว่าช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2545-2549) อัตราการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 9.95 หลังจากได้มีการจัดระเบียบ และปรับปรุงสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เป็นเพราะในช่วงปี พ.ศ. 2543 และพ.ศ. 2544 เมืองพัทยามีการเติบโตค่อนข้างชัดเจน เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่ทรุดโทรม ประกอบกับขาดการจัดระเบียบของสถานประกอบการต่างๆ ดังนั้นจึงมีความพยายามจากหน่วยงานและผู้ประกอบการที่ดำเนินการปรับภาพลักษณ์ในเรื่องของตัวสินค้าด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการปรับปรุงโรงแรมที่พัก แหล่งบันเทิงซึ่งเป็นธุรกิจท่องเที่ยวที่สำคัญของเมืองพัทยา และสร้างความหลากหลายให้กับแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ทำให้การท่องเที่ยวเมืองพัทยาริเริ่มฟื้นตัว และเริ่มเป็นที่สนใจของกลุ่มตลาดที่มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น

1.2. สถานการณ์การท่องเที่ยวเมืองพัทยา เมืองพัทยาคือเมืองท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมทั้งในหมู่นักท่องเที่ยวชาวไทย และในระดับนานาชาติในปี พ.ศ. 2549 นั้นพัทยามีผู้มาเยี่ยมชมถึง 6.1 ล้านคน โดยเป็นชาวไทยประมาณ 2 ล้านคน และชาวต่างประเทศประมาณ 4 ล้านคน จะเห็นได้ว่าจากตัวเลขผู้เยี่ยมชมของเมืองพัทยาสองในสามเป็นผู้เยี่ยมชมชาวต่างประเทศ ซึ่งจาก

จำนวนผู้เยี่ยมชมทั้งหมด มีสัดส่วนนักท่องเที่ยวที่พักค้างแรมถึงร้อยละ 93 และมีสัดส่วนนักท่องเที่ยวที่ไปเช้าเย็นกลับเพียงร้อยละ 7 เท่านั้น ทำให้เมืองพัทยามีรายได้จากการท่องเที่ยวค่อนข้างสูง เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่พักค้างแรมมีค่าใช้จ่ายต่อคนประมาณวันละ 2,903 บาท ในขณะที่นักท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายต่อคนวันละ 1,221 บาท ทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวของเมืองพัทยาในปี พ.ศ. 2549 สูงถึง 53,244 ล้านบาท โดยเป็นรายได้ที่มาจากนักท่องเที่ยว 52,742 ล้านบาท และรายได้ที่มาจากนักท่องเที่ยวประมาณ 501 ล้านบาท

1.3. กลุ่มตลาดนักท่องเที่ยว กลุ่มที่นิยมเดินทางมายังพัทยา 10 ประเทศแรก ได้แก่ รัสเซีย เกาหลี จีน ฮองกง อังกฤษ เยอรมัน ไต้หวัน และกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง ตามลำดับ โดยรัสเซียซึ่งเป็นประเทศที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมายังเมืองพัทยามากที่สุด มีจำนวนนักท่องเที่ยวเกือบ 5 แสนคน และเป็นตลาดที่มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนประเทศจีนและเกาหลี มาเป็นอันดับที่สองและสามมีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาประมาณ 4.2 แสนคน และ 3.4 แสนคน ตามลำดับ กลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวหลักของเมืองพัทยาเป็นกลุ่มประเทศที่มาจากทวีปเอเชียเหนือและทวีปยุโรป อย่างไรก็ตามตลาดที่น่าสนใจ และเป็นที่ยึดตามองของบรรดาคณะกรที่ เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวคือ ตลาดอินเดีย และตลาดจากกลุ่มประเทศตะวันออกกลางที่เริ่มมีแนวโน้มการขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะประเทศอินเดียที่เป็นประเทศที่มีจำนวนประชากรสูง มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจสูง และมีการขยายฐานของประชากรในชนชั้นระดับกลางซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญของการเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเช่นเดียวกับประเทศจีน

2. การคาดการณ์นักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเที่ยวในเมืองพัทยานั้นมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จากข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540-2549 จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จึงทำให้เมืองพัทยาคาดการณ์ไว้ในปีพ.ศ. 2550 จำนวน 5,544,156 คน ปีที่ 10 คือ พ.ศ. 2560 จำนวน 8,766,116 คน และปีที่ 20 คือ ปี พ.ศ. 2570 จำนวน 11,988,076 คนตามลำดับ

3. ข้อจำกัดของเกาะไผ่และข้อเสนอแนะการพัฒนา

เนื่องจากเกาะไผ่อยู่ภายใต้การดูแลของกองทัพเรือ เพื่อจุดประสงค์ทางยุทธศาสตร์ และในยามสงบจะใช้เป็นแหล่งรักษาพันธุ์สัตว์และพืช โดยเป็นแหล่งอนุรักษ์เต่าทะเล ที่สำคัญการเข้าเที่ยวชมเกาะไผ่ กองทัพเรือจึงกำหนดมาตรการรักษาสภาพแวดล้อมของเกาะอย่างเคร่งครัด โดยมีข้อชี้แจงต่อกลุ่มบริษัททัวร์ และนักท่องเที่ยว ดังนี้

การเข้าเยี่ยมชมเกาะไผ่สถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ต้องได้รับการอนุญาตจาก ทหารเรือโดย สอ./รฝ. ก่อนจึงจะขึ้นท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่เกาะไผ่ โดยทำสัญญาการเข้าเยี่ยมชม ตามแบบฟอร์มที่ทหารเรือกำหนด และจะไม่เรียกค่าธรรมเนียมใด ๆ จากทหารเรือไม่ว่ากรณีใด ๆ

บริษัทที่นำนักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมจะต้องได้รับการอนุญาตให้ดำเนินการด้านการท่องเที่ยวอย่างถูกต้องตามกฎหมาย สำหรับเรือที่นำนักท่องเที่ยวเดินทางไปเกาะไผ่จะต้องจดทะเบียนถูกต้องตามกำหนดของกรมเจ้าท่า

การขออนุญาตเข้าเยี่ยมชมเกาะไผ่ให้ทำเป็นครั้ง ๆ ไป ทุก ๆ ครั้งที่มีความประสงค์ขึ้นไปบนพื้นที่เกาะ เพื่อการตรวจสอบสถิติ และการดูแลในด้านต่าง ๆ

บริษัททัวร์เป็นผู้รับผิดชอบนำขยะ และสิ่งปฏิกูล ออกนอกพื้นที่เกาะ ห้ามทิ้ง ขยะมูลฝอยบนพื้นที่เกาะโดยเด็ดขาด

นักท่องเที่ยว จะต้องไม่ทำลายพืช และทำลายสัตว์ทุกชนิดในบริเวณพื้นที่เกาะ

ห้ามหัก เติด ทำลาย หรือเปลี่ยนแปลงธรรมชาติใด ๆ

ห้ามพกพาอาวุธเข้าบริเวณพื้นที่เกาะ

ห้ามก่อหรือจุดไฟในบริเวณพื้นที่เกาะ

ห้ามนำสุราและเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ติดตัวไปดื่มกินบนเกาะ

การท่องเที่ยวต้องอยู่ในการควบคุมของ สอ./รฝ. เพื่อการรักษาความปลอดภัยป้องกันอันตรายต่อชีวิต ทรัพย์สิน และการอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

การดำเนินการเกี่ยวกับการนำอาหารและเครื่องมือประกอบอาหารทุกชนิดขึ้นไป

ประกอบอาหารบนเกาะไผ่ ต้องเสนอขออนุญาตทุกครั้งและต้องได้รับอนุญาตจาก สอ./รฝ. อย่าง เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นครั้ง ๆ ไป

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกาะไผ่ภายใต้การสนับสนุนของ อพท.

อพท. ให้การสนับสนุนเกาะไผ่ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์โดยเน้นงานวิจัยทาง ธรรมชาติ เกี่ยวกับพันธุ์พืช และสัตว์ โดยรักษากฎระเบียบตามที่กองทัพเรือได้วางไว้ อพท.

นำเสนอแผนงานการสนับสนุน โดยเน้นหลักวิชาการ โดยเฉพาะความสามารถในการรองรับผู้มา เยี่ยมเยือน (Carrying Capacity) ต่อวัน ต่อเดือน และต่อปี โดยอาจมีการเสนอปิดเกาะไผ่ในช่วง ฤดูวางไข่ของเต่าทะเล โดย อพท. จัดงบประมาณสนับสนุน เช่นการสร้างโรงเรือน ซึ่งไม่ขัดกับ

ธรรมชาติโดยรวม เพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลอนุรักษ์การท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกเท่าที่จำเป็น เช่น ห้องน้ำ ร้านขายเครื่องดื่ม ระบบดูแลรักษาความปลอดภัย และระบบสื่อสารคมนาคม เป็นต้น โดยไม่จัดให้มีที่พักแรมแต่อย่างไรเมื่อกองทัพเรือเห็นชอบในหลักการ จึงจัดทำเป็นบันทึกความเข้าใจเพื่อให้ อพท. เข้าให้การสนับสนุน

ในการดำเนินการนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง สามารถแบ่งกระบวนการดำเนินการนโยบายออกเป็น 3 ขั้นตอนด้วยกัน คือ 1. การกำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 2. กระบวนการวางแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 3. กระบวนการนำนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไปปฏิบัติ

1. การกำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แนวคิดในการพัฒนา

แนวคิดในการพัฒนา คือ การเติบโตอย่างยั่งยืน ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ดี โดยการกระจายความเจริญจากเมืองพัทยาไปยังพื้นที่ที่มีศักยภาพในการรองรับการพัฒนา ทั้งในด้านพื้นที่รองรับการขยายตัวทางประชากร และด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวและบริการ ไปยังพื้นที่โดยรอบเมืองพัทยา เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างพื้นที่ โดยใช้ระบบขนส่งที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้พื้นที่ดังกล่าวมีความสะดวกในการเข้าถึง สามารถเชื่อมโยงกับศูนย์กลางหลักเมืองพัทยา และศูนย์กลางในพื้นที่ข้างเคียง เช่น เมืองสัตหีบ เมืองบ้านฉาง เมืองระยอง เมืองแหลมฉบัง

การใช้ประโยชน์ที่ดิน

การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบส่งเสริมการกระจายความเจริญออกจากพื้นที่เมืองพัทยา คำนึงถึงการแก้ปัญหาความแออัด ปัญหาสิ่งแวดล้อม เพิ่มพื้นที่ในการลงทุน ส่งเสริมการสร้างแหล่งงานและการจ้างงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) พื้นที่ชุมชนและเมือง จากแนวคิดการพัฒนาในการกระจายศูนย์กลาง ความเจริญ (Decentralization) ทำให้เกิดเมืองศูนย์กลางนาจอมเทียน ห้วยใหญ่ หนองปรือ หนองปลาไหล

และบางละมุง และเพื่อรองรับการกระจายตัวกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การให้บริการทางสังคม และ การให้บริการพื้นฐานจากเมืองศูนย์กลางหลัก (เมืองพัทยา) การพัฒนาค้ำึงถึงศักยภาพของพื้นที่ ที่สามารถเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่เหมาะสมและจำเป็นสำหรับการอยู่อาศัยหรือกิจกรรม ทางเศรษฐกิจแต่ละประเภท มีการเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมโดยอาศัยระบบการขนส่งที่มี ประสิทธิภาพ

2) พื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม กำหนดบริเวณอยู่ในด้านเหนือและตะวันออกของพื้นที่ วางผัง ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของพื้นที่ตำบลบางละมุง ตำบลตะเคียนเตี้ย ตำบลเขาไม้แก้ว ตำบล ห้วยใหญ่ ตำบลโป่ง

3) พื้นที่อนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม เป็นพื้นที่บริเวณตอนกลางของพื้นที่วางผัง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลโป่งและตำบลหนองปรือ

4) พื้นที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม อยู่บริเวณเกาะไผ่ และ เกาะล้าน ให้ใช้ประโยชน์เพื่อนันทนาการ การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐาน

การวางผังด้านคมนาคมขนส่งจะเน้นการเชื่อมโยงพื้นที่พัฒนาเพื่อเร่งและส่งเสริมการ พัฒนาทำให้เศรษฐกิจของพื้นที่เติบโตและพัฒนาตามเป้าหมายที่ได้วางแผนไว้ เชื่อมโยงพื้นที่ต่างๆ อย่างทั่วถึงด้วยระบบโครงข่ายถนนและระบบขนส่งสาธารณะเพื่อการเดินทางที่สะดวกสบาย และ รวดเร็ว รวมทั้งการแก้ไขปัญหาการจราจรซึ่งส่วนใหญ่จะเกิดบริเวณถนนสุขุมวิท และตัวเมือง พัทยา โดยจะเป็นการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนโดยใช้ระบบขนส่งสาธารณะขนาดใหญ่ เช่น รถไฟฟ้า Monorail Tram and Shuttle Bus เพื่อลดจำนวนรถยนต์ที่เข้าไปในพื้นที่ซึ่งนักเดินทาง จะเปลี่ยนพฤติกรรมมาใช้ระบบขนส่งสาธารณะที่มีประสิทธิภาพแทน แนวทางการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานมีดังต่อไปนี้

1) เป็นการวางผังโดยการเชื่อมโยงด้วยระบบคมนาคมขนส่งที่มีความสะดวกรวดเร็ว ด้วยระบบราง การเชื่อมโยงระหว่างระบบรางกับระบบคมนาคมทางถนน พร้อมกับพัฒนาจุด เปลี่ยนถ่ายการสัญจร (Intermodal) เพื่อเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งในพื้นที่ การพัฒนา ดังกล่าวทำให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว

2) พัฒนาระบบไฟฟ้า เริ่มจากนาเกลือ มายังบริเวณหาดพัทยา แหลมบาลีฮาย เลียบชายหาดนาจอมเทียน

3) พัฒนาระบบไฟฟ้ารางเดี่ยว (Monorail) เพื่อส่งเสริมระบบคมนาคมขนส่งสาธารณะที่ สะดวก รวดเร็ว และลดปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

4) พัฒนา Shuttle Bus เชื่อมโยงพื้นที่นาจอมเทียน ห้วยใหญ่ กับเมืองพัทยา

5) พัฒนาการให้บริการรถไฟสายตะวันออกเดิมให้เป็น Bullet Train เพื่อเพิ่มศักยภาพ การให้บริการที่สะดวก รวดเร็ว มากขึ้น จากกรุงเทพฯ-พัทยา

การอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม

สภาพแวดล้อมที่ดีของพื้นที่เกิดจากการปรับปรุงฟื้นฟูสภาพป่าไม้หรือแหล่งท่องเที่ยว ตามธรรมชาติที่มีความเชื่อมโยงให้ดีขึ้น รวมทั้งฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและอาชีพพื้นถิ่นการทำ เกษตรกรรมให้ดำรงอยู่ได้ ส่งเสริมเกษตรกรรมในลักษณะเกษตรอุตสาหกรรมเพื่อเป็นวัตถุดิบ ให้กับอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร

การพัฒนาพื้นที่เฉพาะ

การพัฒนาพื้นที่เฉพาะมุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่ เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และ พัฒนาให้เป็นแหล่งดึงดูดการลงทุน การสร้างงานให้ประชากรในพื้นที่ โดยมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่

1) โครงการก่อสร้างจุดเปลี่ยนถ่ายการสัญจร Intermodal บริเวณพื้นที่พัทยาเหนือตรง ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 7 (Motorway) ตัดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (ถนนสุขุมวิท) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพ เนื่องจากมีโครงข่ายคมนาคมทั้งระบบถนน และระบบราง เพื่อความสะดวกและการเข้าถึงพื้นที่ในเมืองพัทยา เมืองนาจอมเทียน เมืองห้วยใหญ่และพื้นที่เชื่อมโยง เพื่อ ส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวที่จะพัฒนาในอนาคต

2) พัฒนาระบบนาเกลือ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิต เนื่องจากลักษณะชายหาดไม่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยวทางทะเล ประกอบ กับบริเวณนาเกลือยังคงรักษาสภาพความเป็นชุมชนท้องถิ่นไว้ได้ นอกจากนี้ยังสามารถส่งเสริมให้ เป็นตลาดกลางอาหารทะเล เนื่องจากมีตลาดนาเกลือ ซึ่งมีศักยภาพในการที่จะพัฒนาเป็นตลาด กลางอาหารทะเลได้

3) พัฒนาหาดพัทยา ให้เป็นศูนย์กลางความบันเทิงแห่งใหม่ ปรับปรุงพื้นที่พาณิชยกรรมบริเวณหาดพัทยา เพิ่มพื้นที่ชายหาด โดยการเสริมชายหาด เพื่อรองรับการท่องเที่ยว และกีฬาทางน้ำ การส่งเสริมกิจกรรมชายหาดทั้งในเชิง Active และ Passive และการจัดกิจกรรมในช่วงเทศกาลต่างๆ

4) พัฒนาหาดนาจอมเทียน ให้เป็นหาดเพื่อการพักผ่อนอย่างมีระดับ เพิ่มพื้นที่ชายหาด โดยการเสริมชายหาด เพื่อรองรับการท่องเที่ยวและกีฬาทางน้ำ การเล่นเรือใบและเรือยอร์ช และกิจกรรมพักผ่อนริมหาดอื่นๆ การพัฒนาคอนโดมิเนียมชั้นดี (High End Condominium) และสวนอาหารทะเล

5) พัฒนาชายหาดบริเวณแหลมบาลีฮาย ให้เป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางน้ำ และ Boat Hub เชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับเกาะล้าน ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวกิจกรรมทางทะเล กิจกรรมดำน้ำ และกีฬาพาราชู้ต และเกาะไผ่ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6) ส่งเสริมอุตสาหกรรม MICE ประกอบด้วย การจัดประชุมนานาชาติ (Meeting and Convention) การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล (Incentive) และการแสดงนิทรรศการนานาชาติ (Exhibition) โดยการบริหารจัดการทางการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมให้มีการจัดประชุมและสัมมนาตามโรงแรมระดับสูงต่างๆ ที่มีความสามารถในการรองรับได้อยู่แล้ว และจัดการพัฒนาสถานที่แสดงนิทรรศการ (ขนาดใหญ่) ซึ่งควรส่งเสริมให้อยู่ในพื้นที่แยกจากโรงแรม

7) พัฒนาจุดท่องเที่ยวในพื้นที่นาจอมเทียน ห้วยใหญ่ และหนองปลาไหลเพิ่มขึ้น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ได้แก่ การพัฒนาศูนย์กีฬาภาคตะวันออก ศูนย์แสดงนิทรรศการ การพัฒนาตลาดสินค้า OTOP สนามบินเล็ก สนามแข่งรถ STV การส่งสัตว์กลางคืน

8) พัฒนาชุมชนและพื้นที่รอบนอกด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกของพื้นที่วางผังให้รองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. กระบวนการวางแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การจัดทำแผนแม่บทการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้ศึกษาสภาพแหล่งการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และข้อกฎหมายต่างๆ ของเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง จัดทำเป็นข้อเสนอ และแผนพัฒนาในด้านต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

1. พัฒนาระบบคมนาคมขนส่ง เป็นโครงการเสริมสร้างประสิทธิภาพการจราจร ประกอบด้วย โครงการรถไฟฟ้ารางเดี่ยว (Monorail) โครงการศูนย์เปลี่ยนถ่ายการจราจร รถราง เลียบหาดพัทยา โครงการก่อสร้างทางลอดทางแยกถนนสุขุมวิท ถนนเชื่อมมอเตอร์เวย์ และท่าเทียบเรือ จำนวน 17 โครงการ เป็นเงินงบประมาณ 18,248.5 ล้านบาท
2. พื้นฟูและสร้างระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เพื่อการเตรียมความพร้อม ในการรองรับการท่องเที่ยว ได้แก่ การขยายระบบน้ำประปา ระบบการระบายน้ำป้องกันน้ำท่วม ระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสีย โครงการก่อสร้างโรงงานคัดแยกและศูนย์กำจัดขยะ โครงการ พัฒนาสังคมต่างๆ จำนวน 12 โครงการ
3. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่เมืองพัทยาและถนนเชื่อมโยง เป็นการพัฒนาความ เชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย โครงการพัฒนาปรับปรุงฟื้นฟูชายหาดเมืองพัทยา โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดเก่านาเกลือ โครงการพัฒนาแหลมบาลีฮาย ประกอบด้วย พัทยาเซ็นเตอร์ พัทยาช้อปปิ้งมอลล์ และลานเอนกประสงค์ Pattaya on Pier รวมถึงโครงการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงในพื้นที่ต่างๆ จำนวน 4 เส้นทาง ประกอบด้วย เส้นทางที่ 1 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน เริ่มต้นที่วัดหนองเกตุใหญ่มุ่งสู่ทิศใต้ไปสิ้นสุด ที่บ้านอำเภอ เส้นทางที่ 2 เส้นทางวิถีชุมชนและศาสนา เริ่มจากวัดท่ากระดานไปทางทิศตะวันออก ไปสิ้นสุดที่อ่างเก็บน้ำห้วยลึก เส้นทางที่ 3 เส้นทางวิถีชุมชนและวัฒนธรรม เริ่มจากหมู่บ้าน ชาวประมงนาเกลือลงไปทางทิศใต้ไปสิ้นสุดที่ชุมชนชากแง้วและบ้านอำเภอ เส้นทางที่ 4 เป็น เส้นทางเพื่อการศึกษาธรรมชาติ คำน้ำคูประการัง เกาะล้าน เกาะไผ่ ซึ่งแต่ละเส้นทางจะผ่านพื้นที่ เชื่อมโยงทั้งพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง เพื่อพานักท่องเที่ยวกระจายไปในพื้นที่ เชื่อมโยง ได้ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม ศาสนา ศึกษากิจกรรม พื้นบ้าน ภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น ตลอดจนจับจ่ายซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์ของคนในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีโครงการศึกษาการปรับปรุงกฎหมายเขตสถานบริการ รวมโครงการต่างๆ จำนวน 17 โครงการ เป็นเงินงบประมาณ 10,458 ล้านบาท
4. การพัฒนาในพื้นที่เชื่อมโยงทั้ง 9 แห่ง เพื่อยกระดับให้เกิดความพร้อมในการ กระจายนักท่องเที่ยวไปสู่พื้นที่เชื่อมโยง โดยจัดทำโครงการสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ เชื่อมโยงทั้ง 9 แห่ง เกาะล้าน และเกาะไผ่ ประกอบด้วย โครงการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม การ

ปรับปรุงสภาพถนนเส้นทางจักรยาน ไฟส่องสว่าง ป้ายบอกทางการจราจร ป้ายแสดงแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาจุดชมวิว แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การส่งเสริมการเพาะปลูกพืชปลอดสารพิษ สำหรับพื้นที่บางละมุง มีพื้นที่ราชพัสดุขนาดใหญ่เหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นสถานที่จัดประชุมระดับนานาชาติ หรืออาคารแสดงสินค้า การพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวเชื่อมโยงมีโครงการจำนวน 90 โครงการ รวมเป็นเงินงบประมาณ 4,082.512 ล้านบาท

3. กระบวนการนำนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ไปปฏิบัติ แนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง เห็นควรให้มีการดำเนินการดังนี้

1. ขยายเขตพื้นที่พิเศษครอบคลุมองค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียนเพิ่มเติม เนื่องจากเป็นพื้นที่ติดต่อเทศบาลตำบลนาจอมเทียน โดยขอเสนอให้คณะรัฐมนตรีมีมติประกาศเขตพื้นที่พิเศษเพิ่มเติม โดยรวมพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน ขนาดพื้นที่ 59.25 ตารางกิโลเมตร หรือ 37,031.25 ไร่ (เพิ่มพื้นที่อีกร้อยละ 6.4) ซึ่งจะทำให้พื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงมีพื้นที่รวม 987.72 ตารางกิโลเมตร หรือ 617,325 ไร่

2. เพื่อให้แผนแม่บทสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างสัมฤทธิ์ผลในพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง คณะกรรมการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (กพท.) ได้มีมติในการประชุมที่ 9/2553 เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2553 ให้เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า คณะกรรมการประสานนโยบายเพื่อขับเคลื่อนแผนแม่บทการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง (กปส.พัทยา) ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนแม่บทฯ ประสานส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการบูรณาการการพัฒนาร่วมกับแผนพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนาภูมิภาค โดยมีรองนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีที่กำกับดูแลเป็นประธานกรรมการ ประธาน กพท.เป็นรองประธานกรรมการ และผู้อำนวยการ กพท.เป็นกรรมการและเลขานุการ โดยรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะรัฐมนตรีอย่างต่อเนื่อง

ผลกระทบเชิงบวก

ผลกระทบที่จะได้รับจากการพัฒนาโครงการข้างต้นตามแนวการดำเนินการนวัตกรรม 3 สมดุล ประกอบด้วย

1. ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ จากการวิเคราะห์ด้านเศรษฐศาสตร์การลงทุนและความคุ้มค่าในองค์รวม ด้วยเงินลงทุนของรัฐบาลในโครงสร้างพื้นฐานจำนวน 15,717.36 ล้านบาท และเงินลงทุนของเอกชนจำนวน 20,450.00 ล้านบาท ในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก และกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว เวลาพำนัก และการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว พบว่าในปี 2552 นักท่องเที่ยว นักทัศนจร ชาวไทยและชาวต่างประเทศใช้จ่ายเงินสำหรับการท่องเที่ยวเมืองพัทยาจำนวน 69,423 ล้านบาท รายได้ภาษีจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว 6,942 ล้านบาท รายได้ภาษีจากธุรกิจต่อเนื่อง (GPP) รวมของจังหวัดชลบุรี 19,464 ล้านบาท และเมื่อมีการพัฒนาโครงการต่างๆ ตามแผนแม่บทฯ ที่เสนอ จะส่งผลโดยมีการเติบโตของนักท่องเที่ยว ซึ่งคาดการณ์ไว้ว่าในปี 2555 และ 327,099 ล้านบาท ตามลำดับ ส่งผลให้รัฐเก็บภาษีจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวได้ 11,041 และ 32,710 ล้านบาท ตามลำดับ ภาษีจากการจ้างงานต่อเนื่อง 11,793 และ 19,209 ล้านบาทตามลำดับ รวมถึงภาษีจากธุรกิจต่อเนื่อง (GPP) รวมทั้งจังหวัดชลบุรี 27,476 และ 50,277 ล้านบาท ตามลำดับ นอกจากนี้ ในการให้เอกชนลงทุนร่วมในกิจการของรัฐที่เป็นเงินจำนวน 20,450 ล้านบาทนั้น รัฐบาลจะได้รับผลตอบแทนในรูปค่าเช่าที่ดินเป็นเงินปีละ 2,252.4 ล้านบาท และอาจรวมถึงการแบ่งปันผลประโยชน์จากรายได้ที่เกิดขึ้นของภาคเอกชนในรูปแบบปันทาน

2. ผลประโยชน์ด้านสังคม คาดว่าเมื่อมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและชาวไทยมาท่องเที่ยวในพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก มีการกระจายนักท่องเที่ยวไปสู่พื้นที่เชื่อมโยงต่างๆ ก่อให้เกิดการสร้างงานและอาชีพแก่คนท้องถิ่น มีรายได้ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ไม่จำเป็นต้องย้ายเข้ามาทำงานในเมืองใหญ่ จึงทำให้ระบบครอบครัวมีความเข้มแข็ง ลดปัญหาสภาพเศรษฐกิจ สังคมลงไปได้ ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้อีกทางหนึ่ง เกิดนวัตกรรมท่องเที่ยวในเชิงประเพณี วัฒนธรรม และศาสนา ยังจะทำให้คนในชุมชนหันมาให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ ศิลปะ ประเพณีดั้งเดิม นอกจากนี้ ผลการศึกษาได้เสนอแนะให้กำหนดการศึกษาความเหมาะสมในการกำหนดพื้นที่สำหรับกลุ่มสถานเริงรมย์ เพื่อควบคุมให้ผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการปฏิบัติตามกฎหมาย รวมถึงการขยายเวลาเปิดปิดการให้บริการที่เหมาะสม เพื่อเป็นมาตรการจูงใจให้ผู้ประกอบการเข้ามาอยู่ในพื้นที่ที่กำหนด และเป็น การสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่พิเศษ

3. ผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม แผนแม่บทการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเมือง
 พัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาระบบขนส่ง โดยจัดทำศูนย์เปลี่ยนถ่าย
 การจราจรเพื่อให้ประชาชนนำรถยนต์ส่วนตัวมาจอดในอาคารที่จัดเตรียม รวมถึงผู้โดยสารรถ
 สาธารณะสามารถเปลี่ยนมาโดยสารรถไฟฟ้าโมโนเรล และรถราง เพื่อเข้าสู่ตัวเมืองพัทยาและ
 ชายหาดพัทยา ในลักษณะ Park and Ride ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาการจราจรในระยะยาว และลด
 มลพิษทางอากาศควบคู่กันไป ในการจัดการขยะของเมืองพัทยาที่มีประมาณวันละ 325 ตันต่อวัน
 ด้วยการจัดทำศูนย์คัดแยกขยะในพื้นที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วส่งไปกำจัดที่ศูนย์กำจัด
 ขยะ ซึ่งถ้ามีการคัดเลือกและออกแบบรายละเอียดของระบบกำจัดขยะที่เป็นการแปรรูปขยะเป็น
 กระแสไฟฟ้า ไม่ว่าจะเป็นระบบการหมักขยะ หรือการเผาให้ได้พลังงานความร้อนไปเดินเครื่อง
 กำเนิดไฟฟ้า จะทำให้ลดปริมาณการใช้ไฟฟ้า เกิดความคุ้มค่าในการนำของเสียมาใช้ประโยชน์
 ใหม่และที่สำคัญเป็นการลดปริมาณคาร์บอนไดออกไซด์ รวมถึงโครงการจัดทำพอร์จรวมน้ำเสีย
 และระบบบำบัดน้ำเสยรวม ซึ่งจะสามารถลดการระบายน้ำเสียลงทะเลได้ส่วนหนึ่ง (ประมาณ
 60,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน) นอกจากนี้ ในการพัฒนาที่ใช้นวัตกรรมสีเขียวยังได้คำนึงถึงการ
 ออกแบบอาคารให้เกิดประโยชน์สูงสุดในด้านการใช้สอย และการประหยัดพลังงานหรือใช้
 พลังงานทดแทน อาทิ อาคารพัทยาเซ็นเตอร์ออกแบบให้มีการใช้แผงเซลล์สุริยะบนชั้นดาดฟ้า
 (Solar Cell Roof) ที่มีพื้นที่ประมาณ 10,000 ตาราง ซึ่งจะสามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้ 45,000
 หน่วย (กิโลวัตต์ชั่วโมง) ลดการระบายก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้ประมาณร้อยละ 60 เมื่อเทียบ
 กับการใช้พลังงานไฟฟ้าในรูปแบบปกติทั่วไป (Conventional) ส่วนอาคารศูนย์เปลี่ยนถ่าย
 การจราจร และอาคารช้อปปิ้งมอลล์ ได้กำหนดเงื่อนไขการออกแบบให้เป็นอาคารประหยัด
 พลังงานลงได้ร้อยละ 30 จากอาคารที่ใช้งานทั่วไป นอกจากนี้โครงการพัฒนาในแผนแม่บทฯ ได้มี
 โครงการอนุรักษ์พัฒนาแหล่งน้ำคูประการังและการดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่
 เชื่อมโยงอีกด้วย

ผลกระทบเชิงลบ

ผลกระทบที่จะได้รับจากการพัฒนาโครงการข้างต้น

1. การทำลายทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

2. สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เริ่มละทิ้งอาชีพประมง และเกษตรกรรม มีความพึงพอใจและมีความต้องการที่จะบริโภคเพิ่มสูงขึ้น

3. ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินลดน้อยลง

4. จำนวนแรงงานต่างถิ่นที่เข้ามาในชุมชนอาจก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง

5. องค์กรปกครองท้องถิ่นถูกฉีกรัฐธรรมนูญและเกิดการซับซ้อนในการบริหารจัดการภายในท้องถิ่น ทำให้ไม่สามารถบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชนได้อย่างเต็มที่ การวิเคราะห์ SWOT ของเศรษฐศาสตร์การเมืองของการจัดตั้งองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง โดยสรุปดังนี้

จุดแข็ง 1. ระบบเศรษฐกิจดีขึ้น

2. เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลก

3. เกิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

4. คนมีงานทำ สร้างรายได้ สร้างอาชีพ

5. การได้รับงบประมาณสนับสนุนเพิ่มขึ้น

6. เกิดกระบวนการผลิตสินค้าชุมชน

จุดอ่อน 1. ความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อม

2. ชุมชนแออัด ประชากรแฝงมากขึ้น

3. ปัญหาอาชญากรรม

4. ความเสื่อมโทรมทางด้านวัฒนธรรม

5. เกิดกระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงาน

6. การคมนาคมไม่สะดวก

7. สาธารณูปโภค สาธารณูปการมีปัญหา

โอกาส 1. คนทั่วโลกได้รู้จักเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงไปทั่วโลก

2. การอยู่ท่ามกลางการคมนาคมขนส่งที่สะดวก

3. มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงอยู่เดิม

4. การขยายเส้นทางคมนาคม

5. มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเพิ่มขึ้น

อุปสรรค 1. การต่อต้านจากกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. การเวนคืนที่ดิน
3. การวางผังเมืองและก่อสร้างสาธารณูปโภค สาธารณูปการ
4. ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ
5. การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview)

กลุ่มผู้นำชุมชน สัมภาษณ์วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2553

ชื่อ-สกุล

1. นายสมศักดิ์ ทับกลัด
(ผู้มีจุดยืนเป็นกลาง)
2. นายคำริห์ รัตนวงศ์
(ผู้มีจุดยืนเป็นกลาง)
3. นายเนื่อง ทับขัน
(ผู้ทรงคุณวุฒิภายในชุมชน)
4. นางพัทธนันท์ เหลืองอ่อน
(ผู้มีส่วนได้-เสีย)
5. นายอคุลย์ พึ่งพิศ
(ผู้มีส่วนได้-เสีย)
6. นางละไม เอี่ยมโชค
(ผู้มีส่วนได้-เสีย)
7. นายพรต สุภาพล
(ผู้เชี่ยวชาญทางการเมืองท้องถิ่น)
8. นางสมบุญ ทรัพย์นา
9. นายหวน บุญแต่ง

สถานภาพในการให้ข้อมูล

- กำนันตำบลนาจอมเทียน
- ผู้ใหญ่บ้าน ม. 8 ต.นาจอมเทียน
- อดีตผู้ใหญ่บ้าน ม. 2 ต.นาจอมเทียน
- ประธานชุมชน ม.1 ต.นาจอมเทียน
- ประธานชุมชน ม. 1 ต.ห้วยใหญ่
- ประธานชุมชน ม. 4 ต.ห้วยใหญ่
- อดีตกำนัน ต.ห้วยใหญ่
- ผู้อาวุโสชุมชนบ้านหินวง ต.นาจอมเทียน
- ผู้อาวุโสชุมชนบ้านหนองจับเต่า ต.นาจอมเทียน

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก (In-dept Interviews)

ชื่อ-สกุล	สถานภาพในการให้ข้อมูล
1. นายอิทธิพล คุณปลื้ม	นายกเมืองพัทยา
(ผู้มีแนวคิดริเริ่มผลักดันเมืองพัทยาเป็น อพท.)	
2. นายลิขิต ศิริมนิรัตน์	นายกเทศบาลตำบลบางละมุง
(ผู้ร่วมกำหนดแผนแม่บทในฐานะผู้บริหารพื้นที่เชื่อมโยง)	
3. นายมาช ไซชนิดย์	นายกเทศบาลเมืองหนองปรือ
(ผู้ร่วมกำหนดแผนแม่บทในฐานะผู้บริหารพื้นที่เชื่อมโยง)	
4. นายไพรัตน์ ไตรศุกโชค	นายกเทศบาลตำบลห้วยใหญ่
(ผู้ร่วมกำหนดแผนแม่บทในฐานะผู้บริหารพื้นที่เชื่อมโยง)	
5. นายมานพ ประกอบธรรม	นายกเทศบาลตำบลตะเคียนเตี้ย
(ผู้ร่วมกำหนดแผนแม่บทในฐานะผู้บริหารพื้นที่เชื่อมโยง)	
6. นายปัญญาวัฒน์ ใจยังยืน	นายกเทศบาลตำบลโป่ง
(ผู้ร่วมกำหนดแผนแม่บทในฐานะผู้บริหารพื้นที่เชื่อมโยง)	
7. นายสุพรรณ สุภาพล	อดีตกำนันตำบลนาจอมเทียน
(ผู้เชี่ยวชาญด้านการเมืองท้องถิ่น)	
8. นายแจลัม ทับทิมทอง	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหล
(ผู้ร่วมกำหนดแผนแม่บทในฐานะผู้บริหารพื้นที่เชื่อมโยง)	
9. นายจำเนียร กิติปกุล	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาไม้แก้ว
(ผู้ร่วมกำหนดแผนแม่บทในฐานะผู้บริหารพื้นที่เชื่อมโยง)	
10. นายศรชัย ทองยังยืน	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน
(ผู้ร่วมกำหนดแผนแม่บทในฐานะผู้บริหารพื้นที่เชื่อมโยง)	
11. นางพจนารถ แก้วผลึก	สมาชิกผู้แทนราษฎร เขต 2 จ.ชลบุรี พรรคประชาธิปัตย์
(ผู้แทนประชาชน)	
12. นายกัมพล ต้นสัจจา	ประธานกรรมการบริษัท นงนุช วิลเลจ จำกัด
(ผู้มีส่วนในแผนการจัดตั้งฯ)	

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ภาคผนวก ค
แบบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

1. ทำไมเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงจึงมีความต้องการให้อพท.เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของพื้นที่ของท่าน อย่างไร
2. การจัดตั้งอพท.ตามในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง เกี่ยวข้องกับอาชีพของท่านหรือไม่ อย่างไร
3. จากการจัดตั้ง อพท.ตามข้อที่ 1 ท่านคิดว่าเกี่ยวข้องกับความคิดความเชื่อที่ไม่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของท่านหรือไม่ อย่างไร
4. การที่มีกลุ่มประชาชนที่มีผลกระทบรวมตัวคัดค้านการก่อสร้างที่จะเกิดขึ้นตามแผนแม่บทฯเกี่ยวข้องกับการทำตามผู้นำในชุมชนของท่านหรือไม่ อย่างไร
5. การที่มีกลุ่มประชาชนออกมาต่อต้านแสดงการไม่เห็นด้วยกับวิธีการจัดตั้งนั้นเกี่ยวกับผู้นำการเมืองในท้องถิ่นของท่านหรือไม่ อย่างไร
6. การที่กลุ่มประชาชนออกมาต่อต้านการจัดตั้งในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง เกี่ยวข้องกับการสั่งการจากข้างบนผู้ข้างล่างของรัฐบาลหรือไม่ อย่างไร
7. การที่กลุ่มประชาชนออกมาคัดค้านการจัดตั้งในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง เกี่ยวข้องกับกับปัจจัยและเงื่อนไขอื่นๆ อีกหรือไม่ อย่างไร
8. . การที่กลุ่มประชาชนออกมาคัดค้านการจัดตั้งในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง นั้นใช้รูปแบบอะไรบ้าง ทำไมถึงใช้รูปแบบนั้น
9. ท่านคิดว่รูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมควรจะเป็นอะไร ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น
10. ควรมีองค์กรทางสังคมอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการท่องเที่ยวเข้ามารองรับการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 11.หน่วยงานของท่านมีบทบาท พฤติกรรมอย่างไรบ้าง และมีผลกระทบอะไร

แนวการสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานชุมชน

1. ท่านทราบ ความหมายขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) หรือไม่

2. ท่านทราบประวัติความเป็นมาขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) หรือไม่ มีการจัดตั้งมานานเท่าไรแล้ว

3. กิจกรรมหลักหรือหน้าที่ขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) มีอะไรบ้าง (ด้านการเมือง/ด้านเศรษฐกิจ/ด้านวัฒนธรรม)

4. ชุมชนของท่านได้ผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญๆ มาอย่างไร อะไรเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงนั้น (ถนน, ไฟฟ้า, โทรศัพท์, แหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น)

ผลกระทบที่สำคัญอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงคืออะไร

5. มีลักษณะเครือข่ายของชุมชนที่อยู่อาศัยในบริเวณพื้นที่นี้

6. อาชีพหลักของคนในชุมชนพื้นที่จัดตั้งอพท. คืออาชีพอะไร

7. อาชีพเสริม (เช่น การค้าขาย การทำเกษตร หรือหัตถกรรม) หรือไม่

8. ผลผลิตพอเลี้ยงตัวเองหรือไม่

-ถ้าไม่พอทำอะไร

-ถ้ามีส่วนเกินของชุมชนจะทำ/ใช้อย่างไร

9. ลักษณะการขยายตัวของเศรษฐกิจเงินตรา และการผลิตเพื่อขายเกิดขึ้นเมื่อใด เพราะเหตุใด

10. ปัญหาหนี้สินในชุมชนในพื้นที่ของการจัดตั้งฯ เป็นอย่างไร

11. โครงสร้างชนชั้นทางเศรษฐกิจเป็นอย่างไร

12. ลักษณะของระบบเครือข่ายในชุมชนในพื้นที่ของการจัดตั้งฯ เป็นอย่างไร มีบทบาทอะไร

13. ลักษณะของระบบอุปถัมภ์ในชุมชนในพื้นที่ของการจัดตั้งฯ เป็นอย่างไร

14. ลักษณะของระบบชนชั้นในพื้นที่ของการจัดตั้งฯ เป็นอย่างไร

15. ระบบความเชื่อเดิม/ประเพณีของชุมชนในพื้นที่ของการจัดตั้งฯ เป็นอย่างไร (พุทธ / อิสลาม / คริสต์) และปัจจุบันเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไร

16. วัตถุประสงค์ต่อชุมชนในพื้นที่ของการจัดตั้งฯ อย่างไรตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

17. ใครเป็นผู้นำในชุมชนในพื้นที่ของการจัดตั้งฯ มีเกณฑ์ในการพิจารณาอย่างไร
(ตำแหน่ง / การศึกษา / พิธีกรรม / มีเงิน / มีอิทธิพล)
18. ผู้นำที่เป็นทางการในชุมชนในพื้นที่ของการจัดตั้งฯ เป็นใครมีบทบาทอย่างไร
19. ผู้นำตามธรรมชาติในชุมชนในพื้นที่ของการจัดตั้งฯ เป็นใครมีบทบาทอย่างไร
20. ชุมชนมีกฎระเบียบที่สำคัญอะไรบ้าง
21. กระบวนการในการตัดสินใจปัญหาของชุมชนในพื้นที่ของการจัดตั้งฯ
22. การรวมกลุ่มกันตามประเพณีเป็นอย่างไร เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์
23. การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เช่น สหกรณ์ สมาคม
24. การรวมกลุ่มด้านบันเทิงเป็นอย่างไร
25. การท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างไรต่อชีวิตของคนในพื้นที่ของการจัดตั้งฯ ในปัจจุบันสถานการณ์การท่องเที่ยวดีหรือไม่ อย่างไร
26. การจัดตั้งอพท. หรือการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีความสำคัญอย่างไรต่อชีวิตของคนในพื้นที่ของการจัดตั้งฯ การท่องเที่ยวมีผลอย่างไรต่อการประกอบอาชีพต่างๆของท่าน
27. อาชีพการท่องเที่ยว / เกษตรกรรม / รับจ้าง มีความสำคัญอย่างไรต่อชีวิตของคนในพื้นที่ของการจัดตั้งฯ
28. ถ้ามีการจัดตั้งเป็นองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ในเขตเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงจะมีผลกระทบต่อชุมชนหรือไม่ อย่างไร และได้ประโยชน์อะไรบ้างต่อชุมชน

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวกานดา ทรัพย์นา
วัน เดือน ปี เกิด	8 มิถุนายน 2507
สถานที่เกิด	จังหวัดชลบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	82/6 หมู่ที่ 8 ตำบลนาจอมเทียน อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี
ตำแหน่งและประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2530 – 2537	พนักงานการบัญชี บริษัท กันตะ จำกัด กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2538 – 2541	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน ตำบลนาจอมเทียน อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี
พ.ศ. 2542 – 2546	เลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน ตำบลนาจอมเทียน อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี
พ.ศ. 2547 – 2550	ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน ตำบลนาจอมเทียน อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี
พ.ศ. 2551- 2554	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน ตำบลนาจอมเทียน อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี
พ.ศ. 2552 – ปัจจุบัน	ประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี คณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัดชลบุรี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2548 - 2551	รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (การปกครองท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยบูรพา
พ.ศ. 2552 - 2554	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ) มหาวิทยาลัยบูรพา